

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA TRANSAKCIJ S PODJETJI POD SKUPNIM
UPRAVLJANJEM PO MSRP IN EVROPSKEM DAVČNEM PRAVU**

Ljubljana, junij 2016

SAŠA JERMAN

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Saša Jerman, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem po SRP in evropskem davčnem pravu, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. Marjanom Odarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 29.6.2016

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 RAZVOJ RAČUNOVODSKIH STANDARDOV ZA TRANSAKCIJE S	
 PODJETJI.....	5
1.1 Razvoj MSRP 3 v EU	5
1.2 Razvoj SRS za transakcije s podjetji	7
2 OPREDELITEV TRANSAKCIJ S PODJETJI PO MSRP 3.....	8
2.1 Transakcije s podjetji, ki so znotraj MSRP 3	8
2.2 Analiza pojma podjetje	10
2.2.1 Podjetje kot ekonomski pojem	10
2.2.2 Opredelitev podjetja v MSRP 3.....	12
2.3 Opredelitev prevzemnika in prevzema po MSRP 3	14
2.3.1 Obvladovanje.....	14
2.3.2 Dodatna pravila o prevzemu v MSRP 3	18
2.4 Opredelitev datuma prevzema po MSRP 3	19
2.5 Analiza pojma združitvev oziroma delitev – pravna opredelitev	21
3 RAČUNOVODENJE TRANSAKCIJ S PODJETJI PO MSRP 3	25
3.1 Prevzemna metoda za obračun transakcij s podjetji po MSRP 3	25
3.2 Začetno pripoznanje in vrednotenje sredstev in obveznosti v prevzetem	
podjetju	26
3.2.1 Uporaba poštene vrednosti	26
3.2.2 Posebnosti pri začetnem pripoznanju in vrednotenju sredstev in	
obveznosti pri prevzemu podjetja.....	28
3.2.2.1 Bodoči stroški za opustitev dela dejavnosti ali zmanjšanje števila	
zaposlenih	28
3.2.2.2 Pogojne obveznosti	28
3.2.2.3 Sredstva (terjatve) za povračilo škode	29
3.2.2.4 Zaposlitveni zasluški.....	30
3.2.2.5 Neopredmetena sredstva	30
3.2.2.6 Poslovni najemi	33
3.2.3 Razvrščanje sredstev in obveznosti prevzetega podjetja.....	33
3.3 Začetno pripoznanje dobrega imena ali dobička v izpogajanem poslu in	
kasnejše merjenje dobrega imena	34
3.3.1 Kalkulativni elementi dobrega imena.....	34
3.3.2 Nabavna vrednost prevzema.....	37
3.3.2.1 Nadomestilo za prevzem	37
3.3.2.2 Nadomestilo za prevzem v obliki denarja, denarnih ustreznikov,	
v drugih oblikah sredstev prevzemnika, s prevzemom obveznosti	
ali izdajo dolžniških finančnih instrumentov	38
3.3.2.3 Nadomestilo za prevzem v obliki izdaje kapitalskih instrumentov	
prevzemnika.....	39

3.3.2.4	Korporacijski vidik nadomestila za prevzem podjetja v obliki izdaje kapitalskih finančnih instrumentov prevzemnika	40
3.3.2.5	Pogojno nadomestilo.....	43
3.3.2.6	Stroški v zvezi s prevzemom	44
3.3.3	Prevzem v več stopnjah.....	45
3.3.4	Pripoznanje neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju.....	46
3.4	Prilagoditve v obdobju merjenja	46
3.5	Posebnosti obračuna pri obrnjenem prevzemu.....	47
3.6	Razkritja	50
4	ANALIZA TRANSAKCIJ S PODJETJI POD SKUPNIM UPRAVLJANJEM..	51
4.1	Začetna opredelitev transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem	51
4.2	Glavne značilnosti transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem.....	54
4.2.1	Opredelitev transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem.....	54
4.2.2	Obvladovanje s strani skupine posameznikov	55
4.2.3	Podjetja ali družbe v transakciji niso del iste konsolidirane skupine	55
4.2.4	Obseg neobvladujočih deležev	56
4.2.5	Prehodno upravljanje.....	57
4.2.6	Koncernske posebnosti transakcij pod skupnim upravljanjem	59
4.3	Uporaba MRS 27 za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem	61
4.3.1	Začetna nabavna vrednost finančne naložbe v odvisno družbo pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem v ločenih računovodskih izkazih	61
4.3.2	Odprava pripoznanja naložbe v kapital odvisne družbe pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem v ločenih računovodskih izkazih	64
4.4	Analiza možnih metod za obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem.....	67
4.4.1	Izhodišča za izbor metode za obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem.....	67
4.4.2	Metoda prevzema (angl. <i>acquisition method</i>)	69
4.4.3	Seštevalna metoda (angl. <i>polling-of-interest method</i>).....	70
4.5	Analiza uporabe metode obračuna transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem in opredelitev najpogostejših vrst teh transakcij	71
4.5.1	Začetna opredelitev transakcij po vrstah	71
4.5.2	Transakcije z družbami (deleži v kapitalu) pod skupnim upravljanjem	72
4.5.3	Transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem.....	74
4.5.4	Statusna preoblikovanja pod skupnim upravljanjem	76
4.5.5	Reorganizacija skupine povezanih oseb pod skupnim upravljanjem.....	79
4.5.5.1	Transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem zaradi reorganizacije skupine	79
4.5.5.2	Zamenjava kapitalskih deležev in ustanovitev nove holdinške družbe ..	79
4.5.5.3	Ustanovitev nove družbe za nadaljnjo prodajo	80
4.5.6	LBO v.s. transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem	81

5	ODLOG OBDAVČITVE TRANSAKCIJ S PODJETJI POD SKUPNIM UPRAVLJANJEM	86
5.1	Splošno o pogojih obdavčitve transakcij s podjetji, združitv in delitev	86
5.2	Enoten evropski sistem davčne nevtralnosti.....	88
5.2.1	Cilji in uporaba Direktive Sveta 2009/133/ES (2009).....	88
5.2.2	Obrat (angl. <i>branch of activity</i>) kot bistveni element davčne nevtralnosti.....	92
5.2.3	Določbe proti izogibanju davka (angl. <i>anti-avoidance provisions</i>) in sodna praksa ECJ.....	94
5.3	Obdavčitev skritih rezerv.....	97
5.4	Prenos davčnih izgub.....	98
6	EMPIRIČNA ANALIZA	100
6.1	Empirična analiza računovodskega obračuna transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem	100
6.1.1	Pristop k izvedbi empirične analize.....	100
6.1.2	Obseg in vrsta transakcij.....	102
6.1.3	Empirična analiza učinkov v računovodskih izkazih prevzemnikov	107
6.1.3.1	Empirična analiza računovodskih posledic pri združitvah.....	107
6.1.3.2	Empirična analiza računovodskih posledic pri delitvah.....	109
6.2	Empirična analiza davčnih učinkov in odloga obdavčitve	111
6.2.1	Pristop k empirični analizi.....	111
6.2.2	Analiza spremembe efektivne davčne obremenitve	111
6.2.2.1	Sprememba efektivne davčne obremenitve.....	111
6.2.2.2	Strukturna analiza davčnih učinkov	113
	SKLEP	114
	LITERATURA IN VIRI	119
	PRILOGE	
	KAZALO TABEL	
	Tabela 1: Elementi izračuna dobrega imena ali dobička v izpogajanem poslu.....	34
	Tabela 2: IFP družbe A in družbe T na dan prevzema	48
	Tabela 3: Struktura celotnega kapitala družbe T na dan prevzema	49
	Tabela 4: Premoženjski položaj družbe A in ciljne družbe B pred prevzemom	82
	Tabela 5: Ustanovitev vmesne družbe SPV in prevzem	83
	Tabela 6: Pripojitev up-stream prevzete družbe B k SPV	84
	Tabela 7: Pripojitev down-stream prevzemne družbe SPV k B	84
	Tabela 8: Oznake statusnih sprememb	101
	Tabela 9: Število vseh statusnih preoblikovanj v obdobju od 2010 do 2015.....	102
	Tabela 10: Število statusnih preoblikovanj v obdobju od 2010 do 2015 po velikosti organizacij	103
	Tabela 11: Materialna statusna preoblikovanja v letu 2012 v Sloveniji.....	104
	Tabela 12: Materialna statusna preoblikovanja v letu 2012 po vrsti.....	105
	Tabela 13: Materialna statusna preoblikovanja v letu 2012 po velikosti organizacij	106

Tabela 14: Računovodski učinki transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem pri združitvah (v EUR)	107
Tabela 15: Računovodski učinki transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem pri delitvah (v EUR)	109
Tabela 16: Gibanje efektivne stopnje davčne obremenitve pri prevzemnih družbah (v %)	112
Tabela 17: Struktura davčnih učinkov srednjih in velikih družb (v EUR).....	113
Tabela 18: Struktura davčnih učinkov mikro in malih družb (v EUR).....	114

KAZALO SLIK

Slika 1: Družba A se pripoji k družbi T	48
Slika 2: Družba T se pripoji k družbi A	49
Slika 3: Obvladovanje s strani skupine oseb	56
Slika 4: Sprememba neobvladujočih (manjšinskih) deležev.....	57
Slika 5: Prodajna transakcija z ustanovitvijo nove družbe.....	58
Slika 6: Začetna nabavna vrednost naložbe v odvisno družbo.....	63
Slika 7: Prenos deležev v odvisnih družbah v skupini	65
Slika 8: Prenos podjetja znotraj skupine pod skupnim upravljanjem 1	72
Slika 9: Prenos podjetja znotraj skupine pod skupnim upravljanjem 2	75
Slika 10: Pripojitev ali spojitev dveh odvisnih družb	76
Slika 11: Razdelitev odvisne družbe z dvema podjetjema na dve odvisni družbi	77
Slika 12: Oddelitev podjetja ene odvisne družbe s prevzemom podjetja druge odvisne družbe	77
Slika 13: Izčlenitev.....	78
Slika 14: Ustanovitev nove holdinške družbe	79
Slika 15: Ustanovitev nove družbe za nadaljnjo prodajo (angl. spin-out)	80
Slika 16: Vzročno posledična zveza opredelitve obrata.....	93
Slika 17: Struktura statusnih preoblikovanj od 2010 do 2015 po vrstah	102
Slika 18: Gibanje statusnih preoblikovanj v Sloveniji od 2010 do 2015 po vrstah	103
Slika 19: Gibanje statusnih preoblikovanj od 2010 do 2015 po velikosti organizacij	104
Slika 20: Struktura statusnih preoblikovanj v letu 2012 po vrstah	105
Slika 21: Struktura statusnih preoblikovanj v letu 2012 po velikosti organizacij.....	106

UVOD

V magistrskem delu bom transakcije s podjetji obravnavala z računovodskega in davčnega vidika ter poglobljeno analizirala transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem. **Transakcije s podjetji** praviloma vključujejo združitve, prevzeme, delitve, zamenjave kapitalskih deležev, nakupe celotnih obratov (podjemov ali podjetij) ter druge pojavne oblike. Baigorri (2016) razlaga, da so investitorji v letu 2015 v združitve in prevzeme investirali 3.800 milijard (angl. *3,8 trillions*) ameriških dolarjev (od tega v zadnjem četrtletju leta 2015 kar 1.300 milijard ameriških dolarjev), hkrati pa naj bi skoraj 60 odstotkov družb v letu 2016 pričakovalo za 40 odstotkov več prevzemov kot leta 2015.

Računovodska obravnava in predstavitev učinkov transakcij s podjetji v letnih poročilih družb, ki so vključene v transakcije, je po mojem mnenju eno od zahtevnejših področij računovodenja. Hkrati gre za transakcije, ki jih družbe opravljajo občasno in ki vključujejo velike investirane vrednosti. Te transakcije je Evropska unija (v nadaljevanju EU) na predlog Odbora za mednarodne računovodske standarde (angl. *International Accounting Standards Board*, v nadaljevanju IASB) uredila v ločenem Mednarodnem standardu računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP), in sicer v MSRP 3: Poslovne kombinacije (angl. *Business Combinations*). Transakcije s podjetji so v prilogi A k MSRP 3 opredeljene kot **transakcije ali drugi poslovni dogodki, v katerih prevzemnik pridobi obvladovanje enega ali več podjetij** (IASB, 2015c). Ne glede na spreminjanje formalne opredelitve transakcij s podjetji v MSRP 3 (IASB, 2015c) je bistvo teh transakcij vedno v **prevzemu podjetja**. Poleg **prevzema** je bistveni element teh transakcij **podjetje** (angl. *business*). Za podjetje je značilno, da gre za organizirano celoto vložkov (angl. *inputs*), ki so povezani v organizirani proces zato, da omogočajo določene učinke (angl. *outputs*). V tem se podjetje razlikuje od sredstev, ki so statična (naložbena) kategorija. Prevzem (nakup) sredstev, ki nimajo značilnosti podjetja, ne spada med transakcije s podjetji, zato ne bodo predmet tega magistrskega dela.

V strokovni literaturi in skladno z računovodskimi standardi ni sporno, da se prevzemne transakcije s podjetji obračunajo z uporabo **prevzemne metode** (angl. *acquisition method*). Prevzemna metoda v bistvu pomeni uporabo enakih pravil iz točke 4.55.a Okvirnih navodil k MSRP (IASB, 2015a), kot veljajo za začetno pripoznanje drugih sredstev, po katerih se sredstva začetno ovrednotijo v znesku danega denarja ali denarnih ustreznikov za pridobitev (nakup) sredstva ali po pošteni vrednosti nadomestila, danega za pridobitev sredstva na dan pridobitve. Prevzemna metoda je utemeljena ravno na dejstvu, da se z njo izvede prevzem, konkretno prevzem podjetja. Prevzem hkrati utemeljuje tudi začetno ovrednotenje prevzetih sredstev in obveznosti po njihovi pošteni vrednosti in izkazovanje učinka transakcije v dobrem imenu ali dobičku v izpogajanem nakupu. Za prevzem in uporabo prevzemne metode se namreč predvideva, da se izvede po pošteni vrednosti med nepovezanimi strankami, oziroma pod neodvisnimi tržnimi pogoji (angl. *at arm's length*). S pošteno vrednostjo se po točki 9 MSRP 13 razume ceno, ki bi bila prejeta za prodajo

sredstva ali ceno, ki bi se plačala za prenos obveznosti v redni transakciji med udeleženci na trgu na datum merjenja (IASB, 2015e). Ker je bistvo transakcij s podjetji prevzem, se zastavlja pomembno vprašanje, kako računovodsko obravnavati **transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem**, pri katerih **manjka bistveni element transakcije, to je prevzem**. Ključno izhodišče ter izziv tega magistrskega dela je zato v dejstvu, da se skladno s točko 2(c) MSRP 3 pravila tega standarda, ki veljajo za prevzeme podjetij, ne uporabljajo za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem (IASB, 2015c), ker pri njih ni prevzema v ekonomskem pomenu. Transakcija, ki vključuje podjetja ali družbe pod skupnim upravljanjem, je po točkah B1 in B2 MSRP 3 (IASB, 2015c) namreč transakcija:

- v kateri vsa podjetja ali družbe, ki so vključena v transakcijo, na koncu obvladuje ena in ista stranka oziroma stranke, tako pred transakcijo kot po njej,
- pri čemer to obvladovanje ni prehodno.

Transakcije s podjetji so zato zunaj področja MSRP 3 (IASB, 2015c), če ima pred izvedeno transakcijo in po njej ista oseba ali ista skupina oseb končno kolektivno pooblastilo določanja finančnih in poslovnih usmeritev vsakega od vključenih podjetij v transakcijo, in to končno kolektivno pooblastilo ni prehodno.

Čeprav MSRP 3 (IASB, 2015c) ne ureja transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem, doslej tega področja ni uredil noben drug MSRP, zato so transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem računovodsko v celoti neurejene. Evropska komisija je že v septembru 2006 IASB izrecno opozorila na praznino na področju računovodske obravnave transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem (European Commission, 2006) ter pozvala IASB, da mora k projektu pristopiti prednostno zaradi zahtev po zanesljivosti in primerljivosti računovodskih izkazov in zaradi različnih interpretacij v praksi. IASB je decembra leta 2007 sprožil razpravo o ločenem projektu, to je pripravi in usklajevanju pravil za računovodenje transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem (IASB, 2007), vendar do danes dokončne rešitve še niso niti oblikovane niti sprejete.

Tudi slovenski računovodski standardi (v nadaljevanju SRS) so bili do leta 2006 glede pravil evidentiranja, vrednotenja in razkrivanja transakcij s podjetji izrazito podhranjeni. Transakcij s podjetji so se dotikali zgolj parcialno, in sicer z opredelitvijo dobrega imena. Ob sprejemu SRS-2006 (Slovenski inštitut za revizijo, 2006a), je prevladala odločitev, da se transakcije s podjetji v SRS-2006 ne uredijo celovito. SRS-2006 so v Uvodu opredelili zgolj temeljne opredelitve ter okvire vrednotenja transakcij s podjetji (pod imenom **Poslovne združitve**), glede vseh drugih vprašanj pa so napotili na neposredno uporabo MSRP 3 (IASB, 2015c). SRS-2016 (Slovenski inštitut za revizijo, 2016), so v 6. točki Okvira avtonomno, brez sklicev na MSRP, uredili vsa računovodska vprašanja glede transakcij s podjetji (pod imenom **Poslovne kombinacije – združitve**). Pri tem ni mogoče spregledati, da je ureditev usklajena z MSRP 3 (IASB, 2015c), čeprav so iz MSRP 3 (IASB, 2015c) prevzete samo bistvene določbe. Glede transakcij s podjetji pod skupnim

upravljanjem SRS-2016 povzemajo opredelitev iz MSRP 3 (IASB, 2015c), hkrati pa avtonomno določajo računovodsko obravnavo pri prevzemniku, ki je v MSRP 3 (IASB, 2015c) ne najdemo.

Projekt IASB, ki že vse od leta 2007 ni zaključen, ter stalno in poglobljeno iskanje rešitev, ki naj bi prispevale k resničnem in poštenem poročanju v računovodskih izkazih in k primerljivosti poročanja, daje več kot dovolj izzivov za proučevanje izbranega področja v tem magistrskem delu. Zaradi izključitve transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem iz MSRP 3 (IASB, 2015c), oziroma praznine računovodskih pravil glede njihove računovodske obravnave sem postavila hipotezo, da te transakcije omogočajo različne interpretacije v praksi in, da so računovodski izkazi družb, ki so vključene v transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem manj zanesljivi in neprimerljivi. Za potrditev ali zavrnitev hipoteze bom v prvem delu magistrskega dela proučevala teoretične ter strokovne podlage, analize, stališča stroke ter bistvene lastnosti ter posebnosti teh transakcij. Z empirično analizo v drugem delu magistrskega dela bom potrdila ali ovrgla hipotezo o neprimerljivosti in nezanesljivosti računovodskih izkazov zaradi pomanjkanja enotnih računovodskih pravil za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem. Cilj teoretične in empirične računovodske analize transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem bo tudi oblikovanje sklepnega predloga pravil računovodskega priznavanja, merjenja in razvidovanja teh transakcij, ki bi bila po mojem mnenju ustrezna in katerih IASB vse od leta 2007 še ni izoblikoval.

V drugem delu magistrskega dela bom analizirala davčne posledice transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem. Transakcije s podjetji se izvajajo zaradi različnih interesov, med drugim tudi davčnih. Poglavitni davčni interes transakcij s podjetji, tudi podjetji pod skupnim upravljanjem, vključno z reorganizacijo skupine povezanih oseb, je v zniževanju efektivne obdavčitve vključenih družb, kar povečuje donosnost kapitala lastnikom. Gole in Morris (2007, str. 272) menita, da davčne posledice transakcij s podjetji močno vplivajo na izbrane izvedbene oblike prevzemov ter združitve, čeprav po njunem mnenju na izbrano obliko najbolj vplivajo tržno, finančno in pravno okolje.

Hkrati imajo te transakcije omogočeno davčno nevtralno izvedbo, ker je EU že leta 1990 sprejela in uveljavila Direktivo 90/434/EGS¹ (1990) o enotnem sistemu obdavčevanja transakcij s podjetji, konkretno o sistemu davčne nevtralnosti teh transakcij, ki jo je nadomestila Direktiva Sveta 2009/133/ES² (2009), kar dela te transakcije še posebno davčno zanimive. Ta direktiva med drugim omogoča odlog obdavčitve in prenose davčnih izgub, slednja pa zniževanje efektivne davčne obremenitve prevzemnih družb. Na drugi strani ima država interes, da transakcije s podjetji ne povzročajo trajnih izpadov javnofinančnih prihodkov. Ker gre za transakcije med povezanimi osebami, je davčno

¹ EGS je kratica za Evropsko gospodarsko skupnost.

² ES je kratica za Evropsko skupnost.

izrazito pomembna tudi cena transakcije, saj predpostavka poslovanja pod tržnimi pogoji ni izpolnjena.

Zato je druga ključna hipoteza v tem magistrskem delu, da so davčni učinki transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem znatni in vplivajo na znižanje efektivne davčne obremenitve vključenih oseb po transakciji, primerjalno z njihovo efektivno obdavčitvijo pred transakcijo, zaradi česar so te transakcije motivirane tudi, ali celo izključno, iz davčnih razlogov. V teoretičnem delu magistrskega dela bom podrobno analizirala davčne vplive transakcij s podjetji na vpletene udeležence, primeroma prenose davčne izgube, odlog obdavčitve skritih rezerv, itd., v empiričnem delu, pa bom izvedla analizo davčnih posledic na izbranem vzorcu družb, ki so izvedle transakcije s podjetji, vse z namenom, da bom potrdila ali ovrgla hipotezo, da transakcije s podjetji omogočajo materialno pomembne davčne prihranke.

Sklepno povzemam obe ključni hipotezi v tem magistrskem delu:

- računovodski izkazi družb, ki so izvedle transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem so neprimerljivi, računovodske informacije o teh transakcijah niso zadostno razkrite, transakcije so lahko predmet lastnih interpretacij pripravljavcev računovodskih izkazov. Zato je oblikovanje enotnih računovodskih pravil za te transakcije nujno;
- davčni učinki transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem so pomembni in imajo pomemben vpliv na znižanje efektivne davčne obremenitve vključenih družb po transakciji primerjalno z efektivno obdavčitvijo pred transakcijo.

Namen magistrskega dela je na temelju proučevanja strokovno-teoretičnih podlag in vseh bistvenih elementov ter posebnosti transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem, in analize računovodskih izkazov ter razkritij izbranega vzorca podjetij, pripraviti sklepni predlog pravil računovodskega pripoznavanja, merjenja in razvidovanja, ki bi bila po mojem mnenju ustrezna podlaga za računovodsko obravnavo teh transakcij. Cilj magistrskega dela je na podlagi strokovnega proučevanja dosedanjih teoretičnih ter strokovnih razprav in na podlagi empirične analize vzorca računovodskih izkazov v segmentu mikro in malih družb, srednjih ter velikih družb v Republiki Sloveniji potrditi ali zavrniti tezo, da je pomanjkanje enotne ureditve računovodskih pravil že povzročilo pomembne razlike med računovodskimi izkazi družb, vključenih v transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem.

Namen magistrskega dela na davčnem področju je analizirati davčne obračune podjetij, ki so bila vključena v davčno nevtralne transakcije s ciljem potrditi ali zavreči hipotezo, da transakcije s podjetji omogočajo materialno pomembne prihranke davka.

1 RAZVOJ RAČUNOVODSKIH STANDARDOV ZA TRANSAKCIJE S PODJETJI

1.1 Razvoj MSRP 3 v EU

O formalnem sprejemu in uporabi določenega MSRP odloča Evropska komisija po predhodnem predlogu in sprejemu standarda pri IASB, ki je strokovni organ, ki pripravlja, razvija, spreminja in pojasnjuje računovodske standarde v EU. Zato se tudi strokovne razprave glede vsebinskih rešitev oziroma določb v računovodskih standardih odvijajo prav znotraj IASB. MSRP-ji so formalno uveljavljeni in zavezujoči po sprejemu standardov s strani Evropske komisije in objavljeni v uredbi. Ker je odločitev o sprejemu uredbe, s katero se formalnopravno uveljavi določen računovodski standard, v pristojnosti Evropske komisije, obstaja časovni razkorak med dnevom, ko določen računovodski standard ali pojasnilo sprejme IASB, ter dnevom, ko je določen računovodski standard formalno sprejet in uveljavljen. Z enotnim poimenovanjem MSRP razumemo tako mednarodne računovodske standarde (v nadaljevanju MRS-je), ki jih je do leta 2001 sprejel Komite za Mednarodne računovodske standarde (angl. *International Accounting Standards Committee*, v nadaljevanju IASC), kot tudi MSRP-je, ki jih od leta 2001 sprejema IASB. IASB je namreč v letu 2001 skladno s sedmim odstavkom uvodnih določb Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta EU št. 1606/2002 (2002) privzel obstoječe MRS-je, standarde, ki jih od tedaj sprejema, pa poimenoval MSRP. Prva Uredba Evropske komisije (ES) o sprejetju nekaterih MSRP št. 1725/2003 (2003), je bila spričo številnih sprememb in dopolnitev, pojasnil in s tem povezane nepreglednosti, težavne uporabe, ter pravne negotovosti konec leta 2008 nadomeščena z novo, redakcijsko prenovljeno Uredbo Evropske komisije (ES) št. 1126/2008 (2008). Tudi ta je bila zaradi nenehnega spreminjanja MSRP-jev in sprejemanja pojasnil že nekajkrat spremenjena oziroma dopolnjena.

Za računovodsko obravnavo transakcij s podjetji je bil v EU že leta 1983 sprejet, ter v letu 1998 prenovljen, poseben računovodski standard pod imenom MRS 22: Poslovne združitve (IASB, 1998a), ki so ga dopolnjevala pojasnila SOP-9 (IASB, 1998b), SOP-22 (IASB, 2000), in SOP-28 (IASB, 2001). V letu 2004 je MRS 22 in vsa tri pojasnila nadomestil prvi MSRP 3: Poslovne kombinacije (IASB, 2004). Takoj po sprejetju je bil MSRP 3 predmet številnih strokovnih razprav znotraj IASB-ja. Istočasno je potekala tudi harmonizacija na mednarodni ravni, konkretno z Ameriškim odborom za računovodske standarde (angl. *US Financial Accounting Standards Board*, v nadaljevanju FASB), ki je pooblaščen za pripravo in izdajo računovodskih standardov v Združenih državah Amerike (angl. *US GAAP*). Leta 2008 je IASB sprejel nov standard računovodskega poročanja MSRP 3: Poslovne kombinacije (IASB, 2008), ki so ga morale družbe začeti uporabljati za poslovna leta po 1. juliju 2009. MSRP 3 iz leta 2008, ki je z določnimi spremembami in dopolnitvami še veljaven (IASB, 2015c), in FASB Standard Št. 141: Poslovne kombinacije sta tudi rezultat medsebojnega usklajevanja in harmonizacije pravil računovodenja ne le

znotraj EU, temveč tudi v širšem mednarodnem prostoru. Cilj sedaj veljavnega MSRP 3 (IASB, 2015c) je izboljšati ustreznost, zanesljivost in primerljivost informacij o **transakcijah s podjetji**³, ki jih **prevzemne družbe (prevzemniki)**⁴ izkazujejo v svojih računovodskih izkazih. MSRP 3 (IASB, 2015c) nima pravil o računovodski obravnavi transakcij s podjetji na ravni lastnikov in prevzete družbe. Ureja izključno pravila za prevzemno družbo (prevzemnika), in sicer:

- opredeljuje pogoje, da bi se določena transakcija lahko opredelila kot transakcija s podjetjem. Standard pojasnjuje, kako se presoja prevzem, in ima lastne opredelitve podjetja;
- kako prevzemnik v svojih računovodskih izkazih pripozna in meri prevzeta sredstva, prevzete obveznosti ali neobvladujoči delež v prevzetem podjetju;
- kako prevzemnik pripozna in meri dobro ime, pridobljeno v poslovni združitvi, ali dobiček pri izpogajanem poslu;
- določa, katere informacije je treba razkriti, da bodo uporabniki računovodskih izkazov lahko ocenili naravo in finančne učinke poslovne združitve.

V vseh različicah je MSRP 3 iz svojega urejanja izključil transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem. MSRP 3 (IASB, 2015c) opredeljuje zgolj kriterije za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem oziroma kriterije za presojo, ali gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, ki se mora izključiti iz uporabe MSRP 3. V razvoju računovodskih standardov za transakcije s podjetji je bistveno, da je MSRP 3 opustil seštevno metodo obračuna transakcije (angl. *pooling of interest method*) in že od leta 2004 zahteva obračun transakcije z uporabo prevzemne metode. Po seštevni metodi so se združena podjetja računovodsko obravnavala kot seštevek dveh ali več prej ločenih podjetij oziroma seštevek njihovega premoženja, medtem ko je bistvo prevzemne metode v predpostavki, da je izveden prevzem, zato se prevzeta sredstva in obveznosti ter rezultat transakcije obračunajo z razporejanjem nakupne cene na opredeljiva prevzeta sredstva ter obveznosti. Kljub opustitvi seštevne metode se le-ta v praksi uporablja v določenih transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem, zlasti zato, ker pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem ni prevzema. IASB je v letu 2015 zaključil razpravo o ustreznosti določb MSRP 3 (IASB, 2015c) z uporabniki računovodskih standardov (investitorji, akademiki, revizorji, regulatorji), s katero je pri njih pridobil odzive na rešitve v MSRP 3 (IASB, 2015c). Na podlagi odzivnih komentarjev se je IASB odločil nadaljevati

³ Pojem »**transakcije s podjetji**« v magistrskem delu uporabljam kot prevod angleškega pojma »**Business Combinations**«, kar po mojem mnenju najbolje odraža vsebino te transakcije. Uradni prevod angleškega pojma *Business Combinations* v slovenski jezik se v uredbi glasi »Poslovne združitve«, SRS-2016 pa transakcijo poimenujejo kot »Poslovna kombinacija (združitev)«.

⁴ MSRP 3 za poročajoče podjetje uporablja angleški pojem »**Reporting Entity**«, kar pomeni organizacijo, ki je dolžna sestavljati računovodske izkaze po MSRP-jih. V magistrskem delu za angleški pojem »**Reporting Entity**« uporabljam prevod »**poročajoča družba**« in ne organizacija, ker so prevzemi in združitve značilni skoraj izključno za organizacije, ki poslujejo v pravnoorganizacijski obliki družb po ZGD-1.

poglobljeno analizo obstoječih rešitev v MSRP 3 (IASB, 2015c) na naslednjih področjih, ki jih je opredelil kot zelo pomembna (IASB, 2015, str. 8–9):

- učinkovitost in zahtevnost preskusa dobrega imena za namen oslabitve;
- računovodska obravnava dobrega imena po začetnem pripoznanju (to je analiza zahteve po izključni slabitvi dobrega imena v primerjavi z amortiziranjem in slabitvijo dobrega imena);
- problematika opredelitve podjetja;
- opredelitev in določanje poštene vrednosti neopredmetenih sredstev v transakcijah s podjetji (s poudarkom na razmerjih s kupci ter blagovnimi znamkami).

1.2 Razvoj SRS za transakcije s podjetji

SRS-ji transakcij s podjetji pred letom 2006 sploh niso urejali, razen začetnega pripoznavanja dobrega imena. SRS-2001, točka 2.5, str. 23 so glede dobrega imena določali: »Naložba v dobro ime je presežek nabavne vrednosti prevzetega podjetja nad določljivo pošteno vrednostjo pridobljenih sredstev, zmanjšano za njegove dolgove, če takšno podjetje preneha obstajati kot samostojna pravna oseba. Če prevzeto podjetje ne preneha obstajati kot samostojna pravna oseba, se naložba izkaže le v skupinskih računovodskih izkazih.« V SRS-2006 so bila pravila računovodskega obračunavanja transakcij s podjetji omejeno vključena v:

- posebno točko Uvoda v SRS-2006 pod naslovom Poslovne združitve,
- SRS 1.14 glede vrednotenja prevzetih opredmetenih osnovnih sredstev pri prevzemni družbi in
- SRS 2.6 in SRS 2.26 glede začetnega pripoznavanja dobrega imena ter njegovega vrednotenja po začetnem pripoznanju.

Za vsa vprašanja računovodenja transakcij s podjetji, ki niso bila urejena v Uvodu ali v drugih SRS-2006, so SRS-2006 napotili na neposredno uporabo MSRP 3. Odločitev Strokovnega sveta pri Slovenskem inštitutu za revizijo, da v SRS-2006 ne uredi celovito vseh vprašanj računovodenja pri združitvah, je bila posledica dejstva, da je bila struktura SRS-2006 pomembno drugačna od strukture MSRP-jev. Medtem ko so SRS-2006 obravnavali računovodsko pripoznavanje, vrednotenje in razkrivanje posameznih gospodarskih kategorij (npr. neopredmetena sredstva, finančne naložbe, zaloge, kapital), MSRP-ji v samostojnem standardu obravnavajo tudi določene vrste poslovnih dogodkov (npr. pogodbe o gradbenih delih, pogodbe o najemih, stroške izposojanja, kmetijstvo itd.), med njimi tudi transakcije s podjetji. Od leta 2016 veljavni SRS-2016 v 6. točki Okvira k SRS-2016 avtonomno urejajo računovodska vprašanja glede transakcij s podjetji (pod imenom Poslovne kombinacije – združitve). SRS-2016 ne omogočajo več neposrednega sklicevanja na MSRP-je, zato so v 6. točki Okvira k SRS-2016 urejena bistvena vprašanja transakcij s podjetji: opredelitev transakcij ter začetno vrednotenje prevzetega premoženja

v poslovnih knjigah prevzemnika. Glede transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem SRS-2016 povzemajo opredelitelvene kriterije iz MSRP 3 (IASB, 2015c) ter avtonomno določajo tudi računovodsko obravnavo pri prevzemniku (več v poglavju 4 magistrskega dela).

2 OPREDELITEV TRANSAKCIJ S PODJETJI PO MSRP 3

2.1 Transakcije s podjetji, ki so znotraj MSRP 3

Transakcije s podjetji so po MSRP 3 (IASB, 2015c) transakcije ali drugi dogodki, v katerih **prevzemnik pridobi obvladovanje nad enim ali več podjetji**⁵. Tej opredelitvi skladno s prilogo A k MSRP 3 ustrezajo tudi transakcije, ki se včasih imenujejo »prave spojitve« ali »spojitve enakih«. V angleškem izvirniku se opredelitev transakcij s podjetji glasi: »A *transaction or other event in which an **acquirer** obtains control of one or more **businesses**.*« Že jezikovna razlaga citirane določbe omogoča izluščiti bistvo transakcij s podjetji:

- **prevzem obvladovanja** (angl. *obtain of control*) oziroma zahteva, da prevzemnik pridobi obvladovanje nad enim ali več podjetji;
- zahteva, da je predmet prevzema **podjetje** v ekonomskem smislu, to je povezan niz aktivnosti in premoženja, s katerimi se lahko ravna in o katerih se odloča z namenom zagotavljanja donosa v obliki dividend, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi neposredno naložbenikom ali drugim lastnikom, članom ali udeležencem.

Bistvena elementa transakcij s podjetji sta torej dva, to je **prevzem** in **podjetje**. V nadaljevanju zato najprej analiziram oba ključna elementa transakcij s podjetji. Brez prevzema in podjetja posel ne more biti računovodsko obravnavan kot transakcija s podjetjem po MSRP 3. Zato se MSRP 3 tudi ne uporablja za tiste transakcije s podjetji, pri katerih bodisi ne gre za prevzemno transakcijo bodisi ne gre za prevzem enega ali več podjetij. Iz področja MSRP 3 so tako v 2. točki (IASB, 2015c) izključene:

- transakcije, v katerih prevzemnik **ne pridobi obvladovanja** nad drugim podjetjem (ni prevzema);
- transakcije, v katerih prevzemnik **pridobi skupno obvladovanje** nad drugim podjetjem (prevzemnik obvladuje eno podjetje ali več podjetij skupaj z ostalimi osebami, zato jih sam ne obvladuje – ni prevzema). Za transakcije, v katerih

⁵ Uradni slovenski prevod Uredbe Komisije (ES) št. 1126/2008 (2008): »Poslovna združitev je transakcija ali drug poslovni dogodek, v katerem prevzemnik pridobi obvladovanje enega ali več poslovnih subjektov« je strokovno neustrezen in spreminja vsebino izvirnega besedila, saj angleškega pojma »*business combinations*« ni mogoče enačiti z izrazom »poslovna združitev«, prav tako angleškega pojma »*business*« ni mogoče enačiti z izrazom »poslovni subjekt«. Ne gre namreč za prevzem drugega »poslovnega subjekta« kot pravnega nosilca, pač pa »podjetja« v ekonomskem pomenu.

prevzemnik pridobi skupno obvladovanje, se uporablja MSRP 11: Skupni aranžmaji. Računovodska obravnava je odvisna od tega, ali gre za skupaj obvladovano podjetje (skupni podvig) ali za skupaj obvladovano dejavnost. V nobeni od navedenih položajev pa računovodska obravnava ni primerljiva z MSRP 3, ki je rezervirana za računovodenje prevzemnih transakcij, zato se dobro ime pri skupnih aranžmajih ne pripozna;

- transakcije **nakupa sredstva ali skupine sredstev, ki nimajo lastnosti podjetja**. Pri nakupu sredstev ali skupine sredstev prevzemnik začetno pripozna posamezna pridobljena opredeljiva sredstva (vključno z neopredmetenimi sredstvi) in prevzete obveznosti. Nabavno vrednost transakcije je treba razporediti na posamezna opredeljiva sredstva in obveznosti na podlagi njihove relativne poštene vrednosti na datum nakupa. Takšna transakcija prav tako ne povzroči dobrega imena;
- **transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem** (ni prevzema).

Prevzemnik lahko po točki B5 MSRP 3 prevzame obvladovanje prevzetega podjetja na več različnih načinov, na primer (IASB, 2015c):

- s prenosom denarja, denarnih ustreznikov ali drugih sredstev (vključno s prenosom svojega podjetja⁶). Nakupna transakcija (angl. *asset deal*) v zameno za denar, v katerem prevzemnik odkupi skupino sredstev, ki ustreza podjetju (obratu), je transakcija s podjetjem. V praksi je mogoče zaznati napačno predpostavko, da je transakcija s podjetjem zgolj transakcija prevzema, v kateri prevzemnik v zameno izda kapitalske instrumente (združitve, delitve), kar je zmotno. Menim, da je k temu veliko pripomogel tudi napačni prevod transakcij s podjetjem iz Uredbe Evropske komisije (ES) št. 1126/2008 (2008), to je Poslovne združitve;
- z nastankom obveznosti. Nakupna transakcija, ki jo prevzemnik deloma ali v celoti poravnava s prevzemom obveznosti prodajalcev, je transakcija s podjetjem;
- z izdajanjem deležev v lastniškem kapitalu. Taka transakcija se izvede v postopkih združitve in delitev družb;
- z zagotavljanjem več kot ene vrste nadomestila;
- v določenih položajih brez prenosa nadomestila. Prevzemnik npr. pridobi obvladovanje, če:
 - prevzeto podjetje odkupi zadostno število lastnih delnic, da prevzemnik pridobi obvladovanje (lastne delnice namreč nimajo glasovalnih pravic),
 - ali potečejo manjšinske pravice veta, ki so prej prevzemniku preprečevale obvladovanje prevzetega podjetja, v katerem je prevzemnik imel večinske glasovalne pravice.

⁶ V takem položaju bi prevzemnik prevzem drugega podjetja poravnal z lastnim podjetjem (zamenjava podjetja za podjetje).

Ker se transakcije s podjetji lahko izvedejo na več različnih načinov, oziroma se podjetja prevzemajo v zameno za različne oblike nadomestil (denar, druga sredstva, prevzem obveznosti, izdajo kapitalskih instrumentov), imajo lahko transakcije s podjetji različne pojavne oblike. Pri vseh pojavnih oblikah transakcij je bistveno, da prevzemnik prevzame drugo podjetje, po točki B6 MSRP 3 pa vključujejo med drugim tudi sledeče pojavne oblike (IASB, 2015c):

- prevzeta družba, ki je nosilka enega ali več podjetij, postane odvisna družba prevzemnika, kar pomeni, da sta prevzemnik in prevzeta družba ločeni pravni osebi, kjer je prevzemnik obvladujoča družba, prevzeta družba pa odvisna družba. V takem položaju mora prevzemnik pravila MSRP 3 uporabiti v konsolidiranih računovodskih izkazih;
- pravni prevzem čistih sredstev enega ali več podjetij s strani prevzemnika. V takem položaju sta možni dve pod-obliki:
 - prevzem se izvede v postopku združitve ali delitve z izdajo deležev v lastniškem kapitalu prevzemnika, kot ga pravno opredeljuje Zakon o gospodarskih družbah, v nadaljevanju ZGD-1 (2009),
 - ali pa s pogodbo o nakupu podjetja od prodajalca in poravnavo z denarjem ali drugimi sredstvi prevzemnika⁷;
- vse družbe, ki so vključene v transakcijo, prenesejo svoja čista sredstva, ali lastniki prenesejo svoje deleže v lastniškem kapitalu teh družb v novo ustanovljeno družbo (po ZGD-1 (2009) gre za posel spojitve ali za zamenjavo kapitalskih deležev).

Oba bistvena elementa transakcij s podjetji, prevzem in podjetje, sta pomembna tudi za presojo transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem, zato jima bom v nadaljevanju namenila bolj poglobljeno analizo. Čeprav bom davčni vidik analizirala v drugem delu magistrskega dela, lahko že uvodoma opozorim, da je podjetje (za davčne namene imenovano **obrat**) prav tako bistveni pogoj za davčno nevtralne transakcije s podjetji.

2.2 Analiza pojma podjetje

2.2.1 Podjetje kot ekonomski pojem

V domači in tuji ureditvi ter literaturi ima pojem podjetje več pomenov. Namesto pojma podjetje, se zanj v ekonomskem smislu uporablja tudi pojem podjem, v davčnem smislu pa pojem obrat. Podjetje je v ekonomskem smislu opredeljeno kot organizacijska tvorba, to je kot **organizirana skupnost materialnih, finančnih in osebnih sestavin, namenjena opravljanju pridobitne dejavnosti. Podjetje kot organizacija ni pravna kategorija**

⁷ Npr., družba A, ki se ukvarja s proizvodnjo in trgovino s čevlji, se odloči, da dejavnost trgovine skupaj s čistim premoženjem in zaposlenimi ter procesi prodaja (podjetje, ki se ukvarja s prodajo).

(Kocbek, et al., 2006, str. 129). Tudi Ustava Republike Slovenije (1991) v 74. členu⁸ loči med podjetništvom oziroma podjetjem v funkcionalnem smislu in med gospodarskimi organizacijami v pravnoorganizacijskem smislu. Ustava govori o podjetništvu kot o svobodni gospodarski pobudi. Ta se institucionalizira z ustanovitvijo gospodarske družbe, ki pa je pravna oseba. Eden od bistvenih elementov gospodarske družbe je po 3. členu ZGD-1 (2009) pridobitna dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička.

Dejavnost je aktivnost, je proces, ki povezuje premoženje in zaposlene zaradi pridobivanja dobička, vse skupaj pa lahko označimo kot podjetje. Da bi podjetje lahko dosegalo svoj namen potrebuje nosilca, ki nastopa na trgu in v pravnem prometu kot subjekt oziroma kot nosilec pravic in obveznosti za uresničevanje namena podjetja. Pravna oseba je zato subjekt oziroma nosilec enega ali več podjetij v ekonomskem smislu. Enako tudi Ivanjko, Kocbek in Prelič (2009, str. 89–101) izpostavljajo, da pojem podjetje izhaja iz latinske besede *suscipere* oziroma francoske *entreprendre*, kar pomeni **opravljati neko dejavnost v smislu organiziranega podjema**. Podjetje je generični pojem za skupek organiziranega premoženja in ljudi, organiziranih in namenjenih opravljanju gospodarske dejavnosti, ki pa sam zase ni pravni subjekt. Podjetje je bistvo podjetništva, saj vključuje vse bistvene vložke organizirane dejavnosti, npr. znanje, raziskave, razvoj, druga neopredmetena sredstva, stvarna sredstva, pravice, dolgove, zaposlene, financiranje, itd. Vložki so organizirani v proces, ki omogoča, da se z vložki dosegajo gospodarske koristi. Ne glede na to, da je podjetje bistvo podjetništva, v obstoječi pravni ureditvi v Sloveniji podjetje ni opredeljeno. ZGD-1 (2009) v 71.–75. členu ureja podjetnika, ne pa podjetje kot tako. ZGD-1 (2009) sicer določa, da je predmet stvarnega vložka v družbo lahko podjetje (193. in 475. člen) in o prenosu podjetja samostojnega podjetnika na gospodarsko družbo (668.–673. člen), vendar nikjer formalno ne opredeli pojma podjetje. Ivanjko, Kocbek in Prelič (2009, str. 103) pojasnjujejo, da je podjetje pravno objekt, to je organizirana premoženjska masa (lat. *universitas facti*), ni pa to pravna enota (lat. *universitas iuris*). Ker je splošna opredelitev podjetja nemogoča, je teorija poskušala ločiti pojem podjetja v pravnem in ekonomskem pomenu. Ekonomska opredelitev podjetja naj bi poudarila zlasti organizirano skupnost premoženjskih dobrin in vrednosti. Pravna opredelitev podjetja pa naj bi opozorila na podjetje kot sredstvo družbe, ki ima samostojno pravno eksistenco. Kot sredstvo družbe je podjetje objekt, ne pa subjekt v pravnem prometu. Svojo ekonomsko subjektiviteto uresničuje v pravni subjektiviteti svoje pojavne oblike, to je gospodarske družbe. Plavšak (2015, str. 14) podjetje opredeljuje kot skup vseh aktivnosti (delovanj), ki se opravljajo z določenim namenom. Po njenem je v tržnem gospodarstvu temeljni namen delovanja gospodarska rast podjema (podjetja). Ključne opredeljitvene značilnosti podjetja (podjema) v ekonomskem smislu so torej povezane z organizirano aktivnostjo, ki povezuje produkcijske dejavnike podjetja z namenom uresničitve cilja organizacije, ki je pri gospodarski družbi usmerjen v maksimiziranje dobička in rasti.

⁸ 74. člen **Podjetništvo**: »Gospodarska pobuda je svoboda. Zakon določa pogoje za ustanavljanje gospodarskih organizacij. Gospodarska dejavnost se ne sme izvajati v nasprotju z javno koristjo. Prepovedana so dejanja nelojalne konkurence in dejanja, ki v nasprotju z zakonom omejujejo konkurenco.«

2.2.2 Opredelitev podjetja v MSRP 3

Opredelitev podjetja po MSRP 3 se v celoti sklada z ekonomsko opredelitvijo podjetja. **Podjetje** je po prilogi A k MSRP 3 (IASB, 2015c) **povezan niz aktivnosti in sredstev, s katerimi se lahko ravna in o katerih se odloča z namenom zagotavljanja donosa v obliki dividend, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi neposredno naložbenikom ali drugim lastnikom, članom ali udeležencem**. Posledično je prevzeto podjetje (angl. *acquiree*) v transakciji s podjetji eno ali več podjetij, nad katerimi prevzemnik pridobi obvladovanje. Iz navedene opredelitve jasno izhaja, da gre za prevzem podjetja v ekonomskem smislu, torej za podjem, in ne za podjetje kot pravno osebo. Zato je tudi uradni slovenski prevod angleškega pojma *business* iz MSRP 3 v »poslovni subjekt«⁹ lahko strokovno zavajajoč, saj nakazuje na podjetje kot subjekt in ne na organiziran niz aktivnosti in premoženja. Iz enakega razloga je po mojem mnenju strokovno neustrezen in zavajajoč tudi uradni slovenski prevod naslova standarda MSRP 3: Poslovne združitve (angl. *business combinations*), saj vodi v enačenje združitve v pravnem pomenu (statusnih preoblikovanj) in transakcij s podjetji, ki pa so v svojem bistvu prevzemne transakcije.

Na razlikovanje med transakcijami s podjetji ter pravnimi združitvami in delitvami opozarja tudi Pate (2011, str. 4), ki razlaga, da združitve in delitve gospodarskih družb v okviru ZGD-1 (2009) niso same po sebi del poslovnih kombinacij (i.e. transakcij s podjetji) po MSRP 3. Pojem poslovnih kombinacij namreč določa MSRP 3 povsem neodvisno od ZGD-1 (2009). Ali so združitve in delitve gospodarskih družb v okviru ZGD-1 (2009) sploh del poslovnih kombinacij za namene MSRP, je tako šele vprašanje natančne analize glede na vsa dejstva in okoliščine posameznega primera. V magistrskem delu pojem podjetje uporabljam izključno v ekonomskem pomenu, pojem transakcija s podjetjem pa kot posel prevzema. Pri tem seveda ni izključeno oziroma je celo pogosto, da se posel prevzema izvede v pravnem postopku združitve ali delitve dveh ali več družb po ZGD-1 (2009).

V strokovni literaturi se za prevzeme in združitve uporablja tudi angleški pojem »*Mergers & Acquisitions*«, v nadaljevanju M&A. *International Bureau of Fiscal Documentation* (2009) razume M&A kot del strateškega financiranja in upravljanja korporacij, ki se ukvarja z nakupi, prodajami in kombiniranjem družb, ki lahko pospešijo, financirajo ali pripomorejo k hitrejši rasti korporacij v določeni panogi.

Kadar predmet transakcije ni podjetje, pač pa se v transakciji prevzamejo (kupijo) sredstva oziroma premoženje, ki nima lastnosti podjetja, se transakcija ne obračuna po MSRP 3, prav tako taka transakcija nima končnega učinka v dobrem imenu ali v prihodkih iz prevzema. Ali ima prevzeto premoženje lastnosti podjetja ali ne, se presoja v vsakem

⁹ Uradni slovenski prevod Uredbe Komisije (ES) št. 1126/2008 (2008).

primeru posebej. V zvezi s tem ima MSRP 3 posebna napotila v točkah B 7–B 12 (IASB, 2015c), po katerih se za podjetje običajno zahteva:

- **vložek** v obliki sredstev, pravic, zaposlenih itd. Vložki so sredstva za doseganje gospodarskih koristi podjetja;
- **postopek (aktivnost)** v obliki sistema, standarda, protokola, dogovora ali pravila, ki se uporablja, da bi se z vložki dosegale gospodarske koristi podjetja. Pri tem podporni postopki, npr. računovodenje, zaračunavanje in drugi upravni sistemi, niso postopki, ki sami zase ustvarjajo gospodarske koristi;
- **izložek**, ki je rezultat vložkov in postopkov v obliki dividend, nižjih stroškov ali drugih gospodarskih koristi.

Čeprav **imajo podjetja običajno izložke, ti niso vedno potrebni**, da se povezani niz aktivnosti lahko obravnava kot podjetje, bistveni so vložki in procesi (aktivnosti). Hkrati po 8. točki MSRP 3 (IASB, 2015c) ni nujno, da prevzemnik sam zagotovi vse vložke in procese. Del njih lahko prevzemnik zagotovi preko zunanjih udeležencev trga, na primer s povezovanjem lastnih vložkov in procesov podjetja z vložki in aktivnostmi, ki jih zagotovijo podizvajalci. Zaposlene npr. lahko v podjetju nadomesti najeta delovna sila, ki omogoča, da je podjetje aktivno in dosega gospodarske koristi. Kateri vložki in procesi so potrebni za podjetje, je odvisno od vrste dejavnosti (storitvena, proizvodna, trgovinska itd.). Vendar je zasnova podjetja tudi v isti dejavnosti praviloma različna, odvisna od kombinacije lastnih in najetih vložkov in procesov. Odbor za računovodske standarde je pri opredelitvi podjetja zavestno izpustil pogoj, da mora biti podjetje »samozadostno«, ker bi to lahko povzročilo preozke razlage pojma podjetje za namene izvajanja MSRP 3 (IASB, 2016, str. 242). MSRP 3 (IASB, 2015c) v točki B 11 še pojasnjuje, da je za presojo odločilno, ali bi bili udeleženci na trgu sposobni s prevzetim nizom sredstev in aktivnosti ravnati tako, da bi prinašale gospodarske koristi. Zato ni nujno, da je določeno podjetje pri prodajalcu tudi dejansko imelo izložke, odločilen je namen prevzema s strani prevzemnika, in ali bo prevzemnik z udeleženci na trgu vložke in procese povezal za doseganje izložkov oziroma gospodarskih koristi. Po MSRP 3, točka B9 so lahko aktivnosti podjetja na različni stopnji razvoja (podjetje, ki je še v »pripravi« oziroma na določeni stopnji razvoja), prav tako ni nujno, da ima podjetje obveznosti. Za sredstva ali niz aktivnosti, ki so na določeni stopnji razvoja, se obstoj ali neobstoj podjetja presoja na naslednji način:

- ali so se začele načrtovati ključne aktivnosti;
- ali so na razpolago zaposleni, industrijska lastnina in drugi vložki in postopki, ki bi se lahko uporabili za te vložke;
- ali se izvaja načrt za proizvodnjo izložkov;
- ali se lahko pridobi dostop do strank, ki bodo kupile izložke.

Prav tako ni treba, da ima povezani niz aktivnosti in sredstev **na stopnji razvoja** vse dejavnike, ki bodo vključeni ob koncu razvijanja, da se obravnava kot podjetje. Pri

sredstvih na določeni stopnji razvoja so primeroma poseben izziv sredstva v obliki nepremičnin. V takem položaju je treba presoditi, ali prevladajo naložbeni motivi za nakup sredstev, ali motivi za razvoj podjetja. Če prevladajo naložbeni motivi se taka sredstva pripozna kot naložbene nepremičnine po MRS 40 Naložbene nepremičnine, v nadaljevanju MRS 40 (IASB, 2015n). Če pa se nepremičnine kupujejo zaradi razvoja nepremičnin v podjetje, z jasno razpoznavnimi aktivnostmi za dokončno izgradnjo in prodajnim trgom, je tak nakup sredstev del vložkov podjetja. *International Financial Reporting Interpretations Committee*, v nadaljevanju IFRIC (IASB, 2011, str. 5) je leta 2011 na vprašanje, ali se nakup naložbene nepremičnine, ki se oddaja v najem večjemu številu najemnikov, skupaj s spremljajočimi aktivnostmi, kot je čiščenje, vzdrževanje itd., lahko šteje za podjetje, pojasnil, da MRS 40 ne ureja vprašanja obstoja podjetja. Kriteriji v MRS 40, po katerih se razvrščajo nepremičnine med naložbene nepremičnine in opredmetena osnovna sredstva, niso namenjeni presoji, ali je nepremičnina podjetje ali ne v smislu MSRP 3. Zato se za presojo obstoja podjetja uporabljajo izključno pravila MSRP 3.

2.3 Opredelitev prevzemnika in prevzema po MSRP 3

2.3.1 Obvladovanje

Določitev prevzemnika v transakcijah s podjetji je odločilna za njihovo pravilno računovodsko obravnavo. Vse zahteve v MSRP 3 se namreč nanašajo izključno na **prevzemnika**. Prevzem (pridobitev obvladovanja) je bistveni element transakcij s podjetji po MSRP 3, ki pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem ne obstaja. Zaradi razlikovanja med prevzemnimi transakcijami s podjetji, ki so znotraj MSRP 3, ter transakcijami s podjetji pod skupnim upravljanjem, ki so osrednje področje analize magistrskega dela, bom že v tem poglavju poglobila analizo prevzema in prevzemnika.

Transakcija, v kateri prevzemnik pridobi obvladovanje nad drugim podjetjem, se računovodsko obračuna po MSRP 3. Kjer pred transakcijo in po transakciji podjetje obvladuje ista oseba ali ista skupina oseb, ne pride do prenosa obvladovanja. Zato se taka transakcija s podjetjem pod skupnim upravljanjem izključi iz pravil MSRP 3. Za razlikovanje med »pravi prevzemom«, ki je znotraj MSRP 3 in transakcijo s podjetjem pod skupnim upravljanjem, ki je izven MSRP 3, je odločilno, ali se pridobi, obdrži, oziroma prenese obvladovanje, zato je sprememba obvladovanja odločilna. Po prilogi A MSRP 3 (IASB, 2015c) je oseba, ki v transakciji s podjetjem **pridobi obvladovanje nad enim ali več podjetji**, prevzemnik. Glede opredelitve **obvladovanja** se MSRP 3 sklicuje na MSRP 10: Konsolidirani računovodski izkazi (IASB, 2015d), ki obvladovanje opredeljuje v točkah 5–21 ter pojasnilih k MSRP 10, točke B 2– B 85. Prevzemnik po točki 6 MSRP 10 (IASB, 2015d) pridobi obvladovanje, »če je izpostavljen spremenljivemu donosu ali ima pravice do spremenljivega donosa iz svoje udeležbe v podjetju, ter lahko prek svojega vpliva na podjetje vpliva na ta donos«.

Izhajajoč iz temeljne opredelitve, prevzemnik obvladuje določeno podjetje le, če so po 7. točki MSRP 10 (IASB, 2015d) izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

- **prevzemnik ima vpliv (angl. *power*) na drugo podjetje.** To pomeni, da ima na podlagi pravic, ki jih obvladuje, **možnost usmerjati pomembne dejavnosti podjetja**, v katerem ima naložbo. Pravice najpogosteje izhajajo iz kapitalske udeležbe. Glede obstoja prevzemnikovih pravic, da usmerja pomembne dejavnosti, se skladno s točko B 15 MSRP 10 (IASB, 2015d) upoštevajo: (a) pravice v obliki glasovalnih pravic, (b) pravice do imenovanja, prerazporeditve ali odstavitve članov ključnega poslovnega osebja, ki lahko usmerjajo pomembne dejavnosti podjetja, (c) pravice do imenovanja ali odstavitve drugega subjekta, ki usmerja pomembne dejavnosti podjetja, (d) pravice do navodil podjetju pri sklepanju poslov ali do veta na kakršne koli spremembe poslov v korist prevzemnika in (e) druge pravice, kot so pravice odločanja določene v upravljalnih pogodbah, na podlagi katerih lahko prevzemnik usmerja pomembne dejavnosti podjetja. Skladno s točko B 18 MSRP 10 (IASB, 2015d), se upoštevajo tudi pravice do imenovanja članov upravnega organa podjetja. Prevzemnik, ki ima več kot polovico glasovalnih pravic drugega podjetja, vpliva na pomembne dejavnosti podjetja v naslednjih primerih: (a) pomembne dejavnosti se usmerjajo na podlagi neposrednega glasovanja imetnika večine glasovalnih pravic ali (b) večina članov upravnega organa, ki usmerja pomembne dejavnosti, je imenovana na podlagi glasovanja imetnika večine glasovalnih pravic. Če npr. prevzemnik A pridobi več kot 50 odstotkov delnic ali poslovnih deležev v družbi T, to družbo obvladuje na temelju pravic iz udeležbe v kapitalu, če se ne izkaže drugače zaradi drugih pogodbenih sporazumov. IASB je razpravljal o tem, kako je treba razumeti vpliv na usmerjanje pomembnih dejavnosti podjetja, bodisi kot pravno oziroma pogodbeno moč, bodisi kot možnost, da naložbenik usmerja pomembne dejavnosti podjetja. IASB se je na podlagi razprave odločil za **možnost usmerjati (angl. *ability to direct*)**, s čimer je poudarjeno, da možnost usmerjanja ni vedno vezana na pravno oziroma pogodbeno moč (IASB, 2016, str. 722). Pomembne dejavnosti, ki jih usmerja prevzemnik, so tiste, ki bistveno vplivajo na donos podjetja ali pogodbenega sporazuma (MSRP 10, točka 10). Glede pomembnih dejavnosti MSRP 10 v točki B 11 našteva te: (a) prodaja in nakup blaga ali storitev, (b) upravljanje finančnih sredstev med njihovo življenjsko dobo (tudi pri neizpolnitvi finančnih obveznosti), (c) izbira, pridobitev ali odtujitev sredstev, (d) raziskave in razvoj novih izdelkov ali postopkov ter (e) določitev strukture financiranja ali pridobivanje virov financiranja. Za primere odločitev o pomembnih dejavnostih MSRP 10, točka B 12 šteje: (a) oblikovanje odločitev podjetja, v katero se naloži, v zvezi s poslovanjem in kapitalom, vključno s poslovnimi in finančnimi načrti, ter (b) imenovanje in nagrajevanje ključnega poslovnega osebja podjetja, v katero se naloži, ali izvajalcev storitev ter prenehanje njihovih storitev ali zaposlitve;
- **prevzemnik je izpostavljen spremenljivemu donosu** ali ima pravice do spremenljivega donosa iz svoje udeležbe v podjetju. To pomeni, da se prevzemnikov

donos iz udeležbe v drugem podjetju lahko spreminja na podlagi poslovanja tega podjetja. Glede izpostavljenosti spremenljivemu donosu se upoštevajo donosi, kot so:

- dividende, druge razdelitve gospodarskih koristi podjetja, v katero se naloži (npr. obresti iz dolžniških vrednostnih papirjev, ki jih izda podjetje, v katero se naloži), in spremembe vrednosti naložbe prevzemnika v zadevnem podjetju,
 - nadomestilo za servisiranje sredstev ali obveznosti podjetja, v katero se naloži, honorar in izpostavljenost izgubam iz zagotavljanja kreditne ali likvidnostne podpore, preostali deleži v sredstvih in obveznostih podjetja, ob prenehanju njegovega obstoja, davčne koristi in dostop do prihodnje likvidnosti, ki jo ima prevzemnik na podlagi svoje udeležbe v podjetju,
 - donos, ki ni na voljo drugim imetnikom deležev. Prevzemnik lahko na primer uporabi svoja sredstva v kombinaciji s sredstvi podjetja, v katero naloži, kot je združevanje operativnih funkcij za doseganje ekonomije obsega, prihranka stroškov, nabavljanja redkih proizvodov, pridobitve dostopa do posebnega znanja ali omejevanja nekaterih dejavnosti ali sredstev, da bi se povečala vrednost drugih sredstev prevzemnika;
- z vplivom na drugo podjetje lahko **prevzemnik vpliva na znesek svojega donosa**. Gre torej za vzročno-posledično razmerje med vplivom prevzemnika ter donosom. Za obvladovanje gre le takrat, kadar lahko prevzemnik poleg tega, da pridobi vpliv na podjetje in je izpostavljen spremenljivemu donosu, ali ima pravice do spremenljivega donosa iz svoje udeležbe v njem, s svojim vplivom na podjetje vpliva tudi na svoj donos iz udeležbe v njem. Slednje je ključno za obstoj obvladovanja oziroma prevzem.

Družbe, ki so zavezane k uporabi MSRP-jev, ali družbe, ki se prostovoljno odločijo za uporabo MSRP-jev, morajo glede obstoja obvladovanja ter sestave konsolidiranih računovodskih izkazov zaradi obvladovanja ter obračuna transakcij s podjetji zaradi prevzema obvladovanja neposredno uporabljati MSRP-je. Družbe, ki uporabljajo SRS-je, pa so prednostno zavezane upoštevati določbe ZGD-1 (2009), ki avtonomno ureja vprašanje obvladovanja v 56. členu tega zakona. Skladno z določbami ZGD-1 (2009) ima družba položaj obvladujoče družbe (torej obvladuje drugo družbo), če je izpolnjen eden od naslednjih pogojev:

- če ima večino glasovalnih pravic v drugi družbi,
- če ima pravico imenovati ali odpoklicati večino članov posloводства ali nadzornega sveta druge družbe in je hkrati družbenik te družbe,
- če ima pravico do prevladujočega vpliva nad drugo družbo na podlagi podjetniške pogodbe ali drugega pravnega temelja,
- če je družbenik v drugi družbi in če na podlagi pogodbe z drugimi družbeniki nadzoruje večino glasovalnih pravic v tej družbi,
- ali če ima prevladujoči vpliv nad drugo družbo oziroma ga dejansko izvaja ali si podredi vodenje te družbe.

Neposrednim glasovalnim pravicam obvladujoče družbe ali pravicam imenovanja in odpoklica se prištejejo še pravice, katerih imetnik je druga družba, ki je odvisna od obvladujoče družbe, ter pravice oseb, ki delujejo za račun obvladujoče družbe ali druge njej odvisne družbe. Nasprotno se od vseh glasovalnih pravic v odvisni družbi odštejejo glasovalne pravice, ki jih ima odvisna družba sama, odvisna družba te družbe ali oseba, ki deluje v svojem imenu, vendar za račun teh družb (torej pravice iz lastnih poslovnih deležev).

Pivka in Ivanjko v Kocbek et al. (2006, str. 239–242) razlagata, da je za obstoj obvladovanja oziroma odvisnosti odločilno, da ima obvladujoča družba vpliv (neposreden ali posreden) na bistvena področja delovanja odvisne družbe, to je na vodenje poslov družbe, zlasti na oblikovanje poslovne politike oziroma na usklajeno delovanje obeh družb za doseganje skupnih poslovnih ciljev, ter na financiranje. Pri tem je pomembno, da lahko poslovanje odvisne družbe oziroma njeni rezultati poslovanja vplivajo na rezultate poslovanja obvladujoče družbe. Po njunem mnenju je družba obvladujoča, kadar razpolaga s sredstvi, ki ji omogočajo, da druga družba ravna po njeni volji. Zadostuje, da obstaja možnost uporabe sredstva za obvladovanje. Pri tem je treba ugotoviti, ali ima obvladujoča družba dejansko možnost vplivati na vodenje odvisne družbe, in možnost, gledano na daljši rok, ukrepati, če odvisna družba ne ravna po njeni volji.

Podgorelec (2014, str. 49) opozarja, da korporacijske odvisnosti ni pravilno enačiti z ekonomsko (gospodarsko) odvisnostjo. Ekonomska odvisnost se lahko kaže v različnih oblikah, primeroma tudi v obliki pogodb o dobavi, kreditnih razmerjih, franšizne vključenosti, itd. Odvisnost, ki izhaja iz povsem gospodarskih ali poslovnih okoliščin še ne utemeljuje odvisnosti, ki bi ustvarjala razmerje obvladujoče in odvisne družbe. Iz navedenega je možno ugotoviti, da je razlaga določb ZGD-1 (2009) glede obstoja obvladujoče družbe oziroma obvladovanja vsebinsko primerljiva z obvladovanjem, ki je opredeljen v MSRP 10 (IASB, 2015d) in komentarju k temu standardu. Enotnost lahko pomembno prispevka tudi k primerljivemu računovodskemu poročanju, saj je tako v MSRP 10 (IASB, 2015d) kot tudi v ZGD-1 (2009) na obstoj obvladovanja vezana tudi zahteva po sestavi konsolidiranih računovodskih izkazov. Izpostavljam še pogodbeno obvladovanje, ki ne temelji na članski udeležbi v kapitalu odvisne družbe. V primeru pogodbe o obvladovanju po 533. členu ZGD-1 (2009) družba podredi vodenje družbe drugi družbi. To dejstvo ustvarja neizpodbitno domnevo, da je družba, ki je podredila svoje vodenje drugi družbi, odvisna od družbe, katera je pridobila pravico do vodenja¹⁰. Družbi sta s pogodbo o obvladovanju povezani v pogodbeni koncern (Pivka & Ivanjko v Kocbek et al., 2006, str. 288). S sklenitvijo pogodbe o obvladovanju obvladujoča družba kot prevzemnik uporabi računovodska pravila MSRP 3 pri sestavi konsolidiranih računovodskih izkazov, s čimer se pogodbeni koncern in dejanski koncern izenačita glede zahtev računovodskega poročanja.

¹⁰ Po izrecni določbi drugega odstavka 541. člena ZGD-1 mora poslovodstvo odvisne družbe izpolnjevati navodila obvladujoče družbe in ne sme zavrniti navodila.

2.3.2 Dodatna pravila o prevzemu v MSRP 3

V določenih situacijah ni povsem jasno, kdo je prevzemnik. Če določbe MSRP 10 ne zadostujejo za jasno opredelitev prevzemnika, se dodatno uporabljajo naslednji napotki iz točk B 13–B 18 Priloge B, k MSRP 3 (IASB, 2015c):

- kadar prevzemnik izvede prevzem v zameno za plačilo v denarju ali drugih sredstvih ali z nastankom obveznosti, **je prevzemnik običajno podjetje, ki prenese denar ali druga sredstva ali prevzame obveznosti**. Prevzem lahko izvede z nakupom podjetja kot organiziranega premoženja (podjema) od druge družbe¹¹, lahko pa tudi s prevzemom druge družbe (pravne osebe), ki je bila nosilka enega ali več podjetij. V takem položaju ima po prevzemu prevzemnik položaj obvladujoče družbe, prevzeta družba pa položaj odvisne družbe;
- kadar prevzemnik izvede prevzem z izdajo deležev v lastniškem kapitalu, je **prevzemnik običajno podjetje, ki izdaja deleže v lastniškem kapitalu**. Takšen prevzem podjetja se izvede praviloma v postopkih združitve ali delitev ali v postopkih povečanja kapitala z novimi stvarnimi vložki v obliki podjetij. Ne glede na navedeno pa je treba pri transakcijah s podjetji, ki se izvedejo z izmenjavo deležev v kapitalu, upoštevati še druga dejstva, ki so lahko odločilna za opredelitev prevzemnika, npr.:
 - prevzemnik je običajno družba, katere lastniki zadržijo ali pridobijo največji del glasovalnih pravic po transakciji (upoštevaje tudi kakršnekoli posebne glasovalne dogovore, opcije, ali zamenljive instrumente);
 - obstoj velikega manjšinskega glasovalnega deleža po transakciji s podjetji, če noben drug lastnik ali skupina lastnikov nima znatnega glasovalnega deleža, kaže na to, da je prevzemnik družba, katere lastnik ali skupina lastnikov ima največji manjšinski glasovalni delež po transakciji;
 - prevzemnik je običajno družba, katere lastniki lahko izberejo ali imenujejo ter odstranijo večino članov upravnega organa po transakciji;
 - prevzemnik je običajno družba, katere (nekdanje) poslovodstvo prevladuje v poslovodstvu družbe po združitvi;
 - prevzemnik je običajno družba, ki plača premijo nad pošteno vrednostjo deležev v lastniškem kapitalu družbe, ki se prevzema;
- običajno **je prevzemnik družba, katere relativna velikost** (merjena na primer s sredstvi, prihodki ali dobičkom) je znatno večja od drugega ali drugih podjetij ali družb v transakciji;
- v številnih situacijah prevzemnik za namene prevzema ustanovi novo družbo, preko katere izvede prevzem. V takem položaju je treba dejanskega prevzemnika presoditi s kriteriji obvladovanja, ne glede na to, da prevzemniki formalni nakup izvedejo preko samostojne (ločene) družbe, ustanovljene izključno za namen formalnega prevzema.

¹¹ V takem položaju se transakcija izvede med prevzemno družbo, ki postane nosilka podjetja, ter družbo, ki je bila pred transakcijo nosilka podjetja (družbo prodajalko).

2.4 Opredelitev datuma prevzema po MSRP 3

Določitev datuma prevzema, tudi datuma zamenjave (angl. *exchange date*), je pomembna iz več razlogov, med katerimi je najpomembnejši ta, da na datum prevzema prevzemnik začetno izmeri vrednost nadomestila za prevzem ter začetno pripozna sredstva in dolgove po njihovih poštenih vrednostih, oziroma začne konsolidirati prevzeto podjetje v konsolidiranih računovodskih izkazih ter izkaže učinek transakcije. Na ta datum tudi prodajalec odpravi pripoznanje podjetja iz poslovnih knjig ali preneha konsolidirati odvisno podjetje. IASB (2016, str. 265) poudarja, da morajo računovodski izkazi prevzemnika odražati vrednost prevzetih sredstev in obveznosti prevzetega podjetja, ne prej in ne kasneje kot na dan prevzema sredstev in obveznosti. Hkrati morajo računovodski izkazi prevzemnika izkazovati le denarne tokove, prihodke, odhodke in ostale učinke delovanja prevzetega podjetja, ki so nastali po datumu prevzema. Datum prevzema je po točki 8 Priloge A k MSRP 3 (IASB, 2015c) **dan, na katerega prevzemnik začne obvladovati prevzeto podjetje**. Datum začetka obvladovanja prevzetega podjetja je v praksi odvisen zlasti od oblike transakcije (nakup večinskega deleža v kapitalu, nakup čistih sredstev podjetja, združitve, delitev, zamenjava kapitalskih deležev). Za vsako od navedenih oblik transakcij obstaja posebna vrsta pogodbe, za katero velja različen obseg dispozitivnosti in normiranja v veljavnih pravnih predpisih. Pogodbene stranke lahko primeroma zadržijo prenos obvladovanja do trenutka, ko prevzemnik po pogodbi izpolni obveznost plačila, lahko dogovorijo dan prenosa obvladovanja na dan sklenitve pogodbe, lahko pa na dan, ki ga prosto določijo v pogodbi upošteva druge pogoje. MSRP 3 (IASB, 2015c) v točki 9 določa, da je datum prevzema (pridobitev obvladovanja) običajno datum, na katerega prevzemnik zakonito prenese nadomestilo, pridobi sredstva in prevzame obveznosti prevzetega podjetja – zaključni datum (angl. *closing day*), hkrati pa poudarja, da prevzemnik lahko prevzame obvladovanje tudi na datum, **ki je pred zaključnim datumom ali po njem, če pisni sporazum določa, da prevzemnik pridobi obvladovanje nad prevzetim podjetjem na datum pred ali po zaključnim datumom**. Enako Deloitte v iGAAP (2015, str. 1827) izpostavlja, da mora prevzemnik upoštevati vsa relevantna dejstva pri določanju datuma prevzema, vključno s tem, da je lahko datum prevzema prej kot pa je zaključni datum, primeroma na podlagi pogodbe, ki prevzemniku daje pravice, da prevzemnik pridobi obvladovanje pred zaključnim dnevom prevzema.

Glede na izpostavljene možne oblike prevzemov, se vprašanje datuma prevzema še posebej poraja pri združitvah in delitvah, kjer so pravni postopki za izvedbo in zaključek transakcije še posebej kompleksni in trajajo dalj časa. Če z obvladovanjem po točki 6 MSRP 10 (IASB, 2015d) razumemo **izpostavljenost spremenljivemu donosu iz udeležbe v prevzetemu podjetju**, je za datum prevzema odločilen datum, ki ga prodajalec in prevzemnik določita kot datum obračuna združitve oziroma delitve v bilančnem smislu, od katerega se šteje, da so dejanja prevzete (prenosne) družbe opravljena za račun prevzemne družbe. S pogodbeno določenim bilančnim presečnim dnem se poslovni dogodki in poslovni izid iz poslovanja pri združitvah in delitvah razmejuje med prenosno in

prevzemno družbo. **Dan obračuna združitve oziroma delitve** je obvezna sestavina pogodbe o združitvi oziroma delitvi, v praksi na ta dan družbe vežejo praviloma tudi pravice lastnikov prevzete oziroma prenosne družbe do udeležbe pri dobičku iz deležev v kapitalu, ki jim jih v transakciji zagotovi prevzemna družba¹². Poleg tega po 68. členu ZGD-1 (2009) na dan obračuna združitve prevzeta (prenosna) družba obvezno sestavi **zaključno poročilo**, na katerega se izvede računovodska razmejitev poslov med prevzeto in prevzemno družbo, zato ZGD-1 (2009) dan obračuna imenuje tudi **bilančni presečni dan zaključnega poročila**. Od tega dneva dalje se pri združitvah na podlagi 7. točke drugega odstavka 581. člena ZGD-1 (2009) in pri delitvah na podlagi 9. točke drugega odstavka 624. člena ZGD-1 (2009) šteje, **da so dejanja prevzete oziroma prenosne družbe opravljena za račun prevzemne družbe**. V praksi se ta dan označuje tudi kot datum »ekonomskega« prenosa lastništva nad premoženjem, ki se prenaša, ne glede na to, da so postopki formalno-pravno zaključeni šele z vpisom združitve ali delitve v sodni register, ko transakcija tudi pravno učinkuje. Plavšak v Kocbek et al. (2006, str. 448–449) razlaga, da ima dan obračuna združitve oziroma delitve naravo dogovora med prevzeto (prenosno) in prevzemno družbo, da vsi pravni posli in druga pravna dejanja, opravljena po dnevu obračuna združitve oziroma delitve, učinkujejo za račun prevzemne družbe, in sicer:

- kadar je pravna posledica pravnih dejanj pridobitev pravic, se šteje, da je pravice pridobila prevzemna družba;
- kadar je pravna posledica pravnih dejanj nastanek obveznosti, se šteje, da gre za obveznosti prevzemne družbe.

Plavšak v Kocbek et al. (2006, str. 448–449) še pojasnjuje, da je zaradi opisanih pravnih učinkov dan obračuna združitve oziroma delitve dan, na katerega se določijo menjalna razmerja in denarna doplačila, kasnejši poslovni dogodki pa na določitev menjalnega razmerja ne vplivajo. Z drugimi besedami, dan obračuna združitve oziroma delitve je bilančni presečni dan, na katerega se sestavijo zaključna poročila prevzetih ali prenosnih družb. Ker se zaključna poročila sestavljajo ob smiselni uporabi vseh določb, ki veljajo za letna poročila, je zaključno poročilo sestavljeno iz poslovnega in računovodskega poročila, s tem pa vključuje zadnje računovodske izkaze prenosne ali prevzete družbe pred datumom obračuna združitve ali delitve. Po datumu obračuna namreč prenosna ali prevzeta družba ne sestavlja več letnega poročila. Izjema je postopek oddelitve oziroma izčlenitve v katerem prenosna družba ne preneha, zato po dnevu obračuna še sestavlja letno poročilo, vendar brez premoženja, ki se prenaša na prevzemno družbo ter brez z njim povezanih poslovnih dogodkov. Vsi poslovni dogodki iz premoženja, ki se prenaša od obračuna združitve ali delitve dalje učinkujejo za račun prevzemne družbe, zato jih v svoje poslovne knjige in v letna poročila vključuje od datuma obračuna dalje prevzemna družba. Enako je pojasnjeno tudi v Pojasnilu 1 k SRS 22 (2006) – vodenje poslovnih knjig pri združitvah in

¹² Dan, od katerega dalje zagotavljajo deleži, ki jih bo prevzemna družba zagotovila lastnikom prevzete ali prenosne družbe, pravico do dela dobička, je obvezna sestavina pogodbe o pripojitvi oziroma delitvenega načrta po 581. in 624. členu ZGD-1.

delitvah (Slovenski inštitut za revizijo, 2006b). Dobiček ali izguba iz delovanja podjetja po datumu obračuna zato učinkuje za prevzemno družbo, hkrati pa so lastniki prevzete ali prenosne družbe, ki v zameno za prenos premoženja pridobijo lastniške deleže v prevzemni družbi, po datumu obračuna že udeleženi pri dobičku prevzemne družbe.

2.5 Analiza pojma združitve oziroma delitev – pravna opredelitev

Naslov MSRP 3 *Business Combinations* (Uredba Evropske komisije (ES) št. 1126/2008 (2008) je iz izvirnega angleškega jezika v slovenski jezik preveden kot **Poslovna združitev**. Enak prevod so prevzeli tudi SRS-2006 (Slovenski inštitut za revizijo, 2006a)¹³. Iz navedenega razloga v praksi prihaja do nekritičnega enačenja transakcij s podjetji po MSRP 3 (IASB, 2015c) z združitvami in delitvami (materialno-statusnimi preoblikovanji) v pravnem smislu po ZGD-1 (2009). Kot sem pojasnila, je bistvo transakcij s podjetji v prevzemu drugega podjetja, kar pa ni vedno značilno za združitev in delitev kot materialno-statusno preoblikovanje. Združitev in delitev v pravnem smislu povzročita spajanje premoženja in obveznosti ene družbe ali več ločenih družb v premoženje ene družbe, delitev pa povzroči cepitev premoženja in obveznosti ene družbe in prenos delov premoženja enovite družbe na več družb. Pri združitvi in delitvi s prevzemom se premoženje prenosne družbe zliva s premoženjem obstoječe(ih) prevzemne(ih) družb, pri združitvi in delitvi z ustanovitvijo pa prihaja do prenosa premoženja na nove družbe, ki se ustanovljajo v postopku združitve in delitve. Enako razlaga Prelič (2004, str. 4).

Za obravnavano temo v tem magistrskem delu je pomembna okoliščina, da se pri združitvah in delitvah po ZGD-1 (2009) premoženje lahko deli tako, da oddeljeno premoženje nima lastnosti podjetja po MSRP 3. Nadalje je treba izpostaviti, da so združitve in delitve pogoste pri reorganizacijah znotraj skupine povezanih družb in znotraj koncernov, za katere je značilno, da nimajo elementa prevzema, ki je bistven za transakcije po MSRP 3. Mnoge od transakcij združitve in delitev znotraj skupine povezanih oseb oziroma koncernov imajo zato naravo transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem, ki so zunaj MSRP 3. Iz tega razloga je pomembno postaviti jasno vsebinsko ločnico med transakcijami s podjetji po MSRP 3 ter med združitvami in delitvami v pravnem pomenu materialno-statusnih preoblikovanj po ZGD-1 (2009). Predpostavimo, da je družba T prevzeta družba, družba A pa prevzemna družba, ter da družbi nista lastniško povezani. Če po pripojitvi lastniki družbe T v zameno za prenos premoženja v družbi A prejmejo manjšinske deleže, je s pripojitvijo družba A prevzela družbo T, zato gre za transakcijo s podjetji po MSRP 3. Če pa predpostavimo, da sta družbi T in A pred pripojitvijo del dejanskega koncerna, npr. obe v 100-odstotni lasti družbe B, pa se s pripojitvijo T k A ni zgodil prevzem, saj je družba T pred pripojitvijo in po njej v lasti družbe B. Natančneje, kljub pravnemu prevzemu, ni prevzema po MSRP 3.

¹³ V SRS-2016 je uporabljen pojem Poslovne kombinacije (združitve).

Združitev in delitev sta v ZGD-1 (2009) prevzete iz Direktive Sveta 2011/35/EU (2011) o združitvah delniških družb in pomenita statusno preoblikovanje družb. Poleg statusnih preoblikovanj družb, se statusno v družbo lahko preoblikuje tudi samostojni podjetnik. Združitev družb ima dve temeljni pod-obliki, to sta pripojitev in spojitev.

Pripojitev¹⁴ (angl. *merger by the acquisition*) se po 580. členu ZGD-1 (2009) opravi s prenosom celotnega premoženja ene družbe ali več prevzetih družb na drugo prevzemno družbo, **spojitev** (angl. *merger by the formation of a new company*) pa se opravi z ustanovitvijo nove prevzemne družbe, na katero se prenese celotno premoženje prevzetih družb, ki se spajajo. **Na prevzemno družbo preidejo celotno premoženje ter pravice in obveznosti prevzete družbe**, pri čemer prevzemna družba vstopi v vsa pravna razmerja, katerih subjekt je bila prevzeta družba, kot **univerzalni pravni naslednik**. **Prevzete (prenosne) družbe** z združitvijo prenehajo, ne da bi bila prej opravljena njihova likvidacija. **Lastnikom prevzetih (prenosnih) družb** se v postopku združitve zagotovijo delnice prevzemne družbe¹⁵. Ker prevzete družbe prenehajo obstajati, lastniki prevzetih družb v postopku združitve »izgubijo« lastniška upravičenja iz delnic oziroma poslovnih deležev v prevzetih družbah. V zameno za soglasje, da prevzeta družba prenese celotno premoženje na prevzemno družbo, lastniki prevzetih družb prejmejo vrednostni ekvivalent delnic ali poslovnih deležev v prevzemni družbi. O tem, koliko delnic ali poslovnih deležev oziroma kolikšen kapitalski delež lastniki prevzetih družb pridobijo v prevzemni družbi, morajo lastniki prevzete in prevzemne družbe doseči soglasje. To je soglasje o menjalnem razmerju. Zato združitev neposredno učinkuje tudi na lastnike prevzemne družbe, seveda pod pogojem, da gre za lastnike, ki se po vrsti in deležih v kapitalu razlikujejo od lastnikov prevzetih družb. Obseg zagotovljenih kapitalskih instrumentov prevzemne družbe za prevzem podjetij prevzete družbe lahko na splošno računovodsko opredelimo kot nabavno vrednost prevzema oziroma nabavno vrednost transakcije s podjetji. Več o nabavni vrednosti transakcije s podjetji po MSRP 3 je pojasnjeno v poglavju 3.3.2. **Pogodbo o pripojitvi** (združitvi) sklepajo poslovodstva družb, ki se združujejo, pri tem pa pogodba o pripojitvi med drugim ureja tudi menjalno razmerje, v katerem lastniki zamenjajo delnice ali poslovne deleže, morebitno višino denarnega doplačila, dan, od katerega dalje imajo lastniki prevzetih družb pravico do udeležbe pri dobičku prevzemne družbe, vključno z morebitnimi posebnimi pogoji, ki so vezani na pravico do udeležbe pri dobičku. Časovna razmejitev pravice lastnikov prevzete družbe do udeležbe pri dobičku prevzemne družbe je za lastnike ključna za določitev trenutka

¹⁴ ZGD-1 podrobneje ureja statusno preoblikovanje delniških družb, ki pa se smiselno uporabljajo tudi za združitev komanditnih delniških družb (ZGD-1, drugi odstavek 617. člena) in za združitev družb z omejeno odgovornostjo (ZGD-1, drugi odstavek 618. člena).

¹⁵ Poleg zagotovitve delnic so lastniki prevzetih družb upravičeni tudi do denarnega doplačila, vendar le, če razmerje, v katerem se zamenjajo delnice prevzete družbe za delnice prevzemne družbe, ni enako ena ali več delnic prevzemne družbe za eno delnico prevzete družbe. Denarno doplačilo delničarjem zagotovi prevzemna družba (ZGD-1, peti odstavek 580. člena). Pri tem denarno doplačilo delničarjem ne sme presegati 10 % skupnega najmanjšega emisijskega zneska delnic, ki jih prevzemna družba zagotovi delničarjem prevzete družbe zaradi pripojitve (angl. *of the nominal value of the shares so issued or, where they have no nominal value, of their accounting par value*).

zamenjave kapitalskih instrumentov. Povedano drugače: pridobitev pravice do udeležbe pri dobičku prevzemne družbe je povezana z izgubo pravice do udeležbe pri dobičku v prevzeti družbi, zato je to tudi dan prehoda tveganj in koristi iz njihove finančne naložbe. Lastniki zato ta dan upoštevajo kot dan zamenjave finančne naložbe, oziroma dan odprave finančne naložbe v kapital prevzetih družb ter začetne pripoznave finančne naložbe v kapital prevzemne družbe. Pogodba o pripojitvi določa tudi dan, od katerega dalje se šteje, da so dejanja prevzetih družb opravljena za račun prevzemne družbe (dan obračuna združitve), ki je običajno enak kot dan od katerega dalje imajo lastniki prevzete družbe pravico do udeležbe na dobičku prevzemne družbe. Pogodba o pripojitvi mora biti revidirana, **pripojitveni revizor** pa o tem sestavi pisno poročilo. Iz zakonsko določene vsebine zahtevanega poročanja pripojitvenega revizorja je razvidno, da je vloga revizorja varovanje interesov družbenikov ter upnikov. Pripojitveni revizor po petem odstavku 583. člena ZGD-1 (2009) v poročilu izrazi mnenje o tem, ali sta zagotovitev delnic prevzemne družbe po menjalnem razmerju, predlaganem v pogodbi o pripojitvi, in višina morebitnih denarnih doplačil ali ponujena odpravnina primerno nadomestilo za delnice prevzete družbe. Z drugimi besedami, pripojitveni revizor odloči o primernosti nabavne vrednosti prevzema, ki je odločilna za določitev menjalnega razmerja.

Enako kot pri združitvi učinkujejo tudi transakcije pri **delitvi**, ki se lahko izvedejo v eni od treh dopustnih pod-oblik po 623. členu ZGD-1 (2009):

- razdelitev (z ustanovitvijo ali s prevzemom),
- oddelitev (z ustanovitvijo ali s prevzemom) in
- izčlenitev (z ustanovitvijo ali s prevzemom).

Razdelitev se opravi hkrati s prenosom vseh delov premoženja prenosne družbe (ki z razdelitvijo preneha, ne da bi bila opravljena njena likvidacija) na nove kapitalske družbe, ki se ustanovijo zaradi razdelitve (razdelitev z ustanovitvijo novih družb), ali prevzemne kapitalske družbe (razdelitev s prevzemom). **Oddelitev** se opravi s prenosom posameznih delov premoženja družbe (ki z oddelitvijo ne preneha) na nove družbe, ki se ustanovijo zaradi oddelitve (oddelitev z ustanovitvijo novih družb), ali prevzemne družbe (oddelitev s prevzemom). **Izčlenitev** se opravi s prenosom vseh ali posameznih delov premoženja prenosne družbe (ki z izčlenitvijo ne preneha) na nove družbe, ki se ustanovijo zaradi izčlenitve (izčlenitev z ustanovitvijo novih družb), ali prevzemne družbe (izčlenitev s prevzemom). Prenos premoženja se pri delitvi izvede na temelju delitvenega načrta, nova ali prevzemna družba pa kot univerzalni pravni naslednik vstopi v vsa pravna razmerja v zvezi s tem premoženjem, katerih subjekt je bila prenosna družba. Lastnikom prenosne družbe se zagotovijo delnice ali poslovni deleži nove ali prevzemne družbe. Izjemoma se pri izčlenitvi deleži nove ali prevzemne družbe zagotovijo prenosni družbi. ZGD-1 (2009) izrecno določa, da se pri **izčlenitvi** ohranjajo kapitalska razmerja, kar pomeni, da je izčlenitev že po samem zakonu transakcija pod skupnim upravljanjem, saj prenosna družba prenese premoženje, katerega lastnik je bila pred prenosom neposredno prenosna družba,

po prenosu pa to premoženje obvladuje preko deležev v kapitalu prevzemne družbe. Ker se po zakonu kapitalska razmerja ohranjajo, po izčlenitvi podjetja upravljajo iste osebe kot pred izčlenitvijo, gre po točki B 1 MSRP 3 (IASB, 2015c) za transakcijo pod skupnim upravljanjem. Glede tega Prelič (2009, str. 204) sicer meni, da kljub temu, da izčlenitev ohranja kapitalska razmerja, vpliva na pozicijo imetnikov deležev prenosne družbe. Vpliv sicer ni neposreden, kot pri razdelitvi ali oddelitvi, kljub temu pa ni zanemarljiv. Sprememba pozicije je povezana s spremembo sestave aktive prenosne družbe, saj je ta po izčlenitvi sestavljena (tudi) iz deležev prevzemne družbe. Sprememba je predvsem v načinu, na katerega imetniki deležev prenosne družbe izvršujejo oblastništvo nad premoženjem, ki je bilo predmet izčlenitve. Pred izčlenitvijo so oblastništvo izvrševali v obsegu in na način, ki ga določa korporacijsko razmerje, po izčlenitvi le še posredno preko dejanj posloводства prenosne družbe.

Dan obračuna združitve oziroma delitve je po ZGD-1 (2009) časovni mejnik, ki razmejuje tveganja in koristi iz premoženja in iz poslov prevzetih družb, torej gre za časovno razmejevanje ekonomskih posledic združitve. Posledično prevzete družbe na dan obračuna združitve pripravijo zaključno poročilo (zadnje letno poročilo), ki pa je po 68. členu ZGD-1 (2009) lahko največ devet mesecev pred vložitvijo predloga za vpis združitve v sodni register. Od dneva obračuna združitve dalje se po točki 1(e) 5. člena Direktive 2011/35/EU (2011) transakcije prevzete družbe **za računovodske namene obravnavajo kot posli prevzemne družbe**. Iz navedenega razloga je dan obračuna združitve odločilen presečni dan za računovodsko obravnavo pri prevzeti družbi, prevzemni družbi in tudi pri lastnikih prevzete in prevzemne družbe (več o datumu prevzema v poglavju 2.4). Čeprav ekonomske posledice združitve učinkujejo že od dneva obračuna združitve dalje, pa pravne posledice združitve nastanejo šele z vpisom združitve v poslovni register. Na ta dan se po 591. členu ZGD-1 (2009):

- poveča osnovni kapital prevzemne družbe (kadar je to potrebno ali dopustno),
- celotno premoženje prevzetih družb (stvarno premoženje, pravice intelektualne lastnine, finančne naložbe, denarna sredstva, dolgovi, rezervacije itd.) preide na prevzemno družbo,
- prevzemna družba vstopi v vsa pravna razmerja, v katera so bile pred združitvijo vključene prevzete družbe,
- prevzete družbe prenehajo in
- delničarji prevzetih družb postanejo delničarji prevzemne družbe.

Razlikovanje med ekonomskim in pravnim učinkovanjem je odločilno za vsebinsko pravilno računovodsko in davčno obravnavanje združitev in delitev. Posebno analizo terja tudi dejstvo, da med ekonomskim in pravnim učinkovanjem poslovne združitve (torej med dnevom obračuna združitve in delitve ter dnevom vpisa v sodni register) obstaja nekajmesečni časovni zamik (največ devet mesecev), ta pa se lahko razteza tudi čez »redni« bilančni presečni dan poslovnega leta prevzetih družb in/ali prevzemne družbe.

3 RAČUNOVODENJE TRANSAKCIJ S PODJETJI PO MSRP 3

3.1 Prezemna metoda za obračun transakcij s podjetji po MSRP 3

Transakcije s podjetji se morajo po točkah 4 in 5 MSRP 3 (IASB, 2015c) obračunati po prevzemni metodi, ki terja:

- opredelitev prevzemnika,
- določitev datuma prevzema,
- pripoznavanje in merjenje pridobljenih opredeljivih sredstev, prevzetih obveznosti in neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju in
- pripoznavanje in merjenje dobrega imena ali dobička pri izpogajanem nakupu.

Prezemna metoda v bistvu pomeni uporabo enakih pravil začetnega pripoznavanja določene nakupne transakcije, kot veljajo za začetno pripoznanje drugih »običajnih« nakupov sredstev. To potrjuje tudi razprava IASB (2016, str. 245). Pri nakupu »običajnih« sredstev, ki nimajo lastnosti podjetja, se sredstva pripoznajo po vrednosti danih nadomestil za nakup sredstva (angl. *at cost*), ki se po točki 4.55.a Okvirnih navodil (IASB, 2015a) izmeri kot znesek denarja ali denarnih ustreznikov, ali po pošteni vrednosti drugega nadomestila, danega za pridobitev sredstva na dan pridobitve. Opredelitev je vsebinsko enaka, kot velja za prevzemno metodo po MSRP 3, prilagojena je zgolj zaradi dejstva, da je predmet nakupa podjetje.

Tudi učinek transakcije s podjetji se izmeri glede na vrednost danega nadomestila za prevzem v obliki denarja ali denarnih ustreznikov oziroma po pošteni vrednosti drugega nadomestila na dan prevzema. Posebnost začetnega pripoznanja prevzema podjetja je v tem, da se podjetje razlikuje od »običajnih« sredstev ali »običajne« skupine sredstev, ki nimajo narave podjetja, ki je delujoč, organiziran skupek sredstev, ljudi in aktivnosti. Zato se pri prevzemu podjetja učinek transakcije pripozna kot dobro ime. Prezemna metoda poudarja vidik prevzemnika, ki zagotovi plačilo ali izda deleže v lastniškem kapitalu za prevzem podjetja. To je tudi ključni razlog, zakaj je IASB zavrnil seštevalno (združevalno) metodo računovodskega obračuna prevzema podjetja, katero je pred MSRP 3 alternativno dopuščal MRS 22, in ki so jo nekateri strokovnjaki tudi ob sprejemanju MSRP 3 zagovarjali kot ustrezno metodo obračuna. Zagovorniki so seštevalno metodo utemeljevali predvsem z vidika »kontinuiranega« življenja podjetja, ki je predmet prevzema, ter z vidika lastnikov prevzetega podjetja, ki v zameno za prenos podjetja prejmejo deleže v lastniškem kapitalu prevzemnika. Zanje se namreč gospodarska aktivnost v podjetju zgolj nadaljuje preko prevzemnika. Zagovorniki seštevalne metode so tudi izpostavili, da uporaba prevzemne metode, v kateri se prevzeta sredstva in obveznosti začetno izmerijo po pošteni vrednosti, pomeni odklon od načela izvirne vrednosti v MSRP (IASB, 2016, str. 245–251), upoštevajoč dejstvo, da gre zgolj za kontinuiteto delovanja podjetja pri prevzemniku. Strinjam se lahko s tezo, da prevzem podjetja, ki se izvede v zameno za

izdajo lastniških deležev v prevzemniku, za lastnike prevzetega podjetja ne pomeni »dokončne« odtujitve podjetja, temveč nadaljnjo udeležbo v podjetju in upravljanje podjetja preko prevzemnika. Prav tako se lahko strinjam s tezo, da prevzem za podjetje ne pomeni njegove likvidacije, temveč nadaljevanje organiziranega delovanja v okviru prevzemnika. Primeroma tudi Direktiva Sveta 2009/133/ES (2009) in Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb, v nadaljevanju ZDDPO-2 (2006), pri obdavčitvi lastnikov prevzetega podjetja in podjetja kot davčnega zavezanca take transakcije obravnavata kot davčno nevtralne ravno na temelju argumentacije, da gre za kontinuiteto ekonomske in davčne aktivnosti. Ne glede na navedeno, pa je v zvezi z uporabo metode obračuna prevzema podjetja za računovodske namene odločilno, da obračun prevzema (nakupa) **izvede prevzemnik**. Z vidika prevzemnika se namreč predpostavlja, da je izvedel nakup oziroma prevzem, zato z njegovega vidika ne najdem utemeljenih razlogov, da bi prevzeta sredstva in obveznosti podjetja pripoznal po zgodovinskih knjigovodskih vrednostih povzetega podjetja, saj take informacije ne bi odražale niti realnih učinkov prevzemne transakcije niti realnih posledic poslovanja s podjetjem po prevzemu¹⁶. Zato je utemeljeno, da skladno s prevzemno metodo po MSRP 3 (točke 10, 15, 18 in 32) prevzemnik začetno pripozna prevzem podjetja tako, da sredstva in obveznosti prevzetega podjetja začetno ovrednoti po pošteni vrednosti na dan prevzema, učinek pa pripozna kot dobro ime ali kot dobiček v izpogajanem nakupu. Opredelitev prevzemnika in datum prevzema sem obdelala v poglavjih 2.3 in 2.4, zato v nadaljevanju analiziram še pripoznavanje in merjenje pridobljenih opredeljivih sredstev, prevzetih obveznosti in neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju, ter pripoznavanje in merjenje dobrega imena ali dobička pri izpogajanem nakupu.

3.2 Začetno pripoznanje in vrednotenje sredstev in obveznosti v prevzetem podjetju

3.2.1 Uporaba poštene vrednosti

Na datum prevzema po točki 10 MSRP 3 (IASB, 2015c) prevzemnik začetno pripozna opredeljiva (angl. *identifiable*) **pridobljena sredstva, prevzete obveznosti**, neobvladujoči delež v prevzetem podjetju ter učinek transakcije. Sredstva in obveznosti iz prevzetega podjetja se po točki 18 MSRP 3 (IASB, 2015c) začetno ovrednotijo **po njihovi pošteni vrednosti**, razen določenih izjem, ki jih predstavljam v nadaljevanju. IASB (2016, str. 287) razlaga, da uporaba poštene vrednosti pri začetnem ovrednotenju sredstev in obveznosti iz prevzema podjetja bolje odraža prevzemnikove ekonomske posledice prevzema podjetja ter sposobnost prevzetih čistih sredstev glede bodočih denarnih tokov oziroma predvidenih učinkov poslovanja. Glede ugotavljanja poštene vrednosti Odar

¹⁶ Ker vložki (sredstva) ne bi bili ovrednoteni po cenah, ki jih je prevzemnik plačal za prevzem sredstev, tudi ekonomske koristi iz teh sredstev ne bi bile realno ovrednotene. Prav tako začetna vrednost dobrega imena ne bi bila realna.

(2011, str. 66) razlaga, da računovodski standardi poznajo troje podlag za njeno ugotavljanje, in sicer:

- tržno ceno na delujočem trgu (angl. *quoted market price in active market*),
- oceno, temelječo na cenah podobnih sredstev (angl. *estimate price based on price of similar assets*) in
- oceno, temelječo na metodah ocenjevanja (angl. *estimate price based on valuation techniques*).

Katera sredstva in katere obveznosti prevzetega podjetja prevzemnik začetno pripozna na dan prevzema? Na sistemski ravni je odločilno (IASB, 2016, str. 266), da:

- so sredstva in obveznosti **na dan prevzema samostojno opredeljiva in**
- da so sredstva in obveznosti **del prevzetega podjetja** in niso del ločenega posla.

IASB razlaga, da posli, ki so v primarnem interesu prevzemnika ali lastnikov prevzemnika in ne prevzetega podjetja, niso del sredstev ali obveznosti prevzetega podjetja (IASB, 2016, str. 267). Primeri ločenih transakcij, ki niso del prevzema podjetja in se morajo po točki 52 MSRP 3 (IASB, 2015c) obračunati z uporabo drugih MSRP-jev so:

- transakcija, ki dejansko poravnava prej obstoječi odnos med prevzemnikom in prevzetim podjetjem;
- transakcija, ki nagraduje zaposlene ali nekdanje lastnike prevzetega podjetja za storitve v prihodnosti;
- transakcija, ki je povračilo prevzetemu podjetju ali njegovim nekdanjim lastnikom za stroške prevzemnika v zvezi s prevzemom.

Na splošno prevzemnik pripozna vsa sredstva in obveznosti, ki so samostojno opredeljiva, če ta sredstva in obveznosti izpolnjujejo pogoje za pripoznanje po kriterijih iz Okvirnih navodil k MSRP (splošni kriteriji pripoznanja). Poleg Okvirnih navodil k MSRP glede začetnega pripoznanja pa za sredstva in obveznosti pri prevzemu podjetja veljajo določene izjeme. Ker se prevzemna metoda uporablja z vidika prevzemnika ter zaradi uporabe poštene vrednosti, je mogoče, da prevzemnik začetno pripozna **tudi tista sredstva ali obveznosti, ki jih prevzeto podjetje ni pripoznalo v svojih računovodskih izkazih**. Največkrat gre za sredstva, ki se po drugih MSRP-jih ne smejo pripoznati, npr. neopredmetena sredstva, razvita v lastnem podjetju (npr. blagovna znamka, lista kupcev itd.), ter pogojne obveznosti.

V nadaljevanju predstavljam posebna pravila za začetno pripoznanje in vrednotenje določenih sredstev oziroma obveznosti ob prevzemu podjetja. Ker mora prevzemnik sredstva in obveznosti iz prevzetega podjetja pripoznati po njihovih poštenih vrednostih na dan prevzema, to hkrati pomeni, da prevzem nabavnih vrednosti in popravkov vrednosti za

posamezne kategorije sredstev (npr. pri poslovnih terjatvah in danih posojilih zaradi popravkov vrednosti iz oslabitve), kot jih je izkazovalo podjetje v svojih računovodskih izkazih pred prevzemom, ni dopustno¹⁷. Prevzemnik po točki B 41 MSRP 3 (IASB, 2015c) ne sme pripoznati ločenega popravka vrednosti na datum prevzema za sredstva, pridobljena v poslovni združitvi, ki se merijo po pošteni vrednosti na datum prevzema, ker so učinki negotovosti glede prihodnjih denarnih tokov vključeni v merjenje poštene vrednosti.

3.2.2 Posebnosti pri začetnem pripoznanju in vrednotenju sredstev in obveznosti pri prevzemu podjetja

3.2.2.1 Bodoči stroški za opustitev dela dejavnosti ali zmanjšanje števila zaposlenih

Stroški, ki jih prevzemnik pričakuje zaradi opustitve dela dejavnosti prevzetega podjetja in/ali zmanjšanja števila zaposlenih, niso sedanja obveznost iz prevzema podjetja, zato prevzemnik ne pripozna teh stroškov kot obveznost pri uporabi prevzemne metode. Namesto tega po točki 11 MSRP 3 (IASB, 2015c) prevzemnik pripozna te stroške v računovodskih izkazih po združitvi v skladu z drugimi MSRP-ji. Pri sprejemanju MSRP 3 se številni strokovnjaki niso strinjali s to sprejeto rešitvijo, ker so zatrjevali, da je poštena vrednost prevzema podjetja z vidika prevzemnika vedno odraz bodočih stroškov prevzemnika v zvezi z opustitvijo dela dejavnosti ali zaposlenih. IASB je zavrnil predloge, da bi prevzemnik kot začetno obveznost pripoznal bodoče stroške opustitve dela dejavnosti ali zmanjšanja števila zaposlenih, ker je to konsistentno s pravili nabavne vrednosti pri ostalih sredstvih, oziroma ker gre za po-prevzemne stroške.

3.2.2.2 Pogojne obveznosti

Prevzemnik pri opredelitvi pogojnih sredstev in pogojnih obveznosti izhaja iz MRS 37 ter glede (ne)pripoznanja pogojnih sredstev upošteva MRS 37, glede pripoznanja pogojnih obveznosti pa upošteva MSRP 3. MRS 37 zahteva, da se pogojne obveznosti ne pripoznajo v Izkazu finančnega položaja (v nadaljevanju IFP) kot obveznosti, temveč se zgolj razkrijejo v pojasnilih k izkazu. MRS 37 pogojne obveznosti v točki 10 opredeljuje kot (IASB, 2015k):

- **možno obvezo**, ki izhaja iz preteklih dogodkov in katere obstoj bo potrdila samo pojavitev ali ne-pojavitev enega ali več negotovih prihodnjih dogodkov, ki jih podjetje ne obvladuje v celoti,
- ali **sedanjo obvezo**, ki izhaja iz preteklih dogodkov, vendar se ne pripozna, ker:

¹⁷ V praksi se v zvezi s tem pojavljajo strokovne napake, saj se pri prevzemu sredstev lahko napačno daje prednost davčnim pravilom, povezanim z odlogom obdavčitve in kontinuiteto vrednotenja, kar je sicer davčno dosledno, vendar računovodsko napačno.

- ni verjetno, da bo pri poravnavi obveze potreben odtok dejavnikov, ki omogočajo gospodarske koristi,
- ali ker zneska obveze ni mogoče izmeriti dovolj zanesljivo.

MSRP 3 deloma odstopa od MRS 37 glede pripoznavanja pogojnih obveznosti. Prezemnik mora na datum prevzema pripoznati tudi pogojno obveznost, če je ta **sedanja obveza**, ki izhaja iz preteklih dogodkov, in je njeno pošteno vrednost mogoče zanesljivo izmeriti. Prezemnik po točki 23 MSRP 3 (IASB, 2015c) in IASB (2016, str. 305) pripozna pogojno obveznost, ki je sedanja obveza tudi, če ni verjetno, da bo pri poravnavi obveze potreben odtok dejavnikov, ki omogočajo gospodarske koristi. V MSRP 3 pa ni moč najti zahteve, da bi prevzemnik pri prevzemu podjetja pripoznal tudi pogojne obveznosti, ki so možne obveze. Enako Ernst&Young razlaga, da prevzemnik začetno ne pripozna tistih pogojnih obveznosti iz prevzema podjetja, ki niso sedanje obveze, temveč možne obveze (2016, str. 602).

3.2.2.3 Sredstva (terjatve) za povračilo škode

V večini prevzemnih pogodbenih dogovorov prevzemnik zahteva od prodajalca določena jamstva, ki so običajno povezana s:

- pričakovanim obsegom in/ali donosnostjo poslovanja prevzetega podjetja,
- ali s pričakovanimi izidi še nedokončanih dogovorov ali postopkov (npr. davčnih, sodnih, zaključkov poslovnih pogajanj itd.).

Točka 27 MSRP 3 (IASB, 2015c) zahteva, da mora prevzemnik pripoznati **sredstvo**, kadar od prodajalca podjetja pogodbeno zahteva odškodnino, oziroma povračilo za izid možnih izgub ali negotovosti, povezanih z vsemi sredstvi in obveznostmi ali z delom določenega sredstva ali obveznosti. **Prevzemnik iz pogodbenega dogovora pridobi odškodninsko sredstvo**. Kadar se odškodnina nanaša na sredstvo ali obveznost, ki ne izpolnjuje pogojev za pripoznanje (na primer, odškodnina se lahko nanaša na pogojno obveznost, ki ni pripoznana na datum prevzema, ker je možna obveza), se odškodninska sredstva ob prevzemu podjetja ne pripoznajo. Odškodninska sredstva se pripoznavajo in vrednotijo po enakih načelih kot sredstvo ali obveznost, v zvezi s katerim obstaja negotovost, s čimer MSRP 3 želi vzpostaviti vzorčno-posledično zvezo med potencialno škodo ter povračilom škode ter preprečiti, da bi prevzemnik pripoznal zgolj odškodninska sredstva, brez pripadajočih podlag (sredstev ali obveznosti), v zvezi s katerimi ima prevzemnik pogodbeno pravico do povračila. Enako razlaga Ernst&Young (2016, str. 604).

Za ponazoritev odškodninskih sredstev predpostavljam, da je prevzemnik pri prevzemu obveznosti ovrednotil obveznosti za dana jamstva za dobro izvedbo del prevzetega podjetja na 10.000 denarnih enot (v nadaljevanju DE). Pri pogajanjih s prodajalcem glede poštene vrednosti teh obveznosti je prevzemnik pristal na znesek obveznosti za dana jamstva v

višini 5.000 DE, skupaj z zavezo prodajalca, da bo prevzemniku povrnil razliko do 10.000 DE, če bodo dejanski stroški iz zahtevkov za dobro izvedbo del presegli 5.000 DE. Ob navedenih predpostavkah prevzemnik ovrednoti prevzete obveznosti za dana jamstva po pošteni vrednosti 10.000 DE in hkrati pripozna odškodninska sredstva za 5.000 DE.

3.2.2.4 Zaposlitveni zaslužki

Obveznosti za zaposlitvene zaslužke se skladno s točko 26 MSRP 3 (IASB, 2015c) merijo po pravilih MRS 19, in ne po pošteni vrednosti na dan prevzema.

3.2.2.5 Neopredmetena sredstva

V MSRP 3 je jasna zahteva, da mora prevzemnik pred učinkom prevzemne transakcije, torej ločeno od dobrega imena, pripoznati vsa **opredeljiva** neopredmetena sredstva iz prevzema podjetja, tudi tista, ki v računovodskih izkazih prevzetega podjetja niso bila izkazana, če so izpolnjeni pogoji za pripoznanje po MSRP 3. Začetna nabavna vrednost neopredmetenih sredstev, ki so samostojno opredeljiva, se po točki 18 MSRP 3 (IASB, 2015c) meri po njihovi pošteni vrednosti na dan prevzema podjetja. Po opredelitvi v točkah 3, 22 ter 87 priloge A k MSRP 13 (IASB, 2015e) mora poštena vrednost neopredmetenih sredstev odražati pričakovanja udeležencev na trgu glede **verjetnosti**, da bodo **pričakovane** ekonomske koristi iz neopredmetenega sredstva uresničene. Pričakovane ekonomske koristi iz neopredmetenih sredstev se lahko odražajo v prodaji proizvodov in storitev, prihrankih stroškov ali v drugih koristih iz neopredmetenih sredstev. Po splošnih pravilih začetnega pripoznavanja neopredmetenih sredstev, določenih v točki 21 MRS 38 (IASB 2015g), se neopredmetena sredstva začetno pripoznajo le, če je **verjetno** (angl. *probable*), da bodo pričakovane ekonomske koristi iz sredstva uresničene in če je njihovo nabavno vrednost mogoče **zanesljivo** (angl. *reliable*) izmeriti, to pa je tudi splošen koncept »vstopnih pogojev« za začetno pripoznavanje drugih sredstev v Okvirnih navodilih k MSRP.

Pri prevzemu podjetja se neopredmetena sredstva začetno pripoznajo **po pošteni vrednosti**, zato je vanjo že vključena verjetnost, glede obsega in dinamike pritekanja ekonomskih koristi iz neopredmetenega sredstva. Če verjetnosti ni, bo poštena vrednost neopredmetenega sredstva enaka nič. Iz tega razloga so pri neopredmetenih sredstvih, pridobljenih s prevzemom podjetja, po točkah BC 17 in 18 MRS 38 (IASB, 2015g) ekonomske koristi ovrednotene preko določanja poštene vrednosti. V merjenje začetne poštene vrednosti je namreč po točkah 19 A–19 D MRS 38 (IASB, 2015g) vključen tudi kriterij zanesljivosti, s tem ko se za neopredmeteno sredstvo potrdi, da je samostojno opredeljivo. Po točki 11 MRS 38 (IASB, 2015g) morajo biti neopredmetena sredstva samostojno opredeljiva, da bi jih lahko ločili od dobrega imena. Zato ločeno izkazovanje neopredmetenih sredstev v prevzemu podjetja uporabnikom zagotavlja boljše računovodske informacije, kot če bi neopredmetena sredstva izkazali kot del dobrega

imena, čeprav je potrebna večja mera presoje in ocenjevanja poštene vrednosti neopredmetenih sredstev. Obstaja predpostavka, da so neopredmetena sredstva zanesljivo izmerjena, upoštevajoč verjetnost pričakovanih ekonomskih koristi, če so izmerjena po poštenu vrednosti in izpolnjujejo pogoje samostojno opredeljivih sredstev. Če pogojev samostojne opredeljivosti ne izpolnjujejo, se vključujejo v dobro ime, ki ga je treba razumeti kot končni učinek transakcije s podjetji, oziroma kot kategorijo, ki izkazuje bodoče ekonomske koristi iz tistih sredstev prevzetega podjetja, ki niso samostojno opredeljiva.

IASB je pri prenovi MRS 38 v točki 12 (IASB, 2015g) določil dva opredelitvena kriterija, po katerih so neopredmetena sredstva samostojno opredeljiva in jih zato ni dopustno vključevati v dobro ime, kar seveda vpliva na znesek začetno pripoznanega dobrega imena ter na učinke iz njegovega kasnejšega vrednotenja. **Poleg kriterija ločljivosti** je IASB izpostavil v točkah BC 9 in BC 10 MRS 38 (IASB, 2015g) še **kriterij pogodbenih pravic**. Neopredmeteno sredstvo je samostojno opredeljivo (razpoznavno), če je po Prilogi A k MSRP 3 (IASB, 2015c) in točki 12 MRS 38 (IASB, 2015g):

- ločljivo, to je, da ga je mogoče ločiti ali oddvojiti od podjetja in prodati, prenesti, dati zanj licenco, ga dati v najem ali zamenjati, ali posamično ali skupaj s povezano pogodbo, opredeljivim sredstvom ali obveznostjo, ne glede na to, ali podjetje to tudi namerava storiti,
- ali izhaja iz pogodbenih ali drugih pravnih pravic, ne glede na to, ali so te pravice prenosljive ali ločljive od podjetja oziroma od drugih pravic in obvez.

Kot primer ločljivega neopredmetenega sredstva MSRP 3 v točki B 33 (IASB, 2015c) izpostavlja **listo kupcev**, ki je na splošno pomemben element določanja prevzemne cene. Sodilo ločljivosti pomeni, da je pridobljeno neopredmeteno sredstvo mogoče prodati, prenesti, dati zanj licenco, ga dati v najem ali zamenjati, ali posamično ali skupaj s povezano pogodbo, opredeljivim sredstvom ali obveznostjo, tudi če ga prevzemnik ne namerava prodati, dati zanj licence ali ga kako drugače zamenjati. Pomembno je, da obstajajo dokazila o transakcijah za to vrsto sredstva ali za podobna sredstva, tudi če taki posli niso pogosti, in ne glede na to, ali je prevzemnik vanje vključen. Na splošno velja, da se lista kupcev pogodbeno prenaša, zato izpolnjuje sodilo ločljivosti. Tudi če prevzemnik meni, da ima njegov seznam kupcev drugačne značilnosti kot drugi sezname kupcev, dejstvo, da so sezname kupcev običajno predmet prenosa, pomeni, da pridobljeni seznam kupcev v prevzemu podjetja izpolnjuje sodilo ločljivosti. Vendar pa seznam kupcev prevzetega podjetja ne izpolnjuje ločljivosti, če pogoji zaupnosti ali drugi sporazumi podjetju prepovedujejo prodajo, najem ali drugo izmenjavo informacij o svojih kupcih. KPMG (2007, str. 121) listo kupcev posebej izpostavlja kot samostojno opredeljivo neopredmeteno sredstvo, vendar le, če temelji na pogodbenih ali pravnih pravicah.

Kot primer samostojno opredeljivega neopredmetenega sredstva MSRP 3 v točki B 32 (IASB, 2015c) izpostavlja tudi **najemno pogodbeno razmerje, za katero je podnajem sicer prepovedan**, pri katerem pa so pogoji najema ali dejavnost iz najema v primerjavi s pogoji na trgu tako ugodni, da se znesek, za katerega so pogoji najema ugodni v primerjavi s trenutnimi tržnimi pogoji, pripozna kot neopredmeteno sredstvo.

Kot opredeljiva neopredmetena sredstva se pripoznajo tudi tista, ki so pri prevzemu podjetja »**ponovno» pridobljena** in ki so bila npr. pred prevzemom podjetju prodana oziroma prenesena (npr. pravica do uporabe prevzemnikove franšize ali blagovne znamke ali patenta). V razpravi ob sprejemanju MSRP 3 so tej določbi nekateri nasprotovali, ker naj bi omogočala, da se prevrednotijo na pošteno vrednost tista neopredmetena sredstva, ki so bila ustvarjena v lastnem podjetju, kar je v nasprotju z določbami MRS 38. IASB je take argumente zavrnil z utemeljitvijo, da so ta neopredmetena sredstva že bila del »zunanjih« transakcij in predmet »povratnega« prevzema v okviru sredstev podjetja, zato poštena vrednost odraža tudi pošteno vrednost teh neopredmetenih sredstev (IASB, 2016, str. 282).

Ali je mogoče ob začetnem pripoznanju sredstev prevzetega podjetja kot samostojno opredeljivo neopredmeteno sredstvo pripoznati tudi »znanje« oziroma pošteno vrednost, ki jo podjetju prispevajo **zaposleni prevzetega podjetja**? Odgovor na to vprašanje je nikalen, ker podjetje praviloma pogodbeno ne obvladuje delovne sile niti je ne more ločeno od podjetja prodati oziroma prenesti, zato ni ločljivo. IASB (2016, str. 282) je predlog zavrnil tudi zato, ker se znanje zaposlenih praviloma ovrednoti preko poštene vrednosti, ki je vključena v druga neopredmetena sredstva, ustvarjena v podjetju (npr. patenti, načrti, tehnološko znanje, programi itd.). Zato prevzemnik neopredmeteno sredstvo, ki je povezano z zaposlenimi, in ni samostojno opredeljivo, vključi v dobro ime. V dobro ime prevzemnik vključi tudi kakršnokoli vrednost, pripisano postavkam, ki se ne morejo obravnavati kot sredstvo na datum prevzema, na primer vrednost možnih pogodb, o katerih se prevzeto podjetje na datum prevzema pogaja z možnimi novimi odjemalci. Ker te možne pogodbe na datum prevzema same po sebi niso sredstva, jih prevzemnik vključi v preostalo vrednost oziroma v dobro ime, v kolikor seveda nadomestilo za prevzem vključuje tudi odmeno za pričakovane koristi iz še ne dogovorjenih pogodb.

Kot sem že omenila, se neopredmetena sredstva iz prevzetega podjetja začetno pripoznajo tudi, če jih prevzeto podjetje v svojih računovodskih izkazih ni samostojno pripoznalo, največkrat zato, ker so bila ustvarjena v lastnem podjetju, npr. tudi stroški raziskovanja, ki so bremenili poslovni izid podjetja. Pogoj za začetno pripoznanje je po točkah BC 78 in 79 MRS 38 (IASB, 2015g) ločljivost, ali pa da so del pogodbenega razmerja. IASB poudarja, da je treba pri raziskovalnih projektih v teku ob začetnem pripoznanju upoštevati enake kriterije, kot za ostala neopredmetena sredstva. Naknadna vlaganja v raziskave in razvoj po prevzemu podjetja se po točkah 42–43 in 54–62 MRS 38 (IASB, 2015g) pripoznavajo po splošnih pravilih MRS 38.

3.2.2.6 Poslovni najemi

Enako kot prevzeto podjetje tudi prevzemnik ne sme pripoznati sredstev in obveznosti iz poslovnega najema. Kljub temu pa MSRP 3 v točkah B 29 in B 30 (IASB, 2015c) zahteva, da prevzemnik opredeli, ali so pogoji poslovnega najema, v katerem je prevzeto podjetje najemnik, ugodni ali neugodni, ter da pripozna:

- **neopredmeteno sredstvo**, če so pogoji poslovnega najema ugodni v primerjavi s pogoji na trgu,
- ali **obveznost**, če so pogoji neugodni v primerjavi s pogoji na trgu.

Zahteva je utemeljena z dejstvom, da poštena vrednost nadomestila za prevzem vključuje/izključuje tudi ovrednotenje poslov, ki niso pripoznani kot sredstvo ali obveznost v računovodskih izkazih prevzetega podjetja, hkrati pa je treba ovrednotiti morebitni obstoj neopredmetenega sredstva v povezavi z najemno pogodbo, če je ta npr. sklenjena za najem lokacije, ki prinaša odlične možnosti za prodajo.

3.2.3 Razvrščanje sredstev in obveznosti prevzetega podjetja

Prevzemnik po točkah 15–17 MSRP 3 (IASB, 2015c) za začetno pripoznanje sredstev in obveznosti iz prevzetega podjetja na dan prevzema uporabi enaka pravila glede začetnega razvrščanja sredstev in obveznosti, kot da bi jih pridobil v »običajnem« nakupu, torej zunaj prevzema podjetja. S tem je dodatno poudarjeno dejstvo, da prevzemnik s prevzemom podjetja začetno pridobi (kupi) sredstva in obveznosti, katerih posebnost je le ta, da so organizirana v podjetje. Ali drugače, prevzemnik ni vezan na kontinuiteto razvrščanja sredstev in obveznosti v računovodskih izkazih prevzetega podjetja. To je posebej relevantno pri tistih sredstvih in obveznostih, pri katerih imajo kupci oziroma pridobitelji tudi sicer možnost, da začetno razvrstijo sredstva, kar pa povzroči tudi razlike v vrednotenju postavk po začetnem pripoznanju. Prevzemnik na dan prevzema primeroma odloča zlasti glede:

- razvrstitve finančnih sredstev in obveznosti kot finančnega sredstva ali obveznosti po pošteni vrednosti skozi poslovni izid ali kot finančnega sredstva, razpoložljivega za prodajo ali v posesti do zapadlosti v plačilo;
- določitve izpeljanega finančnega instrumenta kot instrumenta za varovanje pred tveganjem ter v tej povezavi:
 - opredeli varovano postavko,
 - opredeli, ali gre za varovanje poštene vrednosti in
 - opredeli, ali gre za varovanje denarnega toka; v tem primeru mora opredeliti tudi kriterije, po katerih bo kasneje presojal uspešnost varovanja;
- ocene, ali je treba vstavljeni izpeljani finančni instrument ločiti od gostiteljske pogodbe v skladu z MRS 39.

3.3 Začetno pripoznanje dobrega imena ali dobička v izpogajanem poslu in kasnejše merjenje dobrega imena

3.3.1 Kalkulativni elementi dobrega imena

Računovodski obračun prevzemne transakcije v svojem bistvu vključuje tele ključne zahteve:

- sredstva in obveznosti, ki so del prevzetega podjetja, morajo biti **opredeljiva ter izmerjena po pošteni vrednosti na dan prevzema**. Prevzemnik prevzame in ovrednoti vsa sredstva in obveznosti, čeprav ni prevzel 100 odstotnega deleža v podjetju, in v takem položaju hkrati pripozna tudi neobvladujoči delež v podjetju, ki je v lasti drugih oseb;
- če obstaja **neobvladujoči delež** v prevzetem podjetju, ga mora prevzemnik izkazati kot postavko kapitala (kar pride v poštev v konsolidiranih računovodskih izkazih) in ga ovrednotiti skladno z zahtevami MSRP 3;
- če obstaja naložba prevzemnika v prevzeto podjetje pred datumom prevzema, se ta obračuna kot del nadomestila za prevzem in ovrednoti po pošteni vrednosti na dan prevzema;
- **učinek prevzemne transakcije** je funkcija več elementov, in sicer poštene vrednosti nadomestila za prevzem, vključno z vrednostjo prevzemnikovega deleža v podjetju pred prevzemom, poštene vrednosti prevzetih sredstev in obveznosti, ter vrednosti neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju. Učinek transakcije se pripozna kot dobro ime (angl. *goodwill*) v IFP ali kot dobiček v izpogajanem poslu v Izkazu poslovnega izida.

Elementi izračuna dobrega imena so razvidni iz tabele 1.

Tabela 1: Elementi izračuna dobrega imena ali dobička v izpogajanem poslu

+	Nadomestilo za prevzem (nabavna vrednost prevzema)
+	Prevzemnikov delež v prevzetem podjetju pred prevzemom
+	Znesek neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju
–	Prevzeta sredstva podjetja
+	Prevzete obveznosti podjetja
=	Dobro ime/Dobiček iz pripojitve v izpogajanem poslu

Vir: IASB, MSRP 3, 2015c.

V poglavju 3.2 sem analizirala začetno vrednotenje sredstev in obveznosti iz prevzetega podjetja po poštenu vrednosti na dan prevzema, vključno z izjemami glede pripoznanja in vrednotenja prevzetih sredstev in obveznosti. Vrednotenje nadomestila za prevzem in deleža v podjetju pred prevzemom obravnavam v naslednjem poglavju, vrednotenje neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju pa v poglavju 3.3.4.

Učinek prevzema podjetja temelji na soočanju poštenih vrednosti, ki jih prevzemnik ter lastniki prevzetega podjetja izmenjajo v poslu. Pri merjenju izmenjanih vrednosti v transakciji je podlaga merjenja **poštena vrednost zamenjave**. IASB (2016, str. 320) pojasnjuje razloge za izbiro koncepta poštene vrednosti pri računovodskem obračunu prevzema podjetja. Prevzem podjetja je v svoji zasnovi menjalna transakcija, v kateri stranke uravnotežijo vrednost menjalne transakcije. Zato je poštena vrednost nadomestila za prevzem (ki je izpolnitev obveznosti prevzemnika v menjalni transakciji), v zameno za pridobitev čistega premoženja prevzetega podjetja ali obvladujočega deleža v kapitalu prevzetega podjetja, najboljše merilo transakcije. Po mnenju IASB je zato poštena vrednost danega nadomestila boljši odraz nabavne vrednosti prevzema kot poštena vrednost prevzetega podjetja. Kadar je poštena vrednost nadomestila za prevzem, vključno z vrednostjo prevzemnikovih deležev v podjetju pred prevzemom, in vrednostjo morebitnega neobvladujočega deleža v podjetju, večja od poštene vrednosti opredeljivega čistega premoženja prevzetega podjetja (sredstev – obveznosti), je učinek transakcije »pozitiven«, kar pomeni, da je nabavna vrednost presegla vrednost prevzetega čistega premoženja podjetja. Ta razlika se po točki 32 MSRP 3 (IASB, 2015c) pripozna kot **začetna vrednost dobrega imena** v IFP prevzemnika. Če je nabavna vrednost za prevzem nižja od vrednosti prevzetega čistega premoženja podjetja, se po točki 34 MSRP 3 (IASB, 2015c) učinek pripozna kot **prihodek iz pripojitve, natančneje kot dobiček prevzemnika v izpogajanem poslu**.

Po 11. točki MRS 38 (IASBg, 2015) je dobro ime sredstvo, katerega vrednost izkazuje bodoče ekonomske koristi iz tistih sredstev prevzetega podjetja, ki niso samostojno opredeljiva, pri čemer dobro ime lahko odraža tudi sinergije sredstev, ki so samostojno opredeljiva. Enako Priloga A MSRP 3 (IASB, 2015c) opredeljuje dobro ime kot sredstvo, ki predstavlja bodoče ekonomske koristi, ki izhajajo iz drugih sredstev, pridobljenih v poslovni združitvi, ki niso posamično opredeljena in ločeno pripoznana. Dobro ime je znesek »prevzemne« premije, ki je ni mogoče razporediti na poštene vrednosti samostojno opredeljivih sredstev prevzetega podjetja, zato je preostala vrednost prevzemne transakcije. IASB (2016, str. 315–317) in Ernst&Young (2016, str. 606) razlagata, da so sestavine dobrega imena:

- poštena vrednost nadaljnjega delovanja prevzetega podjetja, ki se odraža v možnosti delujočega podjetja, da z angažiranimi sredstvi in aktivnostmi uresniči večji donos, kot bi ga sredstva, če bi bila pridobljena ločeno, oziroma ne bi bila del podjetja. Vrednost vključuje znesek sinergij iz sredstev podjetja, pa tudi iz vplivov prevzetega podjetja na

donos zaradi spremenjenih tržnih razmer po prevzemu (npr. sposobnost monopolnega dobička ali dobička iz večje tržne koncentracije, ovire za ostale udeležence na trgu, ki prevzemniku omogočajo večji mejni dobiček);

- poštena vrednost pričakovanih sinergij zaradi kombinacije prevzemnikovih sredstev in podjetij ter prevzetega podjetja;
- izobrazbena struktura in znanje zaposlenih, še ne izpogajane in pričakovane donosne pogodbe in ostala neopredmetena sredstva prevzetega podjetja, ki jih ni mogoče pripoznati ločeno od dobrega imena.

MSRP 3 zahteva, da prevzemnik razkrije sestavine dobrega imena. Pri tem mora posvetiti pozornost zgoraj navedenim sestavinam. Pomembno je, da prevzemnik kot sestavin dobrega imena ne izpostavlja ločljivih neopredmetenih sredstev (kot so npr. liste kupcev, donosne pogodbe itd.), ker je treba samostojno ločljiva sredstva pripoznati ločeno od dobrega imena. Dobro ime, ki je rezidual transakcije s podjetji, se po MSRP 3 v obdobjih po začetnem pripoznanju skladno s točko B 63a MSRP 3 (IASB, 2015c) ne amortizira, temveč preizkuša za oslabitev po pravilih MRS 36 Slabitev sredstev. Enake zahteve glede računovodske obravnave dobrega imena po začetnem pripoznanju so imeli SRS-2006, medtem ko so sedaj veljavni SRS-2016 v točki 2.26 uveljavili nekdanje že poznano amortiziranje dobrega imena (Slovenski inštitut za revizijo, 2016). »Ponovno« je uveljavljena predpostavka, da ima dobro ime določeno dobo koristnosti. Kadar le te ni mogoče zanesljivo oceniti, se dobro ime enakomerno časovno amortizira v petih letih. S tem so SRS-2016 odstopili od ureditve v MSRP 3, ki ohranja izključno zahtevo po slabitvi dobrega imena.

Zanimiva je tudi ugotovitev Kavčič in Jerman (2012, str. 31), ki temelji na analizi računovodskih izkazov izbranih slovenskih družb, da je delež dobrega imena v vrednosti celotnih sredstev precej manjši kot v tradicionalnih gospodarstvih. V obdobju 2006-2011 je bil delež dobrega imena v vseh analiziranih letih manjši od 3 odstotke bilančne vsote, slabitve dobrega imena pa so bile pripoznane le v 26 odstotkih primerov družb, ki so izkazovale dobro ime, kar po mojem mnenju ni ustrezen odraz splošnih gospodarskih gibanj, ki so od leta 2009 strmo padala, to pa bi se moralo odraziti tudi v preizkusu dobrega ima za slabitev. Kavčič in Jerman (2012, str. 30) ugotavljata tudi vrsto slabosti pri razkrivanju informacij o slabitvi dobrega imena. Analizirane družbe niso razkrivale informacij o metodologiji preizkušanja dobrega imena za oslabitev, katera metoda je bila uporabljena za oceno nadomestljive vrednosti, na katere denar ustvarjajoče enote se dobro ime razporeja, itd. Ugotavljata še, da najboljša kvalitativna razkritja glede procesa preizkušanja dobrega imena navajajo banke in zavarovalnice.

MSRP 3 opredeljuje prevzem podjetja, v katerem je prevzemnikovo nadomestilo nižje od poštene vrednosti čistega premoženja, kot izjemo, ker dobro obveščen in voljan prodajalec na trgu ni pripravljen prodati premoženja pod pošteno vrednostjo, zato je prevzem z dobičkom (angl. *bargain transaction*) izjema in ne pravilo. V točki 35 zato IASB tak

prevzem povezuje s položajem, ko se prevzem izvede npr. v prisilni prodaji, v kateri prodajalec deluje pod prisilo. Preden prevzemnik pripozna dobiček iz prevzemnega posla, mora zato po točki 36 MSRP 3 (IASB, 2015c) skrbno presoditi, ali je ustrezno začetno opredelil poštene vrednosti sredstev in obveznosti iz prevzetega podjetja, ker opredelitev njihove poštene vrednosti neposredno vpliva na učinek prevzemnega posla.

3.3.2 Nabavna vrednost prevzema

3.3.2.1 Nadomestilo za prevzem

Nabavna vrednost prevzema se meri kot vsota vseh nadomestil, ki jih je prevzemnik dal v zameno za prevzem. Pri nakupu (prevzemu) podjetja se preneseno nadomestilo izmeri **po poštene vrednosti vseh oblik nadomestil**, ki jih je prenesel prevzemnik. Pri tem se poštena vrednost nadomestil po točki 37 MSRP 3 (IASB, 2015c) določa na dan prevzema.

Če predpostavimo, da se nakup »običajnih« sredstev izvede pod neodvisnimi tržnimi pogoji, kar je temelj opredelitve poštene vrednosti, so pravila o začetni nabavni vrednosti »običajnih« sredstev in o nabavni vrednosti prevzema podjetja konceptualno enaka. Računovodski obračun prevzema podjetja namreč temelji na nabavni vrednosti prevzema, ki se meri po **poštene vrednosti nadomestila za prevzem podjetja**, pri čemer s pošteno vrednostjo po točki 9 MSRP 13 (IASB, 2015e) razumemo ceno, ki bi se prejela za prodajo sredstva ali plačala za prenos obveznosti v redni transakciji med udeleženci na trgu na datum merjenja. Razlika med konceptom poštene vrednosti ter konceptom nabavne vrednosti se pokaže zgolj v položajih, ko se transakcije z »običajnimi« sredstvi izvedejo pod netržnimi pogoji.

Nadomestilo, ki ga prevzemnik plača za prevzem podjetja, ima lahko več oblik:

- plačilo v obliki denarja ali denarnih ustreznikov,
- plačilo v obliki prenosa drugih vrst sredstev, tudi v obliki podjetja prevzemnika (»podjetje za podjetje«),
- plačilo z izdajo dolžniških finančnih instrumentov prevzemnika,
- s prevzemom obveznosti, ki niso obveznosti prevzetega podjetja,
- plačilo v obliki opcij oziroma zamenljivih finančnih instrumentov prevzemnika,
- ali plačilo v obliki zagotovitve deležev v lastniškem kapitalu, ki zagotovijo lastnikom (prenosnikom) prevzetega podjetja udeležbo v kapitalu prevzemnika.

Določanje poštene vrednosti za vsako od navedenih oblik nadomestila zahteva ločeno presojo ter skrbno analizo pogodbenih razmerij prevzema.

3.3.2.2 Nadomestilo za prevzem v obliki denarja, denarnih ustreznikov, v drugih oblikah sredstev prevzemnika, s prevzemom obveznosti ali izdajo dolžniških finančnih instrumentov

Če prevzemnik ne izpolni prevzem v obliki lastnih kapitalskih instrumentov, je posledica takega prevzema:

- plačilo v denarju, denarnih ustreznikih, s prevzemom obveznosti ali z izdajo dolžniških finančnih instrumentov in
- nakup (prevzem) čistih sredstev podjetja od druge družbe, ki preidejo v premoženje prevzemnika, pojmovan tudi kot nakup obrata, nakup dejavnosti,
- ali pridobitev naložbe prevzemnika v kapitalu prevzete družbe, ki je nosilka enega ali več podjetij (v tem primeru prevzemnik vse učinke prevzema obračuna v konsolidiranih računovodskih izkazih).

Če se prevzem podjetja izvede za denarno plačilo, prevzemnik ločenih učinkov iz prenosa denarnih sredstev ne pripozna, saj sta knjigovodska in poštena vrednost denarnih sredstev enaki. Morebitne razlike pri preračunu denarnih sredstev iz tuje valute so tečajne razlike v Izkazu poslovnega izida prevzemnika. Če pa se prevzem podjetja izvede v zameno za druga sredstva prevzemnika, je zamenjava sredstev, ki so dana za prevzem, ločena transakcija. Sredstva se odpravijo iz poslovnih knjig prevzemnika, njihova knjigovodska vrednost na dan zamenjave pa je običajno drugačna od njihove poštene vrednosti na dan zamenjave. Te razlike prevzemnik takoj pripozna v Izkazu poslovnega izida. Do enakih razlik v vrednosti nadomestila za prevzem lahko pride tudi pri nadomestilu v obliki prevzetih obveznosti ali v obliki izdanih dolžniških finančnih instrumentov. Knjigovodska vrednost teh obveznosti (ki so izmerjene po odplačni vrednosti) ter njihova poštena vrednost se namreč lahko razlikujeta. V zvezi s tem MSRP 3 v točki 38 (IASB, 2015c) izrecno zahteva, da mora prevzemnik ponovno izmeriti prenesena sredstva ali obveznosti po njihovih poštenih vrednostih na datum prevzema in morebitni nastali dobiček ali izgubo pripoznati v poslovnem izidu. Vendar pa v položaju, ko prenesena sredstva ali obveznosti po prevzemu podjetja ostanejo del podjetja (na primer zato, ker so bila sredstva ali obveznosti prenesena v prevzeto podjetje in ne njegovim nekdanjim lastnikom) in zato prevzemnik zadrži obvladovanje nad njimi, prevzemnik teh sredstev in obveznosti ne sme prevrednotiti na pošteno vrednost in dobička ali izgube iz sredstev ali obveznosti, ki jih obvladuje pred prevzemom in po prevzemu podjetja, ne pripozna v poslovnem izidu. Takšen položaj nastane npr. takrat, ko prevzemnik prevzame podjetje z nedenarno dokapitalizacijo prevzete družbe ali s kombinacijo delne nedenarne dokapitalizacije prevzete družbe in delnega plačila njihovim lastnikom.

In kako z začasnimi davčnimi razlikami, ki izvirajo iz sredstev, ki so del nadomestila za prevzem? Prevzemnik mora sredstva, ki jih uporabi kot nadomestilo ali del nadomestila za prevzem odpraviti iz poslovnih knjig. Pravno gre za zamenjavo sredstva prevzemnika za

prevzeto podjetje. Zato se vsečasne davčne razlike realizirajo in jih je treba odpraviti iz poslovnih knjig, prejčasno davčno nepriznani odhodki pa znižujejo davčno osnovo.

Gole in Morris (2007, str. 314) menita, da so sredstva, ki jih prevzemnik izroči lastnikom podjetja v zameno za prevzem podjetja del nadomestila za prevzem, vsi odloženi davki, povezani s temi sredstvi pa se odpravijo iz izkaza finančnega položaja ter učinkujejo na vrednost nadomestila za prevzem.

3.3.2.3 Nadomestilo za prevzem v obliki izdaje kapitalskih instrumentov prevzemnika

V položaju, ko prevzemnik prevzem izpolni z lastnimi kapitalskimi instrumenti, je posledica takega prevzema:

- povečanje kapitala prevzemnika (razen pri določenih koncernskih transakcijah) in
- pripojitev prevzete družbe k prevzemniku,
- spojitev dveh družb, kjer se ena od njiju za računovodske namene določi kot prevzemnik,
- ali delitev družbe s prevzemom, kjer prevzemnik prevzame oddeljeni del premoženja prenosne družbe, ki ima naravo podjetja po MSRP 3.

Upoštevajoč MSRP 3, točko 37, mora prevzemnik na dan prevzema nadomestilo za prevzem izmeriti po pošteni vrednosti, pri čemer pravila določanja poštene vrednosti ureja MSRP 13 (IASB, 2015e). Čeprav za izdane kapitalske instrumente prevzemnika ne obstaja delujoč trg, MSRP 13 daje napotke za določanje poštene vrednosti. V takem položaju lahko za izdane kapitalske instrumente obstaja opazovani trg, če so postavke v lasti drugih strank kot sredstva (npr. nakupna opcija za delnice prevzemnika). Prevzemnik mora po točkah 35 in 36 MSRP 13 (IASB, 2015e) čim bolj spodbuditi uporabo ustreznih opazovanih vložkov in čim bolj omejiti uporabo neopazovanih vložkov, da se doseže cilj merjenja poštene vrednosti, to je oceniti ceno, po kateri bi se izvedla redna transakcija za prenos kapitalskega instrumenta med udeleženci na trgu na datum merjenja pod trenutnimi tržnimi pogoji. Kadar ni na voljo kotirajoče cene izdanega kapitalskega instrumenta prevzemnika, pri čemer ima druga stranka v lasti enako postavko kot sredstvo, mora prevzemnik izmeriti pošteno vrednost kapitalskega instrumenta z vidika udeleženca na trgu, ki ima v lasti enako postavko kot sredstvo na datum merjenja. Prevzemnik po točkah 37 in 38 MSRP 13 (IASB, 2015e) izmeri pošteno vrednost kapitalskega instrumenta:

- z uporabo kotirajoče cene na delujočem trgu za enako postavko, ki jo ima v lasti druga stranka kot sredstvo, če je ta cena na voljo¹⁸;

¹⁸ S primernimi prilagoditvami za zagotovitev primerljivosti.

- če ta cena ni na voljo, se izmeri z uporabo drugih opazovanih vložkov, kot je kotirana cena na nedelujočem trgu za enako postavko, ki jo ima v lasti druga stranka kot sredstvo;
- podredno z uporabo tehnike ocenjevanja vrednosti, zlasti **na donosu zasnovan način** (tehnika sedanje vrednosti, pri kateri se upoštevajo prihodnji denarni tokovi, ki bi jih udeleženec na trgu pričakoval od lastništva kapitalskega instrumenta kot sredstva).

Poštena vrednost nadomestila je ob pomanjkanju tržnih vhodnih podatkov manj zanesljiva. Zato MSRP 3 v točki 33 določa, da je v transakciji, v kateri prevzemnik in prenosna družba (ali njegovi nekdanji lastniki) izmenjajo samo deleže v lastniškem kapitalu, morebiti **poštena vrednost deležev v lastniškem kapitalu prevzete družbe** lahko merljiva bolj zanesljivo kot poštena vrednost izdanih prevzemnikovih kapitalskih instrumentov na datum prevzema.

3.3.2.4 Korporacijski vidik nadomestila za prevzem podjetja v obliki izdaje kapitalskih finančnih instrumentov prevzemnika

Prevzem podjetja, ki se izvede z izdajo kapitalskih instrumentov prevzemnika, ima po ZGD-1 (2009) praviloma naravo statusnih preoblikovanj, to je združitev in delitev. V zvezi z izdajo kapitala prevzemnik ni prost, temveč vezan na izrecne zakonske zahteve. Družba, ki se pravno šteje za prevzemno družbo je v postopkih združitve in delitve po četrtem odstavku 580. člena in sedmem odstavku 623. člena ZGD-1 (2009), **lastnikom prevzetih (prenosnih) družb** dolžna zagotoviti lastne kapitalske deleže (ali delnice). Izjema je izčlenitev, pri kateri se lastniški deleži prevzemne družbe zagotovijo prenosni družbi in ne lastnikom prevzetih (prenosnih) družb.

Prelič (2004, str. 4) pojasnjuje, da je izraz »zagotoviti« uporabljen zavestno in namensko, ker lahko prevzemna družba svojo izpolnitev izpolni bodisi s predhodno pridobljenimi lastnimi delnicami ali lastnimi poslovnimi deleži, bodisi z novo izdajo kapitala. V obeh različicah namreč prevzemna družba lastnikom prevzete (prenosne) družbe zagotovi vstop v svojo člansko strukturo ter jim tako omogoči kontinuirani prehod iz članske strukture prevzete/prenosne družbe v člansko strukturo prevzemne družbe.

Kocbek (2016, str. 166) razlaga, da je za združitve in delitve značilno, da morajo biti predmet nasprotne izpolnitve, ki jo v zameno za prevzeto premoženje opravi kapitalna družba, **vedno in dosledno deleži te družbe**. Primarna pravica, s katero pravo statusnih preoblikovanj uresničuje načelo nespremenjenega položaja imetnikov deležev prevzete družbe, je namreč pravica zahtevati deleže prevzemne družbe. Kocbek poudarja, da se pri združitvah prenos premoženja ne opravi v zameno za gotovinsko plačilo¹⁹ ali na podlagi katerekoli drugačne nasprotne dajatve prevzemne družbe, temveč mora prevzemna družba

¹⁹ Razen doplačil v denarju zaradi »matematične« izravnave pri zagotavljanju števila delnic.

zagotoviti svoje deleže. Z drugimi besedami, nabavna vrednost transakcij s podjetji (po MSRP 3), ki se izvedejo v obliki združitve ali delitev, se vedno zagotovi s poslovnimi deleži v lastniškem kapitalu prevzemne družbe.

Nabavno vrednost prevzema, ki se izvede v postopku združitve (smiselno enako pri delitvi) ZGD-1 (2009), obravnava v 588. členu v okviru vprašanja o povečanju osnovnega kapitala zaradi pripojitve. Plavšak v Kocbek et al. (2006, str. 482–489) pojasnjuje, da je povečanje osnovnega kapitala prevzemne družbe **oblika povečanja osnovnega kapitala s stvarnim prevzemom** (kot posebno obliko stvarnega vložka). Predmet stvarnega prevzema je celotni podjem prevzete družbe, torej njeno celotno organizirano premoženje, skupaj z njenimi celotnimi obveznostmi. Predmet stvarnega prevzema prevzemna družba pridobi od prevzete družbe na podlagi enotnega razpolagalnega posla –pogodbe o pripojitvi, s katero prevzeta družba na prevzemno prenaša svoje celotno organizirano premoženje (dejavnost, zaposlene, sredstva, pogodbeni razmerja), skupaj z vsemi svojimi obveznostmi. Povečanje osnovnega kapitala prevzemne družbe zaradi pripojitve prevzete družbe **mora pregledati revizor**, v svojem poročilu revizor poroča, ali je vrednost stvarnega prevzema (stvarnega vložka) v obliki prevzetega premoženja dosegla najmanj emisijsko vrednost kapitala pri prevzemni družbi, ki se poveča zaradi pripojitve prevzete družbe.

Plavšak v Kocbek et al. (2006, str. 489) razlaga, da revizor presoja, ali je **ekonomska vrednost** podjema prevzete družbe najmanj enaka skupnemu nominalnemu povečanju osnovnega kapitala zaradi pripojitve, ter da je vrednost stvarnega prevzema pri pripojitvi enaka ekonomski vrednosti podjema prevzete družbe. Uporabljen pojem »ekonomska vrednost podjema« je strokovno neustrezen, saj ga ni mogoče opredeliti. Namesto tega je primerno uporabiti pojem »poštena vrednost« podjema prevzete družbe. Vrednost stvarnega prevzema, ki se izvede v redni transakciji med udeleženci na trgu na datum merjenja, je v točki 9 MSRP 13 (IASB, 2015e) opredeljena kot **poštena vrednost**, zato tudi točka 37 MSRP 3 (IASB, 2015c) določa, da je treba nadomestilo za prevzem v transakciji s podjetji meriti po **pošteni vrednosti obveznosti, ki prevzemniku nastanejo do nekdanjih lastnikov prevzetega podjetja, in deležev v lastniškem kapitalu, ki jih izda prevzemnik**.

Prelič (2004, str. 5–22) se v zvezi zagotovitvijo lastniškega kapitala prevzemne družbe lastnikom prevzete ali prenosne družbe pri statusnih preoblikovanjih ukvarja še z vprašanjem **strukturiranja kapitala pri prevzemni družbi**. Analizira, ali je prevzemna družba dolžna dosledno spoštovati pravila o ustanovitvi družbe, po katerih ima vse, kar ob ustanovitvi družbi zagotavlja ustanovitelj, naravo vložka v njen lastni kapital, znesek nad emisijsko vrednostjo osnovnega kapitala pa kot vplačan presežek kapitala. Pri tem ni sporno, da mora prevzemna družba ob prevzemu premoženja od prevzete ali prenosne družbe in ob izdaji lastniškega kapitala pripoznati osnovni kapital v emisijski vrednosti novo izdanega osnovnega kapitala. Vprašanje je, ali mora prevzemnik vrednost prevzetega premoženja, ki presega emisijsko vrednost povečanja osnovnega kapitala, obvezno

pripoznati kot vplačani presežek kapitala, ali pa lahko presežek pripozna tudi v nevezanih sestavinah kapitala. Prelič utemeljuje, da ni ovir, da prevzemnik presežek vrednosti prevzetega premoženja nad povečanjem kapitala pripozna v nevezanih sestavinah kapitala, ker pri spojitvah oziroma delitvah z ustanovitvijo novih družb ne velja splošno pravilo, po katerem ima vse, kar zagotovi ustanovitelj, naravo stvarnega vložka, s posledično potrebo po izkazovanju tega premoženja v vezanem kapitalu nove družbe. Prelič to utemeljuje z načelom nespremenjenega položaja družbenikov ter pri delitvah z ustanovitvijo novih družb zlasti s pravili o vsotnem načelu²⁰, zato meni, da novih družb v postopku delitve z ustanovitvijo ni prepovedano ustanoviti tako, da nova družba poleg osnovnega kapitala in ostalih potrebnih vezanih sestavin kapitala (da bi se spoštovalo vsotno načelo) ob ustanovitvi ne bi izkazala takoj tudi nevezane sestavine kapitala. Enako Prelič razlaga postopke spojitvev. Po njegovem mnenju je odločilna pogodba o spojitvi, ki jo sprejmejo poslovodstva prevzetih družb in s formalnim sklepom o soglasju potrjujejo lastniki prevzetih družb.

Pri delitvah s prevzemom in pri pripojitvah (v nasprotju z delitvami z ustanovitvijo in spojitvami) prevzemna družba lahko izpolni obveznost do lastnikov prevzetih družb tudi z lastnimi delnicami oziroma poslovnimi deleži. Gre za delnice ali poslovne deleže, ki so bili v preteklosti že vplačani, vendar jih je družba odkupila. Posledica odkupa lastnih delnic ali lastnih poslovnih deležev je bila »dekapitalizacija« (vračilo kapitala lastnikom), kar z vidika družbe pomeni obraten proces kot ob ustanovitvi ali ob efektivnem povečanju kapitala. Z vidika korporacijskih pravil družbe niso popolnoma proste pri pridobivanju lastnih delnic ali lastnih poslovnih deležev. Poleg ostalih pogojev glede namena in obsega pridobitve²¹ se za pridobivanje lastnih delnic ali poslovnih deležev zahteva predhodno oblikovanje rezerv za lastne delnice ali lastne poslovne deleže iz virov nevezanih sestavin kapitala, kar pomeni, da se s pridobivanjem lastnih delnic ali lastnih poslovnih deležev lastnikom ne morejo vračati vezane sestavine kapitala, kar je skladno s splošno korporacijsko prepovedjo vračila kapitala. Z računovodskega vidika je ključno, da lastne delnice ali **lastni poslovni deleži niso premoženje družbe**, kar ni treba posebej utemeljevati. Posledično se po točki 109 MRS 1 (IASB, 2015f) v IFP izkazujejo kot odbitna postavka kapitala.

In kako je pri odtujitvi predhodno pridobljenih lastnih delnic ali lastnih poslovnih deležev v povezavi z možno zagotovitvijo lastniškega kapitala lastnikom prevzetih družb pri združitvah in delitvah? Po izrecni določbi točke 5 SRS 8 (Slovenski inštitut za revizijo, 2016) se zneski, ki presegajo knjigovodske vrednosti pri odtujitvi predhodno pridobljenih lastnih delnic oziroma lastnih poslovnih deležev, pripoznajo kot vplačani presežek kapitala

²⁰ Vsota osnovnih sestavin kapitala in vsota ostalih vezanih sestavin kapitala družb po delitvi mora biti najmanj enaka osnovnemu kapitalu in drugim vezanim sestavinam kapitala prenosne družbe pred delitvijo.

²¹ Pravila so bistveno strožja pri delniških družbah kot pri družbah z omejeno odgovornostjo (ZGD-1, 247. člen za delniške družbe in 500. člen za družbe z omejeno odgovornostjo).

v okviru kapitalskih rezerv, kar pomeni enako kot v primeru vplačanega presežka kapitala ob ustanovitvi ali dokapitalizaciji družbe. Po točki 30 SRS 8 (Slovenski inštitut za revizijo, 2016) se v izkazu poslovnega izida ob nakupu, prodaji, izdaji ali umiku ne pripozna dobiček ali izguba iz tega posla oziroma se vse razlike poračunavajo s kapitalom.

3.3.2.5 Pogojno nadomestilo

Pogojno nadomestilo je običajni element pogodbenih razmerij pri prevzemih podjetij ter združitvah in delitvah med udeleženci na trgu. Čeprav prevzemnik k prevzemu pristopi po skrbni proučitvi premoženjskega položaja, donosnosti poslovanja, bodoče donosnosti, tržnega položaja itd., obstaja negotovost, ki lahko pomembno vpliva na vrednost prevzema. Večina negotovosti se razjasni v določenem kratkem obdobju po prevzemu. Pri negotovosti se zato udeleženci prevzemnega posla dogovorijo za pogojno plačilo. Z vidika računovodskega obračuna prevzemne transakcije se zato zastavlja vprašanje, kako pogojno nadomestilo (ki ga mora prevzemnik dodatno plačati ali pa je upravičen do delnega vračila že plačanega prevzema) pripoznati v računovodskih izkazih.

Pogojno nadomestilo je po MSRP 3 opredeljeno kot obveza prevzemnika, da **prenese dodatna sredstva ali deleže v lastniškem kapitalu** nekdanjim lastnikom prevzetega podjetja kot del zamenjave za obvladovanje prevzetega podjetja, če se zgodijo določeni prihodnji dogodki ali če so izpolnjeni določeni pogoji. Vendar lahko pogojno nadomestilo prevzemniku tudi daje **pravico do povračila prej prenesenega nadomestila, če so izpolnjeni določeni pogoji. Take razlike (pogojno nadomestilo) mora po točki 39 MSRP 3 in prilogi A tega standarda** (IASB, 2015c) prevzemnik pripoznati kot del poštene vrednosti nadomestila na datum prevzema za prevzeto podjetje. Pri tem je jasno, da pogojno nadomestilo kot obveznost povečuje pošteno vrednost prevzema, pogojna sredstva kot vračilna terjatev pa znižuje pošteno vrednost prevzema. Pogojno nadomestilo se, enako kot ostale oblike nadomestil za prevzem podjetja, vrednoti po poštenu vrednosti na dan prevzema. Glede na to, ali gre za pogojno nadomestilo v obliki obveznosti, ali za pogojno vračilo v obliki sredstva, MSRP 3 določa pravila glede njihovega razvrščanja. V tej zvezi prevzemnik razvrsti obvezo za plačilo pogojnega nadomestila, ki ustreza opredelitvi finančnega instrumenta, kot finančno obveznost ali kot lastniški kapital na podlagi opredelitve kapitalskega instrumenta in finančne obveznosti po MRS 32. Finančna obveznost je skladno z MRS 32 (IASB, 2015m) vsaka obveznost, ki je:

- pogodbeni obveza:
 - izročiti drugi stranki denar ali drugačno finančno sredstvo,
 - ali zamenjati z drugo stranko finančna sredstva ali finančne obveznosti pod pogoji, ki utegnejo biti neugodni za družbo;
- pogodba, ki se lahko poravna ali se bo poravnala z lastnimi kapitalskimi instrumenti, in je:

- neizpeljan instrument, za katerega je družba (lahko) zavezana izročiti spremenljivo število lastnih kapitalskih instrumentov,
- ali izpeljan instrument, ki se lahko, ali se bo poravnal drugače kot z zamenjavo določenega zneska denarja ali drugega finančnega sredstva za določeno število lastnih kapitalskih instrumentov. Za ta namen so pravice, opcije ali nakupni boni za pridobitev določenega števila lastnih kapitalskih instrumentov v zameno za določen znesek v kateri koli valuti kapitalski instrumenti, če družba vsem svojim obstoječim lastnikom istega razreda ponudi sorazmerno pravice, opcije ali nakupne bone lastnih neizpeljanih kapitalskih instrumentov. Poleg tega za ta namen lastni kapitalski instrumenti ne zajemajo prodajljivih finančnih instrumentov, ki so razvrščeni kot kapitalski instrumenti ter instrumentov, ki določajo, da mora družba drugi stranki izročiti sorazmerni delež čistih sredstev družbe le pri prenehanju obstoja, in so razvrščeni kot kapitalski instrumenti, ali instrumentov, ki so pogodbe za prihodnji prejem ali izročitev lastnih kapitalskih instrumentov.

Sredstvo v obliki vračilne terjatve pa prevzemnik razvrsti kot pravico do vrnitve predhodno prenesenega nadomestila, če so izpolnjeni določeni pogoji. Kasnejše spremembe pošteni vrednosti pogojnega nadomestila se znotraj obdobja merjenja poračunajo z dobrim imenom (prilagoditev »za nazaj«). Prilagoditve v obdobju merjenja celovito obravnavam v poglavju 3.4. V tej točki pa pojasnjujem zgolj to, katere spremembe v pošteni vrednosti pogojnega nadomestila sodijo v popravljalne dogodke prevzemne transakcije znotraj obdobja merjenja in katere se obračunajo kot ločeni poslovni dogodki prevzemnika. Med popravljalne dogodke se lahko štejejo zgolj tisti, ki so posledica dodatnih informacij o **dejstvih in okoliščinah, ki so obstajale na datum prevzema in jih je prevzemnik dobil po datumu prevzema**. Vse tiste spremembe, ki so posledica **dogodkov po datumu prevzema** (npr. doseganje ciljnega čistega dobička, doseganje določene cene delnic ali doseganje mejnika v projektu raziskav in razvoja), niso prilagoditve obdobja merjenja. Glede na to, ali je pogojno nadomestilo pripoznano v kapitalu ali v obliki sredstev oziroma obveznosti, se te spremembe po točki 58 MSRP 3 (IASB, 2015c) obračunajo sledeče:

- pogojno nadomestilo v lastniškem kapitalu je treba obračunati v okviru lastniškega kapitala;
- drugo pogojno nadomestilo, ki se prilagodi, pa se poračuna v poslovnem izidu.

3.3.2.6 Stroški v zvezi s prevzemom

Stroški, ki jih ima prevzemnik, največkrat vključujejo honorar za storitve posredovanja pri prevzemu, za svetovalne, pravne, računovodske storitve, storitve vrednotenja in druge strokovne ali svetovalne storitve, stroške registracije in izdaje dolžniških ter lastniških vrednostnih papirjev. Stroški lahko nastajajo pri prevzemniku ali v razmerju z zunanjimi izvajalci. Stroški v zvezi s prevzemom niso stroški, ki jih prevzemnik izmenja z udeleženci na trgu za prevzem podjetja. Iz tega razloga po odločitvi IASB ti stroški tudi niso del

nabavne vrednosti prevzema, temveč se skladno z MSRP 3, točko 53 pripoznajo v Izkazu poslovnega izida, ko nastanejo. Nekateri strokovnjaki so zagovarjali, da bi morali biti neposredni stroški transakcije del nabavne vrednosti prevzema (IASB, 2016, str. 331–333). Pri tem MSRP 3 še pedagoško pojasnjuje, da se stroški dolžniških in lastniških vrednostnih papirjev pripoznajo v skladu z MRS 32 in MRS 39, kar pa ne pomeni, da so del nabavne vrednosti prevzema, temveč, da so predmet računovodske obravnave, kot da gre za ločeno transakcijo²².

3.3.3 Prevzem v več stopnjah

Posledica prevzema v več stopnjah se kaže v akumuliranju nabavnih vrednosti, ki so vključene v finančno naložbo pred datumom prevzema. Te vrednosti so praviloma izkazane po zgodovinskih nabavnih cenah, nakupi pa so bili lahko izvedeni več let pred prevzemom. Zato je realno predpostaviti, da nabrana nabavna vrednost v okviru finančne naložbe v kapital drugega podjetja pred prevzemom ne odraža več »tekočih« cen, ki bi se dosegle v sedanosti za že izvedene nakupe. Če je npr. naložbenik v letu $t-8$ pridobil 15-odstotni delež v kapitalu ciljne družbe, v tekočem letu t pa še dodatnih 80 odstotkov, je v letu t izvedel prevzem. Vrednost prevzema za skupnih 95 odstotkov bi bila sestavljena iz zgodovinske nakupne vrednosti za 15-odstotni delež ter tekoče nabavne vrednosti za prevzem dodatnih 80 odstotkov.

Rešitev v MSRP 3 iz leta 2004, po kateri so se pretekli nakupi po zgodovinskih nabavnih vrednostih, skupaj s pošteno vrednostjo za prevzem, na dan prevzema razporejali na prevzeta sredstva in obveznosti podjetja, je bila predmet številnih strokovnih kritik (IASB, 2016, str. 286). Tem kritikam moram pritrditi, saj mešanica nabavnih in poštenih vrednosti prevzema ne odražajo realnih posledic prevzemne transakcije, zato je učinek na dobrem imenu ali dobičku iz prevzema nujno neustrezen. Sedaj veljavni MSRP 3 je v točkah 41 in 42 odpravil navedeno anomalijo. Prevzemnik je dolžan nabavno vrednost prevzemne transakcije izračunati kot vsoto nadomestil, danih za prevzem podjetja na dan prevzema, ter poštene vrednosti prejšnjega deleža v lastniškem kapitalu prevzetega podjetja na datum prevzema. S tem se nabavna vrednost za prevzem vseh deležev preračuna na poštene vrednosti na dan prevzema. Hkrati je, gledano z vidika deležev pred prevzemom, izvedeno prevrednotenje iz zgodovinskih vrednosti na poštene vrednosti, učinki pa se pripoznajo, kot da bi bili ti deleži odpravljeni in ponovno prevzeti. Čeprav prevzemnik deležev ne

²² Pri finančnih obveznostih so skladno z MRS 39 (IASB, 2015I) ti stroški del efektivne obrestne mere, pri kapitalu pa so po točkah 37 in 38 MRS 32 (IASB, 2015m) odbitek od kapitala:

- transakcijski stroški transakcije z lastniškim kapitalom se obračunajo kot odbitek od lastniškega kapitala, če so to dodatni stroški, ki jih je mogoče pripisati neposredno transakciji z lastniškim kapitalom, ki bi se jim bilo sicer mogoče izogniti. Stroški transakcije z lastniškim kapitalom, ki je opuščena, se pripoznajo kot odhodek;
- transakcijski stroški v zvezi z izdajo sestavljenega finančnega instrumenta se razporedijo na sestavine obveznosti in sestavine lastniškega kapitala instrumenta v sorazmerju z alokacijo iztržka.

odtuji v smislu MRS 39, se morebitni nastali dobiček ali izguba iz razlike med pošteno in knjigovodsko vrednostjo deležev v podjetju pred prevzemom pripozna v poslovnem izidu.

3.3.4 Pripoznanje neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju

Neobvladujoči delež je po Prilogi A k MSRP 3 (IASB, 2015c) lastniški kapital v odvisnem podjetju, ki ga ni mogoče neposredno ali posredno pripisati obvladujočemu podjetju. Za izračun dobrega imena na dan prevzema mora prevzemnik ovrednotiti neobvladujoči delež v prevzetem podjetju, ki daje njihovim lastnikom pravico do sorazmernega deleža v neto sredstvih prevzetega podjetja pri likvidaciji:

- po pošteni vrednosti,
- ali po vrednosti sorazmernega deleža lastniških instrumentov, ki pripadajo manjšinskim lastnikom v pošteni vrednosti neto sredstev prevzetega podjetja.

Če ob prevzemu podjetja obstaja kotirajoča cena, je realno pričakovati, da bo prevzemnik meril neobvladujoči delež po kotirajoči ceni. MSRP 3, točka B 45 ob tem opozarja, da se lahko poštene vrednosti prevzemnikovega deleža v prevzetem podjetju in neobvladujoči delež na podlagi delnice razlikujejo, predvsem zaradi prevzemne premije za obvladujoči delež.

3.4 Prilagoditve v obdobju merjenja

Posebnost računovodskega obračuna prevzema podjetja je njegova »začasnost«. Ta se kaže v pravici prevzemnika, da še eno leto po datumu prevzema spremeni vrednosti, ki jih je pripoznal na dan prevzema. Čeprav gre za odstop od splošnih načel pripoznavanja poslovnih dogodkov, je treba izpostaviti, da posebnost prevzema podjetja v primerjavi z nakupi »običajnih« sredstev opravičuje rešitev v MSRP 3. Prevzem podjetja je za prevzemnika, ki mora prevzeta sredstva in obveznosti iz prevzema podjetja izmeriti po pošteni vrednosti na dan prevzema, vsaj v določeni meri negotova.

IASB (2016, str. 338–340) razlaga, da prevzemnik v določenem obdobju po prevzemu, ki ga imenuje **obdobje merjenja**, pridobiva dodatne zanesljive informacije v zvezi z okoliščinami, ki so obstajale na dan prevzema, s katerimi prevzemnik na dan prevzema še ni razpolagal. Zato kakovostnejše in zanesljivejše informacije, ki jih prevzemnik pridobi v obdobju merjenja, zagotavljajo večjo zanesljivost pri končni opredelitvi poštene vrednosti sredstev in obveznosti, še zlasti pogojnih obveznosti in pogojnega nadomestila.

Ernst&Young (2016, str. 642) razlaga, da mora prevzemnik ključne informacije pri prevzemu pridobiti od prevzetega podjetja. To so informacije o sredstvih in obveznostih, tudi o tistih, ki niso bila pripoznana v računovodskih izkazih prevzetega podjetja, in v

večini primerov tudi informacije o njihovih poštenih vrednostih. Prezemnik pred prevzemom ni imel toliko informacij, kot če bi s podjetjem razpolagal sam.

Obdobje merjenja se dokončno zaključi po izteku enega leta. IASB priznava, da v roku enega leta vseh informacij, povezanih s pogojnimi obveznostmi in pogojnim nadomestilom, zelo verjetno ni mogoče pridobiti, vendar je negotovost glede zneska in časa bodočih denarnih tokov iz določenega sredstva ali obveznosti vključena v določitev poštene vrednosti. Iz navedenega razloga je eno leto skrajno časovno obdobje popravka obračuna prevzema podjetja. Prezemnik pri popravkih obračuna prevzema podjetja za nazaj prilagoditi začasne zneske, pripoznane na datum prevzema tako, da odražajo nove informacije o dejstvih in okoliščinah, ki so obstajali na datum prevzema, in bi vplivali na merjenje zneskov, pripoznanih na ta datum, če bi bili poznani. V obdobju merjenja mora prevzemnik pripoznati tudi dodatna sredstva ali obveznosti, če pridobi nove informacije o dejstvih in okoliščinah, ki so obstajala na datum prevzema, končni vpliv pa po točkah 45 in 46 MSRP 3 (IASB, 2015c) pripoznati kot spremembo vrednosti dobrega imena ali dobička v izpogajanem poslu. Ko se obdobje merjenja konča, prevzemnik popravi morebitne napake v obračunu prevzema podjetja ali nove ocene po določbah MRS 8.

Nekateri strokovnjaki se z rešitvijo niso strinjali ter so dokazovali, da so prilagoditve v obdobju po datumu prevzema primerljive s spremembo računovodske ocene, ki se po MRS 8 obračuna »za naprej«, učinki spremenjene ocene pa vplivajo na tekoče obdobje in prihodnja obdobja. IASB se z argumenti ni strinjal. Trdi, da rešitev ni primerljiva s spremembo ocene po MRS 8. Medtem ko sprememba ocene po MRS 8 temelji na novih dejstvih in spremenjenih okoliščinah, pa prilagoditev v obdobju merjenja po MSRP 3 temelji na pridobljenih informacijah o dejstvih in okoliščinah, ki so obstajale že na dan prevzema (IASB, 2016, str. 340).

3.5 Posebnosti obračuna pri obrnjenem prevzemu

Na splošno velja, da je družba, ki izda deleže v lastniškem kapitalu v zameno za prevzem podjetja, prevzemnik. Poseben izziv predstavljajo obrnjeni prevzemi, kjer družba, ki izda deleže v lastniškem kapitalu, ni prevzemnik v ekonomskem (računovodskem) smislu. V takem položaju sta »pravni« prevzemnik in »ekonomski« (»računovodski«) prevzemnik različni osebi. MSRP 3 zahteva, **da izvede računovodski obračun transakcije na podlagi MSRP 3 vedno ekonomski prevzemnik** (določen po kriterijih, opredeljenih v poglavju 2.3), ne glede na to, da je v določeni transakciji ekonomski prevzemnik pravno prevzeta družba.

Prevzem, kjer je ekonomski prevzemnik pravno prevzeta družba, MSRP 3 v točkah B 19–B 27 imenuje obrnjeni prevzem in zahteva obračun prevzema z vidika pravno prevzete družbe (IASB, 2015c). V tabeli 2 prikazujem hipotetično transakcijo med družbo T in družbo A ter hipotetične zneske v njunih IFP.

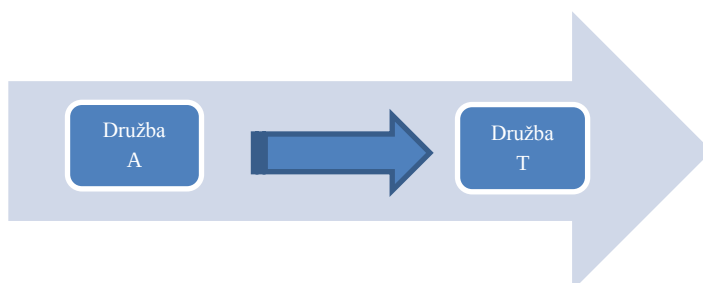
Tabela 2: IFP družbe A in družbe T na dan prevzema

Zneski v evrih (v nadaljevanju EUR)	Družba A		Družba T	
Kratkoročna sredstva	1.000		1.500	
Dolgoročna sredstva	800		2.400	
Kratkoročni dolgovi		400		700
Dolgoročni dolgovi		300		900
Osnovni kapital		800		2.000
Zadržani dobiček		300		300
Σ	1.800	1.800	3.900	3.900
Število navadnih delnic	100		100	
Knjigovodska vrednost delnice	11		23	
Poštena tržna vrednost kapitala	1.000		2.500	
Poštena tržna cena delnice	10		25	
Poštena vrednost sredstev	1.600		3.900	

V tabeli 2 predpostavljam, da je družba A pred transakcijo relativno manjša od družbe T po vseh primerjalnih kriterijih (po knjigovodski in poštenu vrednosti kapitala in tržni ceni delnice, po poštenu vrednosti sredstev). Nadalje je iz tabele 2 razvidno, da je poštena vrednost delnice družbe A nekoliko pod knjigovodsko vrednostjo, poštena vrednost delnice družbe T pa vključuje prevzemno premijo. Predpostavljam, da je menjalno razmerje določeno glede na razmerje poštene vrednosti kapitala obeh družb in znaša $0,29 : 0,71$ v korist družbe T.

Če bi se družbi združili, bi bili v združeni družbi lastniki družbe A v lastniškem kapitalu zastopani z 29-odstotnim deležem, lastniki družbe T pa z 71-odstotnim deležem. Glede na navedeno ni sporno, da je v taki transakciji ekonomski prevzemnik družba T. V sliki 1 najprej predpostavljam, da družba T prevzame družbo A.

Slika 1: Družba A se pripoji k družbi T

Če bi družba T tudi pravno prevzela družbo A, bi družba T izdala dodatne deleže v svojem lastniškem kapitalu tako, da bi bilo razmerje v kapitalu po združitvi $29 \% : 71 \%$ v korist lastnikov družbe T. Predpostavljam, da je poštena vrednost kapitalskih instrumentov, ki jih izda družba T za prevzem, 1.000 DE, oziroma je določena glede na pošteno vrednost

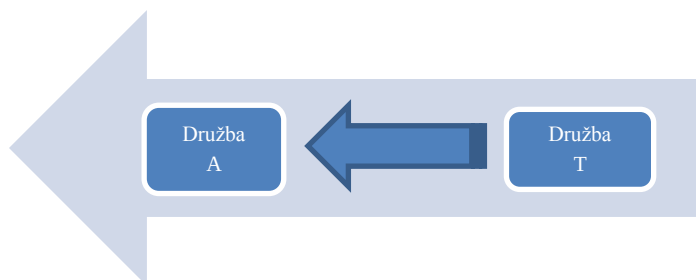
kapitala prevzete družbe A. Po izdaji lastniških deležev v kapitalu družbe T lastnikom družbe A bi bila struktura kapitalskih postavk družbe T taka, kot prikazuje tabela 3:

Tabela 3: Struktura celotnega kapitala družbe T na dan prevzema

Družba T	Zneski v EUR
Osnovni kapital lastniki T	2.000
Osnovni kapital lastniki A	800
Vplačani presežek kapitala iz pripojitve A	200
Zadržani dobiček	300
Σ	3.300

Poštena vrednost nadomestila družbe T za prevzem družbe A znaša 1.000 DE, kar pomeni povečanje osnovnega kapitala za 800 DE, da se doseže menjalno razmerje 29 % : 71 % v korist družbe T, za preostali znesek družba T poveča vplačani presežek kapitala. Nadalje pa v sliki 2 predpostavljam obrnjeni prevzem, v katerem družba A prevzame družbo T.

Slika 2: Družba T se pripoji k družbi A

Obrnjeni prevzem bi se zgodil, če bi ob predpostavljenih pogojih družba A pravno prevzela družbo T tako, da bi se družba T pripojila k družbi A, zaradi česar bi družba A izdala dodatne deleže v svojem lastniškem kapitalu tako, da bi po pripojitvi v lastniškem kapitalu družbe A razmerje znašalo 29 % : 71 % v korist lastnikov družbe T. Če upoštevamo 71-odstotni delež v kapitalu, glasovalne pravice, ki izhajajo iz tega, pravice glede imenovanja posloводства itd., ni sporno, da so obvladovanje v družbi A po pripojitvi pridobili lastniki družbe T, in ne družbe A, čeprav je pravno družba A prevzemna družba.

Tako transakcijo MSRP 3 opredeljuje kot obrnjeni prevzem in zahteva, da se računovodski obračun transakcije izvede z vidika prevzemne družbe T. Ker pravno prevzeta družba T preneha obstajati, preneha tudi voditi poslovne knjige, zato zahteva računovodski obračun obrnjenega prevzema pri prevzemni družbi, upošteva vidik pravno prevzete družbe, poseben pristop pri uporabi nakupne metode obračuna transakcije. Ker je pri obrnjenem prevzemu prevzemnik tisti, ki preneha obstajati (je pravno prevzet), prevzemnik ne izda nobenega nadomestila, niti v svojih poslovnih knjigah ne obračuna prevzema.

Namesto tega ekonomsko prevzeta družba (pravno prevzemna) lastnikom ekonomskega prevzemnika izda svoje kapitalske instrumente. Zato se poštena vrednost nadomestila izračuna z vidika ekonomskega prevzemnika, torej družbe T v sliki 2. Poštena vrednost nadomestila temelji na številu deležev v lastniškem kapitalu, ki bi jih ekonomski prevzemnik (pravno prevzeta družba) moral izdati, da bi zagotovil lastnikom ekonomsko prevzete družbe (pravno prevzemne družbe) tak odstotek deleža v lastniškem kapitalu po prevzemu, da ustreza menjalnemu razmerju. Ali drugače, poštena vrednost nadomestila se izračuna enako kot v položaju, da bi se družba A pripojila k družbi T in znaša 1.000 DE. Tako določena poštena vrednost se uporabi za izračun dobrega imena (glejte obračun obrnjenega prevzema v poglavju 4.5.6). Konsolidirani računovodski izkazi, pripravljeni po obrnjenem prevzemu, se izdajo pod imenom pravnega prevzemnika, torej ekonomsko prevzete družbe, opisani pa so v **pojasnilih kot nadaljevanje računovodskih izkazov ekonomskega prevzemnika** z eno prilagoditvijo, ki je prilagoditev kapitala ekonomskega prevzemnika za nazaj, tako da odraža kapital ekonomsko prevzetega podjetja.

3.6 Razkritja

MSRP 3 v zvezi s prevzemom podjetja od prevzemnika zahteva naslednja razkritja, ki omogočajo uporabnikom računovodskih izkazov, da ocenijo naravo in denarno izražene učinke prevzema²³:

- ime in opis prevzetega podjetja,
- datum prevzema,
- odstotek pridobljenih glasovalnih deležev v lastniškem kapitalu,
- glavne razloge za prevzem in opis, kako je prevzemnik pridobil obvladovanje prevzetega podjetja,
- kvalitativen opis dejavnikov, ki sestavljajo pripoznano dobro ime, kot so pričakovane sinergije zaradi združenega poslovanja prevzemnika in prevzetega podjetja, neopredmetena sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev za ločeno pripoznavanje ali drugih dejavnikov,
- pošteno vrednost celotnega prenesenega nadomestila na datum prevzema in pošteno vrednost vseh pomembnejših vrst nadomestila na datum prevzema,
- dogovore o pogojnem nadomestilu ter odškodninska sredstva,
- podlage za določanje poštene vrednosti pomembnejših skupin terjatev,
- zneske, pripoznane na dan prevzema za vsako pomembno skupino pridobljenih sredstev in prevzetih obveznosti,
- podlage za pripoznanje/ne-pripoznanje pogojnih obveznosti,
- celotni znesek dobrega imena, za katerega se pričakuje, da bo za davčne namene odštet,
- transakcije, ki se pripoznajo ločeno od pridobitve sredstev in prevzema obveznosti,

²³ Ker so razkritja obsežna, so izpuščene podrobnejše zahteve glede razkrivanja.

- razkritje stroškov prevzema,
- dobiček v izpogajanem nakupu,
- za vsak prevzem, v katerem ima prevzemnik manj kot 100-odstotni delež v lastniškem kapitalu prevzetega podjetja na datum prevzema, znesek neobvladujočega deleža v prevzetem podjetju, pripoznan na datum prevzema, in podlago za merjenje,
- informacije o prevzemu v več stopnjah,
- prilagoditve in razloge za prilagoditve v obdobju merjenja in
- pogojna nadomestila in spremembe v pogojnem nadomestilu.

4 ANALIZA TRANSAKCIJ S PODJETJI POD SKUPNIM UPRAVLJANJEM

4.1 Začetna opredelitev transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem

Ključna značilnost transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem (angl. *business combinations under common control*) je, da se izvajajo med povezanimi osebami. Kdaj gre za povezane osebe, ki delujejo pod skupnim upravljanjem, podrobneje obravnavam v poglavju 4.2.1. IASB na splošno za nakupe in prodaje »običajnih« sredstev in storitev ni določil drugačnega (posebnega) pristopa k računovodski obravnavi transakcij med povezanimi osebami, čeprav ni treba posebej dokazovati, da povezane osebe ne delujejo vedno pod tržnimi pogoji. Predpostavka o poštenih tržnih cenah pri poslovanju med povezanimi osebami že po opredelitvi poštene vrednosti ni izpolnjena. Poštene tržne cene se namreč po točkah 9 in 22 MSRP 13 (IASB, 2015e) lahko predpostavljajo zgolj med subjekti v redni transakciji **med udeleženci na trgu, ki delujejo v svojem najboljšem gospodarskem interesu.**

IASB (2016, str. 888) razlaga, da se za udeležence na trgu predpostavlja, da izvedejo transakcijo na najugodnejšem trgu, ter da so **neodvisni drug od drugega** (niso povezane osebe), so dobro obveščene, sposobne ter voljne izvesti transakcijo. Predpostavka, da povezane osebe pri medsebojnem poslovanju delujejo pod tržnimi pogoji oziroma, da se med njimi oblikujejo poštene tržne cene torej na sistemski ravni ne vzdrži. Če transakcije med povezanimi osebami niso sklenjene pod tržnimi pogoji, odkloni neposredno vplivajo na premoženjski položaj in donosnost poslovanja teh oseb. Zato bi se lahko vprašali, ali so njihovi računovodski izkazi še resnični in pošteni.

Ne glede na izpostavljena tveganja ni dvoma, da se IASB pri transakcijah med povezanimi osebami ni odločil za »prilagojen« pristop k računovodski obravnavi transakcij med povezanimi osebami tako, da bi zahteval začetno pripoznanje poslov med povezanimi osebami po poštenu vrednosti. Tudi za transakcije med povezanimi osebami se uporablja načelo izvirne vrednosti, po katerem se skladno s točko 4.55.a Okvirnih navodil (IASB, 2015a) nabavna vrednost izmeri kot znesek denarja ali denarnih ustreznikov, ali po poštenu

vrednosti nadomestila, danega za pridobitev sredstva na dan pridobitve. Če bi IASB izbral načelo poštene vrednosti za transakcije med povezanimi osebami, bi se vsaka razlika med pošteno vrednostjo transakcije ter dejansko (pogodbeno) vrednostjo transakcije odrazila s korekcijo kapitala, kar bi odražalo dejansko vsebino razlike v vrednosti transakcije. Npr., odvisna družba, ki bi kupila sredstvo po ceni, ki je nižja od tržne, ali prodala po ceni, ki je višja od tržne, bi razliko pripoznala kot dodatno zagotovitev kapitala, obvladujoča družba pa kot povečanje naložbe v kapital odvisne družbe. Če pa bi odvisna družba kupila sredstvo po ceni, ki je višja od tržne, ali prodala po ceni, ki je nižja od tržne, bi razliko pripoznala kot vračilo kapitala, obvladujoča družba pa kot izplačilo dobička. IASB se za tako rešitev ni odločil. Namesto tega je sprejel poseben računovodski standard MRS 24: Razkrivanje povezanih strank (IASB, 2015h), ki zahteva razkritja poslov med povezanimi osebami, ne pa tudi prilagoditev računovodske obravnave transakcij med povezanimi osebami. Enako razlaga tudi Ernst&Young (2016, str. 671).

Po izrecni določbi točke 2.c MSRP 3 so transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem izključene iz pravil, ki veljajo za transakcije s podjetji med udeleženci na trgu in katerih bistveni koncept je uporaba poštene vrednosti pri obračunu transakcije. MSRP 3 sicer daje omejene napotke za opredelitev transakcij, ki so pod skupnim upravljanjem, nima pa napotkov za njihovo računovodsko obravnavo. Iz navedenega razloga so transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem predmet dolgoletnih razprav in pozivov, da naj IASB za te transakcije pripravi računovodska pravila.

Evropska komisija je že v septembru 2006 IASB izrecno opozorila na praznino na področju računovodske obravnave transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem (*European Commission*, 2006, str. 10). Evropska komisija je IASB opozorila, da mora k projektu pristopiti prednostno zaradi zahtev po zanesljivosti in primerljivosti računovodskih izkazov ter zaradi različnih interpretacij v praksi. Izpostavila je, da MSRP 3 nima dovolj jasne opredelitve kaj sodi pod transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, ki so zunaj MSRP 3 (npr., ali mednje sodi tudi ustanovitev nove družbe v skupini z namenom nadaljnje prodaje, ter druge oblike reorganiziranja skupine). Še večji problem pa je po mnenju Evropske komisije popolno pomanjkanje pravil o vprašanju, kako se te transakcije računovodsko obravnavajo. IASB je decembra leta 2007 sprožil razpravo glede potrebe po ločenem projektu za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem (IASB, 2007). Projekt se je omejil na vprašanje opredelitve transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem ter na vprašanje računovodskega obračuna teh transakcij v konsolidiranih ter ločenih računovodskih izkazih prevzemnika. Do danes dokončne rešitve še niso niti oblikovane niti sprejete.

V dosedanjem razvoju projekta so bistvene vmesne ugotovitve in dognanja naslednja (IASB, 2015 & IASB, 2014):

- za te transakcije je odločilno, da so osebe, ki obvladujejo podjetje pred transakcijo in po njej, iste, oziroma da **ekonomski prevzemnik** ne obstaja;
- te transakcije se v mnogih situacijah izvajajo **kot del reorganizacije konsolidacijske skupine** (angl. *group reorganisations*), ki so praviloma pod skupnim upravljanjem in zato izključene iz MSRP 3;
- **obvladujoča oseba ima prevladujoč vpliv** na vrsto in obliko transakcije, zato je opredelitev transakcije, in še posebej, ali gre za transakcijo s podjetjem, v smislu MSRP 3 zahtevna;
- opredelitev prevzemnika podjetja pod skupnim upravljanjem je problematična, zlasti **pri ustanovitvi novega podjetja v skupini** z nadaljnjo transakcijo s podjetji v skupini, zaradi česar je uporaba prevzemne metode v povezavi s povečanjem kapitala, problematična;
- **razlogi za transakcije** so lahko različni (davčni, izplačilo dobička, regulativne zahteve ali zaradi reorganiziranja z namenom nadaljnje prodaje);
- začetna opredelitev poštene vrednosti transakcije ni mogoča, ker posel izvajajo povezane osebe, zato predpostavka o pošteni vrednosti ni izpolnjena;
- uporaba več kot ene metode računovodenja transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem je neprimerna;
- dobro ime oziroma dobiček iz izpogajanega posla se ne pripoznata, mnenja glede učinkov v kapitalu so različna.

Razlog, da MSRP 3 izključuje transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem iz zavezujočih določb o uporabi prevzemne metode in poštene vrednosti kot bistvene značilnosti prevzemne metode, je vsaj v izhodišču logičen in sledi temeljnemu načelom MSRP-jev. Kadar se transakcije s podjetji opravijo med družbami pod skupnim upravljanjem, ne pride do spremembe obvladovanja podjetij, niti do prenosa, niti do prevzema. Kljub temu izhodišču je treba transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem analizirati z različnih vidikov: z vidika konsolidiranih računovodskih izkazov družbe, ki je najvišje v skupini, z vidika neposredno obvladujoče družbe, z vidika odvisnih družb ter tudi z vidika novih družb, ki se ustanovljajo v skupini.

Biancone (2015, str. 51) pravi, da transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem sicer »nosijo ime« transakcije s podjetji, vendar se izvajajo pod okriljem skupnega upravljanja, zato gre za transakcije, pri katerih se ekonomska vsebina z vidika obvladujoče družbe ne spreminja. Menim, da gre za kratko, vendar zelo dobro opredelitev ključnega razloga za izključitev teh transakcij iz pravil prevzemnega obračuna po MSRP 3. Pri transakcijah pod skupnim upravljanjem gre za to, da za osebe, ki obvladujejo podjetja ali družbe pred in po transakciji, ne povzročajo sprememb v premoženju obvladujoče osebe ali skupine oseb. Z vidika oseb, ki obvladujejo podjetja ali družbe, ki so vključene v transakcijo gre zato za »notranje« poslovne dogodke.

4.2 Glavne značilnosti transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem

4.2.1 Opredelitev transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem

Točke B 1–B 4 MSRP 3 (IASB, 2015c) opredeljuje naslednje kriterije za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, ki so izven MSRP 3:

- **vsa podjetja ali družbe (angl. *entities*)**, ki so predmet transakcije, **upravlja ena in ista stranka oziroma stranke** tako **pred** transakcijo **kot po njej**;
- šteje se, da tudi **skupina posameznikov obvladuje podjetje**, če imajo na podlagi pogodbenih sporazumov kolektivno pooblastilo, da določajo njegove finančne in poslovne usmeritve z namenom pridobivanja koristi od delovanja podjetja. Posledično gre za transakcijo pod skupnim upravljanjem, če ima ista skupina posameznikov na **podlagi pogodbenih sporazumov** končno kolektivno pooblastilo določanja finančnih in poslovnih usmeritev vsakega od podjetij v transakciji, zaradi pridobivanja zaslužkov od njihovih aktivnosti, in to končno kolektivno pooblastilo ni prehodno;
- podjetje lahko obvladuje **posameznik ali skupina posameznikov**, pri čemer ni nujno, da so posameznik oziroma skupina posameznikov zavezani k računovodskemu poročanju, oziroma **ni nujno, da so podjetja, ali družbe, ki so predmet transakcije, vključena v konsolidirane računovodske izkaze iste skupine**, da bi se transakcija štela za transakcijo pod skupnim upravljanjem;
- **upravljanje ni prehodno.**

Obseg neobvladujočih deležev v vsakem od podjetij pred transakcijo in po transakciji s podjetjem ni pomemben za določitev, ali gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem. Zato morebitna sprememba deleža manjšinskih lastnikov pred transakcijo in po transakciji ne vpliva na zaključek, da gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem. Enako razlaga tudi Evropska komisija (*European Commission*, 2006, str. 10). Če je ena od družb v transakciji odvisna družba, ki je bila izključena iz konsolidiranih računovodskih izkazov, to prav tako ne vpliva na zaključek, ali gre za transakcijo pod skupnim upravljanjem.

Pate (2011, str. 12) razlaga, da transakcija pod skupnim upravljanjem na ravni obvladujoče družbe ne povzroča spremembo ali pridobitev obvladovanja, saj mora le-ta ves čas (torej pred in po transakciji) obstajati gledano z vidika obvladujoče družbe. Grand Thornton (2015, str. 3) kot primere transakcij pod skupnim upravljanjem navaja transakcije z odvisnimi družbami v isti skupini, prevzem podjetja od družbe v isti skupini in transakcije z ustanovitvijo nove holding družbe. Razlaga, da je značilnost vseh navedenih transakcij ta, da ne povzročajo ekonomskih sprememb na ravni obvladujoče družbe. Prevezna metoda z vidika obvladujoče družbe ni primerna, ker ni prevzema.

4.2.2 Obvladovanje s strani skupine posameznikov

Podjetje ali družbo lahko obvladuje tudi skupina posameznikov, ki delujejo na podlagi **pogodbenih sporazumov**. Bohinc (2016) izpostavlja, da so se izoblikovali trije tipi sporazumov med delničarji:

- sporazum, ki ga sklenejo delničarji, ki so institucionalni lastniki v večjem številu gospodarskih družb in ki se z upravljanjem družb ukvarjajo znotraj svoje registrirane dejavnosti in s katerimi določijo skupna izhodišča za politiko na posameznih področjih;
- sporazum, ki ga sklepajo mali oziroma razpršeni delničarji določene delniške družbe z namenom, da nastopajo skupno in na ta način povečajo svoj vpliv pri odločanju na skupščini delniške družbe;
- sporazum ali pogodba, praviloma manjšega kroga večjih delničarjev, ki ima tako elemente skupnih izhodišč oziroma dogovorjene politike na posameznih področjih kot tudi organizacijskih dogovorov glede postopkov usklajevanja in načinov nastopanja; prav tako ima namen vzdrževati večinski obseg glasovalnih delnic v delniški družbi in preprečevati sovražni prevzem ter anarhično in naključno odločanje delničarjev.

Če sporazum skupine posameznikov o skupnem obvladovanju obstaja in lahko posamezniki na podlagi tega pogodbenega sporazuma obvladujejo družbo, se šteje, da je podjetje obvladovano. Zato je treba presoditi, ali gre v posameznem primeru za obvladovanje in potencialno za transakcijo pod skupnim upravljanjem (več o obvladovanju v poglavju 2.3.1).

Kako je treba razumeti pogodbeni sporazum, MSRP 3 ne pojasni. Če uporabimo razlago v točki B 2 izvedbeni navodil k MSRP 11: Skupni aranžmaji (IASB, 2015i), je zavezujoč pogodbeni sporazum običajno pisen, v obliki pogodbe, vendar to ni nujno. Tudi določbe družbene pogodbe ali statuta lahko vključujejo pogodbeni sporazum, iz katerega izhaja usklajeno ravnanje pri obvladovanju podjetja ali družbe. Ernst&Young (2016, str. 676–677) podjetja ali družbe, ki so v lasti družinskih članov²⁴, obravnava kot zelo verjetno obvladovana s strani skupine posameznikov na podlagi pogodbenega sporazuma.

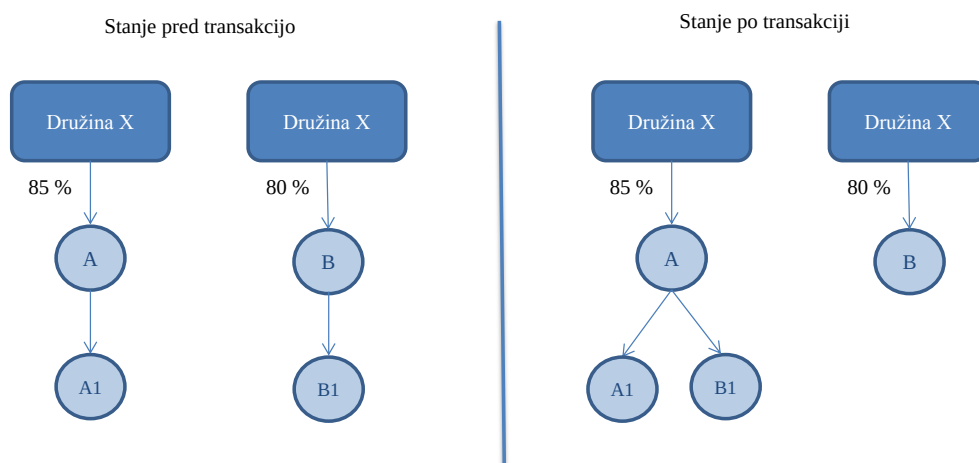
4.2.3 Podjetja ali družbe v transakciji niso del iste konsolidirane skupine

Za transakcijo pod skupnim upravljanjem ni nujno, da je posameznik oziroma skupina posameznikov, ki obvladujejo podjetje ali družbo, zavezana k računovodskemu poročanju, kar posledično pomeni, da ni potrebno, da so podjetja ali družbe v transakciji vključena v konsolidirane računovodske izkaze iste skupine (KPMG, 2007, str. 137). V sliki 3 prikazujem transakcijo z družbo pod skupnim upravljanjem, pri kateri predpostavljam, da

²⁴ Kadar gre za ožje družinske člane, kot so opredeljeni v točki 9 MRS 24 (IASB, 2015h).

obstaja obvladovanje s strani družinskih članov, ter da odvisna družba, ki je predmet transakcije, ni del iste konsolidirane skupine.

Slika 3: Obvladovanje s strani skupine oseb

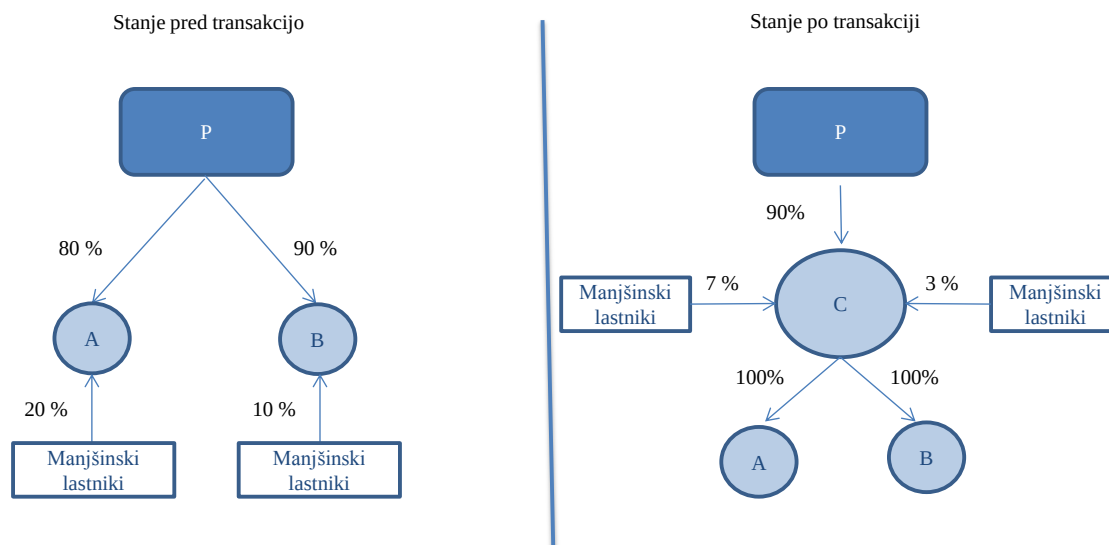
Pred transakcijo in po transakciji ista skupina oseb (člani družine X) obvladuje dve skupini družb (skupino A in skupino B). V transakciji družba B proda odvisno družbo B 1 družbi A. Družba A prevzeto družbo B 1 odkupi po ocenjeni tržni ceni na dan transakcije. Transakcija je pod skupnim upravljanjem, ker družbo B1 pred transakcijo in po njej obvladujejo člani družine X.

4.2.4 Obseg neobvladujočih deležev

Iz opredelitve transakcij pod skupnim upravljanjem je treba izpeljati razlago, da delež in spreminjanje deleža, ki ga imajo manjšinski lastniki v podjetju ali v kapitalu družbe, ki je predmet transakcije, ni odločilno za presojo, ali je bila izvedena transakcija s podjetjem pod skupnim upravljanjem. Z drugimi besedami, tudi če se v transakciji s podjetjem ali deleži v kapitalu delež manjšinskih lastnikov po transakciji spremeni glede na njihov delež pred transakcijo, je treba transakciji še vedno pripisati značaj transakcije pod skupnim upravljanjem, če se obvladovanje ni spremenilo. Ernst&Young (2016, str. 675) šteje kot odločilno dejstvo, da je odvisna družba, ki ni v 100-odstotni lasti obvladujoče družbe, še vedno pod kontrolo obvladujoče družbe, čeprav se je delež, iz katerega izhaja obvladovanje spremenil.

Transakcijo pod skupnim upravljanjem, v kateri se neobvladujoči deleži v transakciji spremenijo, ponazarjam v sliki 4.

Slika 4: Sprememba neobvladujočih (manjšinskih) deležev

4.2.5 Prehodno upravljanje

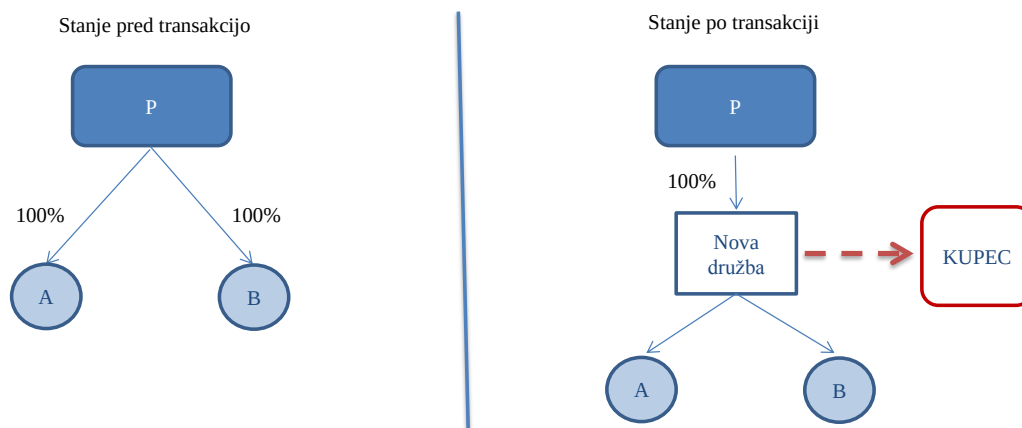
Pravilo o prehodnem upravljanju je bilo v MSRP 3 vključeno v letu 2004. Iz obrazložitve standarda (IASB, 2005, str. 293) izhaja, da je bilo to pravilo v MSRP 3 vključeno kot odziv na transakcije, ki so bile strukturirane²⁵ med udeleženci na trgu, ki delujejo pod tržnimi pogoji tako, da so za kratko obdobje pred transakcijo in po njej podjetja ali družbe pod skupnim upravljanjem, s čimer bi se pravilo transakcij pod skupnim upravljanjem lahko izigravalo za transakcije med udeleženci, ki niso pod skupnim upravljanjem. Enako razume prehodno upravljanje tudi KPMG (2007, str. 137).

Grand Thornton (2015, str. 4) razlaga, da je »prehodno obdobje« zaščitna določba proti zlorabam pravil, ki veljajo za transakcije pod skupnim upravljanjem. Poudarja, da se transakcija ne bi smela obravnavati kot prehodna zgolj zato, ker se nova družba ustanavlja zaradi nadaljnje javne prodaje dela družb v skupini ali javne ponudbe novo izdanih kapitalskih instrumentov.

IFRIC je bil v letu 2006 pozvan, naj pripravi pojasnilo, kako razumeti prehodno upravljanje v transakcijah, kjer se prodajna transakcija izvede z ustanovitvijo nove družbe, ki se nato proda zunaj skupine, torej udeležencu na trgu. Zgled take transakcije prikazujem v sliki 5. Transakcija je strukturirana tako, da nova družba samo kratek čas po ustanovitvi ostaja del skupine pod skupnim upravljanjem. Namen ustanovitve nove družbe je v »prenosu« podjetij, ki jih obstoječa obvladujoča družba namerava prodati, na novo družbo on nadaljnja prodaja nove družbe zunanjemu kupcu.

²⁵ V angleškem originalu kot »grooming transactions«.

Slika 5: Prodajna transakcija z ustanovitvijo nove družbe

IFRIC-u je bilo predlagano, da se v takem položaju domneva, da gre za prehodno upravljanje, zato se transakcija obračuna skladno z MSRP 3. IFRIC je zavrnil izdajo pojasnila, v zavrnitvi pa pojasnil (IASB, 2006, str. 6), da se presoja, ali so podjetja ter družbe pod skupnim upravljanjem, nanaša le na družbe, ki obstajajo pred transakcijo, zato so izključene novo ustanovljene družbe. Dodal je tudi, da je treba po točki 22 MSRP 3, v položaju ko se ustanovi nova družba, ki izda kapitalske instrumente za izvedbo transakcije s podjetjem ali drugo družbo, eno od družb v transakciji, ki so obstajale pred transakcijo, določiti kot prevzemnika. S tem je IFRIC odprl splošno vprašanje razumevanja transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem, in sicer, ali je ustanovitev nove družbe znotraj skupine generalno zunaj opredelitve transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem.

Ernst&Young (2016, str. 678–679) meni, da reorganizacija skupine z ustanovitvijo nove vmesne družbe zaradi prodaje podjetij ali družb skupine v kratkem časovnem obdobju po reorganizaciji sama zase ne utemeljuje, da gre za prehodno upravljanje²⁶, ker je bilo pravilo o prehodnem upravljanju v MSRP 3 vključeno zaradi preprečevanja zlorab za transakcije med udeleženci na trgu, ki v resnici niso bile pod skupnim upravljanjem. Zato je prestrukturiranje konsolidirane skupine z ustanovitvijo nove družbe zaradi nadaljnje prodaje v kratkem roku še vedno lahko transakcija s podjetjem pod skupnim upravljanjem, če so izpolnjeni drugi opredeliteni kriteriji.

KPMG (2007, str. 104) utemeljuje, da je ustanovljena nova družba praviloma podaljšek prevzemnika. Zato nove družbe računovodsko ni dopustno opredeliti kot prevzemnika. Namesto tega se za prevzemnika vedno določa eno od družb v transakciji s podjetji, ki je obstajala pred transakcijo s podjetji, to pa v nobenem primeru ne more biti novo ustanovljena družba.

²⁶ Torej se transakcija lahko kvalificira kot transakcija pod skupnim upravljanjem.

4.2.6 Koncernske posebnosti transakcij pod skupnim upravljanjem

Kot sem opredelila v poglavju 3.3.2.3, prevzemna družba v zameno za prevzem premoženja prevzetih družb zagotovi deleže v kapitalu lastnikom prevzetih družb, kar pomeni pravno izvedbo nadomestila za prevzem. Prevzemna družba zagotovi deleže v kapitalu s povečanjem osnovnega kapitala ali z zagotovitvijo predhodno odkupljenih lastnih poslovnih deležev ali lastnih delnic. V situacijah, kjer gre za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, ni prevzema, zato se tudi nabavna vrednost za prevzem podjetja ne zagotovi.

ZGD-1 (2009) ne pozna instituta oziroma transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem. Ne glede na to lahko v ZGD-1 (2009) najdemo pravila, ki so namenjena tem transakcijam. V strokovni literaturi se največkrat zanje uporablja pojem **koncernske pripojitve**. Z vidika korporacijskih razmerij so tem transakcijam dodeljene poenostavitve pri formalnih zahtevah izvedbe, npr., ni potrebno soglasje skupščine prevzemne družbe, ni treba sestaviti poročil poslovdstev družb, udeleženih pri pripojitvi, ni treba zagotoviti revizije pripojitve itd. (Kocbek, 2016, str. 165).

V določenih oblikah pripojitev se po 589. členu ZGD-1 (2009) osnovni kapital prevzemne družbe zaradi pripojitve ne poveča, kar z drugimi besedami pomeni, da se ne zagotovi nadomestilo za prevzem niti v pravnem pomenu. Pri pripojitvi odvisne družbe k obvladujoči družbi (angl. *up-stream merger*) in pripojitvi obvladujoče družbe k odvisni družbi (angl. *down-stream merger*) je povečanje osnovnega kapitala **prepovedano**. Konkretno ZGD-1 (2009) prepoveduje povečanje osnovnega kapitala pri naslednjih pripojitvah, ki bi jih lahko opredelili kot transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem:

- prevzemna družba je imetnica kapitala prevzete družbe. Gre za pripojitev po vertikali navzgor odvisne družbe k obvladujoči družbi. Logično je, da v takih primerih prevzemna družba osnovnega kapitala ne poveča, saj tak kapital ne bi mogel biti vplačan. Obvladujoča družba namreč v pripojitvi odvisne družbe prevzame premoženje, ki je preko finančne naložbe že del njenega premoženja. S pripojitvijo odvisne družbe se zgolj zamenja finančna naložba v kapital odvisne družbe z neposrednim premoženjem in obveznostmi odvisne družbe, ki v postopku pripojitve preneha. Če bi obvladujoča družba ob pripojitvi povečala osnovni kapital in ga vplačala z lastnim premoženjem, bi bil to po 229. členu ZGD-1 (2009) prepovedan posel, saj družba s svojim premoženjem ne sme vpisovati lastnega kapitala. Enako razlaga Kocbek (2016, str. 166), da čeprav družba mati izgubi delnice družbe hčere, mati kot prevzemna družba ne sme zagotoviti delnic za izvedbo pripojitve zaradi zamenjave, ker bi to pomenilo, da bi družba mati zagotovila delnice sama sebi. Zato ZGD-1 (2009) prepoveduje povečanje osnovnega kapitala za delnice (poslovne deleže) katerih imetnik je prevzemna družba sama. Naj opozorim, da prepoved velja zgolj za tiste deleže v kapitalu, katerih lastnica je obvladujoča družba pred pravno pripojitvijo

odvisne družbe. Če je na primer obvladujoča družba A lastnica 60-odstotnega poslovnega deleža odvisne družbe B, 40 % kapitala v B pa pripada družbi C, ki ni povezana z A, mora družba A v zameno za priponitev zagotoviti nadomestilo v obliki lastniških deležev v družbi A manjšinskim lastnikom odvisne družbe, to je družbi C;

- prevzeta družba je imetnica kapitala prevzemne družbe. Gre za priponitev po vertikali navzdol obvladujoče družbe k odvisni družbi. Če je obvladujoča družba lastnica 100-odstotnega kapitala odvisne družbe in se obvladujoča družba priponi k odvisni družbi, le-ta s prevzemom premoženja obvladujoče družbe pridobi vse svoje delnice, ki imajo z vidika odvisne družbe značaj lastnih delnic. Te lastne delnice odvisna družba ne sme obdržati, temveč jih uporabi kot »plačilo« oziroma nadomestilo delničarjem obvladujoče družbe za prevzem premoženja obvladujoče družbe. Zato je odvisna družba dolžna lastne delnice, katerih imetnica je bila pred priponitvijo obvladujoča družba, po tretjem odstavku 589. člena ZGD-1 (2009) uporabiti za izpolnitev obveznosti do lastnikov prevzete (obvladujoče) družbe²⁷.

ZGD-1 (2009) v položaju združitve dveh sestrskih družb dovoljuje, da se osnovni kapital ne poveča, ko so iste osebe (delničarji) v enakem razmerju udeležene v kapitalu prevzemne in kapitalu prevzete družbe, torej ko gre za združitve dveh prej »sestrskih« družb (angl. *side-stream merger*), ki so v lasti iste osebe ali iste skupine oseb z enakim razmerjem v kapitalu. Prevzemna družba sicer osnovni kapital lahko poveča, vendar to ni nujno.

Tudi taka ureditev je logična, saj se razmerja med lastniki pred združitvijo in po njej v ničemer ne spremenijo, oziroma transakcija ni prevzemna transakcija. Preprosto gre za združevanje prej ločenih pravnih oseb v eno pravno osebo, kar pa ne spreminja premoženjskega položaja niti družbenikov prevzetih niti družbenikov prevzemne družbe. Če se novi lastniški deleži ne povečajo, obvladujoča družba prenos pripozna kot povečanje finančne naložbe v odvisno družbo, ki je v razmerju med sestrskimi družbami prevzemna družba.

Za združitve in delitve, ki so v bilančnem smislu transakcije pod skupnim upravljanjem ZGD-1 (2009) smiselno uporablja tudi poenostavitve z vidika izvedbe korporacijskih postopkov. Preliči jih v Podgorelec (2014, str. 133) imenuje »poenostavljene priponitve«. Razlog za poenostavitve vidi v dejstvu, da je pri koncernskih združitvah že podana nekakšna enovitost premoženjskih mas,²⁸ zato so utemeljene poenostavitve na področju soglasja skupščine, glede revizije, formalnosti glede menjalnih razmerij, itd.

²⁷ Gre za postopek, v katerem se ukine vmesna obvladujoča družba, zato pa se vzpostavi neposredna udeležba družbenikov prvotno obvladujoče družbe (prevzeta) v kapitalu prvotno odvisne družbe (prevzemna).

²⁸ Lahko govorimo zgolj o ekonomski enovitosti, ki pa je tudi temeljna predpostavka konsolidiranih računovodskih izkazov.

4.3 Uporaba MRS 27 za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem

4.3.1 Začetna nabavna vrednost finančne naložbe v odvisno družbo pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem v ločenih računovodskih izkazih

Transakcije s podjetji učinkujejo tudi na ločene računovodske izkaze družb, ki so vključene v transakcijo. Kadar se transakcija s podjetji izvede tako, da v transakciji prevzemna družba pridobi obvladujoči delež v kapitalu druge družbe, MSRP 3 izrecno določa, da se pravila MSRP 3 uporabijo v konsolidiranih računovodskih izkazih prevzemnika. Z drugimi besedami, MSRP 3 nima pravil glede pripoznavanja in merjenja finančne naložbe v kapital prevzete družbe niti za »prave« prevzeme niti za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem. Zato je treba za analizo transakcij s podjetji nujno analizirati še vpliv teh transakcij na ločene računovodske izkaze obvladujočih družb, ki pridobijo ali odsvojijo naložbe v odvisne družbe. Ta vprašanja znotraj MSRP-jev ureja MRS 27: Ločeni računovodski izkazi²⁹ (IASB, 2015j).

Predpostavljam, da obvladujoča družba finančne naložbe v odvisne družbe obračunava po nabavni vrednosti³⁰, zato nadaljnja analiza in zaključki temeljijo na tej predpostavki. Kako družba, ki pridobi obvladujoči delež v drugi družbi, začetno pripozna finančno naložbo? Posebnosti so v točki 13 MRS 27 (IASB, 2015j) določene za začetno pripoznanje finančne naložbe v odvisno družbo **pri zamenjavi kapitalskih deležev** pri kateri se v zamenjavi ustanovi nova obvladujoča družba na vrhu konsolidirane skupine (poglavje 4.5.5.2).

Kadar obvladujoča družba reorganizira strukturo svoje skupine z ustanovitvijo nove družbe, ki postane nova obvladujoča družba tako, da so izpolnjena naslednja merila:

- nova obvladujoča družba pridobi kontrolo nad prvotno obvladujočo družbo z izdajo kapitalskih instrumentov v zameno za obstoječe kapitalske instrumente prejšnje obvladujoče družbe,
- sredstva in obveznosti nove skupine in prvotne skupine so enaka neposredno pred reorganizacijo in po njej,
- lastniki prvotne obvladujoče družbe pred reorganizacijo imajo enake absolutne in relativne deleže v čistih sredstvih prvotne skupine in nove skupine neposredno pred reorganizacijo in po njej,

²⁹ Ločeni računovodski izkazi so nekonsolidirani izkazi, v katerih naložbe v odvisne družbe niso konsolidirane, naložbe v skupne podvige pa niso obračunane po kapitalski metodi.

³⁰ Izjeme glede vrednotenja po pošteni vrednosti ali z uporabo kapitalske metode po MRS 28 (od 2016 dalje) so zanemarljive. Kapitalsko metoda obračuna je bila določena kot edina metoda vrednotenja naložb v odvisne družbe po SRS 2001. Po kapitalski metodi, ki je bila v uporabi po SRS 2001 se je finančna naložba prilagajala računovodsko ugotovljenemu poslovnemu izidu odvisnega podjetja (Odar, 1998, str. 25).

mora nova obvladujoča družba začetno pripoznati naložbo v prvotno obvladujočo družbo po knjigovodski vrednosti deleža kapitalskih postavk, prikazanih v ločenih računovodskih izkazih prvotne obvladujoče družbe na dan reorganizacije.

IFRIC (IASB, 2011, str. 3) je leta 2011 pojasnil, da se lahko začetna nabavna vrednost v primeru reorganizacije konsolidirane skupine po posebnem pravilu iz 13. točke MRS 27 uporabi zgolj, če so izpolnjeni vsi zgoraj navedeni pogoji³¹. V vseh drugih primerih reorganizacije skupine se **uporabi splošno pravilo glede določanja nabavne vrednosti finančne naložbe**.

Začetna nabavna vrednost pa se po splošnem pravilu izmeri kot znesek denarja ali denarnih ustreznikov ali po pošteni vrednosti nadomestila, danega za pridobitev sredstva na dan pridobitve, kar pomeni po dejanski pogodbeni vrednosti transakcije. IFRIC (IASB 2009, str. 3) je v zvezi z vprašanjem, kako pripoznati začetno nabavno vrednost za naložbe, ki se kasneje merijo po kapitalski metodi, odgovoril, da začetna nabavna vrednost vključuje nakupno ceno, povečano za neposredno pripisljive stroške, npr. nadomestilo za strokovnjake, pravne storitve, davke in druge stroške transakcije.

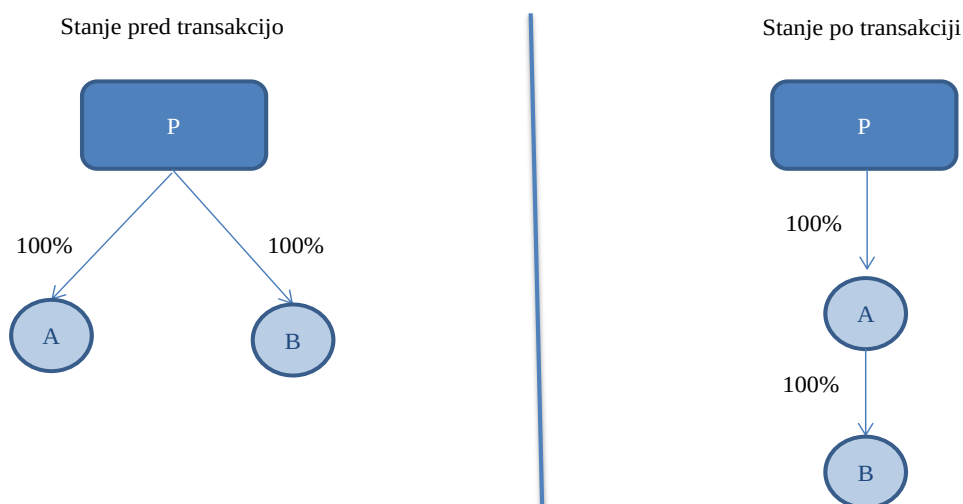
Odar (1998, str. 24) razlaga, da se na začetku finančne naložbe izkazujejo po nakupni vrednosti, zaradi česar se glede začetnega izkazovanja finančnih naložb zahteva spoštovanje načela izvirnih vrednosti (angl. *historical cost basis principle*). Ta pa ustreza znesku plačanih denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov ali pa pošteni vrednosti nadomestila, danega v trenutku nabave, da bi prevzemnik pridobil sredstvo.

V transakciji pod skupnim upravljanjem je torej treba odgovoriti na vprašanje, kako družba prevzemnica začetno pripozna finančno naložbo v obvladujoči delež v kapitalu druge družbe pod skupnim upravljanjem. Glede na izpostavljene določbe MRS 27 ter komentarje je to pogodbeni cena, povečana za neposredne stroške transakcije. Če je pogodbeni cena dogovorjena na tržni podlagi, ni veliko vprašanj.

In kako v položaju, ko transakcijska cena ne odraža poštene tržne cene prevzema? Za analizo v naslednjem zgledu, ki ga ponazarja slika 6, predpostavljam, da sta družbi A in B obe odvisni družbi obvladujoče družbe P, pri čemer družba A od obvladujoče družbe P za denar odkupi 100-odstotni poslovni delež v družbi B, tako da B postane odvisna od A. Transakcija bi se lahko izvedla tudi tako, da P dokapitalizira družbo A s 100-odstotnim poslovnim deležem v B. V tem primeru A ne bi zagotovila nadomestila za prevzem B z denarjem, temveč z novo izdajo lastnih kapitalskih deležev.

³¹ Zato se npr. ne uporabi v reorganizaciji, pri kateri se ustanovi vmesna obvladujoča družba tako, da ima nova obvladujoča družba več kot eno odvisno družbo.

Slika 6: Začetna nabavna vrednost naložbe v odvisno družbo

V zgledu predpostavljam, da je:

- čista knjigovodska vrednost sredstev = knjigovodska vrednost kapitala družbe B = 500 DE;
- poštena tržna vrednost družbe B = 800 DE;
- nakupna cena, po kateri družba A odkupi 100-odstotni delež v B:
 - opcija 1 = 800 DE (enaka poštenu vrednosti družbe B);
 - opcija 2 = 1.000 DE enot (za 200 DE večja od poštene vrednosti družbe B);
 - opcija 3 = 500 DE (enaka kot knjigovodska vrednost kapitala družbe B in za 300 DE nižja od poštene vrednosti družbe B).

Ernst&Young (2016, str. 511) meni, da ima prevzemnik v transakciji s podjetjem pod skupnim upravljanjem v ločenih računovodskih izkazih **možnost izbire računovodske usmeritve**, kako izkazati začetno nabavno vrednost finančne naložbe v kapital prevzete družbe, kadar nabavna vrednost prevzema odstopa od poštene tržne cene, ki bi se med tržnimi udeleženci plačala za prevzem. Meni, da prevzemnik lahko pripozna transakcijo po dejanski nakupni ceni, ali pa pripozna začetno vrednost po poštenu vrednosti, razliko do pogodbene pa obračuna v kapitalu. Tudi KPMG (2007, str. 142) je mnenja, da lahko podjetje izbere obračun po pogodbeni vrednosti ali po poštenu vrednosti. V položaju, ko uporabi pošteno vrednost, razliko do pogodbene vrednosti poračuna v kapitalu. Glede na predpostavljene pogoje nakupa v konkretnem zgledu bi to pomenilo:

- opcija 1: začetna nabavna vrednost se izmeri po nabavni vrednosti, ki je enaka poštenu vrednosti naložbe, to je po 800 DE;
- opcija 2: začetna nabavna vrednost se izmeri po nabavni vrednosti, ki je 1.000 DE. Če družba izbere začetno vrednotenje po poštenu vrednosti, začetno pripozna naložbo v

kapital odvisne družbe po 800 DE, razliko do nakupne vrednosti 200 DE pa poračuna v kapitalu (kot odbitno postavko);

- opcija 3: začetna nabavna vrednost se izmeri po nabavni vrednosti, ki je 500 DE. Če družba izbere začetno vrednotenje po pošteni vrednosti, začetno pripozna naložbo v kapital odvisne družbe po 800 DE, razliko do nakupne vrednosti 300 DE pa poračuna v kapitalu (kot povečanje oziroma dodatno vplačilo kapitala).

Uporaba poštene vrednosti pri začetnem pripoznanju nabavne vrednosti naložbe v kapital odvisne družbe po mojem mnenju resnično in pošteno odraža ekonomsko vsebino transakcije, kljub temu pa menim, da v obstoječem MRS 27 ni ustrezne podlage za izbiro take računovodske usmeritve.

4.3.2 Odprava pripoznanja naložbe v kapital odvisne družbe pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem v ločenih računovodskih izkazih

Po točki 17 MRS 39 (IASB, 2015l) mora družba odpraviti pripoznanje finančnega sredstva samo, kadar:

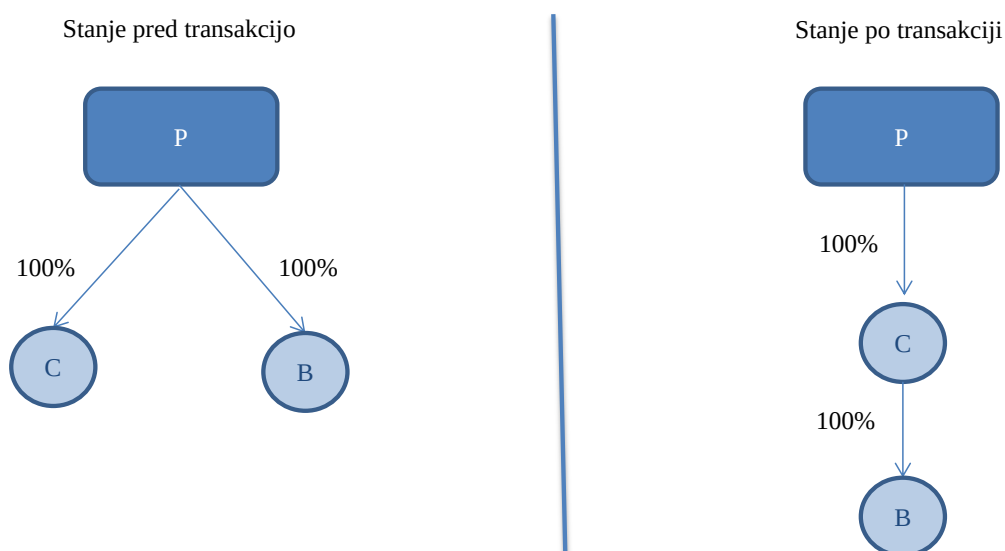
- pogodbene pravice do denarnih tokov iz finančnega sredstva potečejo;
- prenese finančno sredstvo, kot je navedeno v 18. in 19. točki MRS 39, in je prenos izpolnil pogoje za odpravo pripoznanja v skladu z 20. točko MRS 39.

Pri odpravi pripoznanja finančnega sredstva v celoti se mora učinek pripoznati v poslovnem izidu. Učinek se izračuna kot razlika med:

- knjigovodsko vrednostjo in
- vsoto:
 - prejetih nadomestil (vključno z novim dobljenim sredstvom, zmanjšano za novo prevzeto obveznost);
 - kumulativnimi dobički ali izgubami v zvezi z odpravljenimi finančnimi naložbami, ki so bile pripoznane v drugem vseobsegajočem donosu.

MRS 39.25 tudi določa, da če je po prenosu odpravljeno pripoznanje finančnega sredstva v celoti, učinek prenosa v podjetju pa pomeni pridobitev novega finančnega sredstva ali prevzem nove finančne obveznosti ali obveznosti servisiranja, mora podjetje pripoznati novo finančno sredstvo, finančno obveznost ali obveznost servisiranja **po pošteni vrednosti**. Pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem je **z vidika obvladujoče holdinške družbe**, ki prenaša naložbo ključno, ali so pogoji za odpravo pripoznanja izpolnjeni. Pred analizo v sliki 7 prikazujem hipotetično situacijo, v kateri obvladujoča družba P prenese finančno naložbo v odvisno družbo B k odvisni družbi C. Glede na nespremenjeno obvladovanje obeh odvisnih družb ni sporno, da gre za transakcijo pod skupnim upravljanjem.

Slika 7: Prenos deležev v odvisnih družbah v skupini

Pri tem najprej izpostavljam, da se pri zunanjem računovodskem poročanju zahteva resničnost in poštenost predstavljanja, ki je določena v MRS 1: Predstavljanje računovodskih izkazov (IASB, 2015f). Ta zahteva, da računovodski izkazi predstavljajo resničen in pošten finančni položaj, finančno uspešnost in denarne tokove podjetja. Pošteno predstavljanje pa pomeni prikazovanje **dejanskih učinkov poslov**, drugih poslovnih dogodkov in stanj v skladu z opredelitvami in sodili za pripoznavanje sredstev, obveznosti, prihodkov in odhodkov, ki so določeni v Okvirnih navodilih k MSRP (MRS 1, točka 13). Če naj bodo računovodski izkazi resničen in pošten prikaz transakcij ali poslov podjetja, morajo biti te transakcije ali posli pripoznani in predstavljeni skladno z njihovo dejansko vsebino ter ekonomsko realnostjo, in ne vedno zgolj glede na pravno obliko sklenjenih transakcij ali poslov. Ekonomska vsebina namreč ni vedno skladna s tem, kar izhaja iz pravne oblike transakcij ali poslov. Prodajalec npr. lahko proda oziroma odtuji sredstva ali podjetje drugemu subjektu na način, da listine dokazujejo prenos pravnega lastništva nad sredstvi; kljub temu pa lahko iz listin izhaja, da prodajalec še naprej uživa bodoče ekonomske koristi iz teh sredstev. V takih okoliščinah pripoznanje in prikazovanje prodaje v računovodskih izkazih po točki 35 Okvirnih navodil (IASB, 2015a) ne bi bila resnična predstavitev transakcije, če je sploh mogoče govoriti o transakciji. Podjetje med svojimi sredstvi ne sme več izkazovati in pripoznavati vseh tistih sredstev, ki jih **ne obvladuje več** ali mu ne prinašajo gospodarskih koristi ali ne izpolnjujejo več pogojev za pripoznavanje sredstev. Negativna opredelitev odprave pripoznanja pomeni, da podjetje za sredstvo, **dokler ga obvladuje** in dokler izpolnjuje pogoje za njegovo pripoznavanje, **ne sme in ne more odpraviti pripoznanja takega sredstva**. Ključno je torej vprašanje trenutka odprave pripoznanja sredstva. **Šele ko je ta izpolnjen, je dopustno pripoznati prihodke ali odhodke iz »realizirane« transakcije oziroma zaradi odprave pripoznanja**. Z odpravo pripoznanja sredstev je namreč neposredno povezano vprašanje izkazovanja prihodkov oziroma odhodkov iz odprave sredstev, tudi finančnih sredstev.

Skladno s točko 70.a Okvirnih navodil k MSRP (IASB, 2015a) je prihodek podjetja opredeljen kot povečanje gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki pritokov ali povečanj sredstev ali zmanjšanj obveznosti, ki povečujejo kapital podjetja zunaj povečanja, ki ga zagotavljajo lastniki. Prihodke (angl. *revenue*) je po točkah 92 in 93 Okvirnih navodil (IASB, 2015a) dopustno pripoznati v izkazu poslovnega izida le, če je povečanje bodočih gospodarskih koristi iz povečanja sredstev ali zmanjšanja obveznosti mogoče zanesljivo izmeriti in obstaja zadostna mera gotovosti. Enaki pogoji za pripoznanje v izkazu poslovnega izida so v Okvirnih navodilih k MSRP določeni tudi za »dobičke« (angl. *ganis*) iz odsvojitve ne-kratkoročnih sredstev podjetja (npr. opredmetenih osnovnih sredstev ali finančnih naložb).

Za prihodke in dobičke je v Okvirnih navodilih k MSRP uporabljen skupni izraz dohodek (angl. *income*). Dohodek po določbi 74. točke Okvirnih navodil k MSRP (IASB, 2015a) vključuje tako prihodke kot dobičke. Prihodki so posledica redne dejavnosti oziroma poslovanja podjetja (vključujejo prihodke od prodaje blaga in storitev, obresti, dividende, premoženjske pravice in najemnine). Dobički pa vključujejo druge postavke, ki izpolnjujejo opredeljene pogoje dohodka in so lahko (ali pa ne) povezane z redno dejavnostjo podjetja. Npr., vključujejo dobičke **iz prodaje ne-kratkoročnih sredstev**, med katere sodijo tudi transakcije s podjetji (bodisi v obliki skupine sredstev za prodajo bodisi v obliki finančne naložbe v kapital odvisne družbe). Dobički se prav tako kot prihodki izkazujejo pod pogojem, da gre za povečanja bodočih gospodarskih koristi iz sredstev in se glede temeljnih opredeljenih pogojev v Okvirnih navodilih k MSRP ne razlikujejo od prihodkov. Iz navedenega razloga je z vidika temeljnih pogojev za izkazovanje dobičkov iz prodaje ne-kratkoročnih sredstev, tudi finančnih naložb, utemeljeno upoštevati kriterije, ki so določeni v MRS 18 Prihodki (IASB, 2015o).

Temeljni pogoji za izkazovanje prihodkov po MRS 18 (IASB, 2015o) so:

- podjetje je preneslo na kupca vsa pomembna tveganja in koristi iz lastništva nad sredstvi. Če podjetje obdrži pomembna tveganja in koristi iz sredstev, se transakcija ne obravnava kot prodaja in se prihodki ne pripoznajo;
- podjetje ne obdrži pravic do upravljanja sredstev, kot bi izhajale iz lastništva, niti dejansko ne nadzora (obvladuje) prodanih sredstev;
- znesek prihodkov je mogoče zanesljivo izmeriti.

Kot navedeno, je vprašanje pripoznavanja prihodkov neposredno povezano z dopustno odpravo sredstev iz poslovnih knjig. Po točkah 17–23 MRS 39 (IASB, 2015l) prodajalec odpravi pripoznavanje finančne naložbe, kadar in samo kadar:

- prodajalec prenese pogodbeno pravico do prejema denarnih tokov iz finančnih sredstev; v primeru transakcije s podjetjem pod skupnim upravljanjem prenosnik sicer pravno prenese finančno naložbo v odvisno družbo, vendar se z navedenim prenosom ne

odpove pravici do denarnih tokov oziroma donosov iz te finančne naložbe. Npr., obvladujoča družba P po prenosu finančne naložbe v odvisno družbo B k drugi odvisni družbi C še naprej v celoti, in enako kot pred prenosom, obvladuje denarne tokove iz obeh odvisnih družb (prej pravno samostojnih, po prenosu pa združenih). Pred prenosom jih je obvladujoča družba P obvladovala neposredno in bila zato neposredno udeležena pri denarnih tokovih iz finančne naložbe v B, po prenosu pa jih obvladuje posredno preko združene družbe B+C, ki je prav tako 100-odstotno obvladovana s strani družbe P. Zato se družba P s prenosom finančne naložbe ni odpovedala pravici do prejema denarnih tokov iz formalno prenesene finančne naložbe v B. Nasprotno, obe družbi še naprej obvladuje v enaki meri kot pred prenosom in v enaki meri obdrži pravice do denarnih tokov iz finančne naložbe v B in preko B tudi v C;

- prodajalec s prenosom finančne naložbe na prejemnika **prenese tveganja in/ali koristi iz lastništva finančne naložbe in ni ohranil kontrole nad finančnimi sredstvi**. Nasprotno, pogoji za odpravo pripoznanja finančne naložbe in izkazovanje prihodkov niso izpolnjeni, če podjetje ohrani tveganja in koristi iz lastništva finančne naložbe in/ali ohrani kontrolo nad finančnimi sredstvi. Presoja, ali podjetje prenese ali ohrani koristi in tveganja iz lastništva nad sredstvi, se presoja **glede na spremembo vrednostne in časovne izpostavljenosti denarnih tokov iz prenesenih sredstev, konkretno finančnih naložb**. Kot že utemeljeno, v transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem s pravnim prenosom finančne naložbe prvotno obvladujoča družba še naprej ohranja vsa tveganja in koristi iz finančne naložbe in v celoti ohranja kontrolo nad pravno preneseno finančno naložbo.

Do drugačnih zaključkov pridemo, če prenos ne izvede holdinška družba, temveč se transakcije izvedejo med odvisnimi družbami po »horizontalni«
strukturi konsolidirane skupine. Če bi npr. družba B, ki ima v razmerju do družbe C položaj sestrške družbe, obe pa sta odvisni od P, imela svojo odvisno družbo B1 in bi jo prenesla na C, bi bili z vidika ločenih računovodskih izkazov družbe B izpolnjeni pogoji za odpravo pripoznanja, ker družba B ne bi bila več izpostavljena denarnim tokovom iz družbe B1, prav tako pa bi v zvezi z B1 na C prenesla tveganja in koristi.

4.4 Analiza možnih metod za obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem

4.4.1 Izhodišča za izbor metode za obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem

Ker je v točki 2.c MSRP 3 izključena veljavnost standarda za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, je s tem zanje izključena tudi uporaba prevzemne metode. Ni sporno, da niti MSRP 3 niti drugi standardi ne določajo seštevne metode ali katerekoli druge metode za obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem. Kljub številnim pozivom IASB do danes ni pripravil predlogov ali zavezujočih pravil. Ob odsotnosti

določnejše ureditve, MRS 8 v točki 10 daje napotke, naj poslovodstvo po lastni presoji izbere in uporabi računovodsko usmeritev, ki je z vidika vsebine transakcije utemeljena in zanesljiva. Ali je torej poslovodstvo prosto pri izbiri računovodske usmeritve za obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem? Ali je skladno s temeljnimi načeli iz Okvirnih Navodil k MSRP vendarle treba pri določenih oblikah transakcij dati prednost določeni računovodski usmeritvi pred drugo? V vsakem primeru je nujno, da poslovodstvo za te transakcije izbrano računovodsko usmeritev za primerljive transakcije uporablja dosledno in konstantno. IASB (2007, str. 6–5) in *European Financial Reporting Advisory Group* (2011, str. 7) sta v okviru projekta transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem izpostavila, da v praksi obstajata dve metodi, in sicer:

- metoda obračuna po poštenih vrednostih na dan transakcije, kot da gre za transakcijo med nepovezanimi osebami (smiselna uporaba prevzemne metode iz MSRP 3) in
- obračun po knjigovodskih vrednosti podjetij pred transakcijo, kar v bistvu pomeni uporabo seštevne metode.

European Financial Reporting Advisory Group (2011, str. 25–26) izpostavlja tri ključne elemente pri presoji ustreznosti računovodske usmeritve za obračun transakcij pod skupnim upravljanjem:

- **namen transakcije** ter še posebej, ali ima transakcija **ekonomsko vsebino**; če ima transakcija ekonomsko vsebino za prevzemno družbo, lahko okoliščine kažejo na uporabo prevzemne metode;
- **prisotnost ali pa pomanjkanje tržnih elementov**, še zlasti, ali je transakcija izvedena po poštenih vrednostih, ali pa v odsotnosti tržnih predpostavk. *European Financial Reporting Advisory Group* opozarja, da se transakcije pod skupnim upravljanjem izvajajo pod pretežnim vplivom lastnikov in v manjši meri poslovodstev, ki sklepajo transakcije, zato so transakcije pod skupnim upravljanjem v številnih primerih v interesu lastnikov in ne podjetij ali družb, ki so vključene v transakcijo. Vendar *European Financial Reporting Advisory Group* izpostavlja, da vpliv lastnikov sam zase ne omogoča zaključka, da transakcija nima ekonomske vsebine za podjetja in družbe v transakciji (če transakcija nima tržnih elementov, uporaba prevzemne metode praviloma ni ustrezna);
- **pogodbeni pogoji transakcije** (predmet zamenjave, vrsta nadomestila itd.).

IASB (2014, str. 1–14) je izpostavil dve ključni razliki med transakcijami pod skupnim upravljanjem in transakcijami s podjetji:

- transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem so usmerjene in niso izvedene pod tržnimi pogoji;
- nameni transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem so različni in se lahko razlikujejo od teh transakcij med tržnimi udeleženci.

Z zornega kota obvladujoče osebe ali skupine obvladujočih oseb, ki skupaj obvladujejo podjetja ali družbe, v transakciji ne bi smelo biti sporno, da transakcije pod skupnim upravljanjem zanje niso »tržno realiziran« posel, saj se kontrola in izpostavljenost denarnim tokovom zanje ne spremeni. Posledično bi bilo po mojem mnenju izkazovanje učinkov iz teh transakcij v nasprotju s temeljnimi načeli MSRP-jev (načeli konsolidacije in načeli pogojev za odpravo pripoznanja sredstev). Z vidika ločenih računovodskih izkazov družbe v skupini, ki pravno prevzame podjetje ali drugo družbo, ali z nakupno transakcijo ali z izdajo novih deležev v lastniškem kapitalu, pa po mojem mnenju možne rešitve terjajo poglobljeno predhodno analizo.

Accounting Standards Advisory Forum (2015a, str. 9–10) je posebej izpostavil transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem v katerih so prisotni manjšinski lastniki. Izpostavlja, da je popolnoma primerljivo, če so manjšinski lastniki vključeni v transakcijo prevzema po MSRP 3, ali pa so manjšinski lastniki vključeni v transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem. Zato *Accounting Standards Advisory Forum* sicer meni, da bi uporaba prevzemne metode za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem zagotavljala večjo primerljivost računovodskih izkazov. Kljub temu, pa zaradi negativnih vplivov prevzemne metode na računovodske izkaze prevzemnika v transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem, *Accounting Standards Advisory Forum* tudi pri transakcijah, kjer so vključeni manjšinski lastniki, priporoča uporabo seštevne metode obračuna.

4.4.2 Metoda prevzema (angl. *acquisition method*)

Obračun transakcij pod skupnim upravljanjem z uporabo koncepta poštene vrednosti na dan transakcije v svojem bistvu pomeni smiselno uporabo prevzemne metode iz MSRP 3. Poudarek je na **določanju poštene vrednosti menjalne transakcije kot celote** in poštene vrednosti sredstev in obveznosti, ki so bila predmet prenosa v transakciji pod skupnim upravljanjem. Konceptualno je ključno vprašanje, ali je dopustno, ali celo primerno, v transakciji s podjetjem pod skupnim upravljanjem sredstva, obveznosti, še ne-pripoznana neopredmetena sredstva itd. pripoznati po njihovih poštenih vrednostih na dan transakcije. Takšen pristop po mojem mnenju poudarja vidik prevzemnika kot samostojne poročevalske enote v skupini, oziroma tej poročevalski enoti daje prednost pred poudarjanjem nadrejene skupine kateri pripada. Z drugimi besedami, ta koncept poudarja, da se transakcije pod skupnim upravljanjem obravnavajo enako kot transakcije z nepovezanimi osebami. S takim pristopom bi se transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem konceptualno izenačile s transakcijami za nakup »običajnih« sredstev. Namreč, tudi transakcije z »običajnimi« sredstvi se računovodsko obračunajo po splošnih pravilih, ki veljajo za nepovezane osebe, poudarjena je le potreba po njihovem razkrivanju (MRS 24 Razkrivanje povezanih strank). Vendar bi se s popolnoma nekritično izbiro prevzemne metode za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem te konceptualno izenačile tudi s transakcijami s podjetji, ki se izvedejo pod tržnimi pogoji med udeleženci na trgu. Menim, da bi to bilo v nasprotju z MSRP 3, saj je te transakcije izrecno izključil.

Zato, da bi poslovodstvo sledilo splošnim konceptom iz Okvirnih navodil k MSRP v povezavi z izbiro računovodske usmeritve po MRS 8, predlagam kot odločilna dva kriterija za odločitev glede prevzemne metode:

- transakcija se izvede v interesu prevzemne družbe, oziroma transakcija je za prevzemno družbo poslovno utemeljena in
- nadomestilo za prevzem se določi na tržni podlagi.

Oba pogoja skupaj bi po mojem mnenju pogojno utemeljevala uporabo prevzemne metode na ravni konsolidiranih računovodskih izkazov vmesne prevzemne družbe, kar aplikativno komentiram s konkretnimi zgledi v poglavju 4.5. Hkrati menim, da je izpostavljeno vprašanje neposredno povezano še s podrednim vprašanjem, kako pripoznati končni učinek transakcije. Z drugimi besedami, ali se učinek transakcije lahko pripozna kot samostojno sredstvo (enako kot dobro ime pri prevzemni metodi), ali pa se učinek transakcije »poračunava« s kapitalom. Ernst&Young (2016, str. 543–681) meni, da lahko prevzemnik pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem za obračun prevzema izbere bodisi prevzemno metodo bodisi seštevno metodo, pri čemer veže izbiro prevzemne metode na transakcije pod skupnim upravljanjem, ki imajo vsebino. Meni tudi, da ima prevzemnik možnost izbire računovodske usmeritve, da prevzeto premoženje meri po pošteni vrednosti ali po pogodbeni vrednosti, pri izbiri pa predlaga naslednje kriterije:

- namen transakcije,
- vključenost tretjih strank v transakcijo (npr. manjšinski lastniki),
- ali je transakcija sklenjena po pošteni vrednosti,
- obstoječe aktivnosti družb, ki so vključene v transakcijo,
- ali se združujejo družbe v poročevalsko enoto, ki prej ni obstajala in
- pri ustanovitvi nove družbe, ali se ustanavlja z namenom javne prodaje ali nadaljnje prodaje nove družbe ter nadaljnjega prenosa obvladovanja.

Enako Deloitte v iGAAP (2015, str. 1811) ugotavlja, da trenutno ni posebnih navodil v MSRP glede metode obračuna transakcij pod skupnim upravljanjem. Zato lahko prevzemnik izbere metodo obračuna transakcij pod skupnim upravljanjem ob upoštevanju hierarhije računovodskih usmeritev, kot je določena v MRS 8, točke 10–12. KPMG (2007, str. 140) je prav tako mnenja, da lahko prevzemnik sam izbere računovodsko usmeritev za obračun transakcij pod skupnim upravljanjem, pri čemer naj upošteva, ali ima transakcija ekonomsko vsebino, še posebej kadar je transakcija izvedena pod neodvisnimi tržnimi pogoji.

4.4.3 Seštevna metoda (angl. *polling-of-interest method*)

Seštevna metoda izhaja iz koncepta ohranjanja knjigovodskih vrednosti sredstev in obveznosti podjetja ali družbe, ki je predmet transakcije, neodvisno od njihovih tržnih

vrednosti na dan transakcije. Pri tej metodi prevzeta sredstva in obveznosti prevzete družbe niso prevrednotena na njihovo pošteno vrednost na dan transakcije, temveč se ohranijo knjigovodske vrednosti prevzete družbe. Za knjigovodsko vrednost sredstev se običajno upošteva vrednost, ki je evidentirana v konsolidiranih računovodskih izkazih najvišjega obvladujočega podjetja pred transakcijo. Navedeno pomeni, da se lahko pripiše tudi dobro ime v kolikor je le-to evidentirano v »vrhnjih« konsolidiranih računovodskih izkazih. V kolikor ne obstajajo konsolidirani računovodski izkazi, se uporabijo vrednosti v računovodskih izkazih prevzetega podjetja, prilagojeni na enake računovodske politike (Peeraer et al., 2009, str. 11). Razlike med nabavno vrednostjo za prevzem ali vrednostjo izdanega lastniškega kapitala ter knjigovodsko vrednostjo prevzetih sredstev in obveznosti se poračunajo s kapitalom, ker ta metoda ne dopušča pripoznanja dobrega imena ali dobička v izpogajanem poslu. *Accounting Standards Advisory Forum* (2015b, str. 18) je proučeval, kje znotraj kapitala naj se pripozna razlika med prevzetimi sredstvi in obveznostmi, bodisi v okviru lastniškega kapitala, rezerv ali prenesenega poslovnega izida. *Accounting Standards Advisory Forum* je predlagal IASBju določbo, da se razlika obračuna znotraj kapitala, brez natančne opredelitve postavke kapitala. *Accounting Standards Advisory Forum* (2015b, str. 22) je nadalje mnenja, da se pri seštevalni metodi nabavna vrednost prevzema v obliki izdanih lastniških kapitalskih instrumentov določi po poštenu vrednosti danega nadomestila.

PWC (2016, str. 482) razlaga, da seštevalna metoda ne dovoljuje prevrednotenja prevzetih sredstev in obveznosti na višje vrednosti, temveč zahteva kontinuiteto knjigovodskih vrednosti. Razlika med nabavno vrednostjo nadomestila ter knjigovodsko vrednostjo prevzetih sredstev in obveznosti se po mnenju PWC pripozna kot popravek kapitala, natančneje kot popravek prenesenega dobička ali rezerv znotraj kapitala. Konceptualno ta metoda poudarja vidik skupine povezanih družb. Družbe, ki so podrejene se obravnavajo kot »podaljšek« družbe, ki je vertikalno najvišje v koncernu, ali individualnemu lastniku, ali večim lastnikom, ki obvladujejo skupino.

4.5 Analiza uporabe metode obračuna transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem in opredelitev najpogostejših vrst teh transakcij

4.5.1 Začetna opredelitev transakcij po vrstah

Čeprav so možne oblike transakcij znotraj skupine povezanih oseb številne, menim, da jih je metodološko možno razvrstiti v tri skupine³²:

- transakcije z družbami (deleži v kapitalu) pod skupnim upravljanjem,

³² IASB doslej v svojem projektu transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem poskušal razvrščati v podskupine, niti glede na obliko, niti glede na namen, niti glede na možno metodo obračuna.

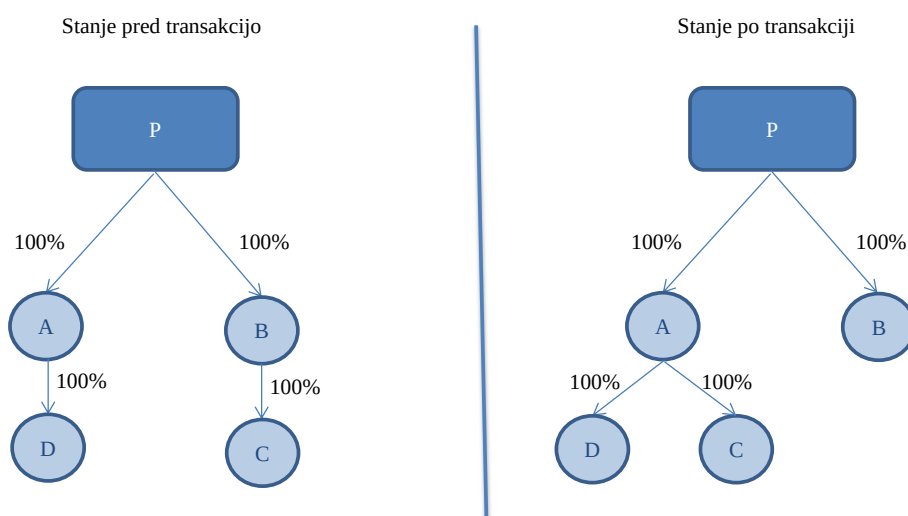
- transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem,
- statusna preoblikovanja pod skupnim upravljanjem in
- reorganizacija skupine pod skupnim upravljanjem.

Pri vseh treh izpostavljenih skupinah predpostavljam, da podjetja in družbe, ki so premet prenosa, izpolnjujejo pogoj podjetja po MSRP 3. Ločeno analiziram še transakcije, ki jih konsolidirana skupina izvaja zaradi prodaje dela podjetij ali družb v skupini preko ustanovitve nove družbe za nadaljnjo prodajo pod tržnimi pogoji.

4.5.2 Transakcije z družbami (deleži v kapitalu) pod skupnim upravljanjem

Pod transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem lahko spadajo najrazličnejše oblike reorganizacije konsolidirane skupine, ki se izvedejo bodisi z »notranjo« prodajo deležev v kapitalu družb, bodisi z dokapitalizacijami, ali z zamenjavami kapitalskih deležev. V sliki 8 prikazujem eno od enostavnih oblik reorganizacije dveh podskupin, ki sta podrejeni družbi P. Transakcija se izvede tako, da ena podskupina prevzame odvisno družbo druge podskupine, konkretno družba A odkupi za denar 100-odstotni poslovni delež v družbi C.

Slika 8: Prenos družbe znotraj skupine pod skupnim upravljanjem

V zgledu, ki je ponazorjen na sliki 8 predpostavljam, da:

- je čista knjigovodska vrednost sredstev družbe C (sredstva – obveznosti = knjigovodska vrednost kapitala) 500 DE;
- je čista poštena vrednost sredstev družbe C (sredstva – obveznosti) 700 DE;
- je poštena tržna vrednost družbe C = 800 DE;
- je nakupna cena, po kateri družba A odkupi 100-odstotni delež v C, enaka pošteni vrednosti družbe C = 800 DE;
- so neposredni nakupni stroški 10 DE.

Transakcija je z vidika obvladujoče družbe P transakcija s podjetjem pod skupnim upravljanjem, saj pred transakcijo in po njej 100-odstotno obvladuje družbe A, B in C, zato ni sporno, da v **konsolidiranih računovodskih izkazih družbe P** ni učinkov. Konsolidirani računovodski izkazi so namreč po Prilogi A MSRP 10 (IASB, 2015d) izkazi skupine, v katerih so sredstva, obveznosti, lastniški kapital, prihodki, odhodki in denarni tokovi obvladujoče družbe in njenih odvisnih družb predstavljeni **kot izkazi ene gospodarske celote**. Transakcija med A in B je »notranja« transakcija gospodarske celote konsolidirane skupine P, zato se učinki te transakcije ne pripoznajo niti v konsolidiranih, niti v ločenih računovodskih izkazih P.

Transakcija tudi ne vpliva na **ločene računovodske izkaze družbe P** pod predpostavko, da je sklenjena pod tržnimi pogoji. Če bi bila transakcija sklenjena v vrednosti, ki odstopa od tržnih pogojev, bi bila naložba v eno družbo lahko prevrednotena na račun druge družbe. V poglavju 4.3.2 sem pojasnila, zakaj pogoji za odpravo pripoznanja naložbe in za učinke v Izkazu poslovnega izida pri transakcijah pod skupnim upravljanjem na ravni obvladujoče holdinške družbe niso izpolnjeni. Iz enakih razlogov menim, da pri transakciji, ki ni skladna s tržnimi pogoji, ne pride do učinkov odprave, prav tako ne do učinkov slabitve pri obvladujoči holdinški družbi. Menim, da iz razlogov, utemeljenih v poglavju 4.3.2, obvladujoča holdinška družba v svojih ločenih računovodskih izkazih zgolj prerazporedi del vrednosti finančne naložbe iz družbe, ki je v transakciji prikrajšana, na finančno naložbo družbe, ki je v transakciji s pogodbeno ceno pridobila dodatni kapital.

Katero metodo obračuna naj **uporabi družba A, ko sestavlja konsolidirane računovodske izkaze**? Ali gre z njenega vidika tudi za transakcijo pod skupnim upravljanjem? V transakcijo so vključene družbe A, B in C. Vse tri družbe pred transakcijo in po njej obvladuje ista oseba, to je družba P, zato gre za transakcijo s podjetjem pod skupnim upravljanjem, ki je zunaj MSRP 3.

Glede na praznino v MSRP-jih, in prakso, lahko družba A v konsolidiranih računovodskih izkazih skladno z MRS 8 izbere:

- **prevzemno metodo**, še zlasti, ker je z vidika družbe A ta družba prevzemnik³³. V takem položaju bodo sredstva in obveznosti družbe A in D v konsolidiranih računovodskih izkazih A izkazane po enakih vrednostih kot pred transakcijo, vrednosti sredstev in obveznosti družbe C pa bodo prevrednotene na pošteno vrednost 700 DE na dan transakcije, razlika med nakupno vrednostjo za 100-odstotni delež in pošteno vrednostjo sredstev in obveznosti v znesku 100 DE pa bo izkazana kot dobro ime. Če bi bila transakcija izvedena v znesku 1.000 DE, kar bi pomenilo za 200 DE nad pošteno vrednostjo transakcije, menim, da bi za razliko 200 DE prevzemnik moral

³³ Pod predpostavkami v poglavju 4.3.1 (posel ima ekonomsko vsebino za A, transakcija se izvede pod tržnimi pogoji) menim, da je prevzemna metoda primernejša.

takoj pristopiti k slabitvi dobrega imena, kar bi neposredno vplivalo na znižanje kapitala, ali pa znesek 200 DE neposredno pripoznati kot znižanje kapitala v konsolidiranih računovodskih izkazih. V nasprotnem primeru, ko bi bila transakcija izvedena v znesku 500 DE, kar bi pomenilo za 300 DE pod pošteno vrednostjo transakcije, bi v konsolidiranih računovodskih izkazih prevzemna družba A izkazala dobiček v izpogajanem poslu v znesku 200 DE (razlika med 500 DE in 700 DE). Če bi bila nabavna vrednost prevzema pripoznana po pošteni vrednosti (prilagoditev), bi prevzemna družba A izkazala za 100 DE dobrega imena, 300 DE pa bi prevzemna družba v konsolidiranih računovodskih izkazih pripoznala kot dodatno zagotovitev kapitala;

- **seštevalno metodo**, pri kateri so vsa sredstva in obveznosti družb A, D in C izkazana po njihovih knjigovodskih vrednostih pred transakcijo. Dobro ime ali dobiček v izpogajanem poslu se ne pripoznata. Edino dobro ime, ki se začetno lahko pripozna, je že pripoznano dobro ime prevzete družbe ali podjetja pred prevzemom. Vsi učinki transakcije se pripoznajo v kapitalu. Ob tem se postavlja vprašanje, katere knjigovodske vrednosti: ali iz konsolidiranih računovodskih izkazov B oziroma P ali iz individualnih računovodskih izkazov C? Če predpostavimo, da ima transakcija ekonomski pomen za prevzemno družbo B in je izvedena po pošteni vrednosti nadomestila (poglavje 4.4.2), so knjigovodske vrednosti sredstev in obveznosti družbe C v zadnjih konsolidiranih računovodskih izkazih B oziroma P ustrežnejše, ker bolje odražajo strukturo in vrednost prevzetih sredstev in obveznosti v transakciji.

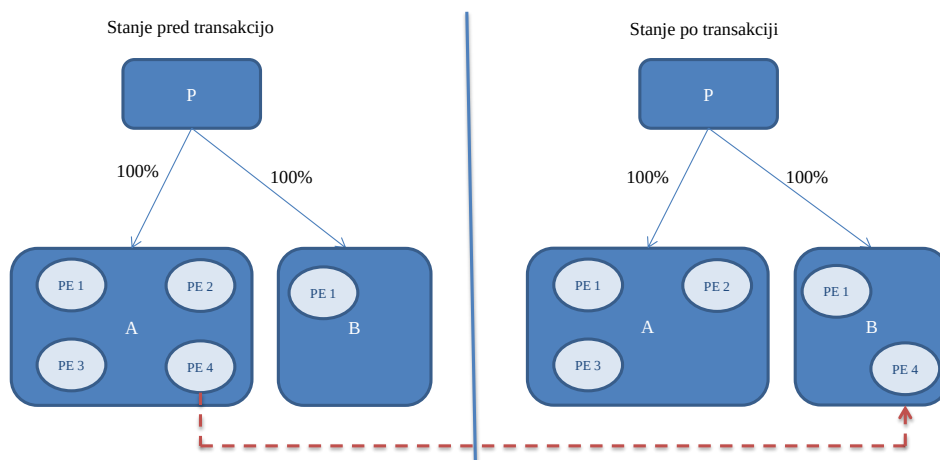
Kako družba A, ki z nakupom pridobi 100-odstotni poslovni delež v odvisni družbi C, začetno ovrednoti naložbo v družbo C v ločenih računovodskih izkazih? **V ločenih računovodskih izkazih družba A** finančno naložbo pripozna po začetni nakupni ceni, povečani za neposredne stroške transakcije, to je po 810 DE. Ker je nakupna cena enaka pošteni tržni ceni, se prilagoditev ne izvede. Če bi bila začetna nakupna cena višja od poštene tržne cene, npr. 1.000 DE, bi prevzemna družba A morala takoj pristopiti k presoji oslabitve naložbe v C, kar bi se preko odhodkov takoj odrazilo na kapitalu. Menim, da obstoječe podlage v MSRP-jih ne omogočajo neposrednega znižanja kapitala družbe A (poglavje 4.3).

4.5.3 Transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem

Transakcija s podjetjem pod skupnim upravljanjem pomeni prenos **podjetja v ekonomskem pomenu** iz lastniške sfere ene družbe v konsolidirani skupini v lastniško sfero druge družbe v konsolidirani skupini.

Podjetje je na sliki 9 prikazano kot notranja poslovna enota družbe A (označeno od PE 1 do PE 4).

Slika 9: Prenos podjetja znotraj skupine pod skupnim upravljanjem 2

V transakciji je družba P obvladujoča družba, družbi A in B pa sta od nje odvisni družbi. Pred transakcijo je družba A opravljala štiri dejavnosti (PE 1 do PE 4), vsako v svojem odjemu (podjetju v ekonomskem pomenu). Družba B pred transakcijo opravlja samo eno dejavnost (v podjetju PE 1). V transakciji odvisna družba A po tržni ceni proda za denar družbi B podjetje PE 4.

Pred transakcijo in po transakciji družba P obvladuje obe odvisni družbi, s tem pa tudi vsa podjetja družb A in B. Transakcija je pod skupnim upravljanjem, ker družbo A, podjetje PE 4 in družbo B pred transakcijo in po transakciji obvladuje družba P.

Transakcija med A in B je »notranja« transakcija gospodarske celote konsolidirane skupine P, zato se učinki te transakcije ne pripoznajo v **konsolidiranih izkazih P**. Družba A odplačno prenese premoženje podjetja PE 4 na način, da prenese vse denarne tokove ter tveganja in koristi iz podjetja PE 4.

Zato **družba A v ločenih računovodskih izkazih** odpravi pripoznanje premoženje PE 4, razliko med pogodbeno vrednostjo ter knjigovodsko vrednostjo na dan transakcije pa pripozna v Izkazu poslovnega izida.

Družba B je z nakupom pridobila čisto premoženje podjetja PE 4. Predpostavljam, da ima transakcija ekonomsko vsebino za B, podjetje PE 4 je poslovno komplementarno z dejavnostjo družbe B pred transakcijo, transakcija je sklenjena po pošteni vrednosti, zato je B določen kot prevzemnik. Posledično **družba B v ločenih računovodskih izkazih** lahko izbere prevzemno metodo obračuna transakcije. Razliko med pošteno vrednostjo nadomestila za prevzem (nabavno vrednost) ter pošteno vrednostjo prevzetih sredstev in obveznosti podjetja PE 4 družba B pripozna kot dobro ime.

4.5.4 Statusna preoblikovanja pod skupnim upravljanjem

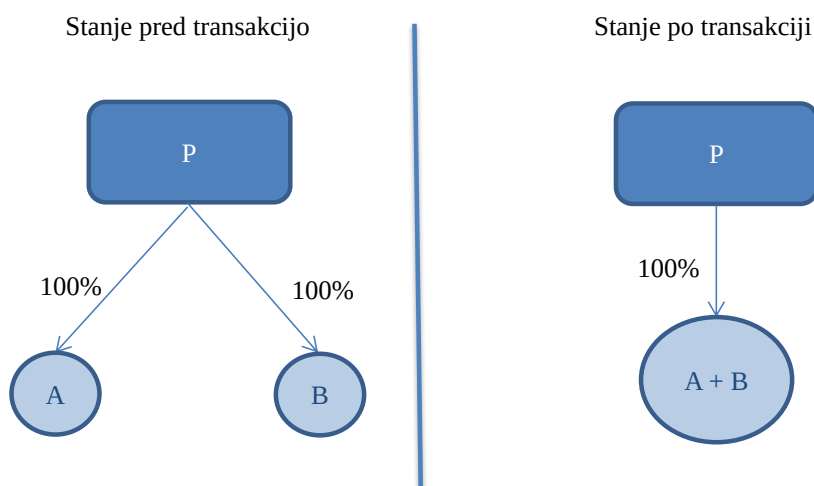
Statusna preoblikovanja znotraj konsolidirane skupine se lahko izvedejo v naslednjih pod-oblikah:

- pripojitve ene odvisne družbe k drugi odvisni družbi;
- spojitve dveh odvisnih družb v eno novo odvisno družbo;
- razdelitev ene odvisne družbe na dve odvisni družbi ali več odvisnih družb; lahko v kombinaciji s prevzemom s strani druge odvisne družbe;
- oddelitev ene odvisne družbe; lahko v kombinaciji s prevzemom s strani druge odvisne družbe;
- izčlenitev ene odvisne družbe.

Skupni imenovalec vseh oblik statusnih preoblikovanj je ta, da prevzemne družbe za prevzem druge družbe ali za prevzem podjetja druge družbe nadomestilo zagotovijo v obliki izdaje lastniškega kapitala, razen pri izčlenitvi, kjer se deleži v lastniškem kapitalu ne zagotovijo lastnikom prenosnih družb, temveč prenosni družbi in pri pripojitvah obvladujoče in odvisne družbe (angl. *up-stream merger* in *down-stream merger*), kjer se deleži v kapitalu ne zagotovijo.

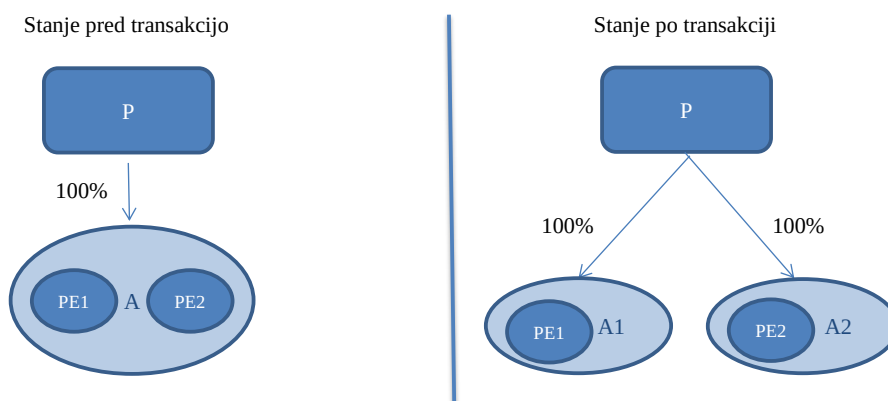
V slikah 10, 11, 12 in 13 prikazujem tipične oblike statusnih preoblikovanj, ki so transakcije pod skupnim upravljanjem. Računovodski obračun in posledice so enake kot v zgledu v poglavju 4.5.2. V sliki 10 sta se dve odvisni družbi A in B, ki sta v 100 odstotni lasti iste obvladujoče družbe P, spojili v eno odvisno družbo, ali pa se je ena odvisna družba pripojila k drugi. Z vidika obvladujoče družbe P ter obeh odvisnih družb gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, saj sta obe odvisni družbi A in B pred in po transakciji obvladovani s strani iste družbe P.

Slika 10: Pripojitev ali spojitve dveh odvisnih družb

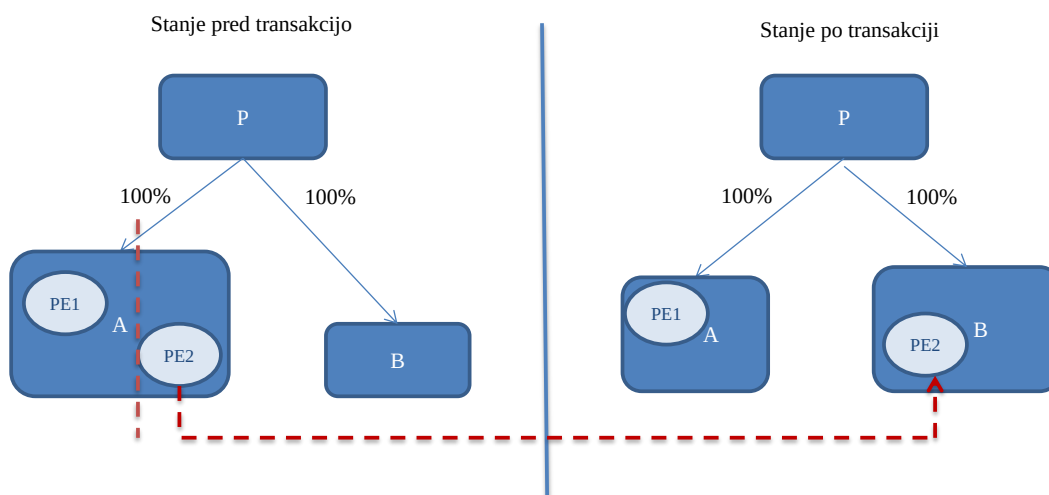
V sliki 11 se je del premoženja odvisne družbe A, ki ima lastnosti podjetja PE 2 oddelilo na ločeno odvisno družbo, ali pa se je izvedla razdelitev enovite odvisne družbe A na dve družbi A 1 in A 2 tako, da vsaka od družb po razdelitvi razpolaga z enim podjetjem prej enovite družbe A. Tudi v tej transakciji gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, saj sta podjetji PE 1 in PE 2 pred in po transakciji obvladovana s strani iste obvladujoče družbe P.

Slika 11: Razdelitev odvisne družbe z dvema podjetjema na dve odvisni družbi

V sliki 12 je odvisna družba B od druge odvisne družbe A (obe v isti skupini), v oddelitvi prevzela del njenega premoženja, ki ima lastnosti podjetja PE 2.

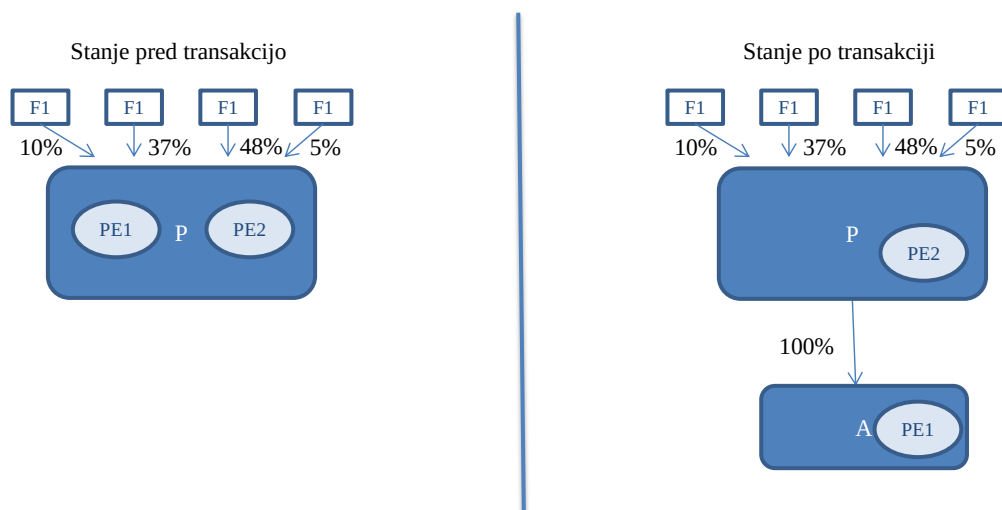
Slika 12: Oddelitev podjetja ene odvisne družbe s prevzemom podjetja druge odvisne družbe

Ponazorjena transakcija ustreza transakciji s podjetji pod skupnim upravljanjem, ker je podjetje PE 2 pred in po transakciji obvladovano s strani iste obvladujoče družbe P.

Tudi v sliki 13 je ponazorjena transakcija s podjetjem PE 1 pod skupnim upravljanjem. Enovita družba P izčleni del premoženja PE 1, ki ima naravo podjetja na novo ustanovljeno odvisno družbo A. Pred in po transakciji je podjetje PE 1 obvladovano s strani družbe P.

Slika 13: Izčlenitev

V vseh prikazanih transakcijah pod skupnim upravljanjem, ki se izvedejo kot materialno-statusno preoblikovanje po ZGD-1, obvladujoča **družba P v konsolidiranih izkazih** ne pripozna učinkov, ker gre za notranjo transakcijo. V poglavju 4.3.2 sem pojasnila, zakaj pogoji za odpravo pripoznanja naložbe in za pripoznanje učinkov v Izkazu poslovnega izida pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem na ravni obvladujoče holdinške družbe niso izpolnjeni. Iz enakih razlogov menim, da obvladujoča holdinška **družba P v svojih ločenih računovodskih izkazih** le prenese finančno naložbo v prenosno družbo, ki se pripoji ali razdeli (ali del finančne naložbe v prenosno družbo, ki se oddeli), na finančno naložbo v prevzemne družbe. To ustreza tudi prenosu premoženja prenosne družbe v materialnem statusnem preoblikovanju na prevzemno družbo, ter pravnim pravilom univerzalnega pravnega nasledstva. **Prevzete družbe** na dan prevzema (obračunski dan združitve ali delitve) sestavijo zadnje računovodske izkaze (zaključno poročilo po ZGD-1). V teh izkazih se učinki transakcije ne pripoznajo, ker nadomestilo za prenos premoženja (torej menjalni posel) ni izveden s prevzeto (prenosno) družbo, temveč z lastniki prevzete (prenosne) družbe. **Prevzemne družbe** morajo izbrati računovodsko usmeritev za obračun prevzema, ker MSRP-ji nimajo pravil o računovodskem obračunu transakcije pod skupnim upravljanjem. Če je pogodbeni vrednost transakcije enaka pošteni vrednosti prevzetega podjetja in ima prevzem ekonomsko vsebino za prevzemno družbo (poglavje 4.4.2), se po mojem mnenju lahko izbere prevzemna metoda. Ob smiselni uporabi prevzemne metode se učinek transakcije v primerjavi s pošteno vrednostjo prevzetih sredstev in obveznosti izkaže kot dobro ime ali kot dobiček v izpogajanem poslu.

Če pogodbeni vrednosti nimajo tržnih elementov, je treba po mojem mnenju razlike do pošteni vrednosti transakcije neposredno poračunati v kapitalu, saj bi vrednost premoženja, ki bi se zagotovila prevzemni družbi ob povečanju kapitala, presegala, ali bila nižja, od vrednosti pogodbeno (in pravno) povečanega kapitala prevzemne družbe.

4.5.5 Reorganizacija skupine povezanih oseb pod skupnim upravljanjem

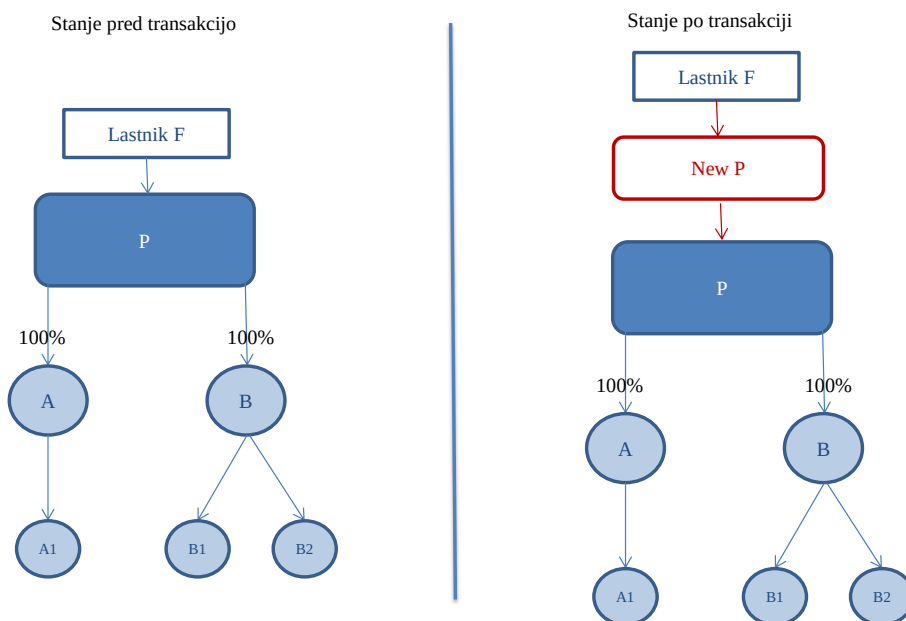
4.5.5.1 Transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem zaradi reorganizacije skupine

IASB je že leta 2007 reorganizacijo konsolidirane skupine, ki se lahko izvaja v različnih izvedbenih oblikah, uvrstil v projekt transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem. Reorganizacija konsolidirane skupine se lahko izvaja v obliki prenosov kapitalskih deležev za denar ali za druge vrste nadomestil, vključno v zameno za izdajo kapitalskih deležev prevzemnika v skupini (poglavja 4.5.2–4.5.4). Še posebej je izpostavljena zamenjava kapitalskih deležev z ustanovitvijo nove holdinške družbe ali nove vmesne družbe ter ustanovitev nove družbe z namenom nadaljnje prodaje na trgu. IASB (2013, str. 3) poleg reorganizacije skupine, ki je motivirana s prodajo dela družb ali podjetij v skupini, izpostavlja še davčne in finančne razloge ter poenostavitve v notranji organizaciji skupine.

4.5.5.2 Zamenjava kapitalskih deležev in ustanovitev nove holdinške družbe

V sliki 14 je prikazana reorganizacija skupine na način, da se na vrhu skupine ustanovi nova obvladujoča družba (angl. *New Parent*, v sliki 14 *New P*). V transakciji se izvede zamenjava kapitalskih deležev na vrhu skupine, ki jo pred in po transakciji obvladuje Lastnik F.

Slika 14: Ustanovitev nove holdinške družbe

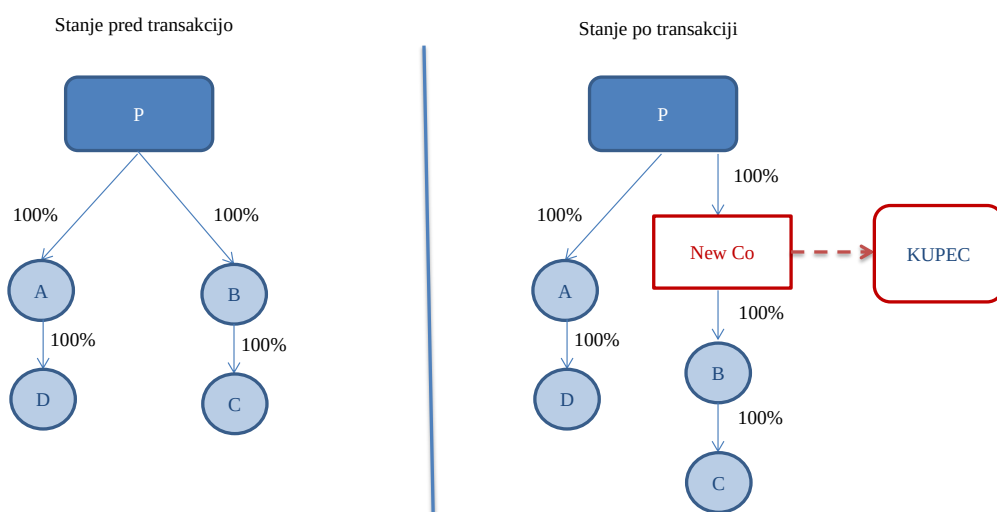
Nova družba mora v ločenih računovodskih izkazih začetno nabavno vrednost finančne naložbe v prvotno obvladujočo družbo (v sliki družbo P) ovrednotiti po deležu v knjigovodski vrednosti kapitala v ločenih računovodskih izkazih prvotne obvladujoče družbe P³⁴. Če predpostavimo, da je bila knjigovodska vrednost kapitala družbe P pred zamenjavo 500 DE, in da je bila zamenjava izvedena za 100-odstotni delež, je začetna nabavna vrednost finančne naložbe v kapital družbe P pri novi obvladujoči družbi izkazana v znesku 500 DE. Posledično nova obvladujoča družba tudi začetno vrednost kapitala, ki ga izda v zameno za finančno naložbo v prvotno obvladujočo družbo, pripozna po vrednosti začetno pripoznane finančne naložbe v prvotno obvladujočo družbo, ker je kapital preostala vrednost med sredstvi in obveznostmi družbe.

Če nacionalna zakonodaja omogoča, da se kapital nove obvladujoče družbe (pravno) poveča po pošteni vrednosti prejetega vložka, je treba za računovodske namene kljub temu finančno naložbo v kapital prvotne obvladujoče družbe izkazati po deležu v knjigovodski vrednosti kapitala v ločenih računovodskih izkazih prvotne obvladujoče družbe, zato se razlika do vrednosti pravno izdanega kapitala poračuna v kapitalu. Enako razlaga Ernst&Young (2016, str. 518).

4.5.5.3 Ustanovitev nove družbe za nadaljnjo prodajo

V sliki 15 predpostavljam, da je namen ustanovitve nove družbe (angl. *New Company*, v sliki 15 *New Co*) nadaljnja tržna prodaja novo ustanovljene družbe (angl. *spin-out*), ali preko javne prodaje ali z neposrednim pogajanjem s strateškimi kupci. Nova družba po ustanovitvi pridobi bančna posojila in od obvladujoče družbe P odkupi podskupino B.

Slika 15: Ustanovitev nove družbe za nadaljnjo prodajo (angl. *spin-out*)

³⁴ Uporabijo se knjigovodske vrednosti kapitala prvotne obvladujoče družbe (glejte poglavje 4.3.1).

Ena od najpogostejših oblik reorganizacije skupine se izvede z namenom, da se del podjetij ali družb v skupini proda. Za izvedbo prodaje skupina najprej ustanovi novo družbo in zatem nanjo pa prenese tisti del podjetij ali družb, ki jih namerava prodati. Potem sledi še nadaljnja prodaja novoustanovljene družbe pod tržnimi pogoji.

Transakcija ne vpliva na konsolidirane računovodske izkaze P, ker gre za notranjo transakcijo pod skupnim upravljanjem. Nova družba praviloma ne more biti opredeljena kot prevzemnik³⁵. Nova družba je le vmesna pravna tvorba (podaljšek) obvladujoče družbe P. Zato nova družba prevzemne metode ne more uporabiti. Če bi nova družba pripravljala vmesne konsolidirane računovodske izkaze, bi uporabila seštevno metodo (zadnje knjigovodske vrednosti v konsolidiranih računovodskih izkazih P). Ker pravni prevzemnik ni prevzemnik po MSRP 3, se konsolidacija sestavi po pravilih o obrnjenem prevzemu. Enako razlaga Peeraer et al. (2009, str. 13). Po mnenju PWC (2016, str. 74) je možno novo ustanovljeno družbo opredeliti kot prevzemnika zgolj, če ima nova družba ekonomsko vsebino. Ta presoja se opravi v vsakem primeru posebej in je po mnenju PWC zelo subjektivna, saj v zvezi s tem MSRP nimajo napotkov. Če je nova družba ustanovljena, in ima lastno poslovanje, pred transakcijo, se po mnenju PWC lahko opredeli kot prevzemnik. Če se nova družba ustanovi zgolj za izdajo lastnih kapitalskih instrumentov za izvedbo transakcije s podjetjem, na splošno ta družba po mnenju PWC ni prevzemnik, zato se mora ena od obstoječih podjetij ali družb, ki so obstajale pred transakcijo, opredeliti kot prevzemnik. V ločenih računovodskih izkazih nova družba pripozna finančno naložbo v družbo B po pogodbeni vrednosti. Transakcija je še vedno pod skupnim upravljanjem, čeprav družba P namerava novo družbo prodati oziroma prenesti kontrolo. Če bi bila nova družba že del prodajne transakcije (npr., da bi posojila zagotovil zunanji prevzemnik ali banka s poroštvom novega prevzemnika), bi bila taka transakcija lahko transakcija s podjetji, kjer bi bila nova družba prevzemnik. V takem primeru se v celoti uporabi MSRP 3, ker ne gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem.

4.5.6 LBO³⁶ v.s. transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem

V bližnji zgodovini smo bili v Republiki Sloveniji priča večjemu številu transakcij s podjetji, ki so bile financirane pretežno s tujimi viri financiranja. Te transakcije imenujemo tudi transakcije s podjetji s povečanim finančnim vzvodom. Hkrati so te transakcije zaradi pomanjkanja jasnih pravil računovodenja predmet različne računovodske obravnave.

Vsaj navidezno se odpirajo določena vprašanja, ali gre za transakcije znotraj podjetij pod skupnim upravljanjem, ali gre za prevzem, če gre za prevzem, kdo je prevzemnik, kako se

³⁵ MSRP 3. B 18 v primeru, ko se ustanovi družba, ki izda kapitalske instrumente za izvedbo transakcije s podjetjem ali drugo družbo, eno od družb v transakciji, ki so obstajale pred transakcijo določi kot prevzemnika. Če nova družba prevzem izvede s plačilom v denarju, nadenarnimi sredstvi ali prevzemom obveznosti, se lahko določi kot prevzemnik.

³⁶ LBO je kratica za prevzem podjetja s povečanim finančnim vzvodom (angl. *leveraged buy out*).

računovodsko obračuna pripojitvena transakcija, ki je sestavni del LBO, itd. V nadaljevanju bom s hipotetičnem zgledom komentirala in odgovorila na zgoraj zastavljena vprašanja. Izhodiščno postavljam trditev, da je bistvo LBO prevzem, kar bo nazorno prikazano tudi v zgledu, in ne za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem. V zgledu predpostavljam, da se LBO izvede na način, da družba A namerava prevzeti ciljno družbo B. Družba A in družba B nista lastniško povezani.

V tabeli 4 prikazujem premoženjski položaj obeh družb pred prevzemom. V predpostavljeni situaciji v tabeli 4 je knjigovodska vrednost čistega premoženja družbe A 500.000 DE, knjigovodska vrednost čistega premoženja ciljne družbe B pa 4.500.000 DE. Prevzemna cena za odkup 100-odstotnega deleža v kapitalu družbe B je dogovorjena za 5.000.000 DE. Prevzemnik za namene prevzema družbe B ustanovi družbo s posebnim namenom (angl. *special purpose vehicle*, v nadaljevanju SPV), ki v naslednjem koraku odkupi 100-odstotni lastniški delež v družbi B. Družba A prevzem financira z bančnimi posojili.

Tabela 4: Premoženjski položaj družbe A in ciljne družbe B pred prevzemom

A bodoči prevzemnik		Zneski v EUR	
Finančna naložba v SPV	100.000	500.000	Kapital
Ostala sredstva	1.000.000	600.000	Dolgovi
Σ	1.100.000	1.100.000	

B ciljna družba		Zneski v EUR	
		4.500.000	Kapital
Sredstva	7.000.000	2.500.000	Dolgovi
Σ	7.000.000	7.000.000	

V tabeli 5 prikazujem premoženjski položaj družb po ustanovitvi SPV, po najemu bančnih posojil za financiranje prevzema in po odkupu 100-odstotnega deleža v kapitalu ciljne družbe B. Glede na predpostavljeno položaj ni dvoma, da je družba B prevzeta in da je pravni prevzemnik SPV, dejanski oziroma ekonomski prevzemnik pa družba A.

SPV ne opravlja nikakršne poslovne dejavnosti, je zgolj vmesna tvorba za prevzem družbe B. Iz upravljaljske strukturne ni sporno, da A odloča o vseh pomembnih aktivnostih SPV in B, prav tako ni sporno, da je SPV izpostavljen spremenljivemu donosu od B in vpliva na spremenljiv donos, končni prevzemnik A pa je izpostavljen spremenljivemu donosu iz SPV (glejte pogoje za obvladovanje v poglavju 2.3.1).

Na tej podlagi zaključujem, da je prevzemnik družbe B družba A, pravni prevzemnik pa SPV, zato SPV obračuna prevzem po pravilih MSRP 3 kot prevzemnik le, če se SPV ali B združita ali če SPV sestavlja »vmesne« konsolidirane računovodske izkaze.

Tabela 5: Ustanovitev vmesne družbe SPV in prevzem

A prevzemnik		Zneski v EUR	
Finančna naložba v SPV	100.000	500.000	Kapital
Ostala sredstva	1.000.000	600.000	Dolgovi
Σ	1.100.000	1.100.000	

↓ 100%

SPV vmesna družba		Zneski v EUR	
Finančna naložba v B	5.000.000	100.000	Kapital
Ostala sredstva	0	4.900.000	Finančne obveznosti
Σ	5.000.000	5.000.000	

↓ 100%

B ciljna družba		Zneski v EUR	
		4.500.000	Kapital
Sredstva	7.000.000	2.500.000	Dolgovi
Σ	7.000.000	7.000.000	

Nadalje predpostavljam, da se:

- opcija 1: ciljna družba B pripoji k SPV,
- opcija 2: SPV se kot prevzemnik pripoji k B.

Za presojo računovodskih učinkov pripojitve je odločilno naslednje:

- ne gre za transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, ker se je prevzem izvedel že pred pravno pripojitvijo;
- ne glede na pravno obliko pripojitve se za računovodski obračun v obeh situacijah SPV šteje za prevzemnika, zato se MSRP 3 uporabi z vidika SPV.

Za ponazoritev učinkov v tabeli 6 najprej prikazujem učinke pripojitve, v kateri se odvisna družba pripoji k obvladujoči družbi, za tem, ko je bila izvedena prevzemna transakcija. Pri tej transakciji ni sporno, da je SPV prevzemna družba. Pripojitve B k SPV nima posledic za končnega prevzemnika A. Po pripojitvi B k SPV se premoženje B skupaj z dolgovi prenese k SPV. Predpostavimo, da je poštena vrednost prevzetih sredstev in dolgov B enaka 4.500.000 DE. Nabavna vrednost prevzema je znašala 5.000.000 DE, zato je začetna vrednost dobrega imena, ki je razvidna v tabeli 6, po pripojitvi B 500.000 DE. SPV + B je zaradi financiranja nakupa B v celoti z bančnimi posojili izrazito bolj zadolžena kot je bil pred pripojitvijo B. Delež lastnega kapitala je zanemarljiv. Nadomestljivo vrednost dobrega imena je treba preveriti mora SPV že prvo leto po njegovem začetnem pripoznanju preizkusiti zaradi oslabitve.

Tabela 6: Pripojitev up-stream prevzete družbe B k SPV

A prevzemnik		Zneski v EUR	
Finančna naložba v SPV	100.000	500.000	Kapital
Ostala sredstva	1.000.000	600.000	Dolgovi
Σ	1.100.000	1.100.000	

↓ 100%

SPV + B po pripojitvi		Zneski v EUR	
Finančna naložba v B	5.000.000	100.000	Kapital
		4.900.000	Finančne obveznosti
Finančna naložba v B	-5.000.000	2.500.000	Dolgovi B
Sredstva B	7.000.000		
Dobro ime	500.000		
Σ	7.500.000	7.500.000	

Posledice pripojitve morajo biti enake, če se izvede pripojitev SPV k prevzeti družbi B, ker se pripojitev računovodsko obračuna z vidika ekonomskega prevzemnika, torej z vidika SPV. Ne glede na to, da se s pravnega vidika vlogi SPV in B zamenjata (pravno je SPV prevzeta družba, B pa prevzemna družba), to ne dopušča zaključka, da se tudi za namen računovodskega obračuna B obravnava kot prevzemna družba, saj bi to nujno vodilo do napačnih posledic. V tabeli 7 prikazujem še učinke pripojitve obvladujoče družbe k odvisni družbi, v kateri je ponazorjen računovodski obračun z upoštevanjem, da je ekonomski prevzemnik SPV.

Tabela 7: Pripojitev down-stream prevzemne družbe SPV k B

A prevzemnik		Zneski v EUR	
Finančna naložba v SPV	100.000	500.000	Kapital
Ostala sredstva	1.000.000	600.000	Dolgovi
Σ	1.100.000	1.100.000	

↓ 100%

B ciljna družba		Zneski v EUR	
		4.500.000	Kapital
Sredstva	7.000.000	2.500.000	Dolgovi
		-5.000.000	Prevzem lastnih delnic od B
		5.000.000	Izročitev delnic družbi A
Dobro ime	500.000	4.900.000	Finančne obveznosti
		-4.400.000	Znižanje kapitala
Σ	7.500.000	7.500.000	

V tabeli najprej ponazarjam, kot da družba B za trenutek pridobi vse svoje lastne deleže, katerih lastnik je bil pred pripojitvijo SPV in katere je družba B dolžna po tretjem odstavku

589. člena ZGD-1 (2009) uporabiti za izpolnitev obveznosti do lastnikov prevzete (obvladujoče) družbe, kar pomeni, da lastnik deležev v kapitalu B postane družba A (s to transakcijo postane družba A tudi neposredni prevzemnik družbe B). Nadalje je pomembno, da se na družbo B prenesejo celotni dolgovi, to je vse finančne obveznosti SPV za financiranje prevzema družbe B. Ker SPV drugih sredstev, razen finančne naložbe v B ni imel, je končni učinek pripojitve z vidika premoženjskega stanja zgolj ta, da družba B prevzame finančne dolgove za financiranje njenega lastniškega prevzema. **Napačno** bi bilo razliko med prevzetimi dolgovi in prevzetimi sredstvi, ki znaša 4.900.000 DE, pripoznati kot dobro ime, **ker B ni prevzemnik po MSRP 3**³⁷ (je le prevzemna družba v pravni pripojitvi). Zato je nujno učinek pripojitve izračunati z vidika prevzemnika po MSRP 3, kot sledi (zneski v EUR):

Nabavna vrednost prevzema	+5.000.000
Poštena vrednost sredstev B	−7.000.000
Poštena vrednost dolgov B	+2.500.000
UČINEK dobro ime	=500.000

Začetni znesek dobrega imena je 500.000 DE. Zaradi izrazito visokega finančnega vzvoda, ki je posledica financiranja prevzema z bančnimi posojili, bi bilo treba začetno pripoznano dobro ime preveriti zaradi oslabitve. Kot je prikazano v tabeli 7, je za učinek presežka prevzetih obveznosti nad dobrim imenom zmanjšan kapital. ZGD-1 (2009) in MSRP-ji sicer ne dajejo napotil, katera postavka kapitala se v taki situaciji zniža, brez dvoma pa po vsebini znižanje ustreza »vračilu« kapitala v transakciji z lastniki. Položaj je primerljiv z vračilom kapitala v primeru odkupljenih lastnih poslovnih deležev, čeprav institut predhodnega oblikovanja rezerv za lastne deleže za položaj, kot je podan v konkretnem zgledu v ZGD-1 (2009) in računovodskih standardih, vsaj neposredno ni predviden. Zato menim, da je za znižanje kapitala primerno najprej uporabiti vse morebitne še nevezane sestavine kapitala (dobiček, druge rezerve iz dobička), nato pa kapitalske rezerve družbe.

V strokovni literaturi se v povezavi z LBO-prevzemi in nadaljnjimi pripojitvami, ko prevzeta družba po pripojitvi prevzame tudi dolgove za financiranje lastnega prevzema (lastnega kapitala), zastavljajo vprašanja o dopustnosti teh transakcij, še posebej v povezavi s prvim odstavkom 248. člena ZGD-1 (2009), po katerem je pravni posel, s katerim družba zagotovi predujem ali posojilo za pridobitev delnic, ali drug posel s primerljivim učinkom, ničen³⁸. Kocbek et al. (2006, str. 268–69) razlagajo, da je namen 248. člena ZGD-1 (2009) onemogočiti, da bi bilo načelo prepovedi pridobitve lastnih delnic izigrano s posli, ki imajo enak ekonomski učinek, kot če bi družba sama pridobila lastne delnice. Razlagajo tudi, da je prepovedana ekonomska podpora družbe tako, da bi družba svoje premoženje uporabila za to, da bi se kupovale njene lastne delnice. Te delnice

³⁷ V razmerju med SPV in B tudi po ZGD-1 ni bilo nikoli sporno, da je obvladujoča družba (prevzemnik) SPV in ne družba B.

³⁸ Izjema velja za kreditiranje pridobivanja delnic s strani delavcev družbe ali delavcev povezane družbe, vendar samo pod pogojem, da bi družba za obseg financiranja lahko oblikovala rezerve za lastne delnice.

bi bile namreč svoje protislovje, kajti osnovni kapital, ki ga delnice predstavljajo, ne bi imel konsideracije v premoženju družbe. Zato je treba pojem »zagotoviti« najširše razlagati. V poštrev pridejo najrazličnejši pravni posli, ki imajo enak ekonomski pomen, to je, da se iz premoženja družbe ali s premoženjem družbe ekonomsko podpre financiranje nakupa delnic te delniške družbe. Ekonomski pomen je namreč enak, če družba sama odkupi delnico oziroma če s svojim premoženjem kreditira nakup lastne delnice z lastnim posojilom, ali če formalno nastopa kot kreditodajalec tretja oseba in družba jamči za izpolnitev takšne kreditne pogodbe ter da za to stvarno ali osebno zavarovanje³⁹.

Plavšak (2015, str. 25) meni, da se ničnost ne razteza na korporacijski posel (pripojitev), temveč zgolj na obligacijski posel (npr. posel zavarovanja ali financiranja), zato pripojitev, s katero prevzeta družba v postopku združitve s SPV prevzame finančne obveznosti za financiranje njenega lastnega kapitala, ni nična. To dodatno podkrepi z razlago, da ne gre za prikrito, temveč »odkrito« **vračilo vložkov delničarjem oziroma za korporacijsko dejanje z enakim učinkom**. Tako »odkrito« vračilo ni prepovedano oziroma je izrecno dovoljeno, ker je varstvo upnikov pred povečanim tveganjem zagotovljeno s pravno možnostjo zahtevati zavarovanje njihovih terjatev ter v določenih primerih s soglasjem upnikov. Pripojitev, ki se izvede s povečanim finančnim vzvodom, neposredno povečuje kreditno tveganje upnikov družbe, zato 592. člen ZGD-1 (2009) upnikom daje pravico, da zahtevajo dodatno zavarovanje in tipično, pri pripojitvah s povečanim finančnim vzvodom.

5 ODLOG OBDAVČITVE TRANSAKCIJ S PODJETJI POD SKUPNIM UPRAVLJANJEM

5.1 Splošno o pogojih obdavčitve transakcij s podjetji, združitv in delitev

Transakcije s podjetji in družbami pod skupnim upravljanjem so transakcije med povezanimi osebami, za katere ni izpolnjena predpostavka poslovanja pod tržnimi pogoji. Ker med povezanimi osebami domneva o razmerjih v tržnih pogojih ni izpolnjena, je poslovanje med povezanimi osebami tudi eno od ključnih področij davčnega reguliranja in nadzora. Na globalni ravni je Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju OECD) izdal Smernice za določanje transfernih cen za mednarodna podjetja in davčne uprave, v katerih problematizira pogodbene cene med povezanimi osebami na naslednji način: »Ko med seboj trgujejo neodvisna podjetja, pogoje komercialnih in finančnih razmerij med njimi (na primer ceno prenesenih izdelkov ali opravljenih storitev in pogoje za njihov prenos ali izvedbo) običajno določajo sile in razmere na trgu. Ko pa

³⁹ Glejte tudi 7. točko 32. člena ZPre-1, ki določa, da prevzemnik agenciji dokaže, da za plačilo vrednostnih papirjev, na katere se nanaša prevzemna ponudba, ni na kakršenkoli način, posredno ali neposredno, dal ali se zavezal dati v zastavo ali zavarovanje vrednostnih papirjev ali druge oblike premoženja ciljne družbe, ki niso v lasti prevzemnika.

med seboj trgujejo povezana podjetja, zunanje tržne sile ne vplivajo neposredno na komercialna in finančna razmerja med njimi na enak način, čeprav povezana podjetja v medsebojnem poslovanju pogosto poskušajo posnemati razgibanost tržnih razmer. Pomembno se je zavedati, da je treba prilagoditve za uskladitev transakcij z neodvisnim tržnim načelom izvesti ne glede na prevzete pogodbenne obveznosti strank, da bodo plačale določeno ceno, ali ne glede na njihov namen, da bi čim bolj zmanjšale svojo davčno obveznost. Davčna prilagoditev po neodvisnem tržnem načelu torej ne vpliva na osnovne pogodbenne obveznosti med povezanimi podjetji za druge, nedavčne namene in je lahko primerna, tudi če pogodbenici nista nameravali zmanjšati davčne obveznosti ali se ji izogniti« (OECD, 2010, str. 30–31)⁴⁰. Čeprav so lahko transakcije s podjetji in družbami pod skupnim upravljanjem predmet davčnih prilagoditev, kadar cene pri medsebojnem poslovanju niso primerljive s tržnimi, v magistrskem delu ne analiziram transference cen med povezanimi osebami. V povezavi z analizo transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem analiziram davčne posledice teh transakcij, še posebej davčno nevtralnost, ki je v EU predmet enotnega urejanja že od leta 1990, ko je bila sprejeta Direktiva 90/434/EGS (1990) o skupnem sistemu obdavčitve za združitve, delitve, delne delitve, prenose sredstev in zamenjave kapitalskih deležev družb iz različnih držav članic ter za prenos statutarnega sedeža SE⁴¹ ali SCE⁴² med državami članicami. V letu 2009 je bila direktiva iz leta 1990 nadomeščena z novo Direktivo Sveta 2009/133/ES (2009), ki pa vsebinsko ni prinesla novih ali drugačnih rešitev⁴³.

Družbe izvajajo transakcije s podjetji iz različnih poslovnih, finančnih pa tudi davčnih razlogov. *International Bureau of Fiscal Documentation* (2009) izpostavlja sledeča vprašanja, ki so pri transakcijah s podjetji vsako zase ali skupaj davčno relevantna:

- ali je mogoče v transakciji doseči prevrednotenje sredstev na višjo vrednost,
- kakšna je računovodska in davčna obravnava nakupne cene,
- ali so stroški financiranja prevzema davčno priznani, vključno s prenosom dolga na prevzeto družbo,

⁴⁰ Finančna uprava Republike Slovenije kot nadzorni organ za davčne namene nadzora primerljivost transference cen med povezanimi podjetji pod tržnimi pogoji. Gospodarič – Bobek (2012, str 60) pojasnjuje, da je davčni organ najpogostejše oblike neskladnosti s poštenimi tržnimi cenami odkril na naslednjih področjih:

- neustrezna uporaba metod za določanje transference cen glede na dejstva in okoliščine primera ter posledično neustrezno višino nadomestila, ki ga je za opravljanje dejavnosti prejemal zavezanec za davek (pomeni odklon od poštenih tržnih cen),
- nepravilnosti v zvezi s tanko kapitalizacijo,
- nepravilnosti v zvezi s pripisom dobička stalni poslovni enoti,
- nepravilnosti v zvezi s plačevanjem nadomestil za uporabo neopredmetenih sredstev,
- nepravilnosti v zvezi z dobropisi in bremepisi, s katerimi so zavezanci prilagajali davčno osnovo in
- nepravilnosti v zvezi s storitvami med povezanimi osebami.

⁴¹ SE je kratica za Evropsko delniško družbo.

⁴² SCE je kratica za Evropsko zadrugo.

⁴³ Direktiva Sveta 90/434/EGS (1990) je bila večkrat bistveno spremenjena. Zaradi jasnosti in racionalnosti je bilo treba navedeno direktivo nadomestiti z novo.

- ali so relevantna vprašanja tanke kapitalizacije,
- ali so izplačila po transakciji obremenjena z davčnim odtegljajem,
- ali je vstopni davek na dodano vrednost v povezavi s stroški prevzema odbiten in
- ali obstajajo oziroma ne obstajajo »zaščitne« določbe proti davčnim utajam.

Nekatera izpostavljena vprašanja za transakcije s podjetji znotraj EU so urejena z enotnim sistemom obdavčitve pri združitvah, delitvah, zamenjavah kapitalskih deležev in prenosih obratov, ki ga analiziram v nadaljevanju. Ne glede na to ostaja dejstvo, da se transakcije ne izvajajo zgolj med družbami znotraj EU, in dejstvo, da so pojavne oblike transakcij številne. Zato v nadaljevanju podrobneje analiziram davčne vidike transakcij s podjetji in enotni sistem obdavčitve teh transakcij v EU.

5.2 Enoten evropski sistem davčne nevtralnosti

5.2.1 Cilji in uporaba Direktive Sveta 2009/133/ES (2009)

Enoten evropski sistem davčne nevtralnosti, ki je urejen v sedaj veljavni Direktivi Sveta 2009/133/ES (2009), na splošno omogoča davčna upravičenja v obliki prenosa davčne izgube, v obliki odloga obdavčitve dobičkov prevzetih oziroma prenosnih družb in družbenikov ter druge davčne ugodnosti. Davčna upravičenja in obveznosti se vsebinsko delijo na:

- odlog obdavčitve dobičkov v povezavi s prenosom sredstev in obveznosti iz prenosnih ali prevzetih družb na prevzemne ali novoustanovljene družbe, ob hkratni zahtevi po davčnem vrednotenju sredstev in obveznosti ter zahtevi po kontinuiteti davčne amortizacije pri prevzemnih ali novoustanovljenih družbah (4. člen Direktive Sveta 2009/133/ES (2009),
- prenos odbitnih začasnih davčnih razlik, rezervacij in rezerv iz prevzetih oziroma prenosnih družb na prevzemne ali novoustanovljene družbe (5. člen Direktive Sveta 2009/133/ES (2009),
- prenos davčnih izgub iz prevzetih oziroma prenosnih družb na prevzemne ali novoustanovljene družbe (6. člen Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) in
- odlog obdavčitve kapitalskih dobičkov lastnikov prevzetih oziroma prenosnih družb (7. in 8. člen Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) ter popolna oprostitve kapitalskega dobička prevzemne družbe, ki je imela naložbo v kapital prevzete družbe.

Gole in Morris (2007, str. 272) menita, da davčne posledice transakcij s podjetji močno vplivajo na izbrane izvedbene oblike prevzemov ter združitvev, čeprav po njunem mnenju na izbrano obliko najbolj vplivajo tržno, finančno in pravno okolje.

Accounting Standards Board of Canada (2015, str. 6) razlaga, da so davčno načrtovanje, javna prodaja družb, prodaja koncernskih družb ter reorganizacija koncerna najpogostejši

razlogi za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem. Po raziskavi *Accounting Standards Board of Canada* se kar 69 odstotkov vprašanih organizacij več kot enkrat v letu odloča za te transakcije iz davčnih razlogov.

Članice EU so direktivo na področju združitve, delitev, zamenjave kapitalskih deležev in prenosa obratov sprejele s ciljem, da navedene transakcije same po sebi ne smejo biti predmet obdavčitve, **če se opravljajo iz dejanskih poslovnih in finančnih razlogov ter hkrati s ciljem zavarovati fiskalne interese držav članic** (2. in 5. točka preambule Direktive Sveta 2009/133/ES (2009)). Čeprav je primarni cilj te direktive odprava davčnih ovir pri čezmejnih združitvah, delitvah, zamenjavah kapitalskih deležev in prenosih premoženja, iz določb ZDDPO-2 (2006) jasno izhaja, da je ta zakon režim davčnih ugodnosti prevzel tudi za transakcije na notranjem območju Slovenije. S tem je pomen določb o davčnem urejanju združitve in delitev po Direktivi Sveta 2009/133/ES (2009) pomembno narastel tudi za transakcije med zavezanci v Sloveniji. Na splošno namreč prevzem direktive EU tudi za urejanje transakcij na notranjem območju Slovenije skladno z obstoječo sodno prakso Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju ECJ) zahteva, da se tudi povsem notranja razmerja razlagajo enotno, torej skladno s ciljem direktive. Knez, v Bapuly, Knez in Kmecl (2005, str. 46–48) razlaga, da so direktive EU naslovljene na državo članico in brez uveljavitve v nacionalnem pravu niso neposredno uporabne za državne organe, sodišča in državljane⁴⁴. Direktive vsebujejo rok, do katerega jih morajo države članice uveljaviti. Sklicevanje na direktive je mogoče samo v t. i. vertikalnih razmerjih – to je med posameznikom in državnimi organi, ne pa tudi med posamezniki samimi, saj bi bilo to v nasprotju z načelom pravne varnosti. Obdavčenje je izrazito vertikalno razmerje med davčnimi zavezanci in državo, ki po eni strani določa davčni sistem in hkrati nadzoruje izpolnjevanje davčnih obveznosti. Zato je v davčnih zadevah razlaga prava EU, ki ureja tudi notranja davčna razmerja v posamezni državi članici, izrazito pomembna.

V preambuli Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) so izpostavljeni naslednji razlogi za sprejem davčnih ugodnosti in cilji Direktive Sveta 2009/133/ES (2009): »Združitve, delitve, prenosi obratov in zamenjave kapitalskih deležev družb iz različnih držav članic so lahko potrebne, da se v EU ustvarijo pogoji, podobni tistim na notranjem trgu, in da se s tem zagotovi dejansko delovanje takšnega notranjega trga. **Teh transakcij ne smejo ovirati omejitve, pomanjkljivosti ali izkrivljanja, ki izhajajo predvsem iz davčnih predpisov držav članic.** Zato je treba za te transakcije predvideti davčna pravila, **ki so s stališča konkurence nevtralna**, in podjetjem omogočiti, da se prilagodijo zahtevam notranjega trga, povečajo produktivnost in izboljšajo svojo konkurenčno moč na mednarodni ravni.« Sistem odloga obdavčitve kapitalskih dobičkov iz prenesenih sredstev do trenutka nadaljnjega razpolaganja s temi sredstvi omogoča odlog obdavčitve dobičkov

⁴⁴ Za razliko od uredb, ki so neposredno obvezujoče v državah članicah.

iz teh sredstev. Glede na izpostavljene cilje Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) je bistvo enotnega sistema obdavčitve davčna nevtrálnost za naslednje transakcije:

- prenos premoženja – obrata (angl. *branch of activity*),
- združitve in delitve,
- zamenjave kapitalskih deležev in
- prenosi statutarnega sedeža SE in SCE.

Eden od bistvenih elementov vsake od transakcij je prenos obrata, ker se davčna nevtrálnost pri prenosu premoženja, združitvah in delitvah priznava zgolj, če se prenaša premoženje, ki ima lastnosti obrata. Ker je obrat bistveni element vseh transakcij, se glede tega vprašanja pojavlja vrsta strokovnih vprašanj ter davčnih in sodnih sporov, o katerih je odločal tudi že ECJ. Zato obrat v nadaljevanju poglobljeno obravnavam v poglavju 5.2.2. Davčna nevtrálnost se zagotavlja za vse vključene deležnike v transakciji, in sicer za:

- prevzeto oziroma prenosno družbo⁴⁵,
- prevzemno oziroma novoustanovljeno družbo in
- lastnike prevzete oziroma prenosne družbe.

V prevzeti oziroma prenosni družbi se davčna nevtrálnost zagotavlja z oprostitvijo davka od dobičkov v zvezi s sredstvi in z obveznostmi prenosne družbe. Pri združitvah in delitvah, kjer se bilančno dobički in izgube iz prenosa sredstev in obveznosti ne realizirajo, je institut oprostitve objektivno lahko vezan na **skrite rezerve** prenosne družbe, to je na razliko med pošteno tržno vrednostjo in davčno vrednostjo v transakciji prenesenega premoženja.

Vendar oprostitev ni dokončna, temveč je davčna obveznost le odložena, zato gre za odlog obdavčitve in ne za dokončno oprostitev. Odlog obdavčitve se realizira z zahtevo, da prevzemna družba prevzeta sredstva in obveznosti iz transakcije ovrednoti po njihovih davčnih vrednostih, ki jih je pred prenosom izkazovala prenosna družba. Z drugimi besedami, »davčno« prevrednotenje sredstev v prevzemni družbi je prepovedano, s tem pa je zagotovljeno, da bodo davčni odhodki in davčni prihodki v prevzemni družbi izkazovali vrednosti, ki pomenijo davčno kontinuiteto vrednotenja iz prevzete oziroma prenosne družbe. V prevzeti oziroma prenosni družbi se davčna nevtrálnost, pogojena z omejitvami proti izogibanju davkom (angl. *anti-avoidance provisions*), zagotavlja tudi s prenosom še neizrabljenih davčnih izgub na prevzemno družbo. Prevzeti oziroma prenosni družbi je omogočen še prenos rezervacij, začasnih davčnih razlik in še neizkoriščenih davčnih olajšav na prevzemno družbo, kot da do transakcije ne bi prišlo.

⁴⁵ Velja zgolj za pravne osebe (angl. *companies*) z določeno pravnoorganizacijsko obliko, po Direktivi Sveta 2009/133/ES (2009), ki so izrecno opredeljene v prilogi k tej direktivi. V Sloveniji se davčna nevtrálnost izvaja za delniške družbe, komanditne družbe in družbe z omejeno odgovornostjo. Pravne osebe, ki lahko uveljavljajo odlog obdavčitve, morajo biti zavezane za davek od dobička (Direktiva 2009/133/ES, 2009).

Lastnikom prevzete ali prenosne družbe, ki pri transakcijah zamenjajo delnice ali poslovne deleže prevzete ali prenosne družbe z delnicami ali poslovnimi deleži prevzemne ali novoustanovljene družbe, se zagotavlja odlog obdavčitve kapitalskih dobičkov iz zamenjave, oziroma jim začasno niso priznane izgube iz teh transakcij. Enako kot pri prenosu sredstev in obveznosti iz prenosne v prevzemno družbo se odlog obdavčitve zagotavlja s sistemom vrednotenja v zameno prejetih delnic ali poslovnih deležev pri lastnikih. Te se morajo ovrednotiti po davčnih vrednostih, ki so jih imele zamenjane delnice ali deleži pred zamenjavo.

Kadar je lastnik prenosne družbe prevzemna družba sama, je v celoti upravičena do oprostitve kapitalskega dobička, ki ga realizira pri pripojitvi družbe, v kateri je pred pripojitvijo imela delež v kapitalu. Pri tovrstnih združitvah in delitvah finančna naložba v kapital prenosne družbe »ugasne«, prevzemna družba pa postane neposredna lastnica premoženja (sredstev in obveznosti) prenosne družbe, pri tem pa praviloma nastane pozitivna ali negativna razlika⁴⁶. Pri pripojitvi odvisne družbe k matični družbi ali pri oddelitvi dela premoženja odvisne družbe na prevzemno matično družbo se namreč izvede celotno ali delno »vračilo« naložbe. Direktiva 2009/133/ES (2009) in ZDDPO-2 (2006) za realizirani dobiček iz te transakcije določata oprostitvev, ki ni začasna (ne gre zgolj za odlog), temveč dokončna. Dokončna oprostitvev je primerljiva z oprostitvijo razdelitve dobička odvisne družbe matični družbi po Direktivi Sveta 2011/96/EU (2011)⁴⁷, saj je dobiček obdavčen že na ravni odvisne družbe. Ker je po določbah Direktive Sveta 2011/96/EU (2011) oprostitvev možno uveljaviti le za formalna izplačila dobičkov odvisne družbe matični družbi, ne pa tudi npr. ob likvidaciji odvisne družbe (Helminen, 2010, str. 60), je izrecno urejanje smiselno enake oprostitve nujno tudi v Direktivi Sveta 2009/133/ES (2009).

Poleg Direktive Sveta 2009/133/ES (2009), ki ureja enoten sistem obdavčenja pri združitvah in delitvah družb iz različnih držav članic, se v EU z Direktivo 2005/56/EC (2005) ureja tudi enoten sistem pri čezmejnih združitvah družb z omejeno odgovornostjo z vidika korporacijskih razmerij ter pravnih postopkov pri teh transakcijah. Enotno so urejene tri vrste čezmejnih združitev (Van Gerven, 2010, str. 12):

- združitev, kjer ena družba prevzame drugo (pripojitev),
- združitev, kjer se prenosne družbe združijo z ustanovitvijo nove družb, prenosne pa prenehajo (spojitev) in
- pripojitev odvisne družbe k obvladujoči družbi.

⁴⁶ Po ZDDPO-2 (2006) se davčno obravnava kot prejem dividendam podobnih dohodkov.

⁴⁷ Za navedeno direktivo se uporablja tudi angleški izraz *Parent-Subsidiary Directive*.

5.2.2 Obrat (angl. *branch of activity*) kot bistveni element davčne nevtralnosti

Za vse oblike transakcij, ki so deležne davčne nevtralnosti po Direktivi Sveta 2009/133/ES (2009), je nujno, da se izvajajo s premoženjem, ki ima lastnosti obrata (v prevodu iz direktive »veja dejavnosti«). Direktiva Sveta 2009/133/ES (2009) opredeljuje obrat v 2. členu: **»Veja dejavnosti pomeni vsa sredstva in obveznosti ob delitvi družbe, ki iz organizacijskega vidika tvorijo neodvisno poslovanje, torej subjekt, ki je zmožen delovati z lastnimi sredstvi«** (angl. *»branch of activity means all the assets and liabilities of a division of a company which from an organisational point of view constitute an independent business, that is to say an entity capable of functioning by its own means«*).

Ugotavljam, da je opredelitev obrata za davčne namene v ključnih elementih primerljiva z opredelitvijo podjetja v ekonomskem pomenu (poglavje 2.2.1). Tudi pri opredelitvi obrata za davčne namene so opredelitveni kriteriji povezani z vprašanji, ali gre za organizirani ustroj, ki sredstva in obveznosti funkcionalno poveže v delovanje obrata. Ker je namen delovanja gospodarskih subjektov pridobivanje dobička, mora biti obrat sposoben, da z lastnimi sredstvi opravlja dejavnost, katere namen je doseganje dobička. Opredelitev obrata je v praksi predmet presoje v zelo različnih dejanskih položajih, v katerih ni vedno mogoče popolnoma jasno niti potrditi niti zavrniti njegovega obstoja.

Obrat mora biti tisto premoženje, ki je sposobno tvoriti neodvisno poslovanje (angl. *independent business*), to je poslovanje, ki ni odvisno od dodatnega premoženja, ki bi ga bilo treba zagotoviti za opravljanje dejavnosti. Katere premoženje je v praksi možno obravnavati kot obrat, je treba presojati za vsak primer posebej, pri tem pa izhajati iz ekonomske vsebine premoženja. Praviloma zgolj naložbeno premoženje ne izpolnjuje pogojev za obrat. Premoženje mora biti povezano z določenimi aktivnostmi, ki ustvarjajo ali bodo ustvarjale gospodarske koristi (Jerman, 2008, str. 360). Z drugimi besedami, gre za **organizirano premoženje** v gospodarski namen.

Obstoj obrata je bil prvič predmet presoje ECJ-ja v sodbi C-43/00 – Andersen, v kateri je ECJ presojal **sposobnost samostojnega poslovanja obrata**. ECJ je pojasnil, da se neodvisno poslovanje presoja **najprej s funkcionalnega vidika**, kar pomeni, da mora biti obrat sposoben samostojno in neodvisno poslovati z lastnim premoženjem, brez potrebe po dodatnih podporah za ta namen, bodisi dodatnih naložb ali dodatnih prenosov sredstev in šele podredno s finančnega vidika (ECJ, 2002). Za funkcionalnost obrata so potrebni tisti produkcijski dejavniki, ki so odločilni za njegovo vrsto poslovanja. Pri tem ni pomembno, ali vire zagotavlja obrat neposredno sam ali pa izvaja dejavnost na način, da najema produkcijske dejavnike na trgu (npr. tudi zaposlene, prostore, zunanje storitve itd.). V takem primeru je funkcionalna sposobnost izkazana s tem, da ima obrat dovolj lastnih virov sredstev, ki mu omogočajo naročanje zunanjih storitev ter sredstev in tudi prevzemanje obveznosti iz tega naslova.

Za obrat torej ne sme biti odločilno, da sam zaposli delavce, kupi vsa sredstva za delo, ima vse lastne vire financiranja itd. Pomembno je, da kombinacija lastnih virov in zadolžitve omogoča funkcionalno samostojnost ter finančno vzdržnost.

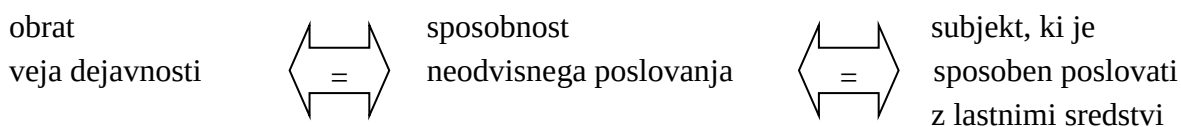
V zadevi Andersen je ECJ presojal ravno vprašanje, ali je v nasprotju z Direktivo 90/434/EGS (1990), ki je bila predhodnica sedaj veljavne Direktive Sveta 2009/133/ES (2009), če prenosna družba (lastnik) ali katerakoli tretja oseba zagotovi zavarovanje v korist prevzemne družbe za posojilo, ki ga najame ta družba pri finančni instituciji, pri čemer je zavarovanje dano v obliki deleža, ki ga ima prenosna družba v kapitalu prevzemne družbe. Torej, kako razumeti pogoj, da mora obrat iz organizacijskega vidika tvoriti neodvisno poslovanje, torej biti subjekt, ki je zmožen delovati z lastnimi sredstvi. V konkretni zadevi se je pri prenosu premoženja prevzemna družba dodatno zadolžila pri banki, prenosna družba pa je zagotovila zavarovanje za zadolžitev.

Andersen je zatrjeval, da je **za samostojnost poslovanja odločilno**, da je finančni položaj družbe, primeroma razmerje med dolgom in kapitalom (angl. *debt-to-equity ratio*) tako, da je prevzemna družba kreditno sposobna in lahko izpolnjuje kreditne obveznosti, ter da je treba to presoditi za vsak primer posebej. V zvezi s tem vprašanjem je ECJ odgovoril, da najem posojila pod običajnimi tržnimi pogoji sam zase ne zanika obstoja obrata, čeprav je jamstvo zanj dala prenosna družba. Odgovor pa bi bil drugačen, če bi bil finančni položaj prevzemne družbe kot celote tak, **da ne bi mogla še naprej delovati z lastnim premoženjem, kar bi bilo tudi takrat, ko prihodki prevzemne družbe ne bi zadoščali za odplačilo finančnih obveznosti** (ECJ, 2002).

Iz navedenega izhaja, da je sodišče povezalo sposobnost samostojnega (neodvisnega) poslovanja s sposobnostjo nadaljnjega poslovanja z lastnimi sredstvi oziroma z izpolnitvijo testa delujočega podjetja (angl. *going concern*). Ali drugače: če prevzemna družba s prevzetimi sredstvi po obsegu in strukturi prevzetih sredstev, skupaj z običajnim zadolžitvenim potencialom ni sposobna realizirati svojega poslovnega namena, **potem ni sposobna neodvisno poslovati z lastnimi sredstvi**.

Vzročno-posledično opredelitev obrata oziroma veje dejavnosti lahko ponazorim na sledeč način:

Slika 16: Vzročno posledična zveza opredelitve obrata

Statično premoženje brez aktivnosti ne izpolnjuje pogojev za obrat, ker **ne gre za organizirano poslovanje**. Statično premoženje družba poseduje zgolj zaradi donosov, ki izhajajo iz premoženja samega ali iz kapitalskih dobičkov iz morebitne odsvojitve takega premoženja. Tako se za naložbeno premoženje štejejo na primer naložbe v dana posojila, obveznice, naložbene oblike lastniških finančnih instrumentov, nepremičnin, ki se še ne razvijajo in niso namenjene za poslovanje (proizvajanje proizvodov ali opravljanje storitev). Po mojem mnenju je zaključek lahko drugačen, če so prej navedene naložbe glavna dejavnost obrata. Npr., pri banki, katere osnovna dejavnost je dajanje posojil, je portfelj danih posojil, skupaj z aktivnostmi za upravljanje portfelja, lahko obrat, medtem ko dano posojilo iz presežka likvidnih sredstev pri proizvodni družbi samo zase ni obrat. Z vidika namena in cilja Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) je tudi utemeljeno sklepati, da se davčna nevtrálnost zagotavlja tudi v transakcijah, v katerih se obrati oblikujejo v sami transakciji in ni omejena zgolj na že delujoče obrate pri prenosni družbi, ki so pri njej že bili sposobni ustvarjati prihodke. To bi namreč pomenilo, da bi Svet EU sprejel zavestno odločitev, da davčnih ovir ne bo odpravil pri tistih oblikah poslovnega reorganiziranja, pri katerih se obrati na novo vzpostavijo ali se dokončno razvijejo pri prevzemnih družbah, za kar pa ni mogoče najti razumnega razloga.

Davčni organ v Sloveniji je do vključno leta 2009 menil, da mora obrat obstajati že v prenosni družbi, zato za davčno nevtrálno transakcijo naj ne bi bilo dovolj, da se obrat z opredelitvenimi kriteriji iz Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) vzpostavi v sami transakciji v prevzemni družbi. To upravno davčno prakso⁴⁸ je spremenila sodba Upravnega sodišča Republike Slovenije z opr. št. I U 1751/2009 z dne 19. 4. 2009. V tej sodbi je sodišče zavzelo stališče, da Direktiva 2009/133/ES (2009) ne zahteva, da bi moral obrat že pred transakcijo izvajati dejavnost in da bi bila v nasprotju z opredelitvijo obrata zahteva, da se prenos premoženja⁴⁹ šteje za prenos obrata le v primeru, da bi se ob prenosu prenašale tudi osebe, ki so vključene v upravljanje premoženja obrata.

5.2.3 Določbe proti izogibanju davka (angl. *anti-avoidance provisions*) in sodna praksa ECJ

Državam članicam je dana možnost, da zavrnejo uporabo Direktive Sveta 2009/133/ES (2009), kadar je namen združitve, delitve, delne delitve, prenosa sredstev, zamenjave kapitalskih deležev ali prenosa statutarnega sedeža SE ali SCE **davčna utaja ali izogibanje plačilu davka**. Strokovna literatura davčne utaje (angl. *tax evasion*, tudi *tax fraud*) opredeljuje kot nezakonito delovanje. James in Nobes (2000/2001, str. 100) davčno utajo opredeljujeta kot nezakonito manipulacijo z namenom znižanja davčnega bremena. Davčni utaji nasproti postavlja davčno optimiranje, kot primer navaja, da je davčno optimiranje tudi odločitev za poroko, vendar se hkrati vpraša, »ampak s kakšnimi stroški«.

⁴⁸ Potrjeno tudi v pisnem mnenju Davčne uprave Republike Slovenije št. 4200-448/2012-2(01-640-04) z dne 16. 10. 2012.

⁴⁹ V konkretni sodbi nepremičnine.

Štemberger (2009, str. 67) meni, da je davčna utaja globalni fenomen, pri čemer goljufi spretno, verjetno bolj kot legalni poslovni svet, izkoriščajo prednosti globalizacije.

Meja med davčno utajo in davčnim optimiranjem je vse tanjša. Ker gre pri transakcijah s podjetji za »igro velikih števil«, je ločevanje med davčno utajo in davčnim optimiranjem še posebej izpostavljeno. Direktiva 2009/133/ES (2009) v 15. členu daje izrecno pooblastilo državam članicam, da lahko zavrnejo ali odvzamejo vse ali del ugodnosti, kadar se izkaže, da je **glavni cilj ali eden od glavnih ciljev transakcije davčna utaja ali izogibanje plačilu davka**. Npr., dejstvo, da transakcija ni izvedena zaradi **pravih komercialnih razlogov**, kakor so prestrukturiranje ali racionalizacija dejavnosti družb, ki sodelujejo v transakciji, lahko povzroči domnevo, da je glavni cilj, ali eden glavnih ciljev, transakcije davčna utaja ali izogibanje plačilu davka. Ernst & Young (2009, str. 17) razlaga, da pri transakcijah, ki so izvedene iz veljavnih komercialnih razlogov, ni dopustno zaključiti, da je prisotna davčna utaja in obratno. Opozarja, da Direktiva 2009/133/ES (2009) ne določa jasne ločnice med komercialnimi razlogi ter davčno utajo, zato kot pomemben strokovni in pravni vir za presojo izpostavlja obstoječo sodno prakso ECJ-ja, v kateri je sodišče presojalo in gradilo sekundarna pravna pravila za kvalifikacijo davčne utaje.

ECJ je v več sodbah doslej poudaril, da se skupni sistem obdavčitve, ki je bil uveden z Direktivo, uporablja za vse transakcije: združitve, delitve, prenose sredstev in zamenjave kapitalskih deležev, ne glede na to, ali so razlogi zanje finančni, gospodarski ali davčni (ECJ, 1997 & ECJ, 2010, & ECJ 2012). Hkrati pa je ECJ v sodbah zavzel stališče, da lahko države članice **izjemoma in v posebnih primerih** zavrnejo ali odvzamejo ugodnosti vseh ali nekaterih določb Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) takrat, kadar je glavni namen ali eden od glavnih namenov transakcije davčna utaja ali izogibanje plačilu davka (ECJ, 1997 & ECJ, 2007 & ECJ, 2011). V zvezi s pojmom »pravi komercialni razlogi« je ECJ pojasnil, da ta pojem zajema **več kot le iskanje davčnih ugodnosti** in tudi, da se pristojni nacionalni organi pri preverjanju, ali ima nameravana transakcija tak namen, **ne morejo zadovoljiti z uporabo vnaprej določenih splošnih meril**, temveč morajo preizkus opraviti za vsak primer posebej, upoštevajoč vse okoliščine zadevne transakcije. Uvedba splošnega pravila, ki avtomatično izključi uporabo davčnih ugodnosti za nekatere kategorije transakcij, ne glede na to, ali gre dejansko za izogibanje plačilu davka ali davčno utajo ali ne, bi namreč presegla tisto, kar je potrebno za izogibanje takim utajam ali takim izogibanjem plačilu davka (ECJ 1997). Ta izhodišča, ki jih je sodna praksa izoblikovala že leta 1997, je ECJ uporabil kot podlago za presojo tudi v kasnejših sodbah. ECJ pojasnjuje, da je »zaščitna« določba Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) odraz splošnega načela prava skupnosti, da je zloraba prava prepovedana. Sklicevanje na norme prava EU zaradi goljufivega namena ali zlorabe ni dovoljeno. Uporabe prava EU ni mogoče razširiti tako, da bi zajemala zlorabe, to je transakcije, ki se ne izvedejo v okviru veljavnih komercialnih transakcij (ECJ, 2007). Ob tem je treba »zaščitno« določbo Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) proti izogibanju plačila davka **razlagati ozko**, ker gre za izjemo od splošnih pravil,

pri čemer je treba upoštevati njeno besedilo, njen namen in okvir, v katerega spada (ECJ, 2010).

Posebej izpostavljam še sodbo ECJ je v zadevi C-603/10 Pelati (ECJ, 2012), kjer je ECJ odgovarjal na predhodno vprašanje Upravnega sodišča Republike Slovenije, ali je bila slovenska zakonodaja, konkretno Zakon o davčnem postopku-ZDavP-1 (2006), po katerem je bilo priznanje davčnih ugodnosti odvisno od pridobitve dovoljenja, za katero je bilo vlogo treba vložiti najmanj 30 dni pred predvideno transakcijo, skladna s cilji Direktive Sveta 2009/133/ES (2009). Vprašanje je sodišče postavilo v okoliščinah, kjer je zavezanec izpolnjeval vse vsebinske pogoje za uveljavitev davčnih ugodnosti, zamudil pa je z vlogo za pridobitev davčnih ugodnosti, zaradi česar je davčni organ v Republiki Sloveniji zavrnil davčna upravičenja za nevtralno davčno transakcijo. Upravno sodišče je vprašanje na ECJ utemeljilo s predpostavko, da je po Direktivi Sveta 2009/133/ES (2009) davčne ugodnosti mogoče zavrniti zgolj v okoliščinah, kjer je glavni namen ali eden od glavnih namenov transakcije davčna utaja ali izogibanje plačilu davka, oziroma kadar transakcija ni izvedena zaradi veljavnih komercialnih razlogov, ne pa tudi iz formalnih procesnih razlogov. ECJ je pojasnil, da ureditev Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki za priznanje ugodnosti določa procesne pogoje (rok za oddajo vloge za priznanje ugodnosti), **če so določbe glede postopka dovolj jasne, predvidljive in natančne**⁵⁰.

»Zaščitne« določbe Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) so v celoti prevzete tudi v trenutno veljavni slovenski pravni red. Zakon o davčnem postopku, v nadaljevanju ZDavP-2 (2006), v 381. členu med razlogi za zavrnitev davčnih ugodnosti navaja, da sme davčni organ zavrniti davčne ugodnosti, če ugotovi, da je bil glavni namen ali eden od glavnih namenov transakcije manjše plačilo davka, zlasti kadar za transakcijo ni utemeljenih poslovnih razlogov, kot so reorganizacija ali racionalizacija dejavnosti prenosne ali prevzemne družbe ali drugi utemeljeni poslovni in finančni razlogi. Hkrati pa ZDavP-2 (2006) zavezancu nalaga, da v prilogi transakcije davčnemu organu podrobno navede davčne, poslovne in finančne razloge za izvedbo transakcije ter tudi izračun ocenjenih zneskov davčnih, poslovnih in finančnih posledic transakcije. Jerovšek (2008, str. 760) navaja, da mora davčni organ transakcijo presojati po namenu in posledicah transakcije in na tej podlagi odločiti o upravičenosti uveljavljanja davčnih ugodnosti. Takšna razlaga je skladna tudi z obrazložitvami v sodbah ECJ-ja, **kjer sodišče dosledno poudarja, da vnaprej formalno postavljene sheme niso ustrezne za presojo domnevnih davčnih utaj.**

⁵⁰ Na temelju sodbe C-603/10 Pelati (ECJ, 2012) je Upravno sodišče Republike Slovenije potrdilo, da je bila ureditev v ZDavP-1 (2006), po kateri mora zavezanec 30 dni pred predvidenim datumom transakcije davčnemu organu vložiti vlogo za priznanje davčnih upravičenj, skladna z Direktivo. Na podlagi revizije sodbe Upravnega sodišča pa je Vrhovno sodišče Republike Slovenije odločilo, da ZDavP-1 (2006) ni izpolnjeval zahteve po vsebinski določljivosti pravnih norm, saj opredelitev roka, v katerem bi moral zavezanec vložiti vlogo za izdajo dovoljenja za priznanje davčnih upravičenj, ni bila dovolj natančna, jasna in predvidljiva (Sodba Vrhovnega sodišča X IPS 18/2013).

5.3 Obdavčitev skritih rezerv

Direktiva 2009/133/ES (2009) v 4. členu zahteva oprostitev davka na dobičke pri združitvah in delitvah, izračunane iz razlike med realno vrednostjo prenesenega premoženja ter njegovo vrednostjo za davčne namene. Direktiva 2009/133/ES (2009) ne zahteva dejanske obdavčitve teh dobičkov, pač pa zahteva oprostitev in odlog obdavčitve. Z vidika ekonomskega učinkovanja združitvev in delitev je treba poudariti, da prenosna oziroma prevzeta družba zaradi samega prenosa premoženja na prevzemno ali novoustanovljeno družbo **ne realizira nikakršnih dobičkov niti izgub iz prenosa premoženja**. Prevzemna ali novoustanovljena družba namreč izpolni obveznosti iz pripojitve ali delitve lastnikom prevzete ali prenosne družbe, in ne prevzeti ali prenosni družbi sami. Posel se izpolni v odnosu med lastniki prevzete ali prenosne družbe in prevzemno ali novoustanovljeno družbo. Nadomestilo za prenos premoženja prejmejo lastniki prevzete ali prenosne družbe v obliki delnic ali deležev v kapitalu prevzemne ali novoustanovljene družbe. Prenosna ali prevzeta družba po prenosu premoženja zgolj ugasne kot pravna oseba (pri združitvah) in ob tem ne realizira nikakršnih dobičkov niti izgub (German, 2008, str. 349).

Dobički pri prenosni oziroma prevzeti družbi imajo zato lahko zgolj pojavno obliko skritih rezerv ali nerealiziranih dobičkov v premoženju prenosne oziroma prevzete družbe zaradi knjigovodske podcenjenosti premoženja. V ZDDPO-2 (2006) so skrite rezerve opredeljene kot »razlika med pošteno vrednostjo in davčno vrednostjo sredstev in obveznosti po stanju na dan sestave davčnega obračuna«, ki ga po 3. odstavku 38. člena ZDDPO-2 (2006) prenosna oziroma prevzeta družba sestavi na obračunski dan združitve ali delitve. Dobički se izračunajo na način, kot da bi bila sredstva in obveznosti odtujena nepovezani osebi za plačilo, kar pomeni, da se upoštevajo razmere in cene v razmerah nepovezanosti (Andrejašič, 2007, str. 195).

Oprostitev obdavčitve skritih rezerv ni dokončna, kar je logično, saj bi bila posledica take oprostitve davčno privilegiranje tistih družb, ki se statusno preoblikujejo, glede na ostale družbe. Cilj Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) namreč ni omogočiti davčnih privilegijev, temveč odpraviti davčne ovire v primeru dodatnega davčnega bremena ob statusnih preoblikovanjih. Odlog obdavčitve se izvaja z institutom vrednotenja prenesenega premoženja pri prevzemni družbi, zato mora prevzemna družba ovrednotiti prevzeta sredstva in obveznosti, amortizirati prevzeta sredstva ter izračunavati dobičke ali izgube v zvezi s prenesenimi sredstvi in obveznostmi tako, da pri tem upošteva njihove davčne vrednosti pri prenosni družbi pred transakcijo oziroma na način, kot če prenos ne bi bil izvršen. Ta zahteva je davčna zahteva glede pravil amortiziranja in vrednotenja, ki odstopa od pravil amortiziranja in vrednotenja v poslovnih knjigah in v računovodskih izkazih za poslovne namene (German, 2008, str. 395).

Zahteva Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) glede kontinuitete vrednotenja prevzetega premoženja za davčne namene je ključna za dosledno izvedbo odloga obdavčitve ter hkrati pogoj za odlog, in ne dokončno oprostitve obdavčitve. ECJ (2012a) razlaga, da davčna nevtralnost ni brezpogojna. Odlog obdavčitve dobičkov (skritih rezerv) na ravni prenosne oziroma prevzete družbe pri združitvah in delitvah je možen pod pogojem, da družba prejemnica obračunava amortizacijo in dobičke ali izgube v zvezi s prenesenimi sredstvi in obveznostmi v skladu s pravili, ki bi veljala za prenosno družbo, če do prenosa ne bi prišlo. Enake zaključke je ECJ sprejel v nekaterih drugih sodbah (ECJ, 2007 & ECJ, 2008 & ECJ, 2011). V povezavi s pravili vrednotenja prevzetega premoženja je ECJ presojal nemško nacionalno zakonodajo, ki je zahtevala, da tudi pri zamenjavi kapitalskih deležev, in ne le pri združitvah in delitvah, prevzemna družba za davčne namene ovrednoti prevzete deleže v kapitalu po davčnih vrednostih prenosne družbe. Nemške oblasti so zatrjevale, da ima država članica pravico razširiti pogoje za uveljavljanje davčnih ugodnosti po Direktivi Sveta 2009/133/ES (2009), če ta direktiva določenih pogojev ni določila. Takšno nacionalno zakonodajo je ECJ opredelil kot neskladno z direktivo (ECJ, 2008). V konkretni zadevi je ECJ poudaril, da se pri zamenjavi kapitalskih deležev kontinuiteta davčnega vrednotenja zahteva pri lastnikih, ki zamenjajo deleže v kapitalu prenosne družbe za deleže v kapitalu prevzemne družbe, te zahteve pa nacionalna zakonodaja ne more razširiti na vrednotenje prevzetih deležev v kapitalu pri prevzemni družbi, ker Direktiva 2009/133/ES (2009) odloga obdavčitve s temi pravili ne pogojuje (ECJ, 2008). Zato odloga obdavčitve za lastnike prenosne družbe države ne smejo vezati na vrednotenje prevzetih deležev v kapitalu pri prevzemni družbi.

5.4 Prenos davčnih izgub

Transakcije s podjetji v obliki združitvev, delitev, zamenjave kapitalskih deležev in prenosa obrata so davčno zanimive tudi, ali predvsem iz razlogov, ker Direktiva 2009/133/ES (2009) omogoča prenos še **neizrabljenih davčnih pravic**, rezerv ter rezervacij prenosne oziroma prevzete družbe na prevzemne oziroma nove družbe, da bi omogočila popolno davčno nevtralnost transakcij. Lahko bi rekli, da je cilj davčnega predpisa zagotoviti take pogoje, ki zagotavljajo univerzalno pravno nasledstvo tudi v davčnih zadevah. Izraža se na način, da pravice in obveznosti, ki so nastale v zvezi z davkom od dohodkov pravnih oseb pri prenosni ali prevzeti družbi, v celoti prevzame prevzemna oziroma novoustanovljena družba (Jerman, 2008, str. 396).

Davčne pravice so povezane z začasnimi odbitnimi davčnimi razlikami zaradi začasno davčno nepriznanih odhodkov pri prenosni družbi, ter zlasti s prenosom še **neizrabljene davčne izgube** (6. člen Direktive Sveta 2009/133/ES (2009)). Davčna izguba se prenaša na prevzemno oziroma novoustanovljeno družbo pod enakimi pogoji, ki bi veljali za prenosno družbo, če prenos ne bi bil izvršen. V 36. členu ZDDPO-2 (2006) so pogoji za prenos davčnih izgub v naslednja davčna obdobja časovno neomejeni, vendar z »zaščitnimi« določbami proti davčnim zlorabam, po katerih izgube ni mogoče prenašati če se lastništvo

nad davčnim zavezancem spremeni za več kot 50 odstotkov in hkrati zavezanec že dve leti pred spremembo lastništva ne opravlja dejavnosti ali bistveno spremeni dejavnost v dveh letih po spremembi lastništva. Andrejašič (2007, str. 171) pojasnjuje, da ima ta določba o prepovedi pokrivanja davčne izgube v ZDDPO-2 (2006) naravo določb proti davčnemu izogibanju.

V letu 2011 je ECJ v zadevi C-126/10 *Foggia SA* (ECJ, 2011) presojal skladnost nacionalnih pogojev glede prenosa davčnih izgub. V sodbi je ECJ presojal združitev dveh družb iz iste skupine, ko v času združitve pripojena družba:

- ne opravlja nobene dejavnosti,
- nima v lasti nobene finančne naložbe in
- na prevzemno družbo ne prenaša drugega kot visoko izgubo nedoločenega izvora.

ECJ je odločil, da tudi če ima ta operacija za to skupino pozitivne učinke iz naslova prihrankov strukturnih stroškov, lahko povzroči nastanek domneve, da ta operacija ni bila opravljena iz veljavnih komercialnih razlogov, zaradi česar prenos davčne izgube ni mogoč. Bistvena pa so naslednja sporočila v obrazložitvi te sodbe (ECJ, 2011):

- da ima lahko veljavni komercialni posel več razlogov, med katerimi so tudi davčni, pod pogojem, **da ti ne prevladujejo**;
- dejstvo, da prenosna družba na dan združitve ne opravlja več nobene lastne dejavnosti, nima v lasti več nobene finančne naložbe in namerava prenesti davčno izgubo, samo po sebi še ni odločilno;
- hkratno dejstvo, da so davčne izgube zelo visoke in da njihov izvor ni jasen, lahko nakazuje na zaključek, da je namen transakcije davčna utaja;
- pozitivni učinek pripojitve v obliki znižanja administrativnih stroškov in stroškov upravljanja skupine po združitvi so načeloma lahko veljavni komercialni razlogi za transakcijo, vendar v primeru, **ko so prihranki vrednostno postranski** v primerjavi s pomembnim zneskom neizrabljene davčne izgube, transakcija ni opravljena iz veljavnih komercialnih razlogov.

Sodba ECJ je tudi v tem primeru potrdila, da vnaprejšnje administrativno določanje omejitev brez presoje dejanskih okoliščin transakcije ni skladna s cilji Direktive Sveta 2009/133/ES (2009). V vseh analiziranih primerih, ki jih je presojalo sodišče, je ključno presoditi, ali se transakcija pretežno izvaja zaradi poslovnih razlogov ali pa so ključni razlogi za transakcijo davčni. Sodba (ECJ, 2011) je pomemben prispevek k predhodni sodni praksi ECJ-ja, ki je davčno utajo opredelila kot popolnoma umeten konstrukt. S sodbo ECJ-ja (2011) je ta kriterij »nadgrajen« tako, da v primeru, **ko so prihranki vrednostno postranski** v primerjavi z davčnimi posledicami, transakcija ni opravljena iz veljavnih komercialnih razlogov.

6 EMPIRIČNA ANALIZA

6.1 Empirična analiza računovodskega obračuna transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem

6.1.1 Pristop k izvedbi empirične analize

Empirične raziskave v Republiki Sloveniji, katerih cilj bi bila podrobnejša analiza učinkov pri statusnih preoblikovanjih oziroma transakcijah s podjetji v Sloveniji ne obstajajo, niti na računovodskem, niti na davčnem področju. Zato empirične analize nisem oprla na že uporabljen metodološki pristop, temveč sem metodološki pristop oprla na teoretične zaključke v prejšnjih poglavjih magistrskega dela, na namen ter cilje in hipoteze, ki jih želim potrditi oziroma ovreči ter na razpoložljive podatke. Ker transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem vse do danes niso urejene v računovodskih standardih, sem v uvodu magistrskega dela postavila hipotezo, da so iz tega razloga računovodski izkazi družb, ki so vključene v transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, neprimerljivi in nezanesljivi. To hipotezo sem želela z empirično analizo potrditi ali ovreči.

Empirične analize v prvi fazi nisem oprla na individualne računovodske izkaze naključno ali ciljno izbrane skupine družb pod skupnim upravljanjem, temveč na zbirne podatke na nivoju države Slovenije. Postavljene hipoteze namreč lahko potrdim ali ovržem zgolj z opazovanjem ciljnih sprememb v računovodskih izkazih vseh družb, ki so na nivoju države v določenem obdobju izvedle transakcije s podjetji. Zaradi omejene dostopnosti do informacij o transakcijah s podjetji in statusnih preoblikovanjih, na davčnem področju pa tudi zaradi davčne tajnosti, je bil sistematični zajem vzorca omejen z razpoložljivostjo podatkov, kot je pojasnjeno v nadaljevanju.

Začetni zajem zbirnih podatkov o obsegu in vrstah transakcij sem izvedla na temelju podatkov v podatkovnem skladišču Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPES), empirično analizo podatkov v računovodskih izkazih teh družb pa iz podatkovne baze GVIN po postopku, kot je pojasnjen v nadaljevanju. Z empirično analizo sem opazovala vnaprej izbrane postavke v računovodskih izkazih družb, ki so izvedle transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem in njihove spremembe v izbrani časovni vrsti.

Za namene analize sem opazovala spremembe tistih postavk v računovodskih izkazih, ki odražajo posledice teh transakcij, ter na njihovi podlagi izvedla zaključke. Zaključke sem sklepno preverila še s kvalitativnim pregledom razkritij o uporabljeni metodi računovodskega obračuna transakcij s preveritvijo tistih posamičnih javno objavljenih letnih poročil na spletni strani AJPES, ki odražajo bistvene opazovane spremembe v empirični analizi.

Osnova za začetni zajem vzorca so bili šifrirani podatki v podatkovnem skladišču AJPES za družbe, ki so se statusno preoblikovale po ZGD-1 (2009) iz sledečih razlogov:

- ker podatki o »pravih« prevzemnih transakcijah, ki so znotraj MSRP 3 na ravni države niso predmet sistematičnega zajemanja, s tem pa je onemogočen sistematični pristop k oblikovanju vzorca,
- ker »prave« prevzemne transakcije, ki so znotraj MSRP 3 ne sodijo pod transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, ki so osrednja tema magistrskega dela,
- ker se transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem običajno izvajajo prav **z materialnimi statusnimi preoblikovanji** znotraj skupine povezanih oseb in
- ker obveznost javne objave letnih poročil, ter ločeno šifriranje letnih poročil po vrsti statusnega preoblikovanja v bazi AJPES omogoča sistematični zajem vzorca.

Empirična analiza vključuje časovno vrsto od leta 2010 do leta 2015. V opazovan vzorec sem zajela 100 odstotkov družb, ki so se statusno preoblikovale v središčnem letu v opazovani časovni vrsti, to je **v letu 2012** ter pri njih opazovala spremembe v izbranih postavkah v časovni vrsti pred in po letu 2012. Vzorec sem dodatno omejila na družbe, katerih vsota vseh sredstev v Bilanci stanja konec leta 2012 je bila večja od 100.000,00 EUR. Izhajajoč iz statusnih preoblikovanj v letu 2012 sem nato opazovala spremembe:

- v letu statusne spremembe 2012,
- v časovni vrsti pred letom statusne spremembe (2010 in 2011) – kjer obstaja in
- v časovni vrsti po letu statusne spremembe (2013, 2014 in 2015).

Skladno z Navodilom o predložitvi letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb, zadrug in samostojnih podjetnikov posameznikov (2008), so organizacije dolžne označiti podatke iz letnih poročil v primeru statusnih preoblikovanj tako, kot je razkrito v Tabeli 8.

Tabela 8: Oznake statusnih sprememb

Šifra	Opis
0	Brez statusne spremembe
1	Prenosna družba spojitve
2	Prevzemna ali nova družba spojitve
3	Prenosna družba pripojitev
4	Prevzemna ali nova družba pripojitev
5	Prevzemna družba razdelitev
6	Prevzemna družba oddelitev
7	Sprememba pravnoorganizacijske oblike
8	Prevzemna ali nova družba izčlenitev

Vir: Navodilo o predložitvi letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb, zadrug in samostojnih podjetnikov posameznikov, Uradni list Republike Slovenije, 2008.

6.1.2 Obseg in vrsta transakcij

Tabela 9 ter sliki 17 in 18 prikazujejo vse oblike statusnih preoblikovanj po vrstah v obdobju od leta 2010 do 2015, tabela 10 in slika 19 pa statusna preoblikovanja v tem obdobju po velikosti organizacij.

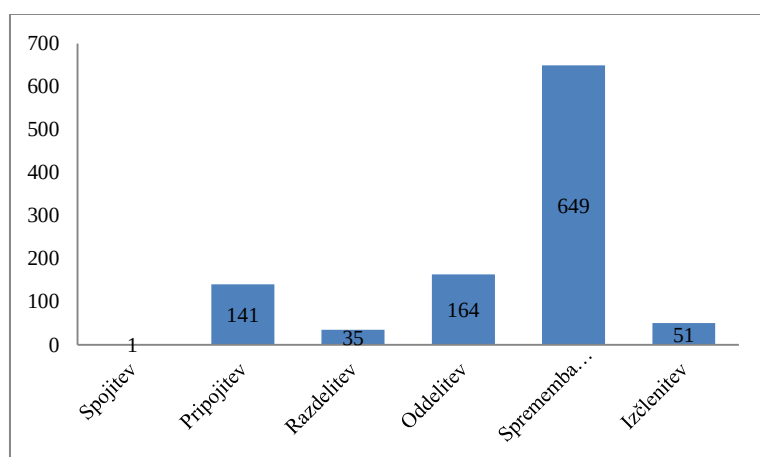
Tabela 9: Število vseh statusnih preoblikovanj v obdobju od 2010 do 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Skupaj
Spojitev	1	0	0	0	0	0	1
Pripojitev	23	28	24	22	22	22	141
Razdelitev	6	10	2	8	5	4	35
Oddelitev	23	20	36	30	23	32	164
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	105	101	149	104	98	92	649
Izčlenitev	17	17	8	4	4	1	51
Skupaj statusna preoblikovanja	175	176	219	168	152	151	1.041
Brez preoblikovanja	55.559	57.622	59.507	61.144	63.438	65.063	
Število vseh organizacij	55.734	57.798	59.726	61.312	63.590	65.214	
Delež statusnih preoblikovanj v vseh organizacijah v %	0,31	0,30	0,37	0,27	0,24	0,23	

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Podatki kažejo, da je delež vseh statusnih preoblikovanj pri vseh organizacijah, ki so javno objavile podatke iz letnih poročil v celotnem proučevanem obdobju od 2010 do 2015 maj kot 0,5 odstotkov. V celem petletnem obdobju znaša število statusnih preoblikovanj 1.014, največ 219 v letu 2012.

Slika 17: Struktura statusnih preoblikovanj od 2010 do 2015 po vrstah

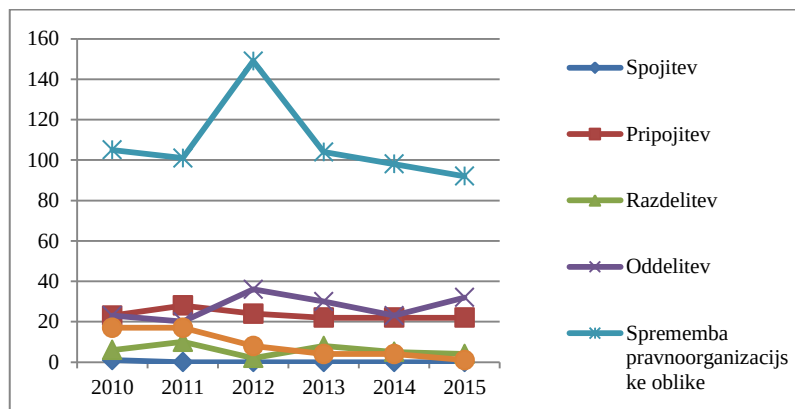

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Podatki kažejo, da je v strukturi statusnih preoblikovanj v celotnem proučevanem obdobju od 2010 do 2015 največ, to je 649, sprememb pravnoorganizacijske oblike, ki pa, razen

preoblikovanja samostojnega podjetnika v družbo, ne sodijo med transakcije s podjetji. Po vrsti statusnih preoblikovanj v celotnem obdobju sledijo oddelitve s številom 164 ter pripojitve s številom 141. Gibanje števila statusnih preoblikovanj po vrstah je v opazovanem časovnem obdobju enakomerno, z izjemo leta 2012.

Slika 18: Gibanje statusnih preoblikovanj v Sloveniji od 2010 do 2015 po vrstah

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Tabela 10 prikazuje število statusnih preoblikovanj po velikosti organizacij.

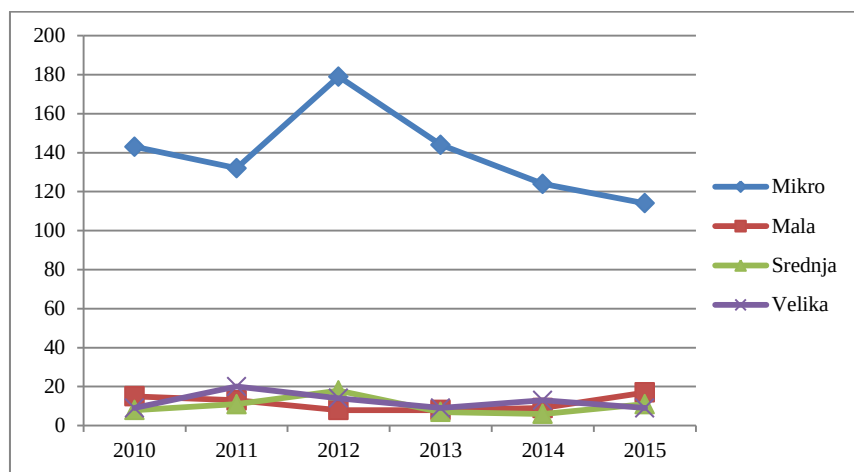
Tabela 10: Število statusnih preoblikovanj v obdobju od 2010 do 2015 po velikosti organizacij

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Skupaj
Mikro	143	132	179	144	124	114	836
Mala	15	13	8	8	9	17	70
Srednja	8	11	18	7	6	11	61
Velika	9	20	14	9	13	9	74
Skupaj	175	176	219	168	152	151	1041
Skupaj mikro in mala	158	145	187	152	133	131	906
Skupaj srednja in velika	17	31	32	16	19	20	135
Delež mikro in malih v %	90	82	85	90	88	87	87
Delež srednjih in velikih v %	10	18	15	10	13	13	13

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Delež mikro in malih organizacij, ki so se statusno preoblikovale, glede na vsa statusna preoblikovanja, je v povprečju 87 odstotkov, delež srednjih in velikih pa v povprečju 13 odstotkov. Kot kaže slika 19 v opazovanem obdobju statusna preoblikovanja organizacij glede na velikost ne kažejo odklonov. V celotnem obdobju od 2010 do 2015 se strukturno gledano število bistveno ne spreminja, povečanje je vidno le v letu 2012, in sicer izrazito pri mikro organizacijah zaradi spremembe pravnoorganizacijske oblike.

Slika 19: Gibanje statusnih preoblikovanj od 2010 do 2015 po velikosti organizacij

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Podrobnejši podatki o vrsti statusnih preoblikovanj po letih, in razporeditev po velikosti organizacij po letih, so razvidni v Prilogi 1. Ker sprememba pravnoorganizacijske oblike ni transakcija s podjetji so, z izjemo preoblikovanja samostojnega podjetnika (v nadaljevanju s.p.) v družbo z omejeno odgovornostjo (v nadaljevanju d.o.o.), iz nadaljnega vzorca izločena še formalna statusna preoblikovanja, med katerimi prevladujejo preoblikovanja iz osebnih družb v kapitalske družbe po ZGD-1 (2009)⁵¹. Tabela 11 prikazuje 100 odstotni vzorec statusnih preoblikovanj v letu 2012, vključno s preoblikovanji s.p. v d.o.o. Vse družbe v Tabeli 11 so prevzemniki oziroma prevzemne družbe, ki so po podatkih v podatkovnem skladišču AJPES v letu 2012 poročale statusno preoblikovanje.

Tabela 11: Materialna statusna preoblikovanja v letu 2012 v Sloveniji

	Število
Pripojitev	24
Razdelitev	2
Oddelitev	36
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	49
Izčlenitev	8
SKUPAJ	119

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Iz podatkovne baze GVIN so bili za družbe iz Tabele 11 zbirno izvoženi vsi finančni podatki iz Bilanc stanja in Izkaza poslovnega izida, razen za družbe katerih vsota vseh

⁵¹ Razlog za povečano število preoblikovanj je mogoče najti v dejstvu, da je Davčna uprava Republike Slovenije v tem obdobju intenzivno odmerjal davek na pripis dobička deležu osebnih družbenikov po ZDoh-2. Zakonsko podlago za tak pripis je po letu 2012 Ustavno sodišče Republike Slovenije odpravilo z odločbo pod opravilno številko U-I-175/11-12 z dne 10.4.2014.

sredstev v Bilanci stanja konec leta 2012 je bila nižja od 100.000,00 EUR, katere privzemam kot materialno nepomembne.

Tabeli 12 in 13, ter sliki 20 in 21 prikazujejo končni vzorec vseh statusnih preoblikovanj v letu 2012 na katerem je bila izvedena empirična analiza.

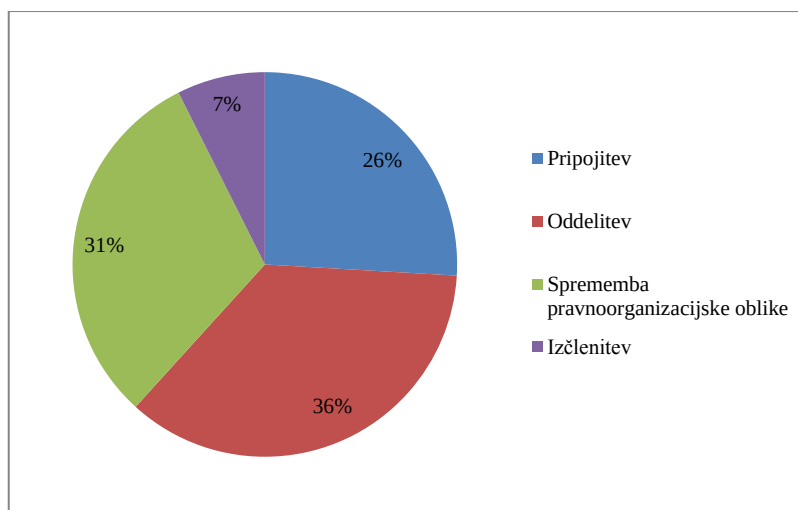
Tabela 12: Materialna statusna preoblikovanja v letu 2012 po vrsti

	Število
Pripojitev	21
Oddelitev	29
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	25
Izčlenitev	6
Skupaj	81

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Kot kažeta tabela 12 in slika 20 je v letu 2012 največ družb v Sloveniji, to je 29, ali 36 odstotkov vseh statusnih preoblikovanj, izvedlo postopek oddelitve, sledijo preoblikovanja s.p. v družbe po ZGD-1 (2009), pripojitev je bilo 21, najmanj, 6 ali 7 odstotkov vseh statusnih preoblikovanj, pa je bilo izčlenitev.

Slika 20: Struktura statusnih preoblikovanj v letu 2012 po vrstah

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Naslednje tabela 13 in slika 21 prikazujeta število transakcij glede na velikost vključenih družb. Delež mikro in malih skupaj znaša 73 odstotkov, delež srednjih in velikih pa 27 odstotkov. Več kot polovico vseh transakcij, to je 47 od 81, so izvedle mikro družbe, najmanj statusnih preoblikovanj pa so izvedle velike družbe, in sicer le 6 od 81. V sliki 21 je razvidno, da leto 2012 ne odstopa od strukture statusnih preoblikovanj po velikosti družb

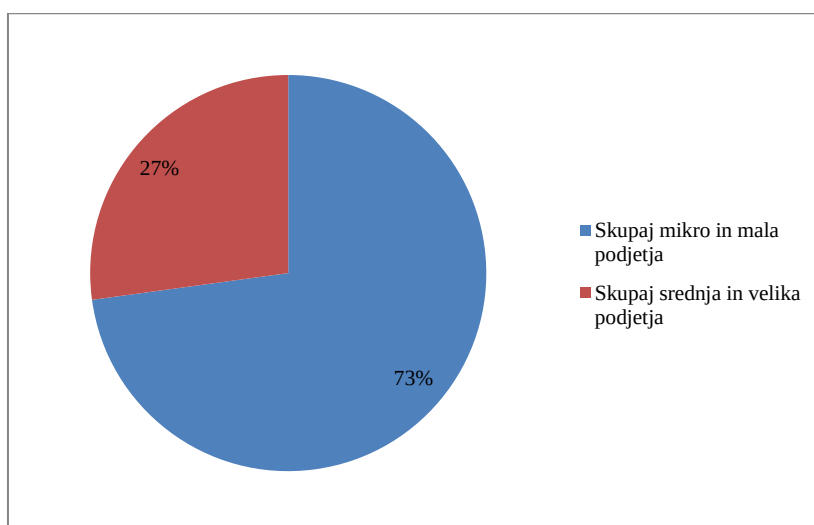
v celem opazovanem obdobju od 2010 do 2015. V vseh letih navzgor izrazito izstopajo mikro družbe.

Tabela 13: Materialna statusna preoblikovanja v letu 2012 po velikosti organizacij

	Število
Mikro	47
Mala	12
Srednja	16
Velika	6
Skupaj	81
Skupaj mikro in mala	59
Skupaj srednja in velika	22
Delež mikro in malih v %	73
Delež srednjih in velikih v%	27

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Slika 21: Struktura statusnih preoblikovanj v letu 2012 po velikosti organizacij

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Vrednostne kategorije v računovodskih izkazih družb z vidika statusnih preoblikovanj analiziram v naslednjem poglavju po posameznih vrstah preoblikovanj za obdobje od 2010 do 2015. Ker preoblikovanje s.p. v d.o.o. ni primerljivo s statusnimi preoblikovanji družb, je empirična analiza z računovodskega vidika metodološko izvedena ločeno za skupino transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem v obliki združitve (vključene pripojitve) in ločeno za skupino transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem v obliki delitev (vključene oddelitve ter izčlenitve).

6.1.3 Empirična analiza učinkov v računovodskih izkazih prevzemnikov

6.1.3.1 Empirična analiza računovodskih posledic pri združitvah

Na podlagi opredelitvenih kriterijev transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem v poglavju 4.2 in na podlagi podatkov v Poslovnem registru Slovenije (AJPES, 2016b) so bile iz skupne združitve izbrane družbe, ki so v letu 2012 izvedle transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem. Tabela 14 prikazuje zbirne podatke iz njihovih računovodskih izkazov, z izpostavljenimi opazovanimi postavkami.

Tabela 14: Računovodski učinki transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem pri združitvah (v EUR)

Kategorije	PREVZETE DRUŽBE	PREVZEMNE DRUŽBE					RAZLIKA
	2011	2011	2012	2013	2014	2015	
	2	4	5	6	7	8	9=5-4-2
Sredstva	69.053.651	228.377.212	275.793.978	279.902.769	278.558.552	257.512.358	
Neopredmetena sredstva	28.718	472.916	1.030.552	1.105.521	1.184.660	962.451	528.918
Opred. osnovna sredstva	14.746.755	66.020.856	82.914.384	89.393.396	84.616.213	70.631.651	2.146.773
Zemljišča in zgradbe	91.862	45.600.205	52.682.622	61.031.570	57.826.684	50.501.239	6.990.555
Naložbene nepremičnine	45.055.104	86.839.251	132.553.684	132.035.700	131.633.658	129.556.418	659.329
Dolg. finančne naložbe	560.261	30.173.818	6.857.968	6.662.848	6.834.448	6.610.530	-23.876.111
Odložene terjatve za davek	283.600	2.202.829	3.247.474	3.153.588	2.955.781	2.855.539	761.045
Kapital	25.128.752	106.405.179	111.646.600	124.727.021	133.158.585	130.910.563	-19.887.331
Osnovni kapital	22.181.927	16.782.936	16.385.265	16.974.261	16.974.261	16.782.306	-22.579.598
Kapitalske rezerve	362	40.725.764	46.299.489	46.264.679	49.214.098	43.177.839	5.573.363
Rezerve iz dobička	249.234	29.091.097	29.094.188	39.104.286	39.128.931	38.731.995	-246.143
Preneseni č. posl. izid	-1.559.178	15.788.492	14.082.821	6.035.964	9.441.018	16.326.417	-146.493
Č. posl. izid tekočega leta	4.032.611	3.402.076	4.857.674	5.531.083	7.643.795	6.553.906	
Presežek iz prevrednotenja	223.795	614.814	927.163	10.816.748	10.756.482	9.338.100	88.554
Krat. p. časovne razmejitev	278.451	1.027.280	3.906.935	2.453.137	1.211.048	1.173.453	2.601.204
Odložene obv. za davek	0	100.203	131.727	2.177.219	3.336.899	3.038.576	31.524

Vir: Bisnode d.o.o., Podatkovna baza GVIN, 2016.

V zbirnih podatkih družb, vključenih v Tabelo 14, ki so izvedle transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, sem opazovala tiste spremembe v postavkah računovodskih izkazih, iz katerih bi lahko pridobila odgovore na sledeča vprašanja:

- katera metoda računovodskega obračuna je bila uporabljena (metoda prevzema, ali seštevalna metoda),
- ali so bila prevzeta sredstva in obveznosti prevrednotena nad knjigovodske vrednosti prenosne družbe,
- kako je bila določena nabavna vrednost transakcije in
- ali družbe v zvezi s temi transakcijami razkrivajo informacije.

Ugotovitve in zaključki:

- zneski postavk zemljišča in zgradbe, ki so največkrat predmet prevrednotenja v transakcijah s podjetji, so pomembno večji, kot vsota teh dveh kategorij v prevzeti in prevzemni družbi pred transakcijo – to nakazuje na zaključek, da so bila sredstva, ki so bila prevzeta od prenosnih družb pri določenih prevzemnih družbah ob prevzemu prevrednotena na višje vrednosti;
- enak zaključek izhaja iz pomembnega povečanja zneska kapitalskih rezerv pri prevzemnih družbah v letu 2012 primerjalno s vsoto kapitalskih rezerv prevzete in prevzemne družbe pred transakcijo;
- povečanje kapitalskih rezerv pri prevzemnih družbah kaže na zaključek, da je nabavna vrednost transakcije presegala knjigovodske vrednosti sredstev in obveznosti pri prevzetih družbah;
- hkrati ugotavljam, da presežek iz prevrednotenja in dobro ime pri prevzemnih družbah nista bila izkazana, kar kaže na zaključek, da prevzemna metoda ni bila neposredno uporabljena, ali pa na zaključek, da so prevzemne družbe prevzem obračunale po vrednosti nadomestila (povečanja kapitala), ki je ustrezal prevrednoteni vrednosti prevzetega premoženja, kar neposredno ne ustreza niti seštevni, niti prevzemni metoda obračuna transakcij s podjetji.

Iz zbirnih podatkov ni mogoče dokončno sklepati, ali so vse družbe v transakciji s podjetji pod skupnim upravljanjem prevrednotile sredstva na višje vrednosti in nabavno vrednost določile nad knjigovodsko vrednostjo prevzetih sredstev in obveznosti, ali so uporabile knjigovodske vrednosti sredstev in obveznosti prenosnih družb. Z nadaljnjim kvalitativnim pregledom računovodskih izkazov v javno objavljenih letnih poročilih družb v vzorcu sem ugotovila sledeče:

- da je ena od prevzemnih družb razkrila vse podatke o transakciji, iz katerih je razvidna dosledna uporaba seštevne metode in prevzem knjigovodskih vrednosti sredstev in obveznosti iz prenosne družbe;
- da so vse prevzemne družbe razkrile zgolj dejstvo, da so prevzemne družbe v postopku pripojitve;
- da prevzemne družbe niso razkrile ali se transakcija po računovodskih standardih obravnava kot transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem;
- da so tri prevzemne družbe prevrednotile prevzeta sredstva na višje vrednosti, učinke pa izkazale v okviru kapitalskih rezerv. Te družbe niso razkrile katero metodo obračuna transakcije so uporabile, katera vrednost je bila podlaga za prevrednotenje sredstev, kako je bila določena nabavna vrednost prevzema;
- ostale družbe so v transakciji uporabile seštevno metodo, razkritja, ki bi omogočala uporabnikom razumevanje transakcije pa niso bila zagotovljena.

6.1.3.2 Empirična analiza računovodskih posledic pri delitvah

Na podlagi opredelitvenih kriterijev transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem v poglavju 4.1 in na podlagi podatkov v Poslovnem registru Slovenije (AJPES, 2016b) so bile iz vzorca družb, ki so izvedle delitev izbrane prevzemne družbe, ki so v letu 2012 izvedle transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem.

Tabela 15 prikazuje zbirne podatke iz njihovih računovodskih izkazov, z izpostavljenimi opazovanimi postavkami.

Tabela 15: Računovodski učinki transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem pri delitvah (v EUR)

Kategorije	IZČLENITVE + ODDELITVE			
	SKUPAJ 2012	SKUPAJ 2013	SKUPAJ 2014	SKUPAJ 2015
Sredstva	87.755.070	81.044.904	81.212.047	84.062.641
Neopredmetena sredstva	171.357	340.301	344.088	227.751
Opredmetena osnovna sredstva	21.917.482	11.711.346	11.781.136	11.477.747
Zemljišča in zgradbe	15.862.207	4.291.044	4.183.805	4.177.296
Oprema in druga opredmetena osnovna sredstva	5.160.485	6.590.046	6.767.075	6.342.400
Naložbene nepremičnine	1.161.137	2.351.170	2.351.170	2.799.615
Dolgoročne finančne naložbe	16.172.553	16.744.478	16.728.568	14.155.951
Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	1.613.979	1.564.018	1.564.018	1.148.417
Dolgoročna posojila	14.546.574	15.161.460	15.145.550	13.012.430
Odložene terjatve za davek	931.336	935.439	944.063	981.674
Obveznosti do virov sredstev	87.755.070	81.044.904	81.212.047	84.062.641
Kapital	44.501.014	47.056.458	47.787.897	47.219.827
Osnovni kapital	10.712.892	13.719.392	13.719.392	13.719.312
Kapitalske rezerve	4.423.186	4.421.892	4.421.892	4.421.892
Rezerve iz dobička	7.416.377	7.386.987	7.386.987	7.424.413
Preneseni čisti poslovni izid	23.840.119	24.092.481	24.692.803	22.699.756
Čisti poslovni izid poslovnega leta	-2.623.638	-2.721.642	-2.549.090	-832.451
Presežek iz prevrednotenja	732.078	157.348	115.913	-213.095
Odložene obveznosti za davek	594.437	354.276	354.276	359.021

Vir: Bisnode d.o.o., Podatkovna baza GVIN, 2016.

V zbirnih podatkih prevzemnih družb, ki so izvedle transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem sem opazovala sledeče:

- katera metoda računovodskega obračuna je bila uporabljena (metoda prevzema, ali seštevalna metoda);
- ali so bila prevzeta sredstva in obveznosti prevrednotena nad knjigovodske vrednosti prenosne družbe;
- kako je bila določena nabavna vrednost transakcije;
- ali družbe v zvezi s temi transakcijami razkrivajo informacije.

Empirično primerjanje knjigovodje vrednosti sredstev in obveznosti prenosne in prevzemne družbe pred transakcijo s knjigovodsko vrednostjo sredstev in obveznosti po transakciji pri prevzemni družbi pri delitvah ni izvedljiva zaradi neprimerljivosti podatkov. Za razliko od združitve, kjer je taka matematična primerjava mogoča (glejte prejšnje poglavje), pri oddelitvi del premoženja ostane na prenosni družbi, zato oddeljeni del premoženja iz računovodskih izkazov prenosne družbe in prevzemne družbe ni mogoče neposredno razbrati.

Z omejitvijo v prejšnjem odstavku empirična analiza omogoča sledeče zaključke:

- nobena od prevzemnih družb ni izkazala dobrega imena iz transakcije;
- nobena od prevzemnih družb ni izkazala visokih zneskov presežka iz prevrednotenja;
- prevzemne družbe so v opazovanem letu 2012 izkazale relativno visoke zneske zemljišč in zgradb, finančnih naložb, kapitalskih rezerv in rezerv iz dobička.

Iz zbirnih podatkov ni mogoče sklepati, katera metoda obračuna transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem je bila uporabljena. Zato je bil izveden še kvalitativni vpogled v računovodske izkaze prevzemnih družb za leto 2012, na podlagi katerega sem ugotovila sledeče:

- družbe so razkrile dejstvo, da so prevzemne družbe v postopku oddelitve;
- družbe niso razkrile ali se transakcija po računovodskih standardih obravnava kot transakcija s podjetji pod skupnim upravljanjem;
- nobena od prevzemnih družb ni razkrila metode računovodskega obračuna transakcije;
- nobena od prevzemnih družb, niti v izkazu gibanja kapitala niti v drugih razkritjih, ni razkrila nabavne vrednosti prevzema;
- iz strukture kapitala je očitno, da so prevzemne družbe začetno pripoznale vezane in nevezane sestavine kapitala, ki ni posledica poslovnega izida tekočega leta ali dokapitalizacije družbe izven prevzema premoženja v postopku delitve;
- pri treh družbah so pripoznane vrednosti zemljišč in nepremičnin velike glede na bilančno vsoto, hkrati pa so družbe v prvem letu prevzema zaradi izgube v letu prevzema izgubo že pokrivalo v breme kapitalskih rezerv, ki so se oblikovale v transakciji s podjetji pod skupnim upravljanjem. Delež izgube v kapitalu, ki je bila pokrita znaša od 25 do kar 59 odstotkov.

Okoliščine iz prejšnje alineje utemeljujejo tveganje:

- da so bila sredstva v postopku oddelitve prevrednotena, učinek iz prevrednotenja sredstev pa pri prevzemni družbi pripoznan kot povečanje kapitala, ki je bil že v prvem letu po oddelitvi pomembno znižan za tekočo izgubo prevzemne družbe (tveganje napačnega vrednotenja, tveganje varstva upnikov) in

- da so sredstva prevrednotena in obstajajo znaki za oslabitev sredstev, saj družba posluje z izgubo.

Sklepno zaključujem, da empirična analiza in dodatni kvalitativni vpogled v individualne računovodske izkaze potrjuje hipotezo, da so računovodski izkazi prevzemnih družb v transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem neprimerljivi, še posebej pa uporabnikom ne zagotavljajo celovitih informacij in razkritij o izbrani računovodski usmeritvi za obračun transakcije. Ob hkratnem dejstvu, da računovodski standardi ne predpisujejo kriterijev za izbiro metode obračuna, se tveganje za napačne navedbe v računovodskih izkazih in uporabnike računovodskih izkazov povečuje.

6.2 Empirična analiza davčnih učinkov in odloga obdavčitve

6.2.1 Pristop k empirični analizi

V empirični analizi davčnih učinkov transakcij s podjetji sem kot izhodišče uporabila spoznanja ter teoretične zaključke v prejšnjih poglavjih. Z empirično analizo davčnih učinkov transakcij s podjetij ter odloga obdavčitve sem poskušala potrditi ali ovreči hipotezo, da so davčni učinki transakcij s podjetji znatni in, da imajo vpliv na znižanje ефективne davčne obremenitve vključenih družb v transakcijo.

Empirično analizo davčne obravnave transakcij s podjetij sem izvedla na podlagi zbirnih podatkov AJPes in Finančne uprave Republike Slovenije (v nadaljevanju FURS) za skupino združitve, brez omejitve na združitve pod skupnim upravljanjem, ker se odlog obdavčitve in prenosi davčnih izgub ne omogočajo zgolj za transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, temveč za materialna statusna preoblikovanja v celoti. Omejitev na materialna statusna preoblikovanja v skupini združitve sem izvedla iz razlogov, ker ta skupina zaradi načina poročanja podatkov omogoča neposredno sledljivost prevzetih oziroma prenosnih ter prevzemnih družb, zato je opazovanje sprememb ефективne davčne obremenitve bolj izrazno. Davčna analiza je bila omejena z davčno tajnostjo, kot objektivno javno regulirano omejitvijo.

6.2.2 Analiza spremembe effektivne davčne obremenitve

6.2.2.1 Sprememba effektivne davčne obremenitve

Tabela 16 prikazuje spremembe effektivne davčne obremenitve ter odloženih terjatev in odloženih obveznosti za davek v časovni vrsti od 2010 do 2015. V vzorec so zbirno zajete vse družbe s statusnim preoblikovanjem združitve letu 2012.

Tabela 16: Gibanje efektivne stopnje davčne obremenitve pri prevzemnih družbah v %

Kategorije	SKUPAJ 2010	SKUPAJ 2011	SKUPAJ 2012	SKUPAJ 2013	SKUPAJ 2014	SKUPAJ 2015
Odložene terjatve za davek	1.878.912	2.398.146	3.453.895	3.439.248	3.232.151	3.000.652
Odložene obveznosti za davek	206.975	150.060	181.584	2.227.076	3.336.899	3.038.576
Poslovni prihodki	184.124.879	185.319.945	197.651.841	226.380.611	235.183.154	185.871.351
Čisti prihodki od prodaje	176.244.052	181.009.075	191.090.809	221.005.765	231.283.508	183.706.178
Poslovni odhodki	168.802.578	173.415.371	193.591.286	213.739.009	222.865.060	174.236.966
Prev. poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	1.654.253	2.333.888	3.685.286	1.766.314	1.885.309	2.845.609
Poslovni izid iz poslovanja	15.322.301	11.904.574	4.060.555	12.641.602	12.318.094	11.634.385
Celotni poslovni izid	11.891.999	8.529.345	4.787.612	7.606.059	9.958.636	8.809.456
Celotni prihodki	186.620.521	188.003.667	205.905.416	228.881.297	238.363.735	186.981.507
Celotni odhodki	174.728.522	179.474.322	201.117.804	221.275.238	228.405.099	178.172.051
Skupaj davki	2.585.101	1.995.527	451.142	1.345.482	1.212.989	1.558.321
Davek iz dobička	3.096.197	2.171.138	1.164.083	1.219.184	1.277.773	1.381.090
Odloženi davki	-511.096	-175.611	-712.941	126.298	-64.784	177.231
Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	9.306.898	6.533.818	4.336.470	6.260.577	8.745.647	7.251.135
Efektivna davčna stopnja v %	22	23	9	18	12	18
Nominalna davčna stopnja v %	20	20	18	17	17	17
Stopnja davka v prihodkih od prodaje v %	1,5	1,1	0,2	0,6	0,5	0,8

Vir: Bisnode d.o.o., Podatkovna baza GVIN, 2016.

Kazalnik efektivne davčne stopnje pri prevzemnih družbah v proučevanem obdobju pred in po prevzemu je izračunan kot razmerje med vsoto odhodka za obračunan davek in odhodkov/prihodkov⁵² za odloženi davek ter poslovnega izida pred davki. Ta kazalnik kaže, da je efektivna davčna stopnja prevzemnih družb pred transakcijo znašala 22 do 23 odstotkov, kar je 2 do 3 odstotne točke nad nominalno davčno stopnjo v posameznem letu. Veliki zneski prevrednotovalnih odhodkov pri obratnih sredstvih kažejo na zaključek, da je tak položaj posledica začasno davčno nepriznanih odhodkov. Ta zaključek potrjuje tudi podatek, da imajo prevzemne družbe v obeh letih pred prevzemom v IFP izkazane velike zneske odloženih terjatev za davek.

Efektivna davčna stopnja izrazito pade v letu transakcije, to je v letu 2012, in sicer iz prejšnjih 22 do 23 odstotkov na 9 odstotkov, kar je za 9 odstotnih točk pod nominalno davčno stopnjo v letu 2012, ki je znašala 18 odstotkov. Podatki kažejo, da nižja efektivna davčna stopnja ni posledica »unovčevanja« v preteklih letih začasno davčno nepriznanih odhodkov, saj odložene terjatve za davek pri prevzemnih družbah od leta 2012 še narastejo, natančneje podatki v letu 2012 kažejo na enkratno izrazito povečanje terjatev za odložene davke. Ta podatek nakazuje na zaključek, da so prevzemne družbe od prevzetih družb prevzele tudi davčno izgubo za zniževanje lastnega davčnega dobička in ob tem začetno pripoznale odložene terjatve za davek iz naslova davčne izgube. Ta okoliščina dodatno pojasnjuje znižanje efektivne davčne stopnje v letu 2012.

⁵² V letu, ko je izkazan prihodek za odloženi davek, je ta odštet.

V časovni vrsti od leta 2013 do 2015 efektivna davčna stopnja pri prevzemnih družbah naraste na 18 odstotkov, kar pa je še vedno za 4 odstotne točke manj od leta 2010 in 2011. Če je predpostavka o prevzemu davčnih izgub v letu 2012 točna, bi prevzemne družbe sorazmerno z višino prevzete davčne izgube tudi določeno obdobje po letu 2012 lahko zniževale efektivno davčno stopnjo. Podatki kažejo, da znižanje efektivne davčne stopnje po letu 2012 ni bilo več tako močno, kot v letu prevzema.

Razlog, da je efektivna davčna stopnja od leta 2013 dalje ponovno zmerno narasla (vendar je še vedno pomembno pod efektivno davčno stopnjo v letih pred transakcijo), je mogoče najti tudi v ZDDPO-2 (2006), ker od leta 2013 dalje davčno osnovo tekočega davčnega obdobja možno z davčno izgubo iz preteklih let zniževati le za polovico tekoče davčne osnove.

6.2.2.2 Strukturna analiza davčnih učinkov

Z namenom potrditve ugodnih davčnih učinkov transakcij s podjetji analiziram še strukturo prenosa davčnih upravičenj iz prenosnih družb na prevzemne družbe.

Tabela 17 kaže davčne učinke, ki so jih prenosne družbe prenesle v letu transakcije na prevzemne družbe za srednje in velike družbe, Tabela 18 pa enake podatke za mikro in male družbe:

Tabela 17: Struktura davčnih učinkov srednjih in velikih družb (v EUR)

Vsebina postavke	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Prihodki po računovodskih predpisih	156.347.341	154.708.082	169.586.321	194.065.481	182.035.279	188.597.972
Davčno priznani prihodki	155.970.405	153.833.924	164.002.844	192.906.719	180.534.703	187.494.490
Odhodki ugotovljeni po računovodskih predpisih	144.564.858	146.111.429	164.280.192	186.398.539	172.171.387	178.895.399
Davčno priznani odhodki	141.170.433	143.309.533	157.919.956	183.702.597	170.993.411	176.934.568
Davčna osnova	16.385.831	11.677.657	9.586.006	9.551.229	9.439.091	10.524.921
Pokrivanje izgube		508.270	1.986.721	195.293	280.134	479.480
Osnova za davek	15.232.393	10.157.686	5.618.124	7.851.342	7.248.247	8.390.100
Davek	3.046.479	2.031.537	1.011.262	1.334.728	1.232.202	1.426.317
Izvoz dobrih iz uveljavljanja upravičenj pri prenosu premoženja, zamenjavah kap. deležev, združitvah in delitvah			4.854.877			
Povečanje odhodkov za odhodke prevred. dobrega imena				8.074		
Povečanje odhodkov za razliko v amort. pri prevzemni družbi			4.940	59.286	59.286	59.286
Prenos izgub zaradi prenosa premoženja, združitve ali delitve v tekočem letu		1.582.628	6.201.728	2.195.074		
Pokrivanje davčne izgube v tekočem letu		508.270	1.986.721	195.293	280.134	479.480
Ostane nepokrite davčne izgube	3.668.221	5.968.526	12.713.501	12.917.367	12.637.232	12.157.752
Neizkoriščeni del davčne olajšave	60.799	5.285		28.725	200.500	138.201
Koriščenje olajšave v tekočem letu	60.799			28.725	200.500	18.472

Vir: FURS, Podatki iz davčnih obračunov davka od dohodkov pravnih oseb za obdobje 2010-2015, 2016.

Tabela 18: Struktura davčnih učinkov mikro in malih družb (v EUR)

Vsebina postavke	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Prihodki po računovodskih predpisih	30.752.822	32.916.798	35.336.234	40.590.088	33.474.956	36.859.716
Davčno priznani prihodki	30.430.922	32.580.955	35.146.074	40.302.832	33.246.804	36.786.568
Odhodki ugotovljeni po računovodskih predpisih	30.566.853	32.884.901	35.767.577	40.138.694	33.691.375	36.597.643
Davčno priznani odhodki	30.259.862	32.403.916	35.387.344	39.781.547	33.418.441	36.190.337
Davčna osnova	828.583	918.735	1.048.880	1.075.179	761.844	2.007.871
Pokrivanje izgube	206.276	1.618	173.186	176.898	90.784	414.467
Osnova za davek	514.323	748.251	788.723	601.303	293.190	596.318
Davek	102.865	149.650	141.970	102.222	49.842	101.374
Prenos izgub zaradi prenosa premoženja, združitve ali delitve v tekočem letu			318.148			
Pokrivanje davčne izgube v tekočem letu	206.276	1.618	173.186	176.898	90.784	414.467
Ostanek nepokrite davčne izgube	2.708.510	3.412.700	4.823.493	5.175.697	6.695.961	6.845.652
Neizkoriščeni del davčne olajšave	41.017	90.367	197.893	316.578	385.748	416.708
Koriščenje olajšave v tekočem letu	41.017	81.798		98.123	98.072	288.551

Vir: FURS, Podatki iz davčnih obračunov davka od dohodkov pravnih oseb za obdobje 2010-2015, 2016.

Pri obeh skupinah prevzemnih družb struktura davčnih upravičenj potrjuje, da so prevzemne družbe v letu prevzema prevzele pomembne zneske davčnih izgub od prevzetih družb, kar je najbolj v letu 2012 in nadalje zmerno v vseh letih po prevzemu znižalo efektivno davčno obremenitev prevzemnih družb.

SKLEP

V magistrskem delu sem proučevala računovodske in davčne posebnosti transakcij s podjetji, s poudarkom na transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem. Analizo strokovnih in teoretičnih podlag, ki opredeljujejo računovodski in davčni vidik teh transakcij, sem v zadnjem delu magistrskega dela nadgradila z empirično analizo računovodskih in davčnih vplivov teh transakcij na ravni Republike Slovenije v ciljnem letu 2012, ter z opazovanjem sprememb teh vplivov v časovnem obdobju pred transakcijo in po transakciji, to je v obdobju od 2010 do 2015.

Ker transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem v osnovi niso prevzemne transakcije, so izključene iz standarda MSRP 3 (IASB, 2015c), hkrati pa doslej tega področja noben drug MSRP ni uredil. Evropska komisija je zaradi pomembnosti transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem, zahtev po zanesljivosti in primerljivosti računovodskih izkazov ter zaradi različnih interpretacij v praksi že septembra 2006 izrecno opozorila IASB na praznino na področju računovodske obravnave teh transakcij (*European Commission, 2006*), vendar do danes dokončne rešitve še niso bile niti oblikovane niti sprejete.

Iz navedenih razlogov sem v uvodu magistrskega dela postavila hipotezo, da so računovodski izkazi družb, ki so vključene v transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, neprimerljivi in nezanesljivi. Empirična analiza v magistrskem delu je potrdila, da so računovodski izkazi družb, ki so bile kot prevzemniki vključene v transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, neprimerljivi, še posebej pa uporabnikom

ne zagotavljajo celovitih informacij in razkritij o izbrani računovodski usmeritvi ter metodi obračuna teh transakcij. V analiziranem vzorcu družb, razen ene družbe, ki je v celoti razkrila učinke transakcije s podjetjem pod skupnim upravljanjem ter metodo obračuna, so bila razkritja pri vseh ostalih družbah v vzorcu praktično opuščena. Družbe so razkrile zgolj dejstvo, da so prevzemne družbe v transakciji s podjetji, ne pa npr. tudi, ali so transakcijo po računovodskih standardih obravnavale kot transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, niso razkrile metode računovodskega obračuna transakcije, niso razkrile nabavne vrednosti prevzema ter vrednotenja prevzetih sredstev in obveznosti. Pri določenem številu družb v vzorcu opazovani podatki v računovodskih izkazih kažejo, da so bila prevzeta sredstva ob prevzemu pri prevzemnih družbah prevrednotena nad knjigovodske vrednosti sredstev, učinek pa pripisan kapitalu. Družbe niso razkrile pogoje transakcije, uporabljeno metodo obračuna ter podlage za prevrednotenje prevzetih sredstev. Rezultati analize nadalje potrjujejo izpostavljeno tveganje glede zanesljivosti računovodskih izkazov, saj so prevzemne družbe že v prvem letu po transakciji pomemben delež učinka iz prevrednotenja v kapitalu »porabile« za pokrivanje izgube iz rednega poslovanja. Ti rezultati empirične analize potrjujejo hipotezo, da računovodska praznina v MSRP omogoča uporabnikom lastno računovodsko interpretacijo transakcij in povečuje tveganje glede zanesljivosti in primerljivosti računovodskih izkazov. Sklepne ugotovitve v računovodskem delu empirične analize zato potrjujejo hipotezo, da so računovodski izkazi družb, vključenih v transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem, neprimerljivi in nezanesljivi, ter da njihovi uporabniki na njihovi podlagi ne pridobijo zanesljive predstavitev transakcije. Potrditev hipoteze dodatno podpira cilj iz uvida magistrskega dela, da sklepno oblikujem predlog računovodskih pravil za te transakcije, ki jih IASB doslej še ni izoblikoval. Za oblikovanje predloga računovodskih pravil je ključno, da sem v analizi teoretičnih ter strokovnih podlag pokazala ključne lastnosti transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem ter ključna vprašanja na katera mora predlog odgovoriti. Ključne lastnosti transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem se kažejo v neobstoju tržnih predpostavk. Vsaka transakcija zase zahteva ločeno presojo, ali je bil sploh izveden prevzem in katera družba pod skupnim upravljanjem je izvedla prevzem. Od slednjega je namreč odvisna izbira metode računovodskega obračuna transakcije. Enako je IASB (2014, str. 1–14) izpostavil dve ključni razliki med transakcijami s podjetji pod skupnim upravljanjem in transakcijami s podjetji:

- transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem **so usmerjene in niso izpostavljene tržnim pogojem;**
- **nameni teh transakcij so različni in se lahko razlikujejo od transakcij s podjetji med tržnimi udeleženci.**

Obe izpostavljeni značilnosti transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem povečujeta tveganja za resnično in pošteno predstavitev informacij v računovodskih izkazih, saj se izvajajo znotraj skupine povezanih oseb, kjer tržni mehanizmi **glede razlogov za transakcijo in tudi glede izpogajane cene niso prisotni.** Tudi *European Financial*

Reporting Advisory Group (2011, str. 25–26) izpostavlja, da se transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem izvajajo **pod pretežnim vplivom lastnikov** in v manjši prisotnosti poslovodstev, ki sklepajo transakcije, zato so te transakcije pogosto v interesu lastnikov in ne podjetij ali družb, ki so vključene v transakcije. Analiza dosedanjih strokovnih razprav ter stališč je nadalje pokazala, da v EU poteka strokovna razprava glede vprašanja **kako opredeliti transakcijo s podjetji pod skupnim upravljanjem, ali je določena transakcija prevzemna transakcija, katero osebo v transakciji določiti kot prevzemnika, kako opredeliti datum prevzema in, še zlasti, katera metoda obračuna transakcije naj se uporabi**. IASB (2007, str. 6–5) in *European Financial Reporting Advisory Group* (2011, str. 7) sta v okviru projekta transakcij pod skupnim upravljanjem izpostavila, da v praksi obstajata dve metodi, in sicer:

- obračun po poštenih vrednostih na dan transakcije, kot da gre za transakcijo med nepovezanimi osebami (smiselna uporaba prevzemne metode iz MSRP 3 (IASB, 2015c) in
- uporaba knjigovodskih vrednosti podjetij pred transakcijo, kar v bistvu pomeni uporabo seštevne metode.

Analiza teoretičnih in strokovnih podlag je nadalje pokazala, da zahteva računovodski obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem ločen pristop z več vidikov. Prvi je vidik konsolidiranih računovodskih izkazov najvišje obvladujoče družbe v skupini povezanih oseb, drugi je vidik konsolidiranih računovodskih izkazov neposredne obvladujoče družbe, tretji je vidik ločenih računovodskih izkazov prenosne družbe, četrti je vidik ločenih računovodskih izkazov prevzemne družbe in ne nazadnje tudi vidik imetnikov neobvladujočih deležev. Na podlagi vsega navedenega utemeljujem sledeč predlog računovodskih pravil za obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem:

- z vidika konsolidiranih računovodskih izkazov družbe, ki je pred in po transakciji konsolidirala odvisno družbo ali podjetje, s katerim se izvede transakcija, je edina ustrezna seštevna metoda, saj z vidika te družbe transakcija nima ekonomske vsebine. Družba, ki je najvišje v skupini namreč izvede zgolj »notranjo« prerazporeditev sredstev. Iz enakih razlogov pri tej družbi tudi v ločenih računovodskih izkazih niso izpolnjeni pogoji za odpravo pripoznanja sredstev, zato družba v ločenih računovodskih izkazih ne pripozna učinkov transakcije, razen prerazporeditve vrste sredstva;
- drugačen predlog je primeren z vidika konsolidiranih računovodskih izkazov neposrednega prevzemnika in tudi njegovih ločenih računovodskih izkazov, kadar gre za neposredni prevzem sredstev in obveznosti. Strinjam se z večino strokovnih razpravljavcev, da seštevna metoda ni edina primerna metoda za obračun transakcije na ravni prevzemnika oziroma, da je z vidika družbe, ki prevzema drugo podjetje ali družbo znotraj skupine, prevzemna metoda primernejša. Takšno stališče zavzemajo

tudi Ernst & Young (2016, str. 543–681), Deloitte v iGAAP (2015, str. 1811), KPMG (2007, str. 140) in drugi.

Kljub navedenemu je pomembno, da uporaba prevzemne metode v transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem ne postane orodje za izigravanje splošnih pravil MSRP-jev, še zlasti pravil glede prevrednotenja sredstev za katera ni tržnih podlag. Če povzamem ugotovitve teoretične in empirične analize ter zaključke v predhodnih poglavjih magistrskega dela menim, da bi bila za računovodski obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem pri prevzemniku primernejša **»prilagojena prevzemna metoda«**, pod pogojem, da ima transakcija za tega prevzemnika ekonomsko vsebino. Obračun transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem z uporabo koncepta prevzemne metode bi v svojem bistvu pomenil smiselno uporabo MSRP 3 (IASB, 2015c), vendar v tako prilagojeni vsebini, ki bi odražala dejstvo, da transakcije potekajo med povezanimi osebami. Poudarek je na določanju pošteno vrednosti menjalne transakcije kot celote ter pošteno vrednosti sredstev in obveznosti, ki so predmet prenosa v transakciji. Takšen pristop bi poudaril prevzemnika znotraj podjetij skupine povezanih oseb kot samostojno poročevalsko enoto, oziroma bi dal poročevalski enoti prednost pred poudarjanjem skupine, kateri poročevalska enota pripada. Z drugimi besedami, ta koncept bi poudaril, da se transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem obravnavajo enako kot transakcije z nepovezanimi osebami, transakcije pa bi se konceptualno tudi izenačile s tistimi za nakup »običajnih« sredstev. Za uporabo prilagojene prevzemne metode bi morala biti izpolnjena dva pogoja. Prvič, obstoj poslovnih razlogov za prevzem (poslovni razlogi na strani prevzemnika, ki se kažejo tudi v tem, da je izpostavljenost prevzemnika glede bodočih denarnih tokov po prevzemu drugačna kot pred prevzemom), ter drugič, uporaba tržnih podlag, ker je poštena vrednost temeljna predpostavka prevzemne metode. Prilagojena prevzemna metoda bi zato zahtevala vrednotenje prevzetih sredstev in obveznosti prevzemnika po poštenih vrednostih ter prepoved pripoznanja učinkov transakcije v Izkazu poslovnega izida ali v dobrem imenu. Celotna razlika med pošteno vrednostjo prevzetih sredstev in obveznosti ter dejansko (pogodbeno) vrednostjo transakcije bi se morala obračunati v kapitalu, kar bi odražalo dejansko vsebino razlike v vrednosti transakcije ter hkrati zagotavljalo varstvo upnikov ter skladnost z načeli vloge kapitala po ZGD-1 (2009).

V letu 2016 uveljavljeni Slovenski računovodski standardi izključujejo transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem iz uporabe pravil, ki veljajo za transakcije s podjetji na trgu. Hkrati pa kot edino metodo računovodskega obračuna določajo seštevno metodo, torej kontinuiteto knjigovodskih vrednosti pri prenosnih družbah. Rešitve v veljavnih SRS-2016 odražajo načelo previdnosti, kar lahko pripomore k zanesljivosti računovodskega poročanja, vendar pa hkrati ta način odpira vrsto drugih vprašanj, zlasti, ali je ta metoda v celoti skladna in ustreza vsem oblikam transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem.

Davčna analiza strokovnih podlag in empirična analiza transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem v magistrskem delu je pokazala, da je davčno področje enotno urejeno v EU

že od leta 1990, v Sloveniji pa od vstopa v EU. Davčna ureditev zagotavlja sistem odloga obdavčitve in tudi prenos vseh davčnih upravičenj, zlasti davčne izgube iz prenosnih družb k prevzemnim družbam, zato že zaključki v teoretičnem delu magistrskega dela potrjujejo, da se transakcije s podjetji pod skupnim upravljanjem izvajajo tudi iz davčnih razlogov.

V uvodu magistrskega dela sem postavila hipotezo, da so davčni učinki transakcij s podjetji pod skupnim upravljanjem znatni in, da vplivajo na znižanje efektivne davčne obremenitve vključenih oseb po transakciji glede na njihovo efektivno davčno obremenitev pred transakcijo. Empirična analiza je to hipotezo potrdila. Rezultati empirične analize kažejo, da sta se **efektivna davčna stopnja ter tudi delež obveznosti za davek v prihodkih od prodaje prevzemnih družb** najbolj znižala v letu transakcije, primerjalno z leti pred transakcijo, prav tako, pa se je znižala tudi efektivna obdavčitev v opazovanem obdobju po transakciji. Strukturno gledano je razlog za znižanje efektivne obdavčitve **prenos davčnih izgub iz prenosnih družb k prevzemnim družbam.**

Sklepno izpostavljam še, ali je znižanje efektivne davčne stopnje pri transakcijah s podjetji pod skupnim upravljanjem zakonito. Znižanje efektivne davčne stopnje je pod določenimi pogoji skladno z enotno ureditvijo v EU in Sloveniji. Za presojo zakonitosti ter vsebinsko odločanje o odlogu obdavčitve in prenosu davčnih upravičenj, so poleg pravil Direktive Sveta 2009/133/ES (2009) in ZDDPO-2 (2006), ključne **sodbe ECJ-ja** za. ECJ, katerega odločitve zavezujejo tudi Slovenijo, je v vseh odločitvah doslej poudarjal temeljne cilje enotne ureditve. Ti pa so v **preprečevanju davčnih ovir za transakcije, ki imajo dejanske poslovne razloge, ob hkratni pravici držav, da davčne ugodnosti zavrnejo, če sta bistveni namen in posledica transakcije davčna utaja oziroma znižanje davčne obveznosti, brez ekonomske vsebine transakcije.** Pri tem kot ključno izpostavljam, da tudi po odločitvah ECJ-ja vnaprejšnje administrativno določanje omejitev brez presoje dejanskih okoliščin transakcije ni skladno s cilji Direktive Sveta 2009/133/ES (2009). Zaključujem, da odlog obdavčitve in prenos davčnih upravičenj ni formalni, temveč vsebinski institut, ki odpravlja ovire za transakcije s pravim poslovnim namenom. Obstoje morebitnih davčnih zlorab se ugotavlja glede na dejanske okoliščine posameznega primera izključno s presojanjem ekonomske vsebine in ne primarno s formalnimi instituti.

LITERATURA IN VIRI

1. Accounting Standards Advisory Forum. (2015a). *Business Combinations under Common Control*. Staff Paper -Agenda ref. 8. London: Accounting Standards Advisory Forum.
2. Accounting Standards Advisory Forum. (2015b). *Business combinations under common control*. Staff Paper-Agenda Paper 6. London: Accounting Standards Advisory Forum.
3. Accounting Standards Board of Canada. (2015). *Business Combinations under Common Control*. Staff paper to Accounting Standards Advisory Forum. London: Accounting Standards Advisory Forum.
4. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. (2016a). *Podatkovno skladišče* (interno gradivo). Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve.
5. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. (2016b). V *Poslovni register Slovenije*. Najdeno 16. junija 2016 na spletni strani <http://www.ajpes.si/prs/>
6. Andrejašič, I. (2007). *Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb ZDDPO-2 s komentarjem in stvarnim kazalom*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
7. Baigorri, M. (2016, 5. januar). 2015 Was Best-Ever Year for M&A, This Year Looks Good Too. *Bloomberg*. Najdeno 30. marca 2016 na spletni strani <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-01-05/2015-was-best-ever-year-for-m-a-this-year-looks-pretty-good-too>
8. Bapuly, B., Knez, R., & Kmecl, A. (2005). *Pravo EU pred slovenskimi sodišči*. Ljubljana: GV Založba.
9. Biancone, P. (2013). Business Combinations Under Common Control (BCUCC): the Italian Experience. *GSTF Journal on Business Review*, Vol.2(3), 51–60.
10. Bisnode d.o.o. (2016). V *GVIN*. Najdeno 20. junija na spletni strani <http://www.gvin.com/GvinInformator/PagesAnalizator/Analizator.aspx?Mode=GvinSI&App=GvinInformatorSI&Lang=sl-SI>
11. Bohinc, R. (2016). Sporazumi in pogodbe med delničarji o uresničevanju glasovalne pravice. Najdeno 17. junija 2016 na spletni strani https://www.google.si/?gws_rd=ssl#q=delni%C4%8Darski+sporazum+pogodba
12. Deloitte iGAAP. (2015). *A guide to IFRS reporting, Part 2 (2015)*. London: Deloitte LLP.
13. Direktiva Sveta 90/434/EGS z dne 23. julija 1990 o skupnem sistemu obdavčitve za združitve, delitve, delne delitve, prenose sredstev in zamenjave kapitalskih deležev družb iz različnih držav članic ter za prenos statutarnega sedeža SE ali SCE med državami članicami. (1990). *Uradni list EU* št. L 225/1990, L 310/2009.
14. Direktiva Evropskega Parlamenta in Sveta 2005/56/ES z dne 26. oktobra 2005 o čezmejnih združitvah kapitalskih družb. (2005). *Uradni list EU* št. L 310/2005, L 259/2009, L 156/2012, L 173/2014.

15. Direktiva Sveta 2009/133/ES z dne 19. oktobra 2009 o skupnem sistemu obdavčitve za združitve, delitve, delne delitve, prenose sredstev in zamenjave kapitalskih deležev družb iz različnih držav članic ter za prenos statutarnega sedeža SE ali SCE med državami članicami. (2009). *Uradni list EU* št. L 310/2009, L 141/2013.
16. Direktiva Sveta 2011/35/EU z dne 5. aprila 2011 o združitvi delniških družb. (2011). *Uradni list EU* št. L 110-1/2011, 158/2013, 173/2014.
17. Direktiva Sveta 2011/96/EU z dne 30. novembra 2011 o skupnem sistemu obdavčitve matičnih družb in odvisnih družb iz različnih držav članic. (2011). *Uradni list EU* št. L 345/2011, 141/2013, 219/2014, 21/2015.
18. Ernest&Young. (2009). *Survey of the implementation of Council Directive 90/434/EEC*. Survey to European Commission. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
19. Ernst&Young. (2016). *International GAAP 2016, Volume 1*. West Sussex: John Wiley&Sons Ltd.
20. European Commission. (2006, 20. september). *Consistent application of IFRS*. Notice to the Public. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
21. European Court of Justice. (1997, julij). *Zbirka odločb-Case-C-28/95 A. Leur-Bloem*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-28/95&td=ALL>
22. European Court of Justice. (2002, januar). *Zbirka odločb-Case-C-43/00 Andersen Og. Jensen*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-43/00&td=ALL>
23. European Court of Justice. (2007, julij). *Zbirka odločb-Case-C-321/05 Hans Markus Kofoed*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-321/05&td=ALL>
24. European Court of Justice. (2008, december). *Zbirka odločb-Case-C-285/07 A.T*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-285/07&td=ALL>
25. European Court of Justice. (2010, maj). *Zbirka odločb-C-352/08 Modehuis A. Zwijnenburg BV*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-352/08/07&td=ALL>
26. European Court of Justice. (2011, november). *Zbirka odločb-C-126/10 Foggia Sociedade Gestora de Participações Sociais SA*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-126/10&td=ALL>
27. European Court of Justice. (2012, oktober). *Zbirka odločb-Case- C-603/10 Pelati d.o.o*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-603/10&td=ALL>
28. European Court of Justice. (2012a, december). *Zbirka odločb-C-207/11- 3D I Srl*. Najdeno 1. junija 2016 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sl&jur=C,T,F&num=c-207/11&td=ALL>

29. European Financial Reporting Advisory Group. (2011). *Accounting for Business Combinations under Common Control*. Discussion Paper. Bruselj: European Financial Reporting Advisory Group.
30. Finančna uprava Republike Slovenije. (2016). *Podatki iz davčnih obračunov davka od dohodkov pravnih oseb za obdobje 2010-2015*. Ljubljana: Finančna uprava Republike Slovenije.
31. Gole, W., & Morris, J. (2007). *Mergers and Acquisitions – Business Strategies for Accountants*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
32. Gospodarič-Bobek, D. (2012). Pomembnejše ugotovljene kršitve davčnih predpisov o transfernih cenah v davčnih inšpekcijskih nadzorih. *Zbornik 12. davčne konference*. Rogaška Slatina: Slovenski inštitut za revizijo.
33. Grant-Thornton. (2015). Common control business combinations. *IFRS View point*. Najdeno 20. maja 2016 na spletni strani <http://www.grantthornton.be/Resources/GTI-IFRS-Viewpoint-4.pdf>
34. Helminen, M. (2010). *The International Tax Law Concept of Dividend*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International BV.
35. International Accounting Standard Board. (2004). *MSRP 3: Business Combinations*. London: International Accounting Standard Board.
36. International Accounting Standard Board. (2005). *Basis for Conclusion on IFRS 3 Business Combinations*. London: International Accounting Standard Board.
37. International Accounting Standard Board. (2007). *Information for observers on Common Control Transactions Project*. Staff Paper. London: International Accounting Standard Board.
38. International Accounting Standard Board. (2008). *MSRP 3: Business Combinations*. London: International Accounting Standard Board.
39. International Accounting Standard Committee. (1998a). *MRS 22: Business Combinations*. London: International Accounting Standard Committee.
40. International Accounting Standard Committee. (1998b). *SIC-9 Business Combinations – Classification either as Acquisitions or Uniting of Interests*. Najdeno 20. maja 2016 na spletni strani <http://www.iasplus.com/en/standards/sic/sic-9>
41. International Accounting Standard Committee. (2000). *SIC-22 Business Combinations – Subsequent Adjustment of Fair Value and Goodwill Initially Reported*. Najdeno 20. maja 2016 na spletni strani <http://www.iasplus.com/en/standards/sic/sic-22>
42. International Accounting Standard Committee. (2001). *SIC-28 Business Combinations – »date of Exchange« and Fair Value of Equity Instruments*. Najdeno 20. maja 2016 na spletni strani <http://www.iasplus.com/en/standards/sic/sic-28>
43. International Bureau of Fiscal Documentation. (2009). *Mergers and Acquisitions*. Amsterdam: International Bureau of Fiscal Documentation International Tax Academy.
44. International Financial Reporting Interpretations Committee. (2006). *IFRIC Update*. London: International Accounting Standard Board.
45. International Financial Reporting Interpretations Committee. (2009). *IFRIC Update*. London: International Accounting Standard Board.

46. International Financial Reporting Interpretations Committee. (2011). IFRIC Update. London: International Accounting Standard Board.
47. International Accounting Standard Board. (2013). *Business Combinations under Common Control*. Staff Paper. London: International Accounting Standard Board.
48. International Accounting Standard Board. (2014). *Business Combinations under Common Control*. Staff Paper. London: International Accounting Standard Board.
49. International Accounting Standard Board. (2015). *Post-implementation Review of IFRS 3 Business Combinations*. Report and Feedback Statement. London: International Accounting Standard Board.
50. International Accounting Standard Board. (2015a). *Conceptual Framework for Financial Reporting*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
51. International Accounting Standard Board. (2015b). *MSRP 2: Share-based Payment*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
52. International Accounting Standard Board. (2015c). *MSRP 3: Business Combinations*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
53. International Accounting Standard Board. (2015d). *MSRP 10: Consolidated Financial Statements*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
54. International Accounting Standard Board. (2015e). *MSRP 13: Fair Value Measurement*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
55. International Accounting Standard Board. (2015f). *MRS 1: Presentation of Financial Statements*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
56. International Accounting Standard Board. (2015g). *MRS 38: Intangible Assets*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
57. International Accounting Standard Board. (2015h). *MRS 24: Related Party Disclosures*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
58. International Accounting Standard Board. (2015i). *MSRP 11: Joint Arrangements*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
59. International Accounting Standard Board. (2015j). *MRS 27: Separate Financial Statements*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
60. International Accounting Standard Board. (2015k). *MRS 37: Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
61. International Accounting Standard Board. (2015l). *MRS 39: Financial Instruments: Recognition and Measurement*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
62. International Accounting Standard Board. (2015m). *MRS 32: Financial Instruments: Presentation*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
63. International Accounting Standard Board. (2015n). *MRS 40: Investment Property*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.
64. International Accounting Standard Board. (2015o). *MRS 18: Revenue*. 2015 Green Book. London: International Accounting Standard Board.

65. International Accounting Standard Board. (2016). *International Financial Reporting Standards-Part B. Basis for Conclusions*. London: International Accounting Standard Board.
66. Ivanjko, Š., Kocbek, M., & Prelič, S. (2009). *Korporacijsko pravo* (2. izdaja). Ljubljana: GV Založba.
67. James, S., & Nobes, C. (2000/2001). *The Economics of Taxation* (7th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.
68. Jerman, S., & Odar, M. (2008). *Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb s komentarjem*. Ljubljana: GV Založba.
69. Jerman, S. (2009). Davčne posledice izčlenitve. *Zbornik XVII. Posvetovanja o aktualni problematiki s področja gospodarskega prava*. Portorož: Inštitut za gospodarsko pravo Maribor.
70. Jerovšek, T., Simič, I., Škof, B., Kovač, P., Wakounig, M., Jerman, S., Mendušič, M.K., Klepac, K., Jenko, P., Štemberger, M., Golob, M.E., Debeljak, M.C., Grum, O., Musar I., Premuš, S., & Hadjar, R. (2008). *Zakon o davčnem postopku s komentarjem*. Ljubljana: Davčno izobraževalni inštitut.
71. Kavčič, S., & Jerman, M. (2012). Dobro ime in njegove oslabitve v času finančne krize: analiza razkritij v letnih poročilih. *Revizor, revija o reviziji*, (4), 17–33.
72. Ključanin, E., & Zemljič, M. (2004). *Konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka in premoženja*. Ljubljana: GV Založba.
73. Kocbek, M., Bohinc, R., Bratina, B., Ilešič, Ivanjko, Š., Knez, R., Odar, M., Pivka, H.M., Plavšak, N., Prelič, S., Pšeničnik, D., Puharič, K., & Zabel, B. (2006). *Veliki komentar Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1)*. Ljubljana: GV Založba.
74. KPMG. (2007). *Insights into IFRS, KPMG's practical guide to IFRS* (4th ed.). London: KPMG IFRG Limited, U.K.
75. Navodilo o predložitvi letnih poročil in drugih podatkov gospodarskih družb, zadrug in samostojnih podjetnikov posameznikov. (2008). *Uradni list Republike Slovenije* št. 7/08, 8/09, 107/09, 109/10.
76. Odar, M. (1998). Finančne naložbe in uporaba kapitalske metode. *Revizor, revija o reviziji*, (11), str. 35–49.
77. Odar, M., Hieng, R., Koželj, S., Prusnik, M., & Zupančič, V. (2011). *Finančno računovodstvo za družbe*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
78. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. (2010). *Smernice za določanje transfernih cen za mednarodna podjetja in davčne uprave*. Pariz: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj.
79. Pate, B. (2011). *Materialna statusna preoblikovanja gospodarskih družb*. Seminarsko gradivo. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
80. Peeraer, M., Anadolli, S., Dolmovič, C.M., Filipčič, M., Kastelic, H., Kavčič, T., Lednik, A., Malalan, P., Ničević, M., & Novak, M. (2009). *Spremljanje poslovnih dogodkov v skladu z MSRP*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
81. Plavšak, N. (2015). Pripojitev s povečanim finančnim vzvodom. *Podjetje in delo*. Ljubljana: Inštitut za delo pri Pravni fakulteti.

82. Podgorelec, P., Hauptman, L., Repas, M., Novak, M. K., Odar, M., & Prelič, S. (2014). *Koncerni. IUS Software*. Ljubljana: GV založba.
83. Prelič, S. (2004). Bilančni vidiki materialnih statusnih preoblikovanj. *Podjetje in delo*. Ljubljana: Inštitut za delo pri Pravni fakulteti.
84. Prelič, S. (2009). Izčlenitev. *Zbornik 9. davčne konference*. Portorož: Slovenski inštitut za revizijo.
85. PWC (2016). *Business Combinations and Noncontrolling Interest* (2nd ed.). Najdeno 5. maja 2016 na spletni strani <http://www.pwc.com/us/en/cfodirect/publications/accounting-guides/global-guide-to-accounting-for-business-combinations-and-noncontrolling-interests.html>
86. Slovenski inštitut za revizijo. (2004). *SRS-2001* (3. izdaja). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
87. Slovenski inštitut za revizijo. (2006a). *SRS-2006*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
88. Slovenski inštitut za revizijo. (2006b). *Pojasnilo 1 k SRS 22 (2006)-Vodenje poslovnih knjig pri združitvah in delitvah*. Najdeno 20. junija 2016 na spletni strani http://www.si-revizija.si/sites/default/files/standardi/srs-2006_22-poj_01.pdf
89. Slovenski inštitut za revizijo. (2016). *SRS-2016*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
90. Škof, B., Wakounig, M., Tičar, B., Kobal, A., Jerman, S., & Ferčič, A. (2007). *Davčno pravo*. Maribor: Pravna fakulteta Univerze v Mariboru in Davčno-finančni raziskovalni inštitut.
91. Štemberger, M. (2009). Odziv Davčne uprave Republike Slovenije na davčne utaje na področju motornih vozil in gradbeništva. *Zbornik 9. davčne konference*. Portorož: Slovenski inštitut za revizijo.
92. Upravno sodišče Republike Slovenije. *Sodba I U 1751/2009-15*. Najdeno dne 1. junija 2016 na spletni strani http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2010040815262304&database%5BSOVS%5D=SOVS&database%5BIESP%5D=IESP&database%5BVDSS%5D=VDSS&database%5BUPRS%5D=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2010040815262304
93. Uredba (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. julija 2002 o uporabi mednarodnih računovodskih standardov. (2002). *Uradni list EU* št. L 243/2002, L 97/2008.
94. Uredba Komisije (ES) št. 1725/2003 z dne 29. septembra 2003 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta. (2003). *Uradni list EU* št. L 111/2004, L 363/2004, L 392/2004, L 393/2004, L 41/2005, L 282/2005, L 299/2005, L 305/2005, L 337/2005, L 24/2006, L 122/2006, L 247/2006.
95. Uredba Komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 3. novembra 2008 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta. (2008). *Uradni list EU* št. L 320/2008, L 338/2008, L 339/2008, L 17/2009, L 21/2009, L 80/2009, L 139/2009, L 149/2009, L 191/2009, L

- 239/2009, L 244/2009, L 311/2009, L 312/2009, L 314/2009, L 347/2009, L 77/2010, L 157/2010, L 166/2010, L 186/2010, L 193/2010, L 46/2011, L 305/2011, L 146/2012, L 360/2012, L 61/ 2013, L 90/2013, L 95/2013, L 312/2013, L 346/2013, L 175/2014, L 365/2014, L 5/2015, L 306/2015, L 307/2015, L 317/2015, L 330/2015, L 333/2015, L 336/2015.
96. Ustava Republike Slovenije. (1991). *Uradni list Republike Slovenije* št. 33/91-I, 42/97–UZS 68, 66/00–UZ 80, 24/03–UZ 3a, 47, 68, 69/04–UZ 14, 69/04–UZ 43, 69/04–UZ 50, 68/06–UZ 121, 140, 143, 47/13–UZ1 48 in 47/13–UZ 90, 97, 99.
97. Ustavno sodišče Republike Slovenije. *Odločba U-I-175/11-12*. Najdeno dne 1. junija 2016 na spletni strani <http://odlocitve.us-rs.si/sl/odlocitev/US30374>
98. Van Gerven, D. (2010). *Cross-Border Mergers in Europe* (Volume I). Bruselj: NautaDutilh.
99. Vrhovno sodišče Republike Slovenije. *Sodba X Ips 18/2013*. Najdeno dne 1. junija 2016 na spletni strani https://www.sodnapraksa.si/?q=G%204/2012&database%5BSOVS%5D=SOVS&_submit=i%EF%BF%BD%C3%A8i&showType=div&order=code&direction=desc&rowsPerPage=20&page=120&id=2012032113060267
100. Zakon o davčnem postopku-ZDavP-1. (2006). *Uradni list Republike Slovenije* št. 21/06–UPB2.
101. Zakon o davčnem postopku-ZDavP-2. (2011). *Uradni list Republike Slovenije* št. 13/11–UPB1, 32/12, 94/12, 101/13–ZDavNepr, 111/13, 25/14–ZFU, 40/14–ZIN-B, 90/14, 91/15.
102. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb-ZDDPO-2. (2006). *Uradni list Republike Slovenije* št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09–ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15.
103. Zakon o gospodarskih družbah-ZGD-1. (2009). *Uradni list Republike Slovenije* št. 65/09–UPB1, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13–odl. US, 82/13, 55/15.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vrsta in število statusnih preoblikovanj po letih in po velikosti organizacij.....	1
Priloga 2: Seznam v delu uporabljenih kratic in okrajšav.....	3
Priloga 3: Slovar v delu uporabljenih tujih izrazov.....	4

PRILOGA 1: Pregled vrste in števila statusnih preoblikovanj po letih in po velikosti organizacij

Tabela 1: Pregled statusnih preoblikovanj po vrsti statusnega preoblikovanja

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Spojitev	1	0	0	0	0	0
Pripojitev	23	28	24	22	22	22
Razdelitev	6	10	2	8	5	4
Oddelitev	23	20	36	30	23	32
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	105	101	149	104	98	92
Izčlenitev	17	17	8	4	4	1
Skupaj statusna preoblikovanja	175	176	219	168	152	151
Brez preoblikovanja	55.559	57.622	59.507	61.144	63.438	65.063
Število vseh organizacij	55.734	57.798	59.726	61.312	63.590	65.214
Delež (v %)	0,31	0,30	0,37	0,27	0,24	0,23

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Tabela 2: Pregled statusnih preoblikovanj po velikosti organizacij

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mikro	143	132	179	144	124	114
Mala	15	13	8	8	9	17
Srednja	8	11	18	7	6	11
Velika	9	20	14	9	13	9
Skupaj statusna preoblikovanja	175	176	219	168	152	151
Skupaj vse organizacije	55.734	57.798	59.726	61.312	63.590	65.214
Delež (v %)	0,31	0,30	0,37	0,27	0,24	0,23

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Tabela 3: Pregled statusnih preoblikovanj po vrsti za mikro organizacije

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brez preoblikovanja	51.662	53.834	55.746	57.466	59.816	61.383
Spojitev	0	0	0	0	0	0
Pripojitev	14	13	10	12	14	9
Razdelitev	3	9	2	6	4	4
Oddelitev	21	14	23	21	16	23
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	93	92	140	102	87	77
Izčlenitev	12	4	4	3	3	1
Skupaj	51.805	53.966	55.925	57.610	59.940	61.497

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Tabela 4: Pregled statusnih preoblikovanj po vrsti za male organizacije

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brez preoblikovanja	2.419	2.384	2.380	2.316	2.294	2.353
Spojitev	0	0	0	0	0	0
Pripojitev	2	5	4	3	1	3
Razdelitev	2	1	0	1	1	
Oddelitev	2	2	2	4	3	6
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	6	5	2		4	8
Izčlenitev	3	0				
Skupaj	2.434	2.397	2.388	2.324	2.303	2.370

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Tabela 5: Pregled statusnih preoblikovanj po vrsti za srednje organizacije

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brez preoblikovanja	766	729	714	722	713	727
Spojitev	1					
Pripojitev	2	4	6	2	0	6
Razdelitev	1	0				
Oddelitev		2	8	3	3	2
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	4	2	2	2	3	3
Izčlenitev		3	2			
Skupaj	774	740	732	729	719	738

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

Tabela 6: Pregled statusnih preoblikovanj po vrsti za velike organizacije

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brez preoblikovanja	712	675	667	640	615	600
Spojitev						
Pripojitev	5	6	4	5	7	4
Razdelitev				1		
Oddelitev		2	3	2	1	1
Sprememba pravnoorganizacijske oblike	2	2	5		4	4
Izčlenitev	2	10	2	1	1	
Skupaj	721	695	681	649	628	609

Vir: AJPES, Podatkovno skladišče, 2016a.

PRILOGA 2: Seznam v delu uporabljenih kratic in okrajšav

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
angl.	angleško
ASAF	<i>Accounting Standards Advisory Forum</i>
DE	denarna enota
d.o.o.	družba z omejeno odgovornostjo
EGS	Evropska gospodarska skupnost
ES	Evropska skupnost
et al.	in drugi (lat. <i>et alii</i>)
EU	Evropska unija
EUR	evro
ECJ	Sodišče Evropske unije ali Sodišče Evropskih skupnosti
FASB	<i>Financial Accounting Standards Board</i>
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
IASB	<i>International Accounting Standards Board</i>
IASC	<i>International Accounting Standards Committee</i>
IFRIC	<i>International Financial Reporting Interpretations Committee</i>
IFP	Izkaz finančnega položaja
itd.	in tako dalje
lat.	latinsko
LBO	prevzem s povečanim finančnim vzvodom (angl. <i>leveraged buy out</i>)
M&A	združitve in prevzemi (angl. <i>mergers & acquisitions</i>)
MRS	Mednarodni računovodski standardi
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
npr.	na primer
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
SE	Evropska delniška družba (lat. <i>Societas Europaea</i>)
SCE	Evropska zadruga (lat. <i>Societas Cooperativa Europea</i>)
SPV	družba s posebnim namenom (angl. <i>Special Purpose Vehicle</i>)
s.p.	samostojni podjetnik
SRS	slovenski računovodski standardi
str.	stran
ZDavP-2	Zakon o davčnem postopku
ZDDPO-2	Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb
ZGD-1	Zakon o gospodarskih družbah

PRILOGA 3: Slovar v delu uporabljenih tujih izrazov

<i>at cost</i>	začetna nabavna cena
<i>ability to direct</i>	možnost usmerjati
<i>acquiree</i>	prevzeto podjetje
<i>acquirer</i>	prevzemnik
<i>acquisition method</i>	prevzemna metoda
<i>anti-avoidance provisions</i>	določbe proti izogibanju davka
<i>asset deal</i>	transakcija s sredstvi
<i>at arm's length</i>	neodvisni tržni pogoji
<i>branch of activity</i>	obrat; veja dejavnosti
<i>bargain transaction</i>	izpogajan posel
<i>business</i>	podjetje
<i>business combinations</i>	transakcije s podjetjem
<i>business combinations under common control</i>	transakcije s podjetjem pod skupnim upravljanjem
<i>closing day</i>	zaključni datum
<i>debt-to-equity ratio</i>	razmerje med dolgom in kapitalom
<i>down-stream merger</i>	pripojitev obvladujoče družbe k odvisni družbi
<i>entity</i>	družba
<i>estimate price based on price of similar assets</i>	ocenjena cena temelječa na cenah podobnih sredstev
<i>estimate price based on valuation techniques</i>	ocenjena cena temelječa na metodah ocenjevanja
<i>enterprendere</i>	podjetje
<i>exchange date</i>	datum zamenjave
<i>ganis</i>	dobički
<i>going concern</i>	načelo delujočega podjetja
<i>goodwill</i>	dobro ime
<i>group reorganisations</i>	reorganizacija skupine
<i>historical cost basis principle</i>	načelo izvirne vrednosti
<i>identifiable</i>	opredeljiv
<i>income</i>	dohodek
<i>independent business</i>	neodvisno poslovanje
<i>inputs</i>	vložki
<i>mergers & acquisitions</i>	združitve in prevzemi
<i>merger by the acquisition</i>	pripojitev
<i>merger by the formation of a new company</i>	spojitev
<i>new company</i>	nova družba
<i>new parent</i>	nova obvladujoča družba

<i>to obtain of control</i>	pridobiti obvladovanje
<i>outputs</i>	učinki
<i>pooling of interest method</i>	seštevna metoda
<i>power</i>	vpliv
<i>probable</i>	verjetno
<i>reliable</i>	zanesljivo
<i>revenue</i>	prihodki
<i>side-stream merger</i>	združitev dveh sestrskih družb
<i>special purpose vehicle</i>	družba s posebnim namenom
<i>spin-out</i>	oddelitev z ustanovitvijo z namenom prodaje
<i>suscipere</i>	podjetje
<i>tax evasion</i>	davčna utaja
<i>tax fraud</i>	davčna prevara
<i>trillions</i>	tisoč milijard
<i>up-stream merger</i>	pripojitev odvisne družbe k obvladujoči družbi
<i>universitas facti</i>	premoženjska masa
<i>universitas iuris</i>	pravna enota
<i>US GAAP</i>	računovodski standardi v Združenih državah Amerike
<i>quoted market price in</i>	tržna cena na delujočem trgu
<i>active market</i>	